Št. 50 (1740) Leto XXXIII
NOVO MESTO četrtek, 16. decembra 1982
Cena 12 din
13. februarja 1975 je bil list odlikovan z redom ZASLUGE ZA NAROD S SREBRNIMI ŽARKI

DOLENJSKI LIST

YU ISSN 0416 - 2242

Vse več žensk si išče delo

Posavje: največ brezposelnih med mladimi in ženskami — Nujni so ukrepi

Strokovna služba posavske skupnosti za zaposlovanje iz Sevnice je to jesen pripravila posebno gradivo, ki razgrinja vse bolj resno vprašanje zaposlovanja.

Vodja te službe Tone Koren je na seji medobčinskega sveta SZDL za Posavje minuli petek v Krškem navedel najnovejše podatke. Konec oktobra je bilo v vseh treh posavskih občinah že 685 brezposelnih, med njimi si je prvič iskalo kruh 399 mladih. Pozornost vzbuja to, da si išče kruh kar 455 žensk. Zanimiva je kvalifikacijska sestava, vsega 127 je med njimi tehnikov, kar 172 jih je s tako imenovano široko poklicno usmeritvijo. Trenutno se zaposlujejo najteže trgovci (v sevniški občini jih ni za pultom 10, v Brežicah, kjer se tudi šolajo, jih je brez dela 19, v Krškem celo nad 40!). Zaposlitve tudi ne najdejo avtomehaniki, frizerji in presenetljivo — ljudje s srednjo kmetijsko šolo. Nehvaležno je ta čas biti medicinska sestra ali gimnazijski maturant. O slednjem bi morali vsekakor razmisliti sedanji dijaki in njihovi starši pri poklicnem usmerjanju.

Druga plat medalje o izkazanih potrebah združenega dela kaže sicer manj zaskrbljujoč obraz, saj so na papirju izkazane 703 potrebe, če upoštevamo še pripravnike, naj bi bilo na voljo 820 delovnih mest. Kljub temu je Tone Koren opozarjal na prihajajočih 752 mladih iz zadnjih letnikov šol. Med sklepe tega sestanka so zato med drugim zapisali odgovornejši odnos v združenem delu pri sprejemanju samoupravnega sporazuma o zaposlovanju za prihodnje leto.

Zgrešeno bi bilo naziranje, do katerega bi lahko prišel marsikdo, ki bi bral te podatke, češ da bi bilo treba morda kaj skrčiti pri že tako skromni posavski mreži srednjih šol. Številni razpravljalci so opozarjali, da ne poteka v pravšnji meri izmenjava med regijama, s sosednjo Dolenjsko. Posavci menijo, da „vozijo avtobusi" preveč le v eno smer, to je proti Dolenjski, in ne tudi obratno.

Uvodoma so na seji ugodno ocenili delovno naravnanost SZDL do aktualnih družbenih vprašanj. Marsikje zavračajo nepretehtan prehod na novi delovni čas. Po prvih ugotovitvah bi bilo npr. v Posavju med okrog 11.000 delavci lahko največ le 3.000 takih, ki bi lahko delali po premaknjenem delavniku.

Pohvalno je uspela tudi posavska solidarnost s po toči prizadetimi deli brežiške občine. Predsednik tamkajšnje občinske konference SZDL Tone Jesenko se je zahvalil delovnim ljudem iz vseh treh občin in političnim delavcem, da so to akcijo izpeljali tako, kot so jo. Nared so kriteriji za pošteno delitev in tudi nadzor iz vseh treh občin, da prihaja ta denar res v prave roke. To je bila nedvomno lepa solidarnostna akcija, ki dokazuje, da občinske meje niso neprehodne.

A. ŽELEZNIK

SENOVSKI RUDARJI ŽE DOSEGLI PLAN

Te dni so senovski rudarji nakopali še zadnje kilograme premoga, ki so jih ločili od za letos načrtovane proizvodnje, to je 20 tisoč ton premoga. Delo ob prostih sobotah, ob nedeljah in praznikih se je obrestovalo, saj bodo letos rudarji precej presegli plan in tako prispevali svoj delež k izboljšanju naše energetske bilance.

TUDI LETOS SPREVOD DEDKA MRAZA

Osrednja prireditev v okviru praznovanja dedka Mraza bo letos v Kočevju 27. decembra ob 15.30, ko se bo njegov sprevod prikazal na ulicah. Sicer pa Zveza prijateljev mladine iz Kočevja pripravlja še več v kinu Jadran, kjer bodo prikazani otroški filmi, več lutkovnih igric, kulturna skupnost pa bo naročila tudi gledališke predstave. Tudi letos bodo najmlajše obdarili v delovnih kolektivih, darilni paketi pa ne bodo smeli biti dražji od 350 din. Novoletna slavja bodo tudi po šolah in vrtcih, tam pa bodo obdarili le otroke, ki bi sicer ostali brez daril, in pa socialno ogrožene.

VRŠČAJ RAZSTAVLJA V MESTNI GALERIJI

Akademski kipar Jože Vrščaj iz Črnomlja razstavlja svoje plastike v Mestni galeriji v Ljubljani. Hkrati z njim sta svoja dela postavili na ogled še umetnici Milena Gregorčič in Milena Braniselj. Kaže, da bo ta trojka, v kateri sta dva kiparja in slikarka, še nastopala skupaj.

MANJŠA PORABA KURILNEGA OLJA

Pri kočevskem Petrolu je bilo še poleti občutiti precejšnjo bojazen, kako bo z oskrbo kurilnega olja in drugimi gorivi, zlasti pa, kako bodo vse količine razvozili. Kot je dejal Stane Bauer, poslovodja Petrolovega skladišča v Kočevju, so doslej odpremili kurilno olje že 300 naročnikom. Na seznamih imajo le še okoli 80 odjemalcev, ki pa bodo kurilno olje dobili v teku tega meseca. Da ni prihajalo do zapletov, je zasluga dobre organizacije in nadurnega dela voznikov, ki so kurilno olje razvažali tudi po 12 ur na dan. Seveda ta težka naloga ne bi uspela v tako kratkem času, če ne bi v zadnjih nekaj letih močno padla poraba kurilnega olja. Medtem ko je bilo pretekla leta na spiskih odjemalcev kar 700 imen, jih je zdaj ostalo le še nekaj čez 400, pričakovati pa je, da bo število še padlo.

V okviru šole tudi donosna proizvodnja

25 let srednje šole kovinarske in elektrotehnične usmeritve v Krškem

V petek, 17. decembra, bo v Krškem osrednja proslava ob 25-letnici obstoja in delovanja srednje šole kovinarske in elektrotehnične usmeritve. Ustanovili so jo leta 1957 z odlokom okrajnega ljudskega odbora v Trbovljah.

Takratna tehnična šola je pričela s 150 učenci v treh oddelkih. Pedagoško delo je opravljalo 12 rednih in nekaj zunanjih sodelavcev. Že prihodnje leto je štela šola 210 učencev ter 7 oddelkov. Odprli so tudi 2 oddelka popolne tehnične srednje šole, le da je pouk potekal v večernih urah. V šolskem letu 1963/64 so prevzeli tudi 3 oddelke takratne vajenške šole ter ustanovili še lasten prvi razred kovinarske šole, prenehala je delovati večerna šola, uvedli pa so delovodsko šolo. Trenutno krška tehniška šola elektrotehniške in kovinarske usmeritve izobražuje 796 učencev za kovinarsko, elektro in papirniško stroko.

V okviru šole deluje tudi proizvodni oddelek, katerega redna letna realizacija znaša 28 milijonov dinarjev. Izdelujejo elektropnevmatske magnetne ventile, ki so jih v sodelovanju z Iskro razvili do serijske proizvodnje v pičlih šestih mesecih. Te ventile so morali prej uvažati. V proizvodnih delavnicah izdelujejo tudi električne spajkalnike, tipkala ter opravljajo druge storitve.

Trenutna neugodna gospodarska gibanja so sicer močno upočasnila priprave za načrtovano izgradnjo nove šolske zgradbe, vendar priprave na gradnjo še vedno tečejo. Ravno tako je v kolektivu živo tudi upanje, da bodo pri ponovnem usklajevanju republiške mreže šol uspeli v svoj okvir vrniti tudi možnost za izobraževanje elektrotehnikov — elektronikov.

I. K.

TUDI DELO JE SAMOPRISPEVEK — S pomočjo samoprispevka bodo prebivalci Gribelj dobili vodovod, precej dela pa so sami opravili že zgodaj jeseni. (Foto: A. Bartelj)

Že četrtič večina „za"

V črnomaljski občini izglasovali nov samoprispevek za uresničitev programa javnih del

V nedeljo so se črnomaljski občani na referendumu z veliko večino odločili za samoprispevek za uresničitev programa javnih del v obdobju 1983—1987. Kako pomembna je ta zadeva za občino Črnomelj, priča tudi izredno visoka udeležba na referendumu, glasovalo je namreč več kot 93 odstotkov upravičencev, za samoprispevek pa se je odločilo 75 odstotkov vpisanih volilcev. V črnomaljski občini imajo samoprispevek neprekinjeno od leta 1967.

V naslednjem petletnem obdobju bodo prispevali 1,5 odstotka od osebnih dohodkov, pokojnin itd. in tako bodo zbrali kakih 80,6 milijona dinarjev. S tem denarjem in seveda še z lastnim delom in drugimi sredstvi bodo opravili številna dela v vseh krajevnih skupnostih v občini, od posodobitve krajevnih poti in ulic ter cest prek gradnje vodovodov do napeljave telefona. Tako bodo med drugim na 33,4 km krajevnih poti in ulic položili zaporni sloj asfalta, napeljali več kot 2,5 km vodovodnega omrežja ter skoraj 22 km telefonskega kabla.

Da bo izvajanje teh del čim bolj gospodarno, bodo pri tistih delih, pri katerih krajani ne bodo neposredno sodelovali, pri nadzoru sodelovali tudi predstavniki krajevne skupnosti. Pri oblikovanju programa za vsako leto pa bodo temeljito pretehtali in utemeljili nujnost posameznih del.

A. B.

Brezposelnost zadržuje naše zdomce

Ob praznikih obiskalo domovino manj zdomcev kot kdaj doslej

Prav v teh dneh pričakuje naša domovina povečan prihod delavcev na začasnem delu v tujini, ki bodo za novoletne praznike obiskali svoje sorodnike in domači kraj. Vendar bo obisk zdomcev letos veliko manjši, kot je bil v preteklih letih, a ne toliko zaradi ukrepov ZIS, temveč zaradi razmer v deželah, v katerih so na začasnem delu naši ljudje.

Število nezaposlenih v zahodnoevropskih državah nezadržno narašča. V državah EGS išče zaposlitev 12 milijonov ljudi. Razumljivo je torej, da se naši zdomci boje, da se ne bi pridružili armadi 65 tisočim brezposelnim Jugoslovanom v zahodni Evropi, od katerih jih je skoraj polovica v Zvezni republiki Nemčiji. Drugi razlog pa je, da so letošnji prazniki ob koncu tedna, zato bo tudi manj prostih dni.

Napačno pa bi bilo kljub temu trditi, da novi carinski ukrepi naših zdomcev niso prizadeli. Nasprotno! Ti ukrepi so, kar zadeva delavce na začasnem delu v tujini, predvsem skrajno neživljenjski. To pa krha zaupanje delavcev na začasnem delu v tujini v svojo državo, kar se neposredno kaže tudi v zmanjšanem obsegu deviznega varčevanja v domovini.

Do novega leta je nemogoče pričakovati spremembe predpisov (če izvzamemo zadnji sklep ZIS, da lahko do 15. januarja 1983 zdomci ob plačilu carine prinesejo s seboj domov blaga do vrednosti 25.000 N din), zato se morajo cariniki čim bolje pripraviti in organizirati pri njihovem izvajanju. Sicer pa je nesprejemljivo, da vse delavce na začasnem delu v tujini na mejnem prehodu obravnavamo kot tihotapce in špekulante. Do številnih zapletov in zastojev na meji prihaja zato, ker delavci ne razumejo, da ne morejo uvoziti nobenega predmeta. Za obveščenost naših zdomcev o novih ukrepih pa bi težko trdili, da je dobra, saj jih je le 20 odst. vključenih v društva, vsi ne prejemajo našega tiska, tuji viri informacij pa informirajo po lastnem „okusu".

Zato bodo morali odgovorni v razgovorih, ki jih pripravljajo ob novoletnih praznikih po občinah z našimi zdomci, posvetiti informiranju o novih ukrepih posebno pozornost. Ob dejstvu, da vedno več naših delavcev na začasnem delu v tujini razmišlja o stalni vrnitvi v domovino, jih bodo seznanili z deficitarnimi poklici ter s kooperantskimi odnosi, za katere se odpira velika možnost prav v novomeški IMV.

M. BEZEK

• Naše delavce, ki so na začasnem delu v tujini, bo od 11. do 25. decembra pripeljalo iz ZR Nemčije, Švice in Avstrije v Jugoslavijo 40 izrednih vlakov, od tega 37 preko Jesenic, 3 preko Maribora. Pred devetimi leti je pripeljalo naše zdomce 130 izrednih vlakov, decembra 1978 59 vlakov, lani pa je zadostovalo le še 43 izrednih vlakov.

Obrnjeni k lastnim slabostim

Tudi v „Krki" ugotavljajo, da človeški faktor vse prevečkrat zataji — Na konferenci komunistov odkrito o napakah in akciji za drugačno obnašanje ter odnos do dela

Komunisti novomeške tovarne „Krka" so v ponedeljek, 13. decembra, na tematski konferenci poglobljeno razpravljali o planiranju proizvodnje in oskrbi z repromateriali. Po uvodnem referatu Čeda Jakovljeviča je bila še vrsta tehtnih prispevkov, uglašenih na isto struno: kakor smo lahko delali še včeraj, danes ne gre več.

Planiranje proizvodnje je odvisno od vrste dejavnikov, ki pa v „Krki" niso usmerjeni tako, da bi dajali vsem tozdom in delovnim okoljem in celotni delovni organizaciji zadovoljivo osnovo za rezultate. Pod hudo kritiko je bil sedanji način zajemanja in računalniške obdelave podatkov. Ko so pred 12 leti zasnovali računalniški sistem, je bilo bistveno manj izdelko in dvakrat manj zaposlenih, medtem ko se je način dela zadnja leta poenostavljal in zmanjševal. Tako so sprva dajali v računalnik prek 60 podatkov o vsakem materialu, danes le še 30 odst. teh. Tudi z osnovami za računalniško obdelavo podatkov (z dokumenti) se v „Krki" ne ravna pravilno, ampak podcenjujoče, zato tehnika ne more odslikavati pravega stanja ne v zalogah ne v prodaji in na drugih področjih.

Prav zaradi nezanesljivosti številk, ki jih daje računalnik, so začeli marsikje zopet. „peš" voditi razne evidence. Najbolj narobe in nevarno pa je, da se v tozdih dostikrat odločajo na osnovi napačnih podatkov. Na eni strani ugotavljajo slabo skrbo s posameznimi materiali, medtem ko se po drugi strani kopičijo nepotrebne zaloge, posledica pa je pomanjkanje zdravil na trgu in slabša kvaliteta izdelkov, čez katero je tudi vse več pritožb. Tako stanje zahteva pogosto improvizacijo proizvodnje, to pa spet povzroča nepo-

(Nadaljevanje na 2. strani)

ZGODNJE NOVOLETNO VZDUŠJE — Kot kaže bo letošnji odbor za novoletne prireditve v novomeški občini zaključil s tradicionalnim okraševanjem tik pred Silvestrom. Novo leto že čaka veliko izložbenih oken, v ponedeljek popoldan pa so delavci gozdnega gospodarstva že postavili smreke pred Rotovžem. Tu bo od 27. do 29. decembra osrednja občinska prireditev. Za najmlajše bo sprejem povorke z dedkom Mrazom in Snežno kraljico zagotovo nepozabno doživetje. (Foto: Janez Pavlin)

FILMARJI V MOKRICAH

V mokriškem gradu so pred dnevi posneli zaključne prizore celovečernega filma „Memed, sokol moj" v koprodukciji Jadran filma in producenta Petra Ustinova. Ustinov je hkrati režiser in igralec. Zgodbo so posneli po romanu turškega pisatelja Kemala Jašara in prikazuje obdobje Kemala Ataturka. Pomočnik režiserja je Vatroslav Mimica. V filmu nastopa tudi več jugoslovanskih igralcev. Pred snemanjem v Mokricah se je filmska ekipa zadrževala v Skopju in okolici Zagreba.

MONOGRAFIJA O KOZJANSKEM ODREDU

V drugi polovici leta 1985 bo izšla monografija o Kozjanskem odredu. Sredstva zanjo zbirajo posavske občine pa Šentjur pri Celju, Laško in Šmarje pri Jelšah. Vsaka od domicilnih občin naj bi po družbenem dogovoru, ki ga letos podpisujejo, v treh letih zbrala po 25.800 dinarjev. Pri zbiranju gradiva bodo strokovnjakom pomagali še živeči borci NOV.

VREME

Ob koncu tedna bo nestalno vreme z možnimi padavinami.

Ljubljansko pismo

„Izvirni greh" so bili ideološki predsodki

Ob dolgoročnem programu razvoja kmetijstva

Sredi minulega meseca smo lahko prebrali „Dolgoročni program razvoja agroindustrijske proizvodnje, ki ga je izdelala posebna delovna skupina v okviru Komisije zveznih družbenih svetov za vprašanja gospodarske stabilizacije.

Pričakovali smo, da bo ta program v širši javni razpravi in da bodo – poleg 14 ljudi, ki so v tej delovni skupini program sestavili – lahko k programu še kaj povedali mnogi, ki poznajo dosedanji razvoj našega kmetijstva in slabosti v njem, in ki se na kmetijstvo spoznajo. Na nedavni seji sveta za družbenoekonomske odnose v kmetijstvu in na vasi pri RK SZDL Slovenije pa smo zvedeli, da o tem programu ni kaj razpravljati, ker je že sprejet.

Program, takšen kot je, naj bi bil nekakšno zdravilo za preporod našega kmetijstva. V tem smislu odpira nova obzorja tudi za kmeta, celo za nekmete, če se želijo ukvarjati s kmetijstvom. Za te poslednje celo postavlja

(Iz Ekonomske politike)

zahtevo, da „bi morali graditi rekreacijske objekte, urejevati vrtove in sadovnjake, vinograde in drugo na terenu, kjer ni mogoče urediti večjih kompleksov in organizirati množična pridelovanja". V programu je zelo jasno zapisano, da sta „zadružništvo in kooperacija v nenehnih organizacijskih in ekonomskih težavah. Razloge za to je iskati v nerazumevanju vloge zadružništva in drugih oblik organiziranja kmetov, V NJIHOVEM ZAPOSTAVLJANJU itd." (Podčrtal Š. K.)

Temu primerno program nakazuje smer razvoja agroindustrijske proizvodnje na dolgi rok. Pri tem izhaja iz nesporne ugotovitve, da je „hitrejši razvoj agroživilstva temeljni pogoj za stabilizacijo gospodarskega napredka Jugoslavije v prihodnjem obdobju", in iz dveh, bolj spornih ugotovitev, da je zaostajanje kmetijske proizvodnje posledica neskladja med ponudbo in povpraševanjem ter da je to zaostajanje odprto le zadnjih 10 let. Vsi, ki smo razvoj kmetijstva spremljali vsa povojna leta, vemo, da to ni res. Vemo pa tudi, da brez temeljitega ugotavljanja vzrokov za doseganje (ne)rast v skladu z možnostmi in potrebami ni mogoče postaviti prave diagnoze, torej tudi ne predpisati pravega zdravila za preporod kmetijstva. Ali je resda tako težko priznati, da je izvirni greh za takšno stanje našega kmetijstva, v kakršnem je, treba iskati v ideoloških predsodkih do kmeta? Ali ne bi bilo lepo priznati, da vsa povojna leta (z izjemo „male reforme" leta 1965.) nismo resno poskušali odpraviti osnovnega protislovja v naši družbi – med pridelovanjem hrane in naraščajočo potrebo po njej?

Razume se, da tega protislovja ne bomo odpravili z enostransko usmeritvijo na družbeni sektor, še manj z nepotrebnim odkupovanjem zemlje za njegovo razširitev. Takšno usmeritev pred desetletjem smo že drago plačali. Ne da bi družbenemu sektorju odrekali vlogo nosilca proizvodnega razvojnega programa, pa menim, da je rešitev omenjenega protislovja treba iskati ne v „množičnem pridelovanju", temveč v množici pridelovalcev, ki ne bodo privesek sozdov ali vkleščenec podobnih „repro verig", ampak enako kot delavec gospodar svojega programa, svojega dela in svojega dohodka.

ŠTEFAN KUHAR

RAZSTAVA PODALJŠANA DO KONCA LETA – V mali dvorani oddelka NOB pri Dolenjskem muzeju je že od 11. novembra na ogled razstava „Partizanska veterinarska služba", ki jo je pripravil Muzej ljudske revolucije Slovenije in je posvečena 40-letnici veterinarske službe v Sloveniji. Zaradi pomembnosti bo razstava odprta še do konca letošnjega leta. (Foto: J. P.)

(Nadaljevanje s 1. strani)

Obrnjeni k...

trebno dodatno zaposlovanje. Ena med posledicami takega sistema je, da se letno planiranje zavleče tudi za 6 mesecev, medtem ko čvrsti proizvodni plani po tozdih ne držijo dlje kot 5 do 10 dni. Da gre pri vsem tem predvsem za „človeški faktor", je lahko ugotoviti. En sam založen dokument v predalu lahko povzroči pravo zmešnjavo. Kot so navajali, je v Biokemiji računalnik 3 mesece kazal enako stanje zalog neke surovine, te pa v skladišču sploh ni bilo več. V Marketingu so letos izdelali 6 kompletnih planov, sicer pa so iz vsakega delovnega okolja poročali o podobnih zagatah.

Menili so, da je uvedba novega sistema zanesljivih informacij za nabavo, prodajo in proizvodnjo nujna, kaže pa odpraviti slabosti zdajšnjega sistema. Slišati je bilo več predlogov, med drugim tudi tega, da bi kazalo poseči po kadrovskih zamenjavah v smislu izreka: pravega človeka na pravo mesto. Gre pa tudi za odgovornost.

Posebej pa velja omeniti, da se je celotna razprava na konferenci (nad 100 navzočih komunistov) sukala v krogu domačih slabosti. Niso s prstom kazali na zunanje vzroke, ki so gotovo tudi prisotni, pač pa so skušali po napotku Ljubice Mikša, predsednice konference, ugotavljati in spreminjati to, kar je v njihovi moči.

RIA BAČER

Prihodnje leto še težje

Metliški sindikat o razporejanju dohodka – Planov za nove usmeritve še vedno ni – Zmeda pri delovnem času

Možnosti za pridobivanje dohodka bodo v prihodnjem letu veliko težje, kot so bile letos in leta poprej. Dohodek bo moč ustvarjati le z iskanjem notranjih rezerv in varčevanjem pri osebnih dohodkih, surovinah in še marsikje drugje. Tako so menili na seji, ki je bila minuli petek, člani metliškega občinskega sveta Zveze sindikatov.

Hkrati so prisotni ugotovili, da so delovne organizacije v prvih devetih mesecih letos namenile za osebni dohodek več sredstev, kot določa resolucija. Predvsem pa je osebni dohodek močno prekoračil resolucijske okvire v negospodarstvu. Vendar so v poročilu o uresničevanju dogovora družbene usmeritve razporejanja dohodka navedeni le podatki službe družbenega knjigovodstva, manjka pa analiza vzrokov za prekoračitev. Šele takšna analiza bo pokazala tudi na kršitelje resolucije, ki bodo morali poračunati preveč izplačane osebne dohodke do junija 1983.

Na seji so opozorili na vlogo, ki jo morajo imeti delavci v gospodarjenju. Zaskrbljujoče je predvsem, da kljub težkemu gospodarskemu položaju delovne organizacije nimajo nobenih načrtov za nove usmeritve.

V metliški občini še vedno ne začenjajo vse delovne organizacije z delom ob istem času. Tako se v Beti in Novolesu delovni čas začenja po starem, torej ob 6. uri, medtem ko so vse ostale delovne organizacije premaknile delovni čas za eno do dve uri kasneje. Tako je premik zelo neenakomeren, razlog za to pa je neurejen prevoz delavcev. Sindikat si je zadal nalogo, da ta problem reši do konca tega leta.

M. BEZEK

KAJ BO Z MARTINOVO CERKVICO?

Martinova cerkvica nasproti metliškega kulturnega doma je zgodovinsko in turistično zanimiv stavba, ki stoji pozabljena in brez prave namembnosti. Da bi bila cerkvica pogledu še bolj nedostopna, jo zakrivajo drevesa in grmičevje. V Belokranjskem muzeju so se odločili, da bodo nekaj dreves posekali, med drugim tudi zato, ker so korenine že načele cerkvico. Toda kaj odstraniti? Kaj posekati, da se ne bo dvignilo metliško zadremuckano okolje, kot se je to zgodilo ob poseku cipres na pokopališču? Predstavniki muzeja so se posvetovali s Turističnim društvom in sklenili, da bo o tem odločila posebna komisija. Ko bo urejena ta zadeva, ne bi bilo odveč, če bi se dogovorili še, čemu bo cerkvica služila: za skladišče kot doslej, za potrebe Belokranjskega muzeja ali morda za kulturne prireditve. Vsekakor bi bilo treba nekaj storiti.

ZA TURISTIČNI PODMLADEK

Metliško Turistično društvo deluje dobri dve leti in njegovega dela ni moč spregledati. Izvedlo je očiščevalno akcijo, pripravilo nekaj turističnih prireditev, opozarjalo je tudi na videz kraja in tako naprej. Posebno pri čiščenju naselij se je oprlo Turistično društvo na osnovnošolsko mladež, ki rada priskoči na pomoč. Če je že tako, ne bi bilo odveč, ako bi dalo Turistično društvo spodbudo za ustanovitev tako imenovanih turističnih podmladkov, se pravi turističnih društev v malem po osnovnih šolah. Da bi imeli takšni podmladki velik vzgojni učinek, gotovo ni treba posebej zapisati. Kako že pravi slovenski pregovor? Da, drevo se uvija mlado.

ZVEZA TELESNOKULTURNIH ORGANIZACIJ OBČINE NOVO MESTO

PONOVNO RAZPISUJE
dela in naloge s posebnimi pooblastili in odgovornostmi

1/ SEKRETAR ZTKO – VODJA DELOVNE SKUPNOSTI

Na razpisana dela in naloge se lahko prijavijo kandidati, ki izpolnjujejo naslednje pogoje:
– da imajo višjo šolsko strokovno izobrazbo telesno kulturne ali druge smeri,
– 4 leta delovnih izkušenj od tega vsaj 2 leti v telesni kulturi,
– ustrezne moralno politične vrline.
Mandat traja 4 leta.
Vse, ki se zanimajo za sklenitev delovnega razmerja z našo delovno skupnostjo in izpolnjujejo zahtevane pogoje, vabimo, da svoje ponudbe z opisom dosedanjih izkušenj pošljejo na naslov: Delovna skupnost ZTKO, Novo mesto, p. p. 30, v 15 dneh po objavi.

(Iz zadnjega Pavlihe)

LOVOPUST V ČASU ADMINISTRACIJE

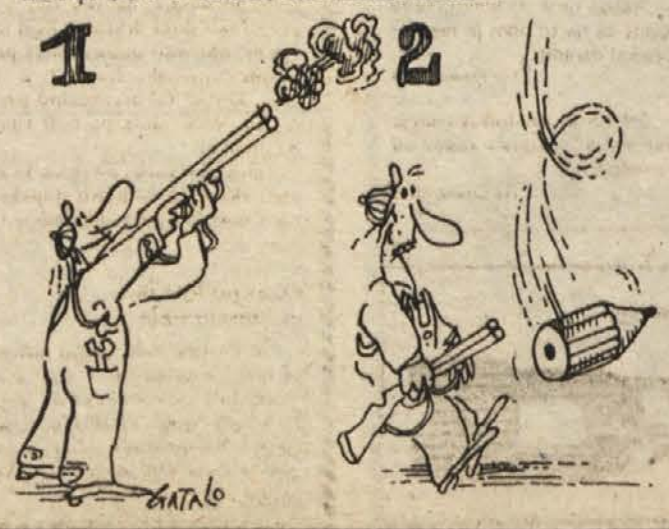

Ob 40 – letnici partizanske veterine

Veterinarska služba je bila strokovni del partizanske vojske in del civilne partizanske oblasti. Njen prvi začetek je bil 1. junija 1942, ko je bil postavljen veterinarski referent pri štabu 5. grupe odredov v Kočevskem Rogu. Potreba za to se je pokazala, ko smo imeli spomladi 1942 prvo osvobojeno ozemlje v Suhi krajini, na Kočevskem in na Notranjskem. Tedaj je bila organizirana obdelava zemlje, ki so jo zapustili Kočevarji. Zato je bilo potrebno mobilizirati živino iz bližnjih vasi v Suhi krajini. Organizirana je bila tudi prva živinorejska „farma", kot smo jo imenovali v vasi Rajndol na Kočevskem. Krave iz te „farme" so dajale mleko za partizanske bolnišnice.

Veterinarski referent je moral skrbeti za zdravje tedaj sicer še maloštevilnih konj partizanskih enot, zdraviti živino kmetov na osvobojenem ozemlju ter skrbeti za živinorejo teh kmetov.

Prve dni julija tistega leta je bil veterinarski referent prestavljen na isto dolžnost v glavni štab NOV in Po Slovenije, seveda z nalogami v širšem obsegu.

Po veliki roški ofenzivi avgusta 1942, ko je prenehalo obstajati osvobojeno ozemlje, je prenehala občasno tudi potreba po veterinarski službi, veterinarski referent pa je bil dodeljen na politično delo v 1. UBT Tomšiča.

Avgusta 1943 je bil isti veterinar zopet pritegnjen v GŠS. Po kapitulaciji italijanske vojske septembra 1943, ko smo dobili z vojnim plenom dosti orožja, tudi težkega, veliko število mul in konj, je bilo nujno ponovno organizirati veterinarsko službo, seveda v mnogo širšem obsegu. Tedaj je prišlo v partizane večje število veterinarjev in študentov veterine, vse ostale dosegljive pa smo mobilizirali, zato ni bilo težko organizirati veterinarsko službo zaenkrat na področju 7. korpusa. Pri GŠS je bila organizirana veterinarska sekcija, kasneje odsek, še kasneje oddelek, ki je spadal pod sanitetni oddelek. Tudi v nižjih enotah je spadala veterinarska služba oz. referent (kasneje šef odseka) pod sanitetno službo. Veterinarski referenti so bili postavljeni pri štabu 7. korpusa NOVJ, pri štabih 14., 15., in 18. divizije, v 1. artilerijski brigadi, pri komandah vojnih področij in mest ter partizanskih odredih. Kmalu so bile že septembra in oktobra istega leta organizirane veterinarske ambulante v divizijah, artilerijski brigadi in pri nekaterih komandah mest, kasneje pa tudi pri komandah vojnih področij. Leta 1944 pa sta bili organizirani veterinarski bolnišnici pri 7. in 9. korupsu in kasneje v 4. operativni coni.

Januarja 1944 je bila na podoben način organizirana veterinarska služba na področju 9. korpusa, nato pa še na področju 4. operativne c.

Da bi veterinarji zmogli opraviti obilno delo, je bilo potrebno pomožno vet. osebje, predvsem vet. bolničarji, po možnosti pa tudi vet. pomočniki. Večje število bolničarjev je bilo iz vrst tistih, ki so se tega izučili v bivših vojskah, predvsem jugoslovanski. Da bi usposobili zadostno število bolničarjev, smo organizirali do osvoboditve 11 tečajev, spomladi 1945 pa smo organizirali za najboljše bolničarje tečaj za veterinarske pomočnike in dva izpopolnjevalna tečaja za podkovske kovače.

Od bolnišnic moram omeniti veterinarsko bolnišnico, ki je bila zgrajena v hudi zimi 1944/45 ob gozdu pri Kanižarici pri Črnomlju. Bolnišnica je bila nekak strokovni vrh partizanske veterinarske dejavnosti, kjer so delali izbrani, dobri veterinarji. Zato so bili v njej organizirani številni tečaji. Veterinarska služba je bila odgovorna tudi za podkovanje. Po italijanski kapitulaciji smo imeli na voljo dovolj podkovskega materiala, podkev, podkovnikov in podkovskega orodja. Toda zaradi velikega števila mul in konj, ki so jih imele partizanske enote in etapna prevozna služba, ter hitre izrabe podkev pri stalnj uporabi konj so vse zaloge počasi skopnele. Ko je začelo zmanjkovati podkovskega materiala, so ga morali kovači sami izdelovati. Zanje ni bil tehničen problem izdelava podkev, pa tudi primernega železja za to ni primanjkovalo. Tehnično najbolj zahtevno pa je bilo izdelovanje podkovnikov (podkovskih žebljev). Tega kovači niso znali, ker so prej vedno uporabljali tovarniško izdelane podkovnike. Težave so bile, kako izbrati primerno kovino, ki naj bi bila trdna, pa vendar potrebno elastična. Toda s požrtvovalnostjo in partizansko iznajdljivostjo jim jih je uspelo izdelati.

Podkovski kovači so bili med najbolj iskanimi obrtniki v naši partizanski vojski in v zaledju. Veliko število jih je bilo zaposlenih tudi v delavnicah za izdelavo in popravilo orožja, med drugim so izdelali tudi partizanski top (partop). Izdelovali so tudi vozičke za prevoz težkih minometalcev, sani za prevoz topov v zimskem času, razno orodje za delavske bataljone in druge potrebe, nosila za ranjence, nekatere veterinarske instrumente, strgala za čiščenje konj idr.

Veterinarska služba je morala skrbeti tudi za higiensko klanje živine, kontrolo mesa in mesnih izdelkov za naše borce in zaledje.

Poleg vojaške veterinarske službe je bila maja 1944 organizirana tudi civilna veterinarska služba. Civilna služba je bila vezana na odsek za kmetijstvo pri SNOS. Obe službi je povezoval Veterinarski svet. Naloga sveta je bila koordinirati dela obeh služb in izdelati načrt za organizacijo veterinarske službe po osvoboditvi. V vsaki vojni so največji problem živalske kužne bolezni, predvsem tiste, ki se prenašajo tudi na ljudi. Toda kmalu smo prišli do ugotovitve, da povzročajo največ škode t. im. eksploatacijske poškodbe.

Uvideli smo, da temu niso vzrok le težke vojne razmere in pomanjkljiva oprema, pač pa premajhna skrb in premalo znanja o konju in neznanje o njihovi pravilni uporabi. Zato smo prišli do spoznanja, da moramo v prvi vrsti o tem poučiti starešine na tečajih oficirske šole. Za nje smo tudi napisali učbenik „Hipologija". Pozneje sta bila napisana še dva priročnika za veterinarske bolničarske tečaje, več člankov iz te problematike je bilo napisanih v Partizanskem zdravstvenem vestniku, Kmečkem glasu in primorskem Partizanskem vestniku.

Spomin na partizansko veterinarsko službo je povezan s številnimi imeni veterinarjev, študentov veterine, veterinarskih bolničarjev, podkovskih kovačev in drugih sodelavcev, ki so padli v borbi ali so bili ubiti kot talci. Skupno je padlo ali bilo ubitih 10 veterinarjev in 6 študentov veterine. To so bili pošteni možje, dragoceni strokovnjaki, nesebični, požrtvovalni, iznajdljivi, znali so improvizirati in se znajti v najtežjih situacijah, iz nič so ustvarjali, delali so prave čudeže. Zato je imela partizanska veterinarska služba take uspehe.

Veterinarji so se, kar jim moramo priznati, izkazali v naši borbi, dokazali so, da so bili povezani z ljudstvom, ki jim je zaupalo. Gotovo je, da je od vseh akademskih strok sodelovalo v naši borbi relativno največ veterinarjev in so dali razmeroma največ žrtev.

Dr. MILAN DOLENC

SPOSOJENO TRNJE

– Tudi letos bomo izbirali najboljše športnike in športna moštva. Med športnimi moštvi bi gotovo zaslužilo najvišje mesto – moštvo inšpektorjev SDK.

(Iz Politike ekspres)

– Predsednik predsedstva CK ZKJ je duhovito pripomnil: Jugoslavija ima lahko samo dve napaki: tiskarsko napako in napako v tisku.

(Iz Borbe)

SPOSOJENO TRNJE

– Videli smo fotografijo nove španske vlade. Mladi ljudje, tam okoli 40 let, celo manj. Tako približno je videti naše mladinsko vodstvo.

(Iz Večernjih novosti)

– Nam nič ne pade z neba. Celo dež ne.

(Iz Ježa)

– Poljedelski rezultati bi bili znatno večji, če zemlje ne bi ljubili kot rodno grudo, marveč tudi kot njivo.

/Iz Politike ekspres/

NAJBOLJŠI V TREBNJE – Pretekli teden so se v Metliki na kvizu „Mladost v pesmi, besedi in spretnosti" pomerile tri mešane ekipe črnomaljskih vojakov in metliških mladincev. Zmagala je ekipa Rosalnic, ki pa je na regijskem tekmovanju v Trebnjem izpadla že v prvem kolu. (Foto: M. Bezek)

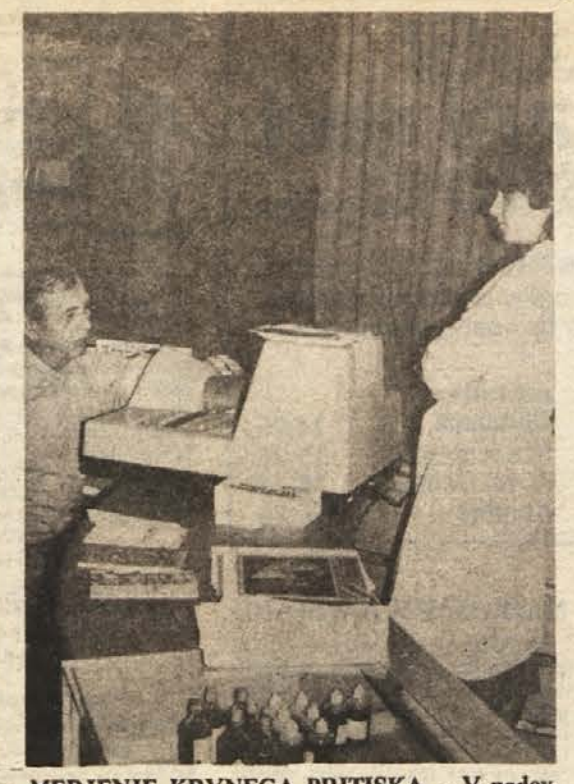

MERJENJE KRVNEGA PRITISKA – V nedavno odprti prodajalni zdravilnih zelišč Jožeta Tomažinčiča v Petrolovem motelu na Čatežu si lahko številni popotniki in obiskovalci brezplačno izmerijo krvni pritisk. Posebno uvoženo napravo je posodila revija „Zdravje." (Foto: P. Perc)

CESTA IMA PREDNOST – Brežiška Agraria bo na bivšem rokometnem igrišču postavila pokrit razstavni prostor in skladišče za reprodukcijsko blago, gradbeni material in kmetijsko opremo. S to gradnjo bo nadomestila poslopje, ki ga mora porušiti ob Černelčevi cesti. (Foto: J. Teppey)

NOVA KIOSKA NA TRZNICI – Za prodajalce zelenjave na novomeški tržnici je v torek Komunalna skupnost postavila ter dala v najem dva velika kioska, v katerih bodo v zimskih dneh prodajali sadje. Četudi morda dražji, da le bodo – vitamini! (Foto: J. Pavlin)

ZAŠČITILI KMETIJE

V času, ko z mnogo večjo skrbjo kot kdaj gledamo in cenimo kmetijsko zemljo, se je na oglasni deski boštanjske krajevne skupnosti pojavila karta revizije zazidalnega načrta, ki je povzročila celo nekaj ogorčenja. Neposredno sta bili ogroženi ena celo že zaščitena in vsaj še ena doslej žal še nazaščitena kmetija. Ogrožena kmeta nista čakala na obravnavo v krajevni skupnosti, temveč nemudoma obiskala vsaj enega vplivnejšega sorojaka, ki seveda ne živi tu. Kaj se bo izcimilo iz tega, se še ne ve.

Sejmišča

NOVO MESTO: V ponedeljek so rejci pripeljali na prodaj 242 pujskov, starih do tri mesece, in 11 prašičev. Lastnika je menjalo 216 živali, za pujske je bilo treba odšteti od 3.200 do 4.200 dinarjev, za prašiče pa od 4.300 do 4.800 dinarjev. Sodeč po številu pripeljanih in prodanih živali, je bila kupčija na moč živahna, opazen pa je tudi porast cen pujskov.

BREŽICE: Večja ponudba kot v Novem mestu je bila zadnjo soboto v Brežicah, saj so kupci lahko izbirali med 438 pujski in 14 prašiči. Po 180 dinarjev za 1 kg žive teže je bilo prodanih 363 pujskov, lastnika pa je menjalo 9 prašičev, in sicer po 100 dinarjev 1 kg žive teže.

Obeti od predora v Karavankah

Sigmatov obrat poliestra v Velikem Podlogu računa na veliko delo – Brestaniški tozd Novolesa sodeluje pri lakirniškem programu z domačimi in tujimi partnerji

Brestaniški Sigmat, tozd novomeškega Novolesa, dobro posluje tudi v zaostrenih razmerah. To mu omogočajo trije

ZNANJA – Na sliki: končna montaža sesalne košare k napravi Airless 2000 D.

enakovredni programi. Brestaničani so edini proizvajalci industrijskih nihalnih vrat v Jugoslaviji, njihovim mešalcam za beton se ob boljši raziskavi trga spet odpirajo duri, veliko pa je zanimanje kupcev tudi za Sigmatove male aparate za miniziranje oziroma pleskanje, znanih pod imenom Wiwa.

Pri zadnjem programu, ki ga imenujejo Airless, poslovno-tehnično sodelujejo s krškim Sopom. Skupaj raziskujejo novo avtomatsko lakirno kabino, v katero bodo vgrajene naprave Sigmata, kabina pa bo nadomestila klasični lakirni postopek. Tuji partner Wagner je ponudil tehnično pomoč in je odstopil izdelavo nekaterih sestavnih delov lakirnih naprav. Sigmat je že osvojil črpalni del aparatov, do spomladi prihodnjega leta pa naj bi razvili še dva tipa zračnega motorja, ki je pogonski del črpalke.

V Sigmatovem obratu poliestra v Velikem Podlogu še ne čutijo zastoja v gradbeništvu. Izdelujejo podnožja za svetlobne kupole, kjer sodelujejo z Novolesovo tovarno akrilnih plošč v Trebnjem po sistemu skupnega prihodka. Iz poliestra so izdelani tudi cvetlični lonci, ki krasijo Zdravilišče Rogaška Slatina in številne poslovne zgradbe po raznih krajih. „Veliko si obetamo od novega programa, to so sidrni trakovi za utrjevanje zemljin. Ko se bo pričela gradnja karavanškega predora, računamo na veliko delo, saj bo tam zemeljskih nasipov, ki bi jih morali sicer utrjevati z betonskimi ogradami, več kot pri drugih delih," zadovoljno pripoveduje direktor Sigmata Toni Gabrič. V Velikem Podlogu so

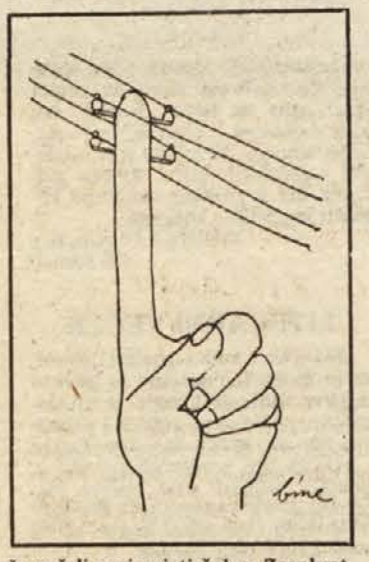

že začeli proizvajati čolne. Zaenkrat izdelujejo kanuje, čeprav prihaja do manjših zastojev tudi zaradi splošne zamrznitve cen, prihodnjo sezono pa se bo verjetno začela še proizvodnja sandolinov.

P. PERC

Hmeljnik drugače

Novo vodstvo – Pospešena prodaja zalog – Izguba

Tozd Hmeljnik novomeške Kmetijske zadruge je v tretjem trimesečju izgubo povečal za 50 odst., (do konca leta bo predvidoma znašala 11 milijonov dinarjev), sanacijskega programa niso uresničevali in vrh vsega tudi vzdušje v 21-članskem kolektivu ob razčiščevanju direktorjevih grehov ni bilo zdravo. V zadnjem času je vendarle zapihala sveža zimska sapa, odkar so družbenopolitične organizacije podprle zahtevo po zamenjavi vodstva. Namesto direktorja Franca Planinca je za vršilca dolžnosti direktorja imenovan Alojz Vrbnik, doslej zaposlen v prodaji. Kadrovske spremembe pa so segle tudi do ključnih mest organizacijskih enot. Tako je za razvoj trsničarstva postal odgovoren dipl. inž. Ljubomir Nenadič, za strokovno enološko delo in polnilnico dipl. inž. Pavla Hartman, medtem ko je vodja polnilnice postal bivši direktor Planinc.

Do novega leta nameravajo razprodati zalogo 60 vagonov vina „Dobra kapljica", s čimer se bodo iznebili starih zalog. Imajo še 15 vagonov cvička, vendar ta količina nove proizvodnje ne daje rentabilnega poslovanja. Po novem letu naj bi v Hmeljniku delalo vsega 5 ljudi, za ostale pa v žadrugi iščejo zaposlitev drugod.

Dolgoročnejšo sanacijo za tozd, ki se doslej ni in ni mogel izkopati iz nedonosnega poslovanja, imajo zamišljeno. Odločitev bodo sprejeli samoupravni organi v kratkem. Gre namreč za dve možnosti: ali v stečaj ali obdržati proizvodnjo. Medtem ko je za stečaj dosti razlogov, so tudi pomisleki. Brez Hmeljnika bi zadruga ne mogla podpirati razvoja vinogradništva, brez tega pa ni kompletnega razvoja kmetijstva v novomeški občini.

Zaenkrat bodo proizvodnjo organizirali tako, da bo le kot prevzemno predelovalni obrat, polnjenje pa bodo kot uslugo opravljali v metliški kleti. Sicer pa se z metliško Vinsko kletjo nasploh dogovarjajo za tesnejše poslovno-tehnično sodelovanje.

R. B.

SPOSOJENO TRNJE

– Človek mora biti velik pesimist, ko predvideva bodočnost.
(Iz Politike)

– Zvezna skupščina je začela pripravljati dolg spisek kršiteljev „zamrznjenih cen". Preden bo le ta pripravljen, nas bodo kršitelji že udarili „vse po spisku".
(Iz Dnevnika)

– Resda nam ni lahko, toda navaditi se na to nam je lažje – kot nekaj narediti.
(Iz Dnevnika)

– Od zbirke predpisov nam je edino večja – zbirka izjem od teh predpisov.
(Iz Dnevnika)

(Milan Alaševič)

Stabilizacijska veriga

Kmetijski nasveti

Podhladitev redči pujske

Vzreja pujskov daje nekaterim dolenjskim kmetijam že od nekdaj omembe vredne ali včasih celo velike dohodke. Na novomeškem in brežiškem sejmišču pretopijo v denar kakih 30.000 rilcev, mnogi med njimi so se skotili v dolenjskih svinjakih, precej pa jih tja navozijo s Hrvaškega. Vsekakor je prav, da rejce opozorimo na najpogostejše nevarnosti, ki grozijo pujskom v kmečki reji, tako kot je to opisano v Prešičereji XII/82.

V nasprotju s farmsko rejo sta v kmečki reji pogostejša podhladitev in kanibalizem. Za novorejence je posebno pomembno, da je v njihovi najožji okolici toplota vsaj za 10 stopinj višja, kot je običajno v prasilišču. Če tega ni, telesna temperatura pravkar rojenih pujskov močno pade in se ne more več dvigniti do normalne. Živali postanejo resaste, se tresejo, nimajo volje do sesanja, naglo slabijo in na koncu nezavestne poginejo. Zaleže le čimprejšnje ogrevanje ali dajanje glukoze, že nezavestnim pujskom pa tudi to ne.

Iz povedanega se kar sam ponuja sklep, da je podhladitev treba predvsem preprečevati. Pujskov ni mogoče uspešno vzgajati brez ogrevalnih luči oziroma v hladnih prasiliščih, kjer kraljujeta prepih in vlaga.

V kmečki reji, kjer včasih živalim ni tako ustreženo, kot bi bilo potrebno, je pogostejše tudi grizenje repov in ušes. To je motnja, ki se pojavi, če je v hlevu neprimerno ozračje, prevelika vlaga, nasičena z amonijakom ali vodikovim žveplecem. Spodbuja jo tudi pomanjkanje prostora ob krmilnikih, neenakomerna razporeditev hrane, pretirano krmljenje s koncentrati itd. Zanimivo je, da najprej postanejo napadalne najmanjše in odrinjene živali, poškodbe pa še bolj spodbujajo kanibalizem.

Posledice so lahko usodne. Niso redki pogini ali nujni zakoli v sili. Zgodi se tudi, da je del mesa neuporaben zaradi abscesov, ki se razvijajo kot posledica okužbe ogrizenega repa. Kanibalizem preprečimo, če poskrbimo za primerne hleve ali če pujskom takoj po porodu skrajšamo repke.

Inž. M. L.

EN HRIBČEK BOM KUPIL...

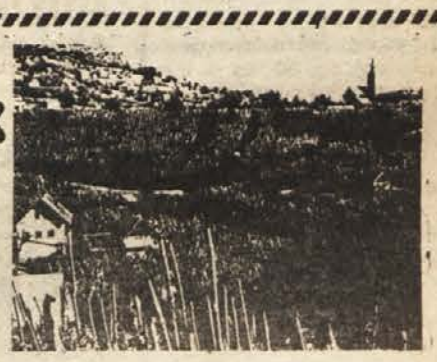

Ureja: Tit Doberšek

Napake vina

Poleg napake vina, vonja in okusa po drožeh in žveplu, o katerih sem pisal v prejšnji številki, naletimo še na druge napake, ki jih ne smemo zanemariti.

Vonj in okus vina po gnilem grozdju

je zelo pogosta napaka mladega vina. To napako pridobi vino, če grozdja, med katerim je nad 10 % gnilega grozdja, pri predelavi v vino nismo razluzili (močno žveplali). Zlasti je tej napaki podvrženo rdeče vino, če je med drozgo, ki je vrela v kadi, bilo gnilo grozdje.

Takoj ko odkrijemo to napako, je treba vino pretočiti in pri pretoku močno zračiti, da se neprijeten vonj porazgubi. Če s prvim pretokom napake nismo popolnoma odpravili, pretok ponovimo, pri čemer vino ponovno močno zračimo. Navadno že s prvim, zlasti pa z drugim pretokom napako odpravimo. V primeru, da ima vino tudi po drugem pretoku še vedno okus po gnilobi, ga je treba čistiti, in to najprej z želatino, če je čiščenje z želatino neuspešno, pa se poslužimo čistilnega oglja, ki ga v kletarstvu imenujemo eponit.

Vonj in okus po pecljevini in taninu

Mnogi vinogradniki pri predelavi rdečih sort grozdja v vino zanemarjajo osnovno pravilo, da drozga v kadi ne sme vreti na pecljih. Tako dobi vino okus po pecljih in surovem taninu, ki ga je veliko ravno v grozdnih pecljih, zlasti v zeleni pecljevini.

Zaradi oddaljenosti zidanic od doma se mnogim vinogradnikom zgodi, da čas mešanje drozge v kadi podaljšajo na več kot en dan. Tako dobi drozga v kadi in s tem tudi vino ogaben okus po vnetih tropinah; trop se je v kadi, ker ni bil pravočasno premešan, vnel, mošt pa tudi vino sta grenka.

Poleg obveznega pretoka, ki je prvi ukrep za odpravo napake, tako vino čistimo z želatino.

Okus po lesu in plesnivem sodu

Če novega soda nismo dobro ovinili, oziroma smo star sod popravili z vstavitvijo novih dog, je v lesu ostal neizlužen lesni tanin – čreslovina, katerega vino topi in tako dobi okus po lesu in taninu.

V letošnjem letu je zaradi bogatega pridelka mnogim vinogradnikom primanjkovalo vinske posode. Zato so si sposojali sode povsod, kjer so le mogli. Na posodo so dobili često zanemarjeno, zatohlo, pa tudi plesnivo vinsko posodo, ki so jo pred porabo na hitro sicer oprali, toda večkrat ne zadosti. Posledica je, da ima sedaj vino zatohel, žgoče oster okus. Če pri tem smrdi po plesni, je to že huda napaka vina. Poprava vina s temi napakami je najprej v pretakanju, kot je napisano pri opisu prejšnjih napak.

Oglje (eponit) kot čistilo za vino

Že od nekdaj kletarji uporabljajo kot čistilo za vino z napakami duha in okusa po drožeh, močnem žveplu, gnilobi, pecljevini, po lesu, plesni itd. oglje, ki ga v kletarstvu imenujemo eponit. Oglje je tvarina, ki navedene tuje vonje in okuse potegne nase. Uporabljamo rastlinsko in živalsko oglje, ki ju dobimo, če les ali kosti žgemo v zaprtem prostoru brez dostopa zraka; tako les ali kosti ne zgorijo, temveč se spremenijo v oglje. Če vinu primešamo tako oglje, mu odvzamemo ves tuj vonj. S tem odvzamemo tudi vinski vonj, posebno sortni vonj, ki ga pa vino po gotovem času ležanja v sodu dobi nazaj. Oglje odvzame vinu tudi barvo, zato se tega čistila zlasti pri rdečih vinih poslužimo le v skrajnem primeru, ko vsa druga sredstva niso več učinkovita.

Navadno oglje ima veliko pepela, ki jemlje vinu kislino in povzroča nečist okus. Zato za čiščenje vina rabimo v ta namen posebej pripravljeno oglje, ki je v prometu in med kletarji znano pod imenom eponit. Eponit hranimo na suhem kraju v zaprtem kozarcu, da se ne navzame slabega duha iz okolice.

Če ima vino le manjšo napako, zadošča 20 do 50 gramov eponita na 100 litrov vina, pri močno plesnivem vonju in okusu pa 100 do 150, največ do 200 gramov na 100 litrov vina. Najprej naredimo poskus v malem, da bomo dognali pravo količino sredstva. Odtehtani eponit pomešamo v škafu vina v redko kašo, ki jo nato vlijemo v sod s pokvarjenim vinom; škaf z vinom že poplahnemo. Tekočino v sodu nato s palico pomešamo in to mešanje vsak dan v presledku 5 do 6 dni ponovimo, da se sredstvo prehitro ne sesede. Ko se čez 14 do 20 dni čistilo v sodu sesede, vino pretočimo. Če je v vinu še preostanek tega sredstva, vino čistimo z želatino ali pa ga filtriramo.

DT

KRKA

TOVARNA ZDRAVIL NOVO MESTO
CESTA HEROJEV 45

Za obrat izolacijskih materialov, ki bo pričel z obratovanjem v januarju 1983 potrebujemo

VEČJE ŠTEVILO DELAVCEV NA LINIJI

Na teh nalogah zaradi nočnega dela in ostalih pogojev zaposlujemo le moške. Zaželjena je končana osnovna šola in odslužen vojaški rok.

V temeljni organizaciji BIOKEMIJA potrebujemo

ENEGA STROJNIKA – TEHNOLOGA.

Pogoj za zasedbo teh del in nalog je končana druga stopnja strojne fakultete in štiri leta delovnih izkušenj. Vse, ki se zanimate za objavljena dela in naloge, vabimo, da svoje ponudbe dostavite v kadrovsko službo v roku 8 (osem) dni od dneva te objave.

CIRKUS! nov vozni red

„ZVEZDE SOVJETSKEGA CIRKUSA" – SPREMEMBA VOZNEGA REDA POSEBNEGA VLAKA

Turistična agencija GLOBTOUR NOVO MESTO obvešča vse prijavljene za ogled predstave v soboto, 18. DECEMBRA 1982, da bo vozil posebni vlak po naslednjem voznem redu:

Odhod		povratek	
Kandija	8,05	Ljubljana	14,05
N. m. Center	8,07	Novo mesto	15,20
Novo mesto	8,11	N. m. Center	15,23
Ljubljana	9,32	Kandija	15,25

ODDELČNA KONFERENCA

Na naši šoli imamo oddelčne konference ob prvem in tretjem redovalnem obdobju. Na prvo letošnjo konferenco smo povabili vse učitelje, ki nas učijo, in tovariša ravnatelja. Tov. razredničarka je ocenila naš uspeh in vedenje, učenci pa smo poročali o tem, kako smo se naročili na pionirski tisk, vključili v interesne dejavnosti, o odnosih med učenci, o higieni in o delu razredne skupnosti.

SAŠKA POVŠIČ
OŠ ZDO Mirna

NAJBOLJŠIM NAGRADE

V okviru meseca požarne varnosti je občinska gasilska zveza nagradila najboljše spise in risbe. Tudi učenci naše šole so prejeli nagrade in sicer Boštjan Cvelbar iz 4. b 2. nagrado za risbo ter Roman Jakše iz 6. a 4. nagrado prav tako za risbo, Martin Lužar iz 7. d pa 4. nagrado za spis. Vsem trem iskreno čestitamo!

VIDA SEVER, 8. c
OŠ Šentjernej

OB DNEVU ČLOVEKOVIH PRAVIC

Ob 10. decembru, dnevu človekovih pravic, smo na šoli pripravili razstavo različnih dokumentov in slik. Seznanili smo se z splošno deklaracijo človekovih pravic ter deklaracijo o pravicah otroka. Člani kluba OZN so že skoraj končali z akcijo prodaje voščilnic, pisem, sestavljank in vrečk UNESCO, ki smo jih učenci z veseljem pokupili. Zanje so iztržili več kot 20.000 din.

BLAŽ ZIBRET, 5. b
OŠ J. Dalmatin
Krško

POKAL MERCATORJA NK ALBATROS

Na igrišču osnovne šole v Mirni je bil turnir za pokal trgovskega podjetja Mercator, na katerem so nastopila moštva Praprotnice, Mirne, Vejer 1, Vejer 2, Mercatorja in Albatros. Zmagovalec turnirja je moštvo Albatros, ki je v finalu premagalo Vejer 1.

P. VELIKONJA

KONČANA LIGA V MALEM NOGOMETU

V Trebnjem je končala občinska liga v malem nogometu, ki jo je organizirala TKS. Nastopilo je 9 moštev, zmagal pa je NK Albatros, ki je ligo končal brez poraza in le z dvema neodločenima izidoma. Ob rednem nastopanju vseh tekmujočih ekip velja omeniti tudi veliko zanimanje gledalcev.

P. VELIKONJA

LIKOVNA RAZSTAVA V LISCI

Učenci OŠ Krmelj, Tržišče in Šentjanž smo pri likovnem pouku risali risbe na temo „Rojstni dan naše domovine." Uporabili smo različne tehnike. Nekaj del smo razstavili v prostorih Lisce. Avtorje najlepših del je posebna strokovna komisija nagradila s knjigami.

ALENKA FLAJS, 6. r
OŠ Krmelj

LITERARNI VEČER

Zveza kulturnih organizacij Sevnica in Delavsko kulturno in športno društvo Svoboda Krmelj sta ob sevniškem občinskem prazniku pripravila literarni večer, na katerem so se s svojimi deli predstavili pesniki in pisatelji amaterji naše občine. Nastopilo je tudi nekaj mladih literatov iz Krmelja. Vsi mladi literati so za svoje delo prejeli nagrade.

ZVONKA ŽUŽEK
OŠ Krmelj

NA ČELU LOŠKI POTOK Z 10 TOČKAMI

V nadaljevanju zimske nogometne lige v ribniškem Riku so bili doseženi naslednji rezultati: GT 10–S 125 1:4, Montaža II–CPD 1:3, Strojna–Razvoj 3:3, Naš obveščevalec–RK 2 0:2, Montaža I–Komunalna oprema 2:8, Loški potok–Zajemalka 3:1, Rezkalci–SKK 4:2, Ricomag–Prototipna 1:2. Po četrtem krogu vodi Loški potok z 10 točkami.

M. G–č.

ZIMSKI NOGOMET

Nogometni klub Bela krajina pripravlja 25. in 26. decembra v črnomaljski športni dvorani Loka odprto prvenstvo Bele krajine v malem nogometu. Prijave iz Bele krajine in širše Dolenjske pričakujejo do 21. decembra, ko bo v prostorih TKS žrebanje, hkrati s prijavo pa je treba vplačati 700 dinarjev pristojbine.

MLADI DOPISNIK

NA IZLET ZA ŠPORTNO ZNAČKO

Učenci novomeške osnovne šole Grm tekmujemo za športno značko. Med nalogami, ki jih moramo opraviti, sta tudi dva izleta. Učenci drugih razredov so že odšli na Cerovec, tretješolci pa smo premagali 429 m visoko Trško goro. Za osvojitev športne značke nas čaka še veliko nalog, truda in dela.

Učenci 3. razredov
COŠ Grm Novo mesto

V KROŽKU SI ŠIVAJO CELO KRILA

V šiviljskem krožku na naši šoli delujemo učenke od 5. do 8. razreda. Krožek vodi Franja Zupan, pomoč pa nam nudi tudi Betin tozd iz Mirne peči. V tovarni dobimo kose blaga, mehanik pa nam popravlja tri šivalne stroje. Prvo leto moramo članice krožka narediti dvanajst vaj s papirjem, nato pa šivamo blago. Letos so si nekatera dekleta že naredila krila, druga pa blazinice, medvedke, račke in podobne igrače. Vse naše izdelke bomo v kratkem razstavile v šolski avli.

MOJCA KREVS
OŠ Mirna peč

POSTALI SO PIONIRJI

26. novembra smo imeli proslavo najprej učenci nižjih razredov, prisostvovalo pa je tudi nekaj članov sveta staršev. Potem so na oder prišli cicibani. Po govoru so resno ponovili svečano pionirsko zaobljubo in pod pionirskim praporom obljubili, da bodo vestno izpolnjevali vse naloge. Nove pionirčke smo pozdravili s ploskanjem.

NATAŠA RAUH
OŠ Milka Šobar–Nataša
Novo mesto

O DELU ŽENA

V začetku šolskega leta smo člani zgodovinskega krožka pripravili delovni program. Še naprej bomo raziskovali zgodovino našega kraja. Spoznavali bomo tudi delo žensk v naši okolici v preteklosti in danes. Tako smo se že pogovarjali z nekaterimi ženskami, ki so delale v rudniku. Zvedeli smo veliko zanimivega, zato bomo ob 8. marcu izdali časopis, ki bo prikazoval to trdo delo.

ČLANI ZGODOVINSKEGA KROŽKA
OŠ Krmelj

V KRMELJU NE POČIVAMO

Delo v izvenšolskih dejavnostih na OŠ Krmelj je zelo živahno. Tako smo člani literarnega krožka izdali glasilo Utrinki mladih, učenci 1. razreda so bili sprejeti v pionirsko organizacijo. Pokrovitelj sprejema je bil tozd Metalna iz Krmelja. Ponovno bomo prodajali značke za obnovitev Aškerčeve domačije. Likovniki so razstavljali v prostorih Lisce. Članice ročnodelskega krožka pletejo rokavice, nogavice, pri krožku vozlanja pa makrame. Člani dramskega krožka pripravljajo igrico Novoletno darilo.

PIONIRSKI ODRED
OŠ Krmelj

TUDI MLADI V ZBOR

V Gradcu že dolgo časa pridno vadi dvakrat na teden ženski pevski zbor, ki ga vodi tov. Majda Banovec. Naštudirali so že veliko pesmi, vendar pa bi jim morali slediti tudi mladi, da bi postali glasovi ne le ubrani, prijetni, ampak tudi mlajši.

DPO Gradac

TEKMOVANJA V ATLETIKI

Ta petek se bodo na OŠ Grm začela medrazredna tekmovanja v atletiki. Iz vsake oddelčne skupnosti bo v vsaki panogi tekmoval po en učenec ali učenka. Svojo športno sposobnost pa bodo lahko preizkusili tudi ostali učenci, le da njihove točke ne bodo upoštevane. V petek, 10. decembra pa so se pomerili učenci v teku na 20 metrov in v skosku v daljavo.

URŠKA MATJAŠIČ,
JERCA JEŽ,
OŠ Grm

Pomembno je biti pomemben, a pomembneje je biti prijazen

Z računi, denarjem in vsemi drugimi denarnimi posli imam toliko dela in preglavic, da vse le z največjo težavo postorim.

Rešitev je tu. Ljudje so v svoji dolgi zgodovini razvili ustanovo, ki ji pravimo banka, da zanje opravi kopico, večkrat tudi nadležnih ali morda celo nerešljivih denarnih problemov.

Že, a vendar imam pri tem težave. Vse banke so si tako podobne, vse imajo enako tehnologijo in skoraj enake, pogosto zelo muhaste elektronske pripomočke.

Res je, vsakomur med nami kdaj pa kdaj spodleti. Toda tisto, kar je najbolj pomembno, so stiki, odnosi med ljudmi. V Jugobanki to vemo in za to storimo kar največ. S strankami govorimo kot s sebi enakimi, kar ni težko, saj prihajajo k nam ljudje, ki so nam zelo podobni. Tudi oni so prijazni.

Vsi skupaj vemo, da je sicer pomembno biti pomemben, a da je še mnogo pomembneje biti prijazen. V takšnem ozračju zagotovo ni nikoli težko rešiti tudi najtežjih denarnih problemov.

BANKA PRIJAZNIH LJUDI
JUGOBANKA

moj otrok je drugačen

Da se bo otrok dobro učil

I.

Vsaka človekova aktivnost zahteva določene pogoje za uspešno izvršitev, prav tako tudi učenje. Osnovni pogoji za otrokovo uspešno učenje so: dobro telesno in duševno zdravje, zadovoljive umske sposobnosti in dobra učljivost otroka. Če je zadovoljeno tem osnovnim pogojem, lahko ob pripravljanosti otroka, ob primerni organizaciji učenja in v ugodnem okolju (dom in šola) pričakujemo učno uspešnega šolarja.

Pod ugodnim okoljem razumemo spodbujajoče – razumevajoče okolje, ki zna otroka spodbujati, si vzame zanj čas, to je delovno in urejeno okolje, v katerem otrok živi in se uči.

Seveda se moramo zavedati, da temelje za uspešno učenje gradimo že v predšolski dobi. Mislimo v glavnem na naslednje: otroku moramo omogočiti igro s primerno izbiro igrač, navajamo ga na osnovne higienske in delovne navade, učimo ga poslušanja pravljic, pomnjenja pesmic, otrok se mora učiti uporabljati risarski pribor, spoznavati naravne pojave, barve, količine, oblike, prostorske odnose itd. . . .

Veliko stvari se otrok lahko nauči v obliki igre doma, v vzgojnovarstveni ustanovi, v družbi vrstnikov in starejših, na igriščih in drugod. Na splošno je znano, da se tisti otrok, ki se „ne zna" igrati, običajno tudi učil ne bo dobro. Igra vzbuja otroku radovednost, ga vodi v konstruktivnost, razvija njegovo domišljijo, telesne in umske sposobnosti. Čimbolj bo zvedav otrok že v predšolski dobi, več bo dobil informacij o bližnjem in daljnem okolju, o naravi in naravnih pojavih, o letnih časih, o jezikovnem izražanju itd . . . Tako pripravljen otrok bo v šoli informacije poglabljal v znanje, nova spoznanja bo navezoval na njemu že znane pojave.

Eden od pomembnih splošnih pogojev za uspešno učenje je ugodna družinska klima, v kateri otrok živi. V družini, kjer vlada med starši harmonija in v kateri se otrok čuti sprejetega in ljubljenega, bodo pogoji za učenje dobri. Nerazumevanje med starši, alkoholizem in neenotna vzgoja, kjer se običajno vmešajo še stari starši s svojimi vzgojnimi ukrepi, številne družine v tesnih stanovanjih itd. – vse to običajno neugodno vpliva na učenje otroka. Velik problem današnje družine je pomanjkanje časa za ukvarjanje z otrokom. Tisti starši, ki tožijo za pomanjkanjem časa, naj o tem razmislijo in skušajo ta „problem" čimprej rešiti!

Umsko dovolj bistrega otroka ne bo potrebno doma inštruirati in mu pomagati pri samem učenju; toda kljub temu bo treba njegovemu šolanju posvetiti dovolj pozornosti in časa, ga navajati na pravilno organizacijo učenja in na samostojnost, ga ob vsakem spodrsljaju v šoli spodbujati, se z njim pogovarjati itd. Vsaj za to, kar nam otrok pripoveduje o šoli in učenju, kar nas sprašuje, bi si morali vzeti čas vsi, tudi še tako zaposleni starši.

Čemu vse bi morali starši posvetiti največ pozornosti pri učenju otroka, bomo opisali v naslednjem sestavku.

VLADIMIR BITENC,
defektolog

Punk po novomeško

Stop je odgovoril

Pri Dolenjskem listu očitno ne gre samo za dušebrižništvo in šentflorjanščino, temveč tudi za popolno neobveščenost in nojevsko vtikanje glave v pesek. Stop se namreč sploh ni spotaknil ob fotografijo, temveč ob vrstice, ki so bile natisnjene nad njo. Med drugim pa se dolenjskemu novinarju ni zdelo vredno omeniti, da je bil „nori" koncert pripravljen ob kongresu slovenske mladine ... O teoretični podkovanosti pisca in vtikanju skupin Srp, Strip, Make Up, Drevored in drugih med „punkovce" se ne splača pisati. Pač pa lahko mi natančno odgovorimo o tistih novomeških spodbudah, ki so naše glasbenike spravile pred sodnike. Pred šestimi leti je moral Tomaž Domicelj pred novomeškega sodnika za prekrške, ker je na festivalu na Otočcu pel „spotikljivo" pesem Tiček moj in z njo žalil jevni red in mir. Kazen ga je doletela, ker se je pritožil in se je zadeva vlekla več kot dve leti ter zastarala. Na pobudo treh novomeških občanov pa je pred sodnike novosadskega sodišča stopil Pedja Vranešević, vodja skupine Laboratorija. Pedja je bil obsojen na štirideset dni zapora. So to mogoče poniglave izmišljotine? Dolenjski list lahko pobrska po arhivih in drugih časopisih ter o omenjenih primerih napiše kaj več. Nas pa natančneje zanima nekaj drugega – kaj so kolegi mislili s tem, da so ceste na Dolenjskem morebiti slabše tudi na račun ljubljanskih?

STOP

PUNK JE KOT MAMILO – Smetana slovenskih punk ansamblov, Preporod in Lačni Franz iz Maribora, Srp, Buldogi in Make up iz Ljubljane ter Drevored in Strip iz Novega mesta, ki so v soboto zvečer „z vso močjo" nastopili na novomeškem Glavnem trgu, so marsikaterega mladega spravili ob razsodnost. Medtem ko je večina mladih le poslušala in nemo zrla, je nekaj deset najstnikov pred tribuno demonstriralo z „elementi" punk plesa, nad katerimi bi se tudi mladi lahko zamislili.

/„sporni" tekst iz Dolenjskega lista, v katerem Stop išče dlako v jajcu/

NAŠ ODGOVOR

Očitno je, da bo končni učinek našega besedovanja s Stopom tak, kakor če bi rinili slona skozi šivankino uho. Zato se tega brezupnega posla tokrat lotevamo zadnjič.

Ne kaže se prerekati okoli tega, kaj je bilo spomo, fotografija ali vrstice (ki so bile, resnici na ljubo, pod prvo in ne „nad njo"), prispevke v Dolenjskem listu pojmujemo celovito in zato k fotografijam dogodkov prištevamo tudi podpise. Ako nismo navedli, ob kateri priložnosti je bil „nori" koncert, s tem nismo nič okrnili celovitosti našega poročanja o kongresu slovenske mladine.

Zgleda silnih „novomeških spodbud" pa sta privlečena za uho, ki ni večje od šivankinega, zato ni čudno, da s slonom ne bo nič. Kako naj po pol ducata let presojamo, kdo je kriv, da je bil Domicljev „Tiček" preganjan zaradi žalitve javnega reda in miru v takem ali drugačnem oziru? To, da je pevec dosegel zastaranje zadeve, pa kaže njegove advokatske sposobnosti. Fotografija v Dolenjskem listu najbrž ni pravšnje izhodišče, da jih stopovci vlečejo na plan. Dalje, kdo ima pravico brskati po arhivih in znova spravljati na časopisne strani zadevo, ki so jo dorekli v hiši pravice? Na koga naj bi vnovič po nepotrebnem kazali s prstom: na tistega, ki je bil spoznan za krivega in obsojen, ali na tistega, ki je krivca našel, ali pa morebiti celo na sodnike?

Ta slon je pa res nemogoč – in še o cestah naj bi se pogovarjali za povrh! Naj odmislimo Stopovo sprenevedanje in začnemo pri emonskih ali pa preskočimo dolga stoletja in nadaljujemo z zgodbo o vaških poteh, makadamu, prozornem asfaltu in, ne nazadnje, o krasnih obvoznicah in vpadnicah, hitrih cestah in celo avtocestah, ki iz prestolnega mesta vodijo na tri konce sveta, le na Dolenjsko ne? Tega slončka bi se pa dalo kam zriniti, a bolje, da se ne upremo vanj, saj bi lahko porušil vsebinsko zasnovo Stopa, ako bi se pri reviji odločili ponatistniti tole pisanje – in s pripisom nastavili še manjše uho za še večjega slona.

UREDNIŠTVO
DOLENJSKEGA LISTA

Za to pomanjkanje ni opravičila

Kaj povzroča žolčno besedovanje med kupci in osebjem Mercatorja ob novomeški Cesti herojev – Vsega ni mogoče naprtiti slabim časom, v ozadju so ljudje

Nerad se lotevam tegale pisanja. Ker pa je toliko neprijetnosti, ki kažejo, da velika, nasploh sodobna trgovina ne odtehta vaške „štacune", ako v njej niso zaposleni ljudje, vešči svojega posla, bom v nekaj odstavkih prikazal senčno plat Mercatorjeve samopostrežnice ob novomeški Cesti herojev. Pa zamera gor ali dol.

Pred tednom dni sem se zjezil tako rekoč na tešče. Malo po sedmi sem v omenjeni trgovini želel kupiti mleto meso, prodajalka pa mi je hotela vsiliti že dan ali dva prej zmleto, na videz nič kaj užitno meso. Prosil sem, naj mi zmelje svež kos svinine. Sledil je odgovor, da mora prodati, kar že ima pripravljenega. Vztrajal sem pri svojem, dekle pa se je namrdnila in nekam dobesedno izginila. Kot grešnika me je nato gledalo še več prodajalk, postreči pa me ni hotela nobena. Eden od izgovorov je bil, da ne znajo priključiti mlinčka, mesarja pa da ni.

Tako tisti četrtek s sarmami ni bilo nič, malo pa je v tej trgovini z mesarjem ali tistimi, ki strežejo namesto njega. Kdaj mesar dela, strankam ni znano. Dogaja se, da je mesa dovolj, a ga sekajo in režejo nespretne roke. Dokajšnji delovni nered je za pulti, kjer prodajajo zelenjavo, kruh, delikatese in meso. Tedaj, ko je veliko strank, se zgodi, da streže le ena prodajalka, ta se seli od krompirja prek kruha in salame do mesa, druge pa tisti čas pridno zlagajo na police vato, piškote ali čistila. Potrošniki pa čakajo, godrnjajo in razmišljajo, kako užitno je, da iste roke, ki so malo prej odbirale krompir, neumite zatem prijemljejo salamo ali meso.

Taka, za kupce neugodna razporeditev delavcev prihaja do izraza tudi pri blagajnah. Večkrat se zgodi, da ne negodujejo samo stranke, ampak tudi blagajničarka, ki sama ni kos dolgi vrsti strank. Preostale blagajne samevajo, blagajničarka pa kliče in kliče, a običajno sploh ne prikliče drugih, ki bodisi spet kaj zlagajo ali pa so ena drugi v napoto pri prodajnih pultih, kjer tisti čas morebiti še za eno ni dovolj dela. V taki gneči ni nič čudnega, da blagajničarka preprosto „pozabi" odšteti znesek za vrnjene steklenice in računski popravek stori šele na strankino opozorilo.

Dobro leto, odkar ta trgovina posluje, v njej nakupujem domala vsak dan, in sem včasih prav nejevoljen, ko moram po povsem običajne stvari še kam drugam, kjer jih je v obilju. Pri Mercatorju dandanes res ne dobite vsega, a zakaj tistega, kar premore ta firma drugod po mestu, ni tudi ob Cesti herojev?

Lahko bi opisal še kakšno pomanjkljivost, ki ima v tej trgovini za posledico žolčno besedovanje med strankami in osebjem. A nekaj glavnih bodi dovolj, čez teden dni pa na tejle strani ne bi rad bral takih ali drugačnih pojasnil. Trud za pisanje naj si v trgovini prihranijo za ureditev poslovanja, da bo to v zadovoljstvo strank. Časi so pač takšni, da se občasnemu pomanjkanju ne da ogniti, nikakor pa ni razloga, da prihaja do pomanjkanja ustrezne razporeditve dela in osnovnih sestavin zglednega odnosa do kupcev.

DRAGO RUSTJA
Novo mesto

PROSTOR ŠE VEDNO PROBLEM

Mladi v semiški krajevni skupnosti so se izkazali na mnogih delovnih akcijah. Tako so pomagali pri izkopu temeljev za mrliško vežico na pokopališču. Pripravili so tudi več prireditev, tekmovanj, sodelujejo na kulturnem, tehničnem in športnem področju. Tarejo pa jih tudi problemi, med katerimi je eden najpomembnejših pridobitev mladinskega prostora. Vendar upamo, da bomo kmalu rešili tudi ta problem, seveda ob razumevanju drugih družbenopolitičnih organizacij.

OSKAR ČAS

POMAGAMO V KNJIŽNICI

Naša pionirska knjižnica je bogato založena. V njej je okrog 7 tisoč knjig. Učenke, ki delamo v knjižnici, pomagamo sošolcem pri izbiri in jih opozarjamo na nove knjige, ki pridejo na šolo. Novosti tudi takoj preberemo, tako da lažje svetujemo sošolcem. Pomagamo tudi tovarišici knjižničarki pri vpisovanju novih knjig ter polepimo in zavijemo stare. To delo nam bo sedaj olajšal „knjigovez", stroj, ki smo ga kupili te dni.

ANICA VEGELJ, 8. a
OŠ Tone Seliškar
Cerklje ob Krki

OGLUŠELI TELEFONI

Komaj pred slabim mesecem so se vaščani Vrha in Okiča nad Boštanjem razveselili novih telefonskih priključkov, do katerih so prišli s številnimi udarniškimi urami in denarnimi prispevki, že je precej razlogov za nezadovoljstvo ljudi. Nekatera gospodinjstva na Okiču, gre pa predvsem za kmete in ostarele ljudi, ki potrebujejo živinozdravnika in drugo pomoč, so namreč lahko uporabljali telefon le dva dni. Zdaj že lep čas čakajo, da bodo pri novomeškem PTT podjetju oglušele telefone končno le popravili.

M. R.

„Plačilo" za garanje

Kdo bo ob neobjektivnem poročanju še prevzel delo?

V nedeljo, 5. decembra, smo imeli v KS Draga volilno konferenco, na kateri smo izvolili nove organe krajevne skupnosti. Malce se je zataknilo pri volitvah obeh predsednikov, in to zato, ker se takih funkcij vsak brani. Prisotni so poslušali poročilo o delu in težavah KK SZDL, predsednik te konference je poročal tudi o pripravah na volitve v nove organe, predsednik sveta KS pa je podal poročilo o komunalnih delih v zadnjih dveh mandatnih dobah in finančno poročilo. Oba predsednika imata srednjo izobrazbo in sta poročala v slovenščini.

Te podrobnosti omenjam zato, ker je konferenci prisostvoval tudi M. Čupković, novinar iz Kočevja, ki je razpravo posnel na magnetofon. Večina prisotnih ga ni poznala, predstavil pa se tudi ni. Delegati niso vedeli, da novinar snema, zato so se razgovorili po svoje, niso pazili na leporečje. Po konferenci je novinar neopazno odšel.

Naslednji dan zjutraj je bila po radiu objavljena vsebina razprave, in sicer s pikro novinarjevo pripombo, da so bila poročila meglena. Še isti dan sem tov. Čupkovića po telefonu vprašal, kaj mu ni bilo jasno, pa mi je odvrnil, da mu ni bilo nič jasno, da celo ni vedel, za kaj gre, ter da česa takega še ni doživel. Dejal je, da tudi predstavnikom občine ni bilo vse razumljivo.

Takšno (ne)razumevanje naj bi torej bilo „plačilo" za sedemletno brezplačno garanje, ki pa pri krajanih in tudi s strani občine ni neopazno. Pomislil sem, kajpak, kakšno nalogo naj imajo novinarji: ali služiti družbi s stvarnim obveščanjem ali pa po odročnih krajih iskati šibke točke in morebitne spodrsljaje pri neplačanih funkcionarjih ter tako razburjati duhove? Kdo bo pod drobnogledom neobjektivnega novinarja še prevzel kakšno funkcijo?

ALOJZ PANTAR
Podpreska 5

pisma in odmevi

VOŠČILO BORCEM

Odbor skupnosti borcev Zapadnodolenjskega odreda in 9. SNOUB želi vsem svojcem padlih in po vojni umrlih aktivistov in udeležencev NOV kot tudi preživelim borkam, borcem, delovnim ljudem, DPO in delovnim organizacijam vse najlepše v letu 1983. Predvsem vam želimo zdravje in aktivno delovanje, stabilizacijsko ravnanje, plodno medsebojno sodelovanje in dogovarjanje, da bomo dosegli zastavljene cilje.

Za odbor skupnosti borcev
ZDO in 9. SNOUB
JOŽE LUKŠIČ – ŠKUL

DRUGO MESTO ZA „GASILCE"

Tatjana Lipej, učenka 6. c razreda OŠ Grm je na natečaju gasilske zveze osvojila drugo mesto za pesmico Gasilci ter prejela lepo knjižno darilo. Tatjana je navdušena. Sklenila je, da bo pisala spise in pesmice tudi za druge natečaje, ker upa, da bo tudi drugod dosegla lepe uspehe.

ALENKA KOŽOLC, 6. c
OŠ Grm, Novo mesto

9. KONGRES JUGOSLOVANSKIH SINDIKATOV

9. kongres Zveze sindikatov Jugoslavije, ki je potekal v Domu sindikatov v Beogradu, se je končal. Delegati so poudarili, da je Zveza sindikatov premalo delavna, da je treba krepiti samoupravljanje in delitev dohodka po delu. Varčevati bomo morali z energijo ter poskrbeti za boljšo proizvodnjo v kmetijstvu in industriji. Vsi, ki so sposobni za delo, se morajo zaposliti.

MATJAŽ ŠPAN
OŠ Savo Kladnik
Sevnica

Še: Tudi kokoši na poskusni vožnji

Še enkrat (in s tem končujemo polemiko, razen če ne bi kdo napisal kaj bistveno novega) o obravnavanju „romske problematike" na straneh Dolenjskega lista

Tovariš Budja se v svojem odgovoru približa jedru „romske problematike", vendar le z eno nogo.

Ustavnopravni in kazenskopravni položaj Romov v naši republiki je opredeljen s kategorijo etnična skupina, česar jugoslovanska ustava in statut SZDL ne poznata. Znano je, da je po tej opredelitvi romska etnija v vsem izenačena z večinskim narodom. Tako je v papirjih, kako pa v praksi, je docela drugo vprašanje. Očitno je, tako pojasnjuje tudi tovariš Budja, da organi pregona obravnavajo Rome na poseben način. Razlogi, ki jih novinar navaja in dodaja, da to velja samo za Dolenjsko (!), komaj da opravičujejo takšno „posebno obravnavo". Bolj kot to pa opozarjajo, da imamo v praksi opravka z razhajanjem od predpisov in zakonov, ki jih določa ustavni položaj. Torej Romi pred zakonom niso izenačeni z drugimi občani SRS. Znano mi je, da sodišče mileje obravnava romske delikte, vendar je tudi takšno razločevanje med Romi in neromi po moje nezakonito in protiustavno. Ako je sodišče popustljivejše, kadar gre za tipično romske delikte, si lahko tolmačim tako, da so ti delikti v primerjavi z delikti drugih občanov nemara manj škodljivi. Čeprav nam tovariš Budja najavlja obsežnejši zapis o romski naraščajoči kriminaliteti, pa osebno dvomim, da kazniva dejanja Romov, ki po številu predstavljajo približno en odstotek prebivalstva novomeške občine, bistveno presegajo odstotek nezakonito odtujenega in poškodovanega zasebnega in družbenega imetja v občini.

S tem seveda n i k a k o r ne zagovarjam romske kriminalitete, kar se zdi, da mezi izmed vrstic tovariša Budje, ki se ob pomanjkanju ustreznih argumentov ročno zateče v obrambo dolenjskega kmeta, kateremu Romi resnično napravijo veliko škode. Oškodovane kmete – tudi to je znano – uprava za dohodke po uveljavljenem postopku ustrezno razbremeni plačevanja davkov. Zavedam se, da je to le malo v primerjavi z dejansko materialno in moralno škodo, ki jo Romi v svoji bedi, brezposelnosti in tudi objestnosti povzroče (prenehajmo že vendar zamenjavati vzroke s posledicami!), vendar pa je škoda v obojem smislu v tako imenovanem družbenem sektorju, pri čemer je treba poudariti, da se je republika v večji meri izognila odgovornosti, in to v breme dolenjskih občin, neprimerno večja, poleg tega pa še nepovračljiva.

Malone štirideset let globalno neustreznega pristopa k reševanju romske problematike, zlasti v občini Novo mesto (z izjemo zadnjih nekaj let), je stalo našo družbo vsaj desetkrat več kot vsi romski delikti skupaj. Razjarjeni dolenjski kmet lahko postavlja absurdne zahteve, kot „romske moške kastrirat", „Rome izgnat v roške hribe", „vse pobit", itn., kaj pa lahko stori neka zavestna in pravno urejena družba, razen da se zateče v običajno zapoznelo kazenskopravno sankcioniranje? To je vprašanje, ki, in naj tovarišu Budji zveni še tako vzvišeno in frazersko (navedel sem le dr. Šiftarja), terja veliko tehtnejšo obravnavo, kot je je bilo deležno doslej. Tu smo, kot sem že opozoril, na odločno zadnjem mestu v Jugoslaviji.

Namesto da bi se novinar zavzemal za brezkompromisno in odprto problematiziranje pereče snovi, se zateka v ceneno in kratkovidno moraliziranje, spogledujoč se z odobravajočo sredino. Glede kodeksa, o katerem tovariš Budja ne želi izgubljati besed, pa tole: neresnične navedbe z namenom zavajanja javnosti in smešenja posameznika ali pripadnikov naroda in narodnosti vsekakor zapadejo zakonu o tisku, če že ne kazenskemu.

FILIP ROBAR

Rudi Lisec

Minuli teden so na sevniškem pokopališču položili k zadnjemu počitku upokojenega vlakovodjo Rudija Lisca. Pokojnik je bil marljiv družbenopolitični delavec, predvsem pa predan poverjenik Rdečega križa. Kot tak je znan na prenekateri osamljeni in oddaljeni domačiji sevniške občine, saj je bil vedno pripravljen tolažiti in pomagati. Vrsto let je bil predsednik boštanjske osnovne organizacije RK, odkoder je zatem prevzel odgovorno večmandatno vodenje občinske organizacije.

Kolikor so mu dopuščale pešajoče moči ob hudi bolezni, je zavzeto skrbel za skrbno obdelano njivico ob dolenjski progi v rodnem Dolenjem Boštanju. Prenekatera vrtnica in drug okrasni grm je romal odtod na zelenico okrog bloka v Naselju heroja Maroka v Sevnici. Z njemu lastno prepričljivostjo je vedno znal pridobiti celo najmlajše za udarniško delo pri urejanju do tedaj v marsičem puste okolice blokov.

Mnoge so še bile Liščeve naloge, med drugim tudi v predsedstvu občinske konference SZDL. Od vsega začetka je bil tudi nepogrešljiv pevec v gasilskem moškem pevskem zboru v Sevnici.

A. Ž.

PRAZNIČNO ŽE PRED PRAZNIKOM – Na osnovni šoli Grm v Novem mestu so teden dni pred 29. novembrom pripravili razstave, različne prireditve, proslave, ogledali so si filme, tov. Stančič jim je pripovedoval o vojnih grozotah, slovesnosti pa so zaključili s skupno proslavo, na kateri so bili cicibani sprejeti v pionirsko organizacijo. (Foto: D. Brezovar)

Jazbečeva potuha

Tako kot že več jeseni nazaj je sivi ponočnjak, odkar pomni za svojo jazbečjo zgodovino v Rakovi jelši, kot tamkajšnji kmetje imenujejo tisti kraj, tudi tokrat kanil snesti svoj delež koruze na bližnji njivi. Ker mu je jazbečja pamet velela, da bo letos dolga in ostra zima, se je odločil pohrustati še več zlatega zrnja kot običajno.

Toda glej ga zlomka! Imel je to smolo, da so se krajani Rakove jelše odločili izpeljati nekakšno stabilizacijo. Vse bi bilo lepo in prav, če bi tudi tokrat ostalo zgolj pri besedah, kot je bilo v teh logih že navada. Vendar ni. In kar je našega nočnega junaka najbolj prizadelo, je bilo to, da so se stabilizacijska prizadevanja pojavila prav na tisti njivi, kjer si je skušal jazbec nabrati tolikanj tolšče, da bi lahko brez skrbi preživel vse zimske tegobe v lahnem snu na dnu svoje jazbine. Prišla so v obliki kmeta in njegove zarjavele puske, ki sta mu preprečila več koruznih pojedin. Da bi bila nesreča še večja, se je imel naš jazbec priložnost srečati tudi z revirskim lovcem, ki ga je na večerno ždenje ob koruzi pognala ugotovitev, da bi v teh težkih stabilizacijskih časih utegnila priti prav tudi kakšna jazbečja sprememba na hišnem jedilniku. Na srečo v nesreči jo je jazbec spričo slabe nočne vidljivosti odnesel samo z nekaj praskami.

Prehrambne razmere so se za jazbeca v Rakovi jelši še bolj poslabšale, ko se je skopala nanj še novinarska srenja. Naš jazbec se je kot družbeni zajedalec znašel celo na kriminalni strani Rakovega vestnika. Po tem v Rakovi jelši zanj ni bilo nobene perspektive več. Začeli so ga zalezovati tudi drugi lovci. Toliko jih je odšlo v lov nadenj, da se je moral potuhniti celo kmet s svojo rjavino, ki je med tem časom že pospravil svojo koruzo.

Jazbec se je sklenil preseliti. Toda prav tisto noč, ko je nameraval zapustiti svoj rojstni brlog, je Rakovo jelšo prekrila debela snežna odeja, tako da s svojimi nožicami ni mogel nikamor. Nič drugega mu ni ostalo, kot da še malce poglobi svoj jazbečji brlog in se potlej v njem zvito potuhne. Poskušal je tudi malce zadremati, vendar mu tega njegovo premalo zamaščeno telo ni dopustilo. Ker ni mogel spati je začel tuhtati. Kmalu je ugotovil, da mu ne preostane nič drugega, kot da lačen prezimi.

„Na pomlad, ko bo sonce ogrelo moje od mraza premrle kosti in ko bo minila verjetno tudi ta stabilizacijska vihra, jim pa že pokažem zobe. Jeseni jim snem še enkrat več koruze kot običajno. Tudi za letos se bom najedel", je maščevalno sklenil jazbec in potem le malce zadremal.

P. s. Vsaka podobnost zgodbe o jazbecu s kakšnim funkcionarjem v Rakovi jelši je zgolj naključna.

IVO KULJAJ

„Komisija DS za razpis del in nalog s posebnimi pooblastili in odgovornostmi pri
DO INDUSTRIJA IN RUDNIKI NEKOVIN „KREMEN" Novo mesto

razpisuje
po 109. členu statuta in 20. člena pravilnika o delovnih razmerjih delovne organizacije prosta dela in naloge:

1. VODENJE IN ORGANIZACIJA TEHNIČNEGA SEKTORJA,
2. VODENJE IN ORGANIZACIJA SPLOŠNEGA SEKTORJA,

z naslednimi pogoji in sicer pod:

1. — dipl. inž. naravoslovja in tehnologije s strokovnim izpitom in 5 let delovnih izkušenj na podobnih delih in nalogah;
2. — dipl. pravnik ali pravnik ter 5 ali 10 let delovnih izkušenj na podobnih delih in nalogah.
Kandidati morajo imeti tudi ustrezne družbeno-politične kvalitete in pravilen odnos do samoupravljanja.

Izbrana kandidata bosta imenovana za 4 leta.
Kandidati naj pošljejo svoje pismene prijave s potrebnimi dokazili najkasneje v 15 dneh po objavi razpisa na naslov: DO Industrija in rudniki nekovin „KREMEN" Novo mesto s pripisom „za razpisno komisijo".
O izbiri bomo kandidate obvestili v 30 dneh po preteku prijavnega roka."

812/50–82

CENTER ZA SOCIALNO DELO KRŠKO V USTANAVLJANJU

RAZPISUJE
prosta dela in naloge

1. DELOVNEGA TERAPEVTA ALI SPECIALNEGA PEDAGOGA V DELAVNICI ZA DELO POD POSEBNIMI POGOJI

Pogoji:
— dokončana višja šola za zdravstvene delavce — smer delovna terapija ali pedagoška akademija — smer specialna pedagogika
— veselje za delo z duševno prizadetimi osebami
— poskusno delo 90 dni.
Delo se združuje za nedoločen čas, s polnim delovnim časom.

2. SOCIALNEGA DELAVCA

Pogoji:
— dokončana višja šola za socialne delavce
— opravljen strokovni izpit
— zaželen šoferski izpit.
Delo se združuje za določen čas, zaradi nadomeščanja delavke na porodniškem dopustu.
Kandidati naj pošljejo pismene prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev v 15 dneh na naslov: Center za socialno delo Krško v ustanavljanju.
Prijavljene kandidate bomo o izidu izbire obvestili v 15 dneh po preteku.

804/50–82

ISKRA — Industrija za avtomatiko
Ljubljana, n. sub. o.
TOZD Tovarna elektrospojnih vezij Novo mesto, o. sub. o.
Ragovska c. 7a

Komisija za delovna razmerja objavlja prosta dela in naloge

1. rezkalec
2. orodjar

z naslednjimi pogoji:
poklicna kovinarska šola, 2 leti delovnih izkušenj.
Prijave pošljite v 8 dneh po objavi. Kandidati bodo o izbiri obveščeni v 15 dneh po sprejemu sklepa o izbiri.

807/50–82

Svet delovne skupnosti COŠ Jančka Mevžlja Mokronog

objavlja prosta dela in naloge

1 razrednega učitelja za poučevanje telesne vzgoje v nižjih razredih OŠ. Zahteva se višja izobrazba.

Delovno razmerje se sklene za določen čas od 1. 2. 83 — 31. 6. 1983.
Rok za prijavo na razpis je 15 dni. Izbira bo opravljena v 15 dneh od poteka roka za prijave, kandidati pa bodo obveščeni o izbiri v 8 dneh od opravljene izbire.

802/50–82

GOK ČRNOMELJ
DO „GOK" ČRNOMELJ
TOZD KOMUNALA
Odbor za medsebojna razmerja

objavlja
prosta dela in naloge za nedoločen čas

a) 1 delavca za samostojno opravljanje del na vzdrževanju komunalnih naprav,
b) 1 delavca za opravljanje del na vzdrževanju komunalnih naprav.

Pogoji:
pod a: monter vodovodnih naprav
pod b: osnovna šola
Zaradi narave dela bodo pri izbiri imeli prednost kandidati iz neposredne bližine Črnomlja.

Prijave sprejema kadrovska služba v roku 8 dni po objavi. Kandidati bodo o izbiri obveščeni v 22 dneh po poteku razpisa.

PROSTOVOLJNO POD VLAK?

8. decembra so pol ure po polnoči ob železniški progi Krško — Sevnica, le kilometer od brestaniške železniške postaje našli moško truplo z odrezano glavo in levo roko. Pozneje so ugotovili, da gre za truplo Stanka Ptička, 30 let, iz Rač 252 pri Mariboru. Ptiček je dan poprej zjutraj odšel od doma, sumijo pa, da je naredil samomor, saj niso našli drugih znakov nasilja.

USODNO SEDENJE NA CESTI

Franc Novak iz Dol. Pake pri Črnomlju je 9. decembra zjutraj vozil tovornjak od Stražnega vrha proti Črnomlju. Pri Svibniku je opazil na cesti sedečega človeka. Voznik je močno zavrl, vendar nesreče ni mogel preprečiti. Pod tovornjakom je umrl 47-letni Ahmed Merdanović iz Sanskega mosta.

ISKRA
Industrija za avtomatiko

TOZD TOVARNA NAPAJALNIH NAPRAV NOVO MESTO, Bršljin 63

RAZPISUJE

JAVNO LICITACIJO ZA ODPRODAJO OSEBNEGA AVTA R–4

Javna dražba bo v torek, dne 21. decembra 1982 ob 12. uri pri mehanični delavnici „Pionir" v Ločni.
Vozilo Renault R–4
— leto izdelave 1981 je v nevoznem stanju
— izklicna cena pa je 45.000,00 din
Dražbe se lahko udeležijo kupci, ki pred pričetkom licitacije vplačajo 10 % kavcije od izklicne cene. Kavcija se všteje v kupnino, če ponudnik uspe, v nasprotnem primeru pa se ponudniku vrne.
Interesenti lahko dobijo vse informacije v ISKRA TOZD NAPAJANJA Bršljin 63, tel. 21–050 interna 21 ali dne 21/12–1982 od 10. ure dalje na kraju licitacije.

811/50–82

Milček Komelj: MONOGRAFIJA „BOŽIDAR JAKAC IN DOLENJSKA"

Knjiga predstavlja izbor reprodukcij grafik, olj, pastelov in drugih slikarskih tehnik, ki ne nanašajo na slikarjevo rodno mesto in različna obdobja, ki jih je v njem preživel.

Avtor besedila, Novomeščan Milček Komelj, je med drugim zapisal: „Le redkokdaj srečamo v umetnosti tako tesno povezanost in ljubezen med umetnikom in njegovo domačo pokrajino in rojstnim krajem kot med slikarjem Božidarjem Jakcem in Dolenjsko z Novim mestom".

Knjiga je namenjena vsem ljubiteljem umetnosti.

Format knjige: 26,5 x 24 cm

Ilustracije: več kot 100 črnobelih in več kot 80 barvnih

Vezava: platno s ščitnim ovitkom

Cena: 1.000 din

SOCIOLOŠKI PRESEKI SLOVENSKE DRUŽBE

Pričujoča knjiga je nastala kot rezultat razprav na srečanju sociologov na Otočcu. Okvir njihovega strokovnega srečanja, ki so se ga udeležili tudi politologi in drugi družboslovci ter slovenski sociologi iz zamejstva, je bil široko zastavljen, kar izhaja že iz samega naslova.

Prispevki, objavljeni v tej knjigi, predstavljajo pomembno gradivo o aktualnih družbenih problemih, s katerimi se v tem času srečuje slovenska družba.

Knjiga je primerna za vse, ki jih zanimajo sociološka vprašanja, kot dodatni učni pripomoček učiteljem in učencem, družbenopolitičnim delavcem, kadrovskim službam v delovnih organizacijah itd.

Format: 15 x 21 cm

Vezava: broširano

Cena: 390 din

Janez Bogataj: MLINARJI IN ŽAGARJI V DOLINI ZGORNJE KRKE

Avtor knjige Janez Bogataj je s sodelavci pričel z raziskavami v okviru rednega etnološkega dela Dolenjskega muzeja že leta 1971. Naslednje leto je delo nadaljevala druga ekipa v prisotnosti avtorja.

Vse nadaljnje delo je bilo povezano z osebnim prizadevanjem avtorja, ki je na oddelku za etnologijo filozofske fakultete Univerze Edvarda Kardelja prijavil magistrsko nalogo s to tematiko. Pričujoča knjiga pa je prirejeno besedilo te naloge. V njej boste našli sebe in svoje sorodnike. Hkrati je neizbrisen dokument časa, ki je minil.

Format: 17 x 24 cm

Vezava: broširano

Ilustracije: več kot 100 črno-belih slik

Cena: 600 din

NAROČILNICA

IME IN PRIIMEK .....

NASLOV .....

ZAPOSLEN(A) .....

ŠTEVILKA OSEBNE IZKAZNICE .....

IZDANE OD Sob .....

NEPREKLICNO NAROČAM NASLEDNJE KNJIGE:

1.) . . . izvod (ov) monografije Božidar Jakac in Dolenjska
2.) . . . izvod (ov) Mlinarjev in žagarjev v dolini zgornje Krke
3.) . . . izvod (ov) Socioloških presekov slovenske družbe

Naročene knjige se obvezujem plačati po povzetju.

Kraj in datum .....

.....
(lastnoročni podpis)

Naročilnico, prosimo, izrežite in pošljite na naslov: DITC — tozd Časopis Dolenjski list, oddelek za propagando in založništvo, p. p. 33, 68001 Novo mesto. Knjige vam bomo odposlali najkasneje v 5-ih dneh po prejemu naročila.

NI MU BILO POMOČI

V sredo, 8. decembra, je v novomeški bolnišnici zaradi poškodb na glavi umrl 45-letni Anton Ratajc iz Rodin pri Trebnjem. Ratajc je dan poprej šel v garažo, ker je bil namenjen s traktorjem, naloženim z lesom, na trebanjsko železniško postajo. Ko okoli 7. ure ni bilo slišati ropota motorja, je Ratajca začela klicati žena. Ker ni bilo odgovora, je šla v garažo. Moža je našla na pragu. Ležal je vznak, glavo je imel poškodovano. Pomagala mu je v hišo. Ker je Anton Ratajc tožil, da ga boli glava, je žena poklicala zdravnika. Moža so odpeljali v novomeško bolnišnico, kjer je naslednjega dne umrl.

AVTO PELJAL BREZ VOZNIKA

Stanislav Paščič iz Črešnjic pri Trebnjem je 8. decembra dopoldne parkiral svoj volkswagen na pločniku na Rimski cesti v Trebnjem. Medtem ko voznika ni bilo, se je avto začel premikati, zadel je v tri avtomobile. Škode je za 35.000 din.

VLAK UNIČIL TRAKTOR, TRAKTORIST NEPOŠKODOVAN

Alojz Robak, 32 let, iz Kladja 5 je 7. decembra peljal po lokalni cesti z neregistriranim traktorjem s prikolico iz Sevnice proti Blanci. Ko je nekaj minut po dvanajsti uri pripeljal do železniškega prehoda v Vranju, je obvozil spuščene polzapornice ter zapeljal na železniško progo v trenutku, ko je iz Sevnice pripeljala električna lokomotiva, ki jo je vozil strojevodja Branko Šmajs iz Maribora. Kljub zaviranju je zapel v levi bok traktorja, ki ga je lokomotiva potisnila izven proge. Škode na traktorju, ki je skoraj popolnoma uničen, je za okrog 200.000 din, na lokomotivi pa za 10.000 din. Traktorist je ostal nepoškodovan. Sumijo, da je vozil pod vplivom alkoho

BENCINSKE KRAJE

Tudi v Beli krajini niso redki, ki najdejo zjutraj prazen rezervoar kljub dejstvu, da so prejšnji večer do grla natočili bencin v rezervoar svojega avtomobila. Nočni pretakovalci bencina napajajo svoje železne konjičke, in to zastonj. Pri tem umazanem opravilu jih ne motijo ne dobro zaklenjene ključavnice ne hudi psi, ki se klatijo po dvoriščih in okoli garaž. Da bi jim lopovi metali meso, je v tem pomanjkanju težko verjeti, nekako pa jih le premamijo. Vse niti pa vodijo k temu, da se bodo „pretakovalci" kmalu znašli v rokah tistih, ki vedo, kaj je treba storiti s tistimi, ki vtikajo nosove (in še kaj drugega) v tujo lastnino.

ZMAJ
1923 1983

NOVO PRAKTIČNO

kombinirana baterijska svetilka

ELEKTRA

baterijski grelec

kemični svinčnik

baterijska svetilka

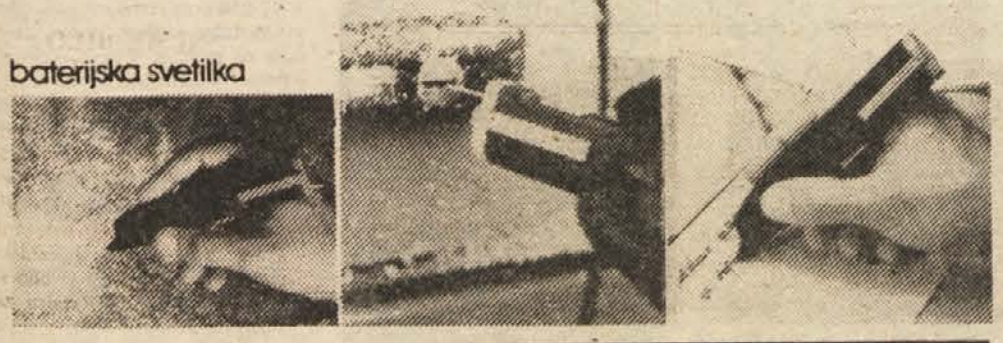

Iskra, baterije Zmaj
Ljubljana, Stegne 23

KVALITETA ☆ GARANCIJA

KIP

TO-
MO-
DI

TOPLI
MONTAŽNI DIMNIK
Z GIBLJIVO
KISLOODPORNO
OGNJESTALNO
ŠAMOTNO CEVJO

Uporablja se za peči in kotle od 4000 do 100 000 Kcal/h

Proizvaja:

MONTAŽNO INDUSTRIJSKO PODJETJE
61000 Ljubljana, Opekarska 13
Tel.: 22-113 20-641
Telex: 31 429 YU KIP

Prodaja
in strokovni nasveti:

OPEKARNA ZALOG
NOVO MESTO
Tel.: 21-403, 22-291

MERCATOR–KOPITARNA SEVNICA, p.o. SEVNICA
Delavski svet

razpisuje
Prosta dela in naloge s posebnimi pooblastili in odgovornostmi

1. **VODJA FINANČNO–RAČUNOVODSKEGA SEKTORJA**
2. **VODJA SPLOŠNO–KADROVSKEGA SEKTORJA**

Poleg splošnih pogojev po zakonu, statutu in drugih internih aktih. delovne organizacije morajo kandidati izpolnjevati še naslednje pogoje:

pod 1.:
visoka izobrazba ekonomske ali komercialne smeri in 3 leta ustrezne prakse na delih in nalogah s posebnimi pooblastili in odgovornostmi v gospodarskih organizacijah ali popolna srednja izobrazba ekonomske ali komercialne smeri in osem let enake prakse na delih in nalogah s posebnimi pooblastili in odgovornostmi v gospodarskih organizacijah ter ustrezne moralno-politične vrline;
pod 2.:
visoka izobrazba pravne, kadrovske ali ekonomske smeri in 3 leta ustrezne prakse na delih in nalogah s posebnimi pooblastili in odgovornostmi ali popolna srednja izobrazba enake smeri in osem let ustrezne prakse na delih in nalogah s posebnimi pooblastili in odgovornostmi ter ustrezne moralno-politične vrline.

Kandidata bosta izbrana za štiri leta.
Rok za sprejemanje prijav je 15 dni po dnevu objave razpisa.
Prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev in opisom dosedanjih zaposlitev naj kandidati pošljejo na naslov: MERCATOR–KOPITARNA SEVNICA, 68290 SEVNICA.
O izbiri bodo kandidati obveščeni najkasneje v 15 dneh po sprejemu sklepa o izbiri.

798/50–82

DRUŽBENI PRAVOBRANILEC SAMOUPRAVLJANJA V KRŠKEM

objavlja prosta dela in naloge

vodje pisarne družbenega pravobranilca samoupravljanja.

POGOJI:
- srednja izobrazba – ESŠ ali upravno-administrativna šola
- znanje strojepisja, pisarniškega poslovanja, računovodskih in blagajniških opravil
- 3 leta ustreznih delovnih izkušenj.

Poskusno delo traja 2 meseca.
Kandidati naj se pisno prijavijo z dokazili v 15 dneh po objavi na naslov:
Družbeni pravobranilec samoupravljanja, Krško, Cesta krških žrtev 15.
Kandidate bomo o izbiri obvestili najkasneje v 30 dneh po končanem zbiranju prijav.

794/50–82

SLOVENSKI KOLEDAR '83

Jubilejni — 30. koledar za Slovence po svetu je knjiga za vse leto. Zanimivo branje iz domovine in tujine, bogata barvna priloga s 50 barvnimi fotografijami slovenskih krajev, literarni almanah s prilogo za najmlajše Slovence po svetu, kronika slovenskih društev v zahodnoevropskih državah.

SLOVENSKI KOLEDAR '83

je primerno darilo vašim sorodnikom na tujem!

Cena Slovenskega koledarja za naročnike iz SFRJ je 250 dinarjev skupaj s poštnino.

Izpolnjeno naročilnico pošljite na naslov:
SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA
61001 Ljubljana | Cankarjeva 1/II | p. p. 169

NAMESTO VAS LAHKO ODPOŠLJEMO KOLEDAR KOT DARILO VAŠIM SORODNIKOM!

SLOVENSKI KOLEDAR '83 pošljite na naslov:

Račun pošljite na naslov:

---

emona hoteli

terme čatež

NOVO!
UGODNA CENA!

TERME ČATEŽ nudijo sindikalnim organizacijam možnost ugodnega nakupa **SINDIKALNIH VSTOPNIC ZA KOPANJE** v Termah.

CENA vstopnice za enkratno kopanje bo ostala ista kot leta 1982 tj. 30 din.
Zadnji rok nabave sindikalnih vstopnic je 31. 3. 1983.

Vse dodatne informacije daje prodajna služba **TERME ČATEŽ**, telefoni 068–610–11, 610–10, 618–11, telex: 35795.

Avto–moto društvo Novo mesto

razpisuje

JAVNO LICITACIJO ZA PRODAJO OSEBNEGA AVTOMOBILA

MINI AUSTIN 1000.

Licitacija bo dne 21. 12. 1982 ob 15,00 uri na Ljubljanski cesti 8/b.
Interesenti morajo pred licitacijo položiti 10 % varščine.

AMD Bela Krajina
Črnomelj
razpisuje
javno licitacijo
za prodajo

TERMOAKUMULACIJSKE PEČI,

ki bo v sredo, 22. decembra ob 16. uri pred AMD.

SREDNJA KMETIJSKA ŠOLA GRM
NOVO MESTO

objavlja prosta dela in naloge

1. **učitelja živinoreje**
   – visoka izobrazba
   – dipl. inž. agronomije – živinorejska usmeritev ali dipl. veterinar – živinorejska usmeritev (lahko tudi pripravnik)
2. **tajnica šole**
   – srednja administrativna šola (poskusna doba 2 meseca).

Pismene ponudbe z življenjepisom in dokazili o izobrazbi pošljite v 20 dneh po objavi Srednji kmetijski šoli Grm, Novo mesto.
Dela in naloge pod 1. in 2. združujejo s polnim delovnim časom, za nedoločen čas.
Začetek dela pod 1. in 2. je 1. februar 1983.

795/50–82

SVET OSNOVNE ŠOLE TOZD XII. SNOUB
NOVO MESTO

ponovno razpisuje dela in naloge

pomočnika ravnatelja

Prijave pošljite v 10 dneh po objavi na OŠ XII. SNOUB Novo mesto, Kurirska 19 (za razpisno komisijo).
Kandidati bodo obveščeni o izbiri v 30 dneh po končanem zbiranju ponub.

---

alpina

VSAKEGA 17. V MESECU BOMO V PROSTORIH STARE POŠTE NA MIRNI Od 7. – 19. ure NUDILI UGODEN NAKUP OBUTVE.
PRIPOROČA SE ALPINA

V vsaki seriji sreč

EKSPRESNE LOTERIJE

je 283.100 dobitkov v skupni vrednosti 18,000.000 din, kar je 60% emisijske vrednosti.

Poskusite srečo tudi vi!

TELEVIZIJSKI SPORED

17. XII.
petek

1

8.55 TV V ŠOLI: Koledar, Angleščina, Odmor, Pravljica, Poročila, M. Krleža: Pisma iz Koprivnice
10.35 TV V ŠOLI: Vrba, Risanka, Orientacija, Znanstvena fantastika, Risanka, Fizika, Zadnje minute
17.20 POROČILA
17.25 DVOJČKA
17.55 OD VSAKEGA JUTRA RASTE DAN: LITOSTROJ
18.25 OBZORNIK
18.40 SPOZNAVANJE NAŠE NARAVNE DEDIŠČINE: UČNA POT PO RAKOVEM ŠKOCJANU
Tok Ljubljanice je najbolj slikovit pri 2,5 kilometra dolgi kraški dolini Rakov Škocjan. Oddaja bo prikazala vse znamenitosti tamkajšnje rečne struge.
18.55 ZA ZDRAVO ŽIVLJENJE
19.10 RISANKA
19.26 ZRNO DO ZRNA
19.30 DNEVNIK
19.55 VREME
20.00 NOVE TIGROVE BRIGADE
21.05 ZRCALO TEDNA
21.25 NOČNI KINO: NOSOROG, ameriški film
Film z gornjim naslovom je Tom O'Horgan posnel po istonaslovnem gledališkem delu Eugena Ionesca, francoskega književnika romunskega rodu.
22.50 POROČILA

18. XII.
sobota

1

8.00 POROČILA
8.05 MIŠJE ZGODBE
8.15 PEDENJŽEP: MIRA, MATIJA IN LJUDSKA GLASBILA
8.30 SAMO KATKA
9.00 DVOJČKA
9.30 MALI SVET
10.00 POVEZAVE
10.50 POZDRAVLJENA, MAKEDONIJA
11.00 PO SLEDEH NAPREDKA
11.30 DOKUMENTARNA ODDAJA
12.00 POROČILA
15.50 POROČILA
15.55 KON TIKI, norveški film
Gledali bomo film Thora Hayerdahla, velikega norveškega raziskovalca, svetovnega popotnika in pustolovca, ki je svoje življenje posvetil dokazovanju lastne teorije o prazgodovinskih selitvah narodov. Tako si je zgradil splav, da bi ugotovil možnost plovbe prek širnih morij v davnih časih.
16.55 ZADAR: PARTIZAN, prenos košarkarske tekme
18.30 NAŠ KRAJ: RATEČE
18.45 CICIBAN, DOBER DAN: PODSTREŠJE
19.00 ZLATA PTICA: PREROKOVANJE, japonska pravljica
19.10 RISANKA
19.26 ZRNO DO ZRNA
19.30 DNEVNIK
19.55 VREME
20.00 LJUBEZEN MEHANIKA GAVRILOVA, sovjetski film
Po lastni noveli je scenarij za film, ki ga je posnel Pyotr Todorovsky, spisal Šergei Bodrov. Gre za komedijo, ki kaže, kaj vse doživi junakinja Margerita na jesenskem potepu. Igrajo Ludmilla Gurshenko, Matasha Nazarova, Svetlana Sorina, Vsevold Shilovski in drugi.
21.25 TEVETEKA, 3. oddaja o ljubljanski televiziji
22.40 POROČILA

2

16.00 Zlati slavček 82 – 17.00 Dediščina za prihodnost – 17.55 Naša leta – 19.00 Narodna glasba – 19.30 Dnevnik – 20.00 Televizijska kaseta: Verica Ristovska – 20.30 Poezija: F. G. Lorca – 21.05 Poročila – 21.10 Človek in čas – 21.40 Športna sobota – 22.00 Moj svet glasbe

19. XII.
nedelja

1

8.35 POROČILA
8.40 ŽIVŽAV
9.25 M. Božič: ČLOVEK IN POL
10.30 KAŽIPOT
10.55 SUPERVELESLALOM ZA ŽENSKE, prenos iz Zell am See
12.15 ANSAMBEL NIKA ZAJCA
13.45 POROČILA
13.50 VISOK PRITISK
14.55 ŽIVETI Z NARAVO
15.40 HOMER, ameriški film
Naslovni junak je 18-letni fant, katerega utesnjuje življenje v podeželskem mestecu, zato vidi edini izhod v begu. Večkrat poskusi uiti, a vselej neuspešno, zmeraj ga zaloti šerif in pripelje nazaj. Film je 1970 zrežiral John Trent, glavni vlogi pa igrata Don Scardino in Tisa Farrow.
17.10 625
17.40 SESTANEK V NEBOTIČNIKU
18.55 NE PREZRITE
19.10 RISANKA
19.25 ZRNO DO ZRNA
19.30 DNEVNIK
19.55 VREME
20.00 KOŽE
21.10 ŠPORTNI PREGLED
21.40 POROČILA

2

9.00 Oddaje za JLA – 15.30 Vražje dekle (francoski film) – 16.55 Nedeljsko popoldne – 18.55 Risanka – 19.30 Dnevnik – 20.00 Življenje na zemlji – 20.55 Poročila – 21.00 Lov za zakladom: Mehika (francoski kviz)

20. XII.
ponedeljek

1

10.00 POROČILA
10.05 TV V ŠOLI: Materinščina, Namesto odmora, Risanka, Kitajska, Delamo čestitke, Risanka, Ne vprašajte mene, Zadnje minute
16.00 KMETIJSKA ODDAJA
17.00 POROČILA
17.05 POVEZAVE
17.55 TRETJE OBDOBJE: PREHRANA V STAREJŠIH LETIH
18.25 OBZORNIK
18.45 MLADI UPI
19.15 RISANKA
19.26 ZRNO DO ZRNA
19.30 DNEVNIK
19.55 VREME
20.00 USTRELITE KASTORJA
Scenarij za zagrebško televizijsko dramo je po motivih del V. C. Emina in A. T. Pavičića spisal Daniel Marušić, ki je opravil tudi režiserske posle. Dogajanje se odvija na Reki in drugod po Istri tik pred zadnjo vojno in kaže glavne družbene značilnosti tistega obdobja: prodiranje tujega kapitala, izseljevanje revnih ipd. Igrajo Zlatko Vitez, Karlo Bulić, Milanka Androić, Vanja Drah, Neva Rošić in drugi.
21.10 ALI SE MED SEBOJ DOVOLJ POZNAMO?
21.55 POROČILA

2

17.25 Dnevnik – 17.45 Rdeče, rumeno, zeleno – 18.00 Narodne pravljice – 18.15 Izobraževalna oddaja – 18.45 Glasbena oddaja – 19.00 Telesport – 19.30 Dnevnik – 20.00 Znanost in mi – 20.45 Zagrebška panorama – 21.05 Pojem pesnike

21. XII.
torek

1

9.25 SLALOM ZA MOŠKE, prenos 1. teka iz Madonne di Campiglio
12.25 SLALOM ZA MOŠKE, prenos 2. teka iz Madonne di Campiglio
15.15 ŠOLSKA TV: Ritmična ura, Človek in Jadran, Sirjenje na ovčji planini
16.30 POROČILA
16.35 MIŠJE PRIGODE
16.50 SLALOM ZA MOŠKE, posnetek iz Madonne di Campiglio
17.50 PISANI SVET: VELIKI IN MALI O SAMOUPRAVLJANJU
18.25 PODRAVSKI OBZORNIK
18.40 MOSTOVI – HIDAK, oddaja za madžarsko narodnostno skupnost
18.55 KNJIGA
19.10 RISANKA
19.26 ZRNO DO ZRNA
19.30 DNEVNIK
19.55 VREME
20.00 AKTUALNA ODDAJA
20.50 D. H. Lawrence: SINOVI IN LJUBIMCI
Na sporedu bo prva od sedmih oddaj angleške nadaljevanke, ki jo je po istonaslovnem romanu D. H. Lawrencea posnel Stuart Burge. Poznavalci pravijo, da je ta roman poln življenjepisnih sestavin, dokaj verno pa se ga drži tudi televizijska priredba. Igrajo Eileen Atkins, Tom Bell, Karl Johnson, Leonie Mellinger, Lynn Dearth in drugi.
21.45 V ZNAMENJU

2

16.10 Suncokrili – 16.40 Crvena zvezda: Cibona (prenos košarkarske tekme) – 18.15 Odprta knjiga – 18.45 Glasbeni amaterji – 19.30 Dnevnik – 20.00 Večer za tamburico – 20.45 Čas podvigov – 21.35 Zagrebška panorama

22. XII.
sreda

1

11.55 SUPERVELESLALOM ZA MOŠKE, prenos iz Madonne di Campiglio
16.50 POROČILA
16.55 CICIBAN, DOBER DAN: HALO, TU REŠEVALCI
17.05 ARABELA
17.40 SUPERVELESLALOM ZA MOŠKE, posnetek iz Madonne di Campiglio
18.25 NOTRANJSKI OBZORNIK
18.40 GOVORICA TELESA
19.00 RISANKA
19.26 ZRNO DO ZRNA
19.30 DNEVNIK
19.55 VREME
20.00 FILM TEDNA: NESREČNI KLOBUK, madžarski film
Tri ločene ženske, vesele in temne plati njihovih življenj. Ena med njimi se skuša spraviti z bivšim možem, ki prihaja na obisk, da bi bil skupaj s hčerko. Druga se ne brani avanture z moškim, a se vseeno obotavlja, tretja pa še vedno močno ljubi moža, ki jo je zapustil. O teh zgodbah bo govoril film, ki ga je posnela Maria Sos, zanj prejela laskave pohvale na lanskem canskem festivalu. Igrajo Ildiko Kishonti, Anna Nagy, Margit Foldessy in še kdo.
21.30 MAJHNE SKRIVNOSTI VELIKIH KUHARSKIH MOJSTROV
21.35 MINIATURE: MLINI OB KRKI
21.45 V ZNAMENJU

2

17.25 Dnevnik – 17.45 Radost Evrope – 18.15 Obramba in samozaščita – 18.45 Narodna glasba – 19.30 Dnevnik – 20.00 Ali se med seboj dovolj poznamo? – 20.45 Poročila – 20.55 T. Brezovački: Diogeneš (posnetek gledališke predstave)

23. XII.
četrtek

1

10.00 POROČILA
10.05 TV V ŠOLI: Kemija, Kaj je risanka, Risanka, Umetni satelit, Kako naj . . ., Risanka, Sum, Zadnje minute
15.45 ŠOLSKA TV: Ritmična ura, Človek in Jadran, Sirjenje na ovčji planini
17.00 POROČILA
17.05 Z MODRIM ZAJCEM MED SLIKAMI
17.20 ZAPISI ZA MLADE: MATIJA TOMC
17.55 MOZAIK KRATKEGA FILMA: Z DESKO V VALOVE in NI PROSTORA ZA LJUDI
Ameriška kratka filma z gornjim naslovom bosta govorila, prvi, o t. i. surfanju v tudi šestmetrskih valovih okoli Jave, in drugi o Nicolasu Jaegerju, pred dvema letoma ponesrečenem alpinistu, ki je skušal osvojiti Lhotse.
18.25 GORENJSKI OBZORNIK
18.40 NA SEDMI STEZI
19.10 RISANKA
19.26 ZRNO DO ZRNA
19.30 DNEVNIK
19.55 VREME

20.00 BOBU BOB
21.10 NAŠI BALETNI UMETNIKI: IKO OTRIN
21.40 V ZNAMENJU

2

17.25 Dnevnik – 17.45 Za mano, dečki – 18.15 Znanost – 18.45 Muppet show – 19.30 Dnevnik – 20.00 Kino oko

ŠE DOBRO, DA SE KIPARSKI DAR NE DA UKINITI Z DEKRETOM...

Rudi Stopar: „Vzeli so mi zaposlitev, niso pa mi mogli vzeti dela – ustvarjanja"

Minilo je trinajst let, kar se je takrat tridesetletni Rudi Stopar s svojo prvo samostojno razstavo v domači Sevnici javno zapisal med likovne ustvarjalce. Potem je njegovo ime stalno raslo. Po razstavah v Kostanjevici, Ljubljani, Svetozarevu, Zagrebu, Beogradu, Novem mestu, Obrenovcu in Kumrovcu pa po sodelovanju na vseh šestih Salonih jugoslovanske naive v Trebnjem je postal znan v vsej domovini. Svoj uspeh je potrdil na razstavah v Beljaku, Gradcu, Dunaju, Parizu, Antibesu, Juan Les Pinsu in drugih mestih, tako da se je lahko tudi tujina „dičila" z deli njegovih rok, kot bi dejal pesnik.

Vsi, ki so si ogledali njegova dela bodisi kot ljubitelji likovne umetnosti, bodisi kot poznavalci ali kritiki, so mu priznali dokajšnjo ustvarjalno moč. Niso mogli prezreti, da je Stoparju uspelo, kar mnogim ne: z izjemno sposobnostjo se je tako rekoč poigral z mrtvim železom, ga oživil in mu s tem dahnil življenje v okviru umetnostnih vrednot. Pred ljubitelje likovne umetnosti so stopili liki, znani iz ljudskega izročila: Krjavelj, deseti brat, kralj Matjaž, Peter Klepec, Martin Krpan, Zeleni Jurij.

Svoja razmišljanja o darovanju za najvišji ideal – svobodo je Stopar izpovedal v umetniško dognani skulpturi „Svoboda velike samote". Iz takih idej so zrasli njegovi spomeniki v Sevnici, Pijavicah, Okroglicah, Sromljah, Miklavžu in drugod. „Če v nas še bije človeško srce in ga ne preglasi glas sedanjosti, potem se moramo zavedati, da smo za ohranitev spomina na vse, ki jih je usoda odpoklicala iz vrst živih, še vse premalo storili. Premalo je obeležij, spomenikov, premalokrat se zazremo v preteklost in vase. Spomnimo se, da je zapisal pesnik: ‚O, posvečena zemlja ta, kjer kri je napojila tla.' In ta ta posvečena tla mislim, ko iščem idejo za spomenik padlim, brastvu, svobodi," pravi Rudi Stopar.

Kdor ustvarja, se z bogovi pogovarja, so včasih rekli. Tudi Stopar ustvarja, toda pogovarja se z ljudmi. Največ kipari, včasih tudi piše. Vedno ima pri sebi zvezek, kamor zapisuje pesmi. Čeprav ne rine v literaturo, kot pravi, pa ima nekaj dobrih verzov. Tudi v trebanjski „Samorastniški besedi" jih lahko preberemo. Več let je tudi igral. Pravzaprav nikoli ni mogel brez umetnosti, kulture. Kot kulturnika so ga v občini poznali, še preden je nastopil kot kipar. Kulturnika se je šel v delovnih organizacijah, kjer si je s poklicem strojnega tehnika služil kruh na različnih delovnih mestih. Vselej je deloval iz prepričanja, da več in bolje naredi tisti, ki je dovzeten za omiko, srčno kulturo, ki je človek v pravem pomenu besede.

Sam je vedno hotel biti najprej in predvsem človek, šele potem umetnik, pri čemer mu je bilo v oporo, kar je o tem zapisal veliki Rodin. Ta velika, brezmejna vera v človeka pa se mu je zadnje čase nekoliko omajala. Zlasti potem, ko je na zadnji zaposlitvi „namesto srečke izvlekel križevega asa". Sam ne ve, kako je prišel v mline, ki so ga naposled postavili na cesto. Njega, ki je bil ves čas prepričan, da imajo tudi drugi, s katerimi je bil v službi, veliko človeško srce. Med temi jih ni bilo malo, ki jih je štel za svoje iskrene prijatelje.

Po sili razmer in proti svoji volji se je Rudi Stopar torej znašel v koži tako imenovanega svobodnega umetnika. Kar se je zgodilo z njim kot s človekom, članom velikega delovnega kolektiva, se seveda ni moglo kot z ustvarjalcem.

Rudi Stopar: po sili razmer svobodni umetnik.

Ustvarjalnega daru in sploh ustvarjanja namreč ni mogoče ukiniti z dekretom, čeprav bi nekateri morda radi pri njem storili tudi to. Na srečo še lahko dela, kipari, ustvarja, in razmišlja. Zlasti za razmišljanje ima toliko časa, kot ga ni imel še nikoli. Manj o tem, kakšen izhod ga čaka, odkar je svojo „zadevo" z obilico argumentov odnesel v mline pravice. Prepričan je, da v tej pravdi ne more ponovno izvleči nesrečne karte.

O čem torej premišljuje Rudi Stopar?

„O vsem pomalem," pravi. „Zdaj, ko mi čas dovoljuje, da grem bolj vase, bolj v človeka, se mi razkrijejo zanimiva spoznanja. Na primer o skromnosti. Spoznal sem, da je zanjo potrebna širina. Če te ni, je hudo. Poznam ljudi, ki so v svoji ozkosti prepričani, da so bogovi. V resnici pa se tresejo za kdove kako pridobljene dobrine, da, celo za lastne hlače, ker jih nenehno daje strah, da se bo nazadnje le razkrila revščina v njih." So med temi tudi prijatelji? „Žal, toda po vsem tem jih zdaj ne morem tako imenovati. Prepozno sem spoznal, da sem nasedel njihovi sladkobnosti in se jim razdajal, tudi z deli, ki sem jim jih podaril. Toda kar je bilo, je bilo, saj tudi to svojo zmoto štejem za sestavino življenja. Obžalujem le, da sem pri tem prezrl tiste male ljudi, ki so ostali ljudje še danes, in jim premalo dal. Žalosten sem zaradi tega."

„Nisem pa pesimist," nadaljuje Stopar. „Dokaj optimistično gledam na življenje, čeprav v njem tudi poslej ne bo samih rožic. Res je, da so mi vzeli zaposlitev, niso pa mi vzeli dela, ker tega nihče ne more storiti. Delam, ker delo cenim, saj lahko vsako delo prinese zadovoljstvo in kruh. Posebno mikavno je začeti znova. To bogati življenje. Tisti, ki so življenje pretvarjali v številke na škmicljih in pisali račune na zavitke kvasa, preden so okravateni zasedli fotelje, tega seveda niso zmožni razumeti. Zanje, denimo, toplota in domačnost pručke ne pomenita ničesar več. Vrednote iščejo v drugih rečeh, celo v moči narcisoidne agresivnosti."

Res razmišlja o marsičem. Odkar je brez službe, tudi o domu. Več je doma. Rad je doma. „Rišem, pišem, lovim ideje, berem. Kiparim. Malo sem zanemaril malo skulpturo. Nehal sem z literarnimi idoli. Zaposluje me človek, dobro in slabo v njem. Skulpture dolgo snujem, potem nastanejo na mah. V tem je zame vsa lepota ustvarjanja. Nekateri tega ne razumejo. Morda sem zato pogrnil na zadnjem trebanjskem Salonu. Ni pomembno, ali zaradi kriterijev ali lastnega nazadovanja ali ponovnega iskanja sebe. Ni me zlomilo, vseeno pa mi tudi ni bilo."

Rudi Stopar ne taji, da ga dajejo stiske kot še nikoli. Ne zunanje, ampak notranje, te so hujše. Človeške stiske. Pravi, da je dovolj močan in bo to prebrodil. Oprt na Rodina, predvsem pa nase.

Z Mercierom bi lahko dejal: „Ne maram vzdihovati nad preteklostjo, ki je ni več, niti noro sanjati o prihodnosti, ki je še ni. Človekova dolžnost je strnjena v eni točki: dejanju sedanjega trenutka." In res so mu te misli postale moto. Stavil jih je na uvod svojim zapisanim mislim. Za osrčenje.

I. ZORAN

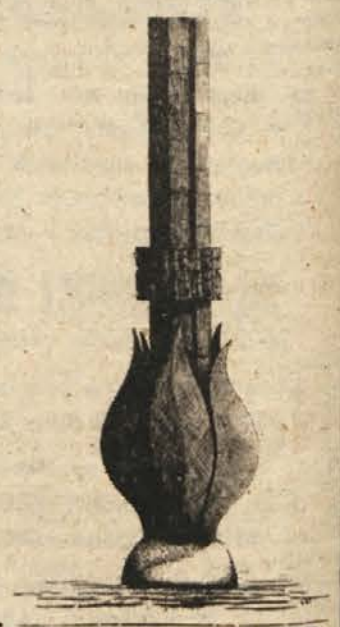

Rudi Stopar: STEBER REVOLUCIJE (Miklavž), sitotisk, 1982.

Disko ni le stvar mladih

Sobotni disko edina zabava mladih v Metliki – Poslej dvakrat na teden

Stara metliška kino dvorana nudi zatočišče metliškemu mladinskemu disku klubu, o katerem imajo posamezniki vrste pripomb. Nemalokrat je slišati, da gre na sobotnih zabavah zgolj za popivanje, za noro in podivjano glasbo, za zvijanje rosno mladih teles, za kajenje cigaret in morda še česa močnejšega.

Res je, da je mladim v mestu ob Kolpi sobotni disko edina zabava, ki si jo lahko omislijo in privoščijo, resnica pa je tudi, da igra disko še drugačno vlogo, kot jo nekateri vidijo. Zaposli kopico mladih, ki bi sicer tavali od lokala do lokala, osnovni organizaciji ZSMS prinaša lepe denarje, pripravljeni tematski večeri pa seznanjajo mlade s popularno glasbo, z njenimi tokovi, pojavnostjo in izginulostjo.

Mladi se zdaj dogovarjajo, da bi bil disko odprt dvakrat na teden: poleg sobote še v petek. Novoodprti dan bi bil na razpolago „resnejšim", in morda nekoliko starejšim plesalcem, ki jim tovrstne zabave v kraju, zaspanem in mrtvem posebno pozimi, manjka. Le kam naj gredo ljudje zdaj, ko smo jim omejili vožnje z avtomobili? Če gredo v kateri koli metliški lokal, jih čaka tam le pijača, jedača in pogovor s prijatelji. No, ja, pri obeh Badovincih in v hotelu še juke box s ploščami, ki so jim rade prisluhnile stare mame. To pa je tudi vse.

V ne preveč rožnatih časih pa ne bi bilo odveč, če bi nudili ljudem kolikor se le da kulturno razvedrilo. Ob vseh odrekanjih in zategovanjih so ga še kako potrebni. Disko bi lahko odigral to vlogo, če bodo le imeli organizatorji toliko posluha, da jim bo uspelo zvabiti pod sicer precej razdrapano streho kino dvorane obiskovalce, ki jim ni dovolj, če se obrijejo enkrat na mesec. V tem primeru bodo kaj hitro izginila tudi vsa natolcevanja okrog dogajanj v disku, ki trenutno mladim zelo veliko pomeni. Če je tako, bi morali biti zainteresirani za obstoj in kakovostno delovanje diska domala vsi: starši, javni delavci, mladi. Obrobno opazovanje in nerganje namreč ne rešuje ničesar.

TONI GAŠPERIČ

SPOSOJENO TRNJE

– Brelac nas sprašuje, katera je najstarejša merska enota. Pri nas je to gotovo – komolec.

(Iz Politike ekspres)

POZORNOST DO PISATELJA

Slovenski pisatelj Vladimir Kavčič, trenutno tudi predsednik skupščine republiške kulturne skupnosti, praznuje življenjski jubilej – 50-letnico. Ko je prejšnji teden obiskal novomeško študijsko knjižnico in se udeležil spominske proslave ob 40-letnici smrti pesnika in pisatelja Mirana Jarca, je lahko videl v eni od vitrin tudi razstavo svojih knjig. Njegov opus je dokaj obširen. V slovensko literaturo je vstopil s knjižnim prvencem „Vaška komanda", ki ga je napisal še kot srednješolec.

SESTANEK LITERATOV

Na današnji razširjeni seji odbora za literarno dejavnost pri ZKO v Novem mestu bodo razpravljali o predlogu delovnega programa literarne skupine. Beseda bo o pripravi literarnega večera in likovni razstavi v počastitev slovenskega kulturnega praznika prihodnje leto in drugih zadevah.

DANES OBČNI ZBOR KRKINEGA DRUŠTVA

V prostorih kluba „Krke", tovarne zdravil v Novem mestu, bo drevi ob 18. uri občni zbor „Krkinega" kulturnega društva. Na njem bodo pregledali in ocenili društveno dejavnost v letošnjem letu, sprejeli pravila društva in njegovih sekcij, se izrekli za delovni program v letu 1983 in izvolili novo vodstvo in programski svet.

Z notranjim nemirom

V galeriji Posavskega muzeja v Brežicah bo do 26. decembra na ogled razstava slikarskih del Tuga Lebiča iz Novega mesta, sicer brežiškega rojaka. Na razstavi, ki so jo odprli pred štirinajstimi dnevi, so pretežno tihožitja, krajine in nekaj vedut, pravzaprav znani Lebičevi motivi.

Prof. Mladen Veža, akademski slikar iz Zagreba, je med drugim zapisal, da razstavljalčevega slikarstva ni moč uvrstiti niti v akademski niti v naivo, maeveč je nekje sredi tega razpona. To pa ni najpomembnejše.

„V Lebičevem slikarstvu," pravi Veža, „se pozna, da avtor ustvarja z velikim notranjim nemirom in z veliko ljubeznijo do slikarstva. Iz vsake njegove slike izžareva osnovna želja, da bi ustvaril dobro delo. Ne poizkuša ustvariti nove narave, v sliki pokaže, kako začuden stoji pred njo. S svetlobo in senco ustvarja oprijemljivost predmetov, ki so v medsebojnih odnosih na sliki stopljeni v čudovito celoto notranje uravnovešenosti."

Še štirideset let po smrti neupoštevan?

Spominska slovesnost ob 40-letnici smrti pesnika in pisatelja Mirana Jarca v novomeški Študijski knjižnici se je v celoti iztekla kot poziv literarnim zgodovinarjem in založnikom, da tega slovenskega literarnega barda naposled le izdajo v celoti – Živi spomini Božidarja Jakca na prijatelja Mirana Jarca – Razstava, ki nima samo informativnega pomena

Ob štiridesetletnici smrti Mirana Jarca je novomeška Študijska knjižnica, ki nosi ime tega pesnika in pisatelja, črnomaljskega rojaka, od leta 1953, priredila 9. decembra spominsko svečanost z razstavo Jarčevih objav in rokopisov.

PO KRIVICI ZAPOSTAVLJANI PESNIK

V knjižnični čitalnici, ki je bila za to pridobitev odločno premajhna, je književnik prof. France Pibernik gorovil o Miranu Jarcu zlasti kot pesniku. Pri tem je poudaril, da šteje Jarc med tiste slovenske slovstvene ustvarjalce, ki jim je življenje namenilo tragično usodo, podobno pa se dogaja z njihovo literarno zapuščino. Dejstvo je, da Jarc, premalo razumljen in upoštevan tako rekoč od vstopa v slovensko književnost, še vedno čaka na knjižno izdajo svoje zapuščine, da o zbranem in izbranem delu sploh ne govorimo. Žalostna je tudi resnica, da se to še ni zgodilo, čeprav je Jarc štirideset let v grobu in je bilo njegovo delo že zdavnaj končano. Sicer pa Jarc ni imel prave sreče niti na začetku, saj je moral kar nekaj let čakati, da je videl natisnjeno svojo prvo pesniško knjigo „Človek in noč".

Obiskovalci, med katerimi moramo omeniti predvsem Jarčevo hčer Marijo, njegovega mladostnega prijatelja akademskega slikarja Božidarja Jakca in pisatelja Vladimira Kavčiča, predsednika skupščine republiške kulturne skupnosti, so zatem prisluhnili Jarčevi literarni besedi, kakor sta jo recitirala Staša Vovk in Silvo Polak iz novomeškega amaterskega gledališča. Medtem ko je Vovkova interpretirala pesmi iz zbirk „Človek in noč", „Novembrske pesmi" in drugih knjig, je Polak prebral nekaj odlomkov iz znamenitega Jarčevega dnevnika „Eka in Marija" in nekatera pisma, ki jih je Jarc pisal svoji ženi Zinki iz partizanov. Iz dnevnika in še posebej iz pisem je razvidna Jarčeva izredna navezanost na družino, hkrati pa iz njih izžareva pesnikova silna vera v človeka in njegov pravični boj za osvoboditev vseh spon.

IZ JAKČEVIH SPOMINOV NA PRIJATELJA

Na prošnjo prof. Nataše Petrov, upravnice Študijske knjižnice, je zdaj že skoraj štiriinosemdesetletni Božidar Jakac obudil nekaj spominov na Mirana Jarca, pripominjajoč, da je bil ta njegov najboljši prijatelj.

Dejal je, da ga z Jarcem ne povezuje samo skupna knjiga („Odmevi rdeče zemlje" oz. „S poti po Ameriki"), saj je med drugim tudi ilustriral Jarčevo zbirko „Človek in noč" in z njim prijateljeval še pred „novomeško pomladjo". Skupaj sta stopila v svet umetnosti: ko je Jakopič pripravil v svojem paviljonu v Ljubljani razstavo Jakčevih risb z motivi iz prve svetovne vojne in drugimi motivi, je Jarc ugledal natisnjeno svojo prvo pesem v Ljubljanskem zvonu.

Jakac je povedal, da je Jarc sproti zapisoval njuna skupna sanjarjenja in doživetja, odkar sta si postala bližja, to pa je bilo še v gimnaziji. Ko ga je nekoč kasneje obiskal, je naletel prav na trenutek, ko je Jarc te zapiske zažgal. Jakac se spominja, da je sloki Jarc tedaj razburjen hitro meril korake po sobi zdaj sem, zdaj tja in vzklikal: „Mladost gori!" „Meni je bilo zelo hudo za temi zapiski, saj je Jarc podrobno popisal najino mladost. Seveda je Miran kasneje to dejanje obžaloval."

Ko je Jakac oblekel partizansko suknjo, je bil Jarc že več mesecev mrtev. Jakac si ni mogel kaj, da ne bi obiskal kraja, kjer je njegov prijatelj izkrvavel. Iskal je njegove kosti, našel pa ni ničesar. Prijateljeva smrt ga je tako pretresla, da je napisal nekaj pisem mrtvemu Jarcu. Seveda jih ni odposlal.

O RAZSTAVI, KI NI SAMO INFORMATIVNA

Spominska razstava v spodnji avli knjižnice obsega več sto eksponatov. Revije, v katerih je Jarc objavil pesmi in prozo, njegove samostojne knjige – pesniške zbirke in knjižne izdaje povesti oziroma romanov, rokopise (razumljivo je, da hrani prav novomeška Študijska knjižnica največ Jarčeve rokopisne zapuščine), pisma, časopise, kjer je Jarc priobčeval svoja razmišljanja o literaturi, gledališke kritike in podobno. Ne gre prezreti fotografskega gradiva in v njem številnih fotografij pesnika, njegovih najbližjih, družčin, katerih član je bil. Že ta pregled, čeprav močno zdesetkan in tematsko zožen glede na razstavni prostor, omogoča dokaj dober vpogled v Jarčevo vsestransko udejstvovanje, še predvsem na slovstvenem področju. Pri vsem tem ni moč prezreti dejstva, da veliko del, ki jih v revijah lahko bežno preberemo, še ni našlo poti v knjižno objavo. To velja predvsem za vrsto pesmi, pesnitev in še posebej za celotno Jarčevo dramatsko delo.

Ob koncu lahko le še enkrat pritrdimo mislim, s katerimi je končal svoje pripovedovanje o Miranu Jarcu prof. Pibernik, da obstaja namreč le še vprašanje, kdo in kdaj se bo lotil Jarčevih tekstov in jih obelodanil, kakor ta po krivici nerazumljeni in do zdaj premalo upoštevani poet in pisatelj po pravici zasluži. Že zato, ker po njegovi smrti v slovenski založniški politiki ni bilo malone ne duha ne sluha.

IVAN ZORAN

„MIRAN JE BIL MOJ NAJBOLJŠI PRIJATELJ," je dejal akademik Božidar Jakac, ko je minuli četrtek v novomeški Študijski knjižnici na spominski slovesnosti ob 40-letnici smrti pesnika in pisatelja Mirana Jarca obujal spomine na Jarca kot mladostnega prijatelja. Slovesnosti se je med drugim udeležila tudi Jarčeva hčerka Marija (druga z leve). (Foto: J. Pavlin)

Prizadevanje, ki ne teče v prazno

Sevniška ZKO si je zastavila nalogo: do leta 1984 v vsaki kulturni skupnosti ustanoviti kulturno društvo – Pomemben del občinske kulturne ponudbe predstavljajo šolska društva

Že nekaj let je glavno vodilo občinske Zveze kulturnih organizacij v Sevnici omogočiti čimveč kulturnih dogodkov v vseh krajevnih skupnostih in delovnih organizacijah, med katere je treba šteti seveda tudi šole. Prizadevajo si, da bi v sleherni krajevni skupnosti zaživelo kulturno društvo. V plan so med drugim zapisali, naj bi se to zgodilo najkasneje leta 1984, torej še pred koncem srednjeročnega obdobja. V delovnih organizacijah naj bi skrb za kulturni vsakdan tekla prek tako imenovanih animatorjev, ki bi jih v ta namen usposobili na seminarjih. Možnosti so različne, kar so že pokazale izkušnje iz nekaterih tozdov.

Pri širjenju različnih oblik kulturnega ustvarjanja in poustvarjanja se Zveza kulturnih organizacij naslanja na šolska kulturna društva oziroma skupine. Zato vsako leto prirejajo „Našo besedo" za mlade, ki obiskujejo osnovne in srednje šole. Poleg tega čedalje pogosteje vključujejo mladinske (šolske) kulturne skupine v celotno kulturno ponudbo občine.. Prireditve, ki so pod okriljem Zveze kulturnih organizacij tekle letos, to potrjujejo. Štiri so bile namenjene izključno mladim.

Kulturno življenje teče tudi v sevniški občini v okviru možnosti. Zveza kulturnih organizacij navaja probleme, kakršne poznamo že od drugod. Manjka denarja, sposobnih kadrov in včasih tudi prostorov. Ti problemi so manj pereči, kot so bili še pred leti. Kot je zapisal Albert Felicijan v oktobrski številki „Kulturnega poročevalca", širša družbena skupnost in še zlasti kulturna skupnost dojema, da lahko v manj razviti občini, med take šteje tudi sevniška, prav ljubiteljska kultura zadovoljuje kulturne potrebe krajanov. Za Zvezo kulturnih organizacij je to pomembno spoznanje, zato se zaveda, da svojih načrtov ne piše v oblake.

I. Z.

Nesoglasja o oddihu

Medtem ko je glede zimskih počitnic za osnovnošolce vse razčiščeno, je za srednješolce še v zraku: ali dva ali tri tedne oddiha – Učenci so za dva

Do zacetka zimskih šolskih počitnic je manj kot mesec dni. V večini osnovnih šol na Slovenskem bodo končali polletje že drugi teden januarja. Dva tedna za njimi bodo imeli zimski odmor le ljubljanski in mariborski osnovnošolci. V vseh osnovnih šolah bodo počitnice trajale tri tedne.

Medtem ko dajejo zimske počitnice v osnovnih šolah vtis dogovora in dokajšnje enotnosti, tega za srednje šole ne moremo trditi. V razreševanju vprašanja, kdaj začeti počitnice in kako dolge naj bodo, je nastala prava zmeda. Nekateri so za dva, drugi za tri tedne premora. Je pa še več drugih nasprotujočih si stališč.

Na Dolenjskem in v Posavju so se srednje šole dogovorile za dva tedna počitnic, ki naj bi se začele 17. januarja. Tak predlog aktiva ravnateljev srednjih šol so potrdili ustrezni občinski organi v Brežicah, Črnomlju, Metliki in Sevnici. V Novem mestu in Krškem o tem predlogu nočejo ničesar slišati, pač pa vztrajajo pri svoji odločitvi, naj počitnice trajajo tri tedne. Zatrjujejo, da bi s tem uskladili osnovnošolske in srednješolske počitnice, hkrati pa ustregli delovnim organizacijam, ki so za ta čas predvidele zimske dopuste svojih delavcev in prilagodile program dela. Šole se s takim predlogom ne strinjajo, češ da bi tritedenske počitnice vzele preveč časa in ne bi mogle uresničiti nalog iz zahtevnih programov usmerjenega izobraževanja.

V Novem mestu, kjer je večina srednjih šol usmerjenega izobraževanja za dolenjsko regijo, so proti tritedenskim počitnicam tudi sami učenci. Menijo, da je bolje zdaj imeti samo dva tedna oddiha, kot pouk podaljševati na koncu šolskega leta, denimo, celo v julijske dni. Pedagoška služba je v celoti na njihovi strani. Sicer pa je ob teh pripombah in različnih stališčih slišati željo, naj bi ta vprašanja uredili enotno za vso republiko.

I. Z.

ČETRTIČ NESLOVENSKI LITERARNI ZAČETNIKI

V Cerknem bo 18. in 19. decembra že četrto srečanje pesnikov in pisateljev začetnikov, predstavnikov drugih narodov in narodnosti, ki živijo v Sloveniji. Na njem bo sodelovalo 33 avtorjev, ki so poslali svoje prispevke v srbohrvaškem, italijanskem in madžarskem jeziku. Literati začetniki bodo poslušali predavanje o literarnih zvrsteh in se s članoma žirije, pisateljem Aleksandrom Marodičem in profesorjem Alešem Guličem, pogovarjali o poslanih besedilih in sploh o slovstvenem ustvarjanju. Sledil bo literarni večer, na katerem bodo predstavljena dela, predvidena za izid v posebnem zborniku.

Sandi Leskovec: DESETI BRAT, lipovina – Zanimive osebnosti iz Jurčičevega „Desetega brata", prvega slovenskega romana, so navdihnile že več slovenskih likovnikov, da so jih upodobili. Naslovnega junaka, desetega brata, s čevlji na rami in z grčavko v roki, sta si vsak po svoje zamislila tudi samorastnika kiparja Rudi Stopar iz Sevnice in Sandi Leskovec z Mirne. Medtem ko je Stoparjev temno svetleči se kovinski „Deseti brat" vsem na ogled v parku pred Galerijo likovnih samorastnikov v Trebnjem, Leskovčevega, ki je izrezljan iz lipovine, objavljamo .

Vodi glasba

Število kulturnih društev in samostojnih skupin na Slovenskem narašča. Republiška ZKO ugotavlja, da je bilo samo v letošnjem prvem polletju ustanovljenih 88. Šolskih kulturnih društev pa je več 56. Ta prirastek seveda zelo malo pove o sami dejavnosti. Ta poteka v tako imenovanih sekcijah, ki jih je skupaj s šolskimi že 4209. V primerjavi z letom 1975 jih je 1990 več.

Podatki povedo, da gojijo v kulturnih društvih in samostojnih skupinah pretežno glasbeno in gledališko dejavnost. (V šolah morda niti ne, vendar njihovega kulturnega dela v tem zapisu ne upoštevamo več.) Za Slovenijo so izračunali, da odpade na glasbeno dejavnost 40,1 odst. vsega ljubiteljskega dela; 22,8 odst. zavzema gledališka, 37,1 odst. pa druge dejavnosti.

Podobno je na Dolenjskem in v Posavju. Občinske ZKO iz obeh regij ugotavljajo, da odpade na glasbeno dejavnost 42,8 in na gledališko dejavnost 21,4 odst. vse ljubiteljske kulture. Prevladujejo torej pevski zbori in instrumentalne skupine, igralske in lutkovne skupine – to dokazujejo tudi prireditve, medtem ko je drugih zvrsti manj.

V Beli krajini je, denimo, močneje razvejena folklorna dejavnost, tako da je moč število folklornih skupin primerjati s številom pevskih zborov. V novomeški občini bi mogli tako primerjati pevske zbore in gledališke skupine. Drugod podobnih primerjav skoroda ne bi mogli delati.

Ob tem je moč ugotoviti še marsikaj. Med drugim to, da je šel razvoj ljubiteljstva ponekod preveč enostransko. Je bilo tako zategadelj, ker je usmerjanje odpovedalo? Ali morda zato, ker so plani pospeševali le dejansko stanje? Res je, da tu in tam še vse premalo naredijo za dejavnosti, ki so se pojavile naknadno, pa čeprav pri njih ne bi mogli govoriti o množičnosti.

ZADNJIČ LETOS PRI SLONU V GOSTEH

Minuli petek so v novomeškem razstavišču Pri slonu v gosteh odprli razstavo del Željka Borčića, fotografa iz Zagreba. Na ogled je kolekcija desetih barvnih fotografij nenavadne velikosti, ki jih je avtor naslovil „Bijeli i brončani akt". To je zadnja letošnja razstava v razstavišču, ki se uspešno vključuje v oblikovanje likovnega življenja in likovne kulture v Novem mestu in na Dolenjskem. Ne gre namreč prezreti, da je to edino specializirano razstavišče na Dolenjskem, namenjeno le fotografskim ustvarjalcem.

Mali kulturni barometer

DNEVI AVSTRIJSKE KULTURE – V nedeljo, 12. decembra, so se v Ljubljani – z otvoritvijo fotodokumentacijske razstave, posvečene 250-letnici rojstva skladatelja Josepha Haydna in s koncertom njegovih skladb v izvedbi ansambla Collegium musicum iz Zagreba, oboje je bilo v Cankarjevem domu – začeli dnevi avstrijske kulture. Že dopoldne so v Slovenski filharmoniji odkrili doprsni kip skladatelju Gustavu Mahlerju (delo kiparja Boruta Kunaverja), nakar je sledil matinejski koncert Mahlerjevih in Wolfovih skladb.

TRIDESETA KNJIGA – Slovenski koledar je pred kratkim spet začel dolgo pot na vse kontinente. Knjiga, namenjena Slovencem po svetu, prinaša poleg koledarskih strani obilo koristnih informacij o dogodkih iz domovine, piše tako rekoč o vsem, kar se je pomembnega zgodilo „na rodni grudi" v letu 1982. Seveda pa je s svojo vsebino „zagledana" tudi v letu 1983, ko bomo praznovali 40-letnico drugega zasedanja Avnoja, na katerem je bil položen temelj novi Jugoslaviji. Zelo bogat je tudi leposlovni del Slovenskega koledarja, tako imenovani literarni almanah z besedo starejših in mlajših slovenskih književnikov. Posebej kaže podčrtati, da je koledar bogato ilustriran. Ne manjka posnetkov iz Dolenjske. Že na naslovni strani je barvni posnetek gradu Otočec.

POTA IN STRANPOTA

§

dežurni poročajo

NA IZLET – S parkirišča pri kegljišču novomeškega gostišča Pri vodnjaku je 10. decembra zvečer izginila zastava 101 (NM 343–27) Milana Kuralta z Rateža. V avtu so bili ključi in prometno dovoljenje. Kam se je še neznani tat odpeljal na izlet, išč ejo miličniki.

RAZBIJAL STEKLENINO – Novomeški miličniki so 11. decembra pridržali do iztreznitve Štefana Mitrovića iz Novega mesta, ki je razgrajal in razbijal steklenino v restavraciji Pri vodnjaku. Možak bo moral tudi k sodniku za prekrške.

NI DOBIL PIJAČE – Črnomaljski miličniki so 7. decembra dali na hladno 24-letnega Antona Bahorja iz Kvasice, ki je od prehude žeje in ker mu niso hoteli postreči, v restavraciji Grad v Črnomlju razgrajal in razbijal steklenino.

DRAGOCENI BAKER – V rudniku Kanižarica je bil na delu tat. Iz priročnega skladišča je odvlekel 400 kg odpadnega bakra in tako oškodoval rudnik za 15.000 din.

POGORELO BIVALIŠČE – V gozdu pri Križevski vasi je 8. decembra zgorela baraka Zvonka Hudorovca, ki je z družino ognju pravočasno ušel. Škode je za 20.000 din, vzrok požara še ugotavljajo.

Brezplačno do varnega vozila

Letošnja akcija „brezhibno vozilo je varno vozilo" v novomeški občini – Pregledi vozil na devetih mestih

Po vzorcu prejšnjih let teče tačas po Sloveniji akcija „Brezhibno vozilo je varno vozilo", ki jo organizira republiški svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu, seveda ob pomoči občinskih svetov. Gre za vrsto brezplačnih preventivnih pregledov motornih vozil, kar konec koncev sodi tudi v program letošnje akcije NNNP 82.

Upravičenost takšnih pregledov so pokazali že rezultati lanske akcije, ko je bilo po Sloveniji pregledanih kar 9.096 motornih vozil, od teh pa jih je bilo 56/(!) odst. tehnično oporečnih. Letošnja akcija je zastavljena še nekoliko bolj široko, saj bo poleg pregledov vozil na določenih mestih zajela še preventivne akcije miličnikov na cesti. Naj omenimo, da bodo pregledi vozil zajeli preverjanje krmilnega in zavornega mehanizma, luči, gum itd., hkrati pa bodo med vozniki izvedli anketo o uporabi varnostnih pasov v avtomobilu in registrirali vsa vgrajena naslonjala za glavo na sedežih. Vsako pregledano vozilo bo dobilo posebno nalepko.

Novomeški svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu je pripravil natančen urnik pregledov motornih vozil na svojem območju:

– 21. in 22. decembra od 8. do 14. ure bodo „Gorjanci" v Straži pregledovali avtobuse in tovorna vozila zasebnikov ter osebna vozila svojih delavcev

– 20. in 21. decembra med 7. in 18. uro bodo na Otočcu pregledovali osebne avtomobile občanov

– Krka bo za svoje delavce, lastna tovorna vozila in tovorna vozila pogodbenih sodelavcev opravila preglede v Ločni 22. decembra od 6. do 14. ure

– 21. in 23. decembra od 7. do 15. ure bo lastnikom osebnih vozil in tovornjakov SGP Pionir na voljo Pionirjeva delavnica v Ločni

– v servisu Novotehne v Kandiji bodo pregledovali osebna vozila 25. decembra od 7. do 15. ure

– za osebna vozila članov AMD bodo preventivni pregledi 20., 22. in 24. decembra med 10. in 16. uro na Ljubljanski cesti 8

– KZ Krka bo v Žabji vasi pripravila preglede za traktorje občanov in kmetijskih organizacij ter tovorna vozila in avtobuse IMV 21. in 24. decembra med 8. in 14. uro

– 23. decembra od 7. do 15. ure bo akcijo pripravilo Cestno podjetje na Ljubljanski cesti 47 za lastna in pogodbena tovorna vozila ter osebne avtomobile uslužbencev

– 22. decembra med 6. in 14. uro bo novomeško GG v Straži pregledovalo lastna osebna in tovorna vozila ter traktorje.

BELA NEVARNOST – Prvi sneg je na dolenjskih cestah na srečo minil brez hujših nezgod. Temu je verjetno kriva tudi poostrena kontrola na cestah, ki bo še posebej sedaj, ko poteka akcija „Brezhibno vozilo je varno vozilo", pogostejša. (Foto: B. B.)

Zaradi trme ostal na cesti

Novomeščan Peter Gimpelj ni bil zadovoljen s prerazporeditvijo – Za nameček ostal še brez službe

Novomeščan Peter Gimpelj se je letos obrnil na sodišče združenega dela z zahtevkom, naj senat razveljavi sklepe samoupravnih organov v Iskri, tozd Tovarna napajalnih naprav Novo mesto.

Gimpelj je bil v Iskri zaposlen kot elektromehanik, vendar se je tačas pokazalo, da je v skladišču vse več dela in da tam nujno potrebujejo še enega delavca. Temu primerno so v Iskri speljali tudi postopek in za dela in naloge skladiščnika določili Gimplja. Ta se je izgovarjal, da je bila premestitev nezakonita, vendar je sodišče menilo drugače, odločbo prvostopenjskega pa je te dni potrdilo še sodišče združenega dela SRS. Zakon o delovnih razmerjih namreč jasno določa, da je delavec lahko razporejen na vsako delo, ki ustreza njegovi izobrazbi, če so seveda potrebe podjetja takšne. Sodišče je ugotovilo tudi, da Gimpelj ni bil razporejen na delovno mesto, za katero se zahteva nižja strokovna izobrazba, kot jo ima. Tudi izgovor na to, da bo na novem delovnem mestu prejemal nižji osebni dohodek, nima pravne podlage, saj višina osebnega dohodka, ki ga delavec prejema za delo, na katerega je bil razporejen, ni kriterij za presojo zakonitosti razporeditve. Argumentov v prid odločitve samoupravnih organov v bršljinski Iskri je bilo za sodišče več kot dovolj.

Zgodbe pa s tem še ni konec. Gimpelj se namreč s takšno odločitvijo nikakor ni hotel sprijazniti. Še naprej je trmasto hodil na svoje nekdanje delovno mesto, kjer mu pa dela seveda niso mogli dati, saj je bil razporejen v skladišče. Vsa zadeva se je končala z novim disciplinskim postopkom, ki je Gimplju očital hujšo kršitev delovnih obveznosti in ga postavil na cesto. Novomeško sodišče je takšen ukrep disciplinske komisije potrdilo, pritožba na to odločbo pa je še v rokah sodišča združenega dela SRS.

SMRT ZARADI PREHITEVANJA

Stjepan Bedić iz okolice Jastrebarskega je v četrtek zvečer peljal osebni avto po avtocesti proti Zagrebu. Pri Dolnjem Podborštu je dohitel kolono vozil in jo v nepreglednem ovinku pričel prehitevati. Ravno takrat je nasproti pripeljal avtobus Niš ekspresa in silovito treščil v osebni avto. Po trčenju je avtobus odbilo na travnik, avto pa je obstal na cesti. Bedić se je pri tem hudo poškodoval in je v ljubljanskem Kliničnem centru podlegel ranam. Škode na pločevini je bilo za 270.000 din, poleg tega je bila cesta eno uro za ves promet zaprta.

Spornih deset odstotkov

Uvedba posebnih dodatkov na račun disciplinira-nosti ne sodi v sistem delitve po delu

Vprašanje je načelno. Ali sistem delitve po delu dopušča, da delavca, ki krši delovno disciplino, očitkov na račun kvalitete in količine njegovega dela pa ni, kaznujemo z manjšim osebnim dohodkom? V nekaterih novomeških delovnih organizacijah so prepričani, da je to mogoče, in so v svoje akte vstavili tudi poseben inštrument – dodatek za redno opravljanje delovnih obveznosti. Upravičena je ob tem bojazen, da kršitve delovne discipline, ki nedvomno sodijo v disciplinski postopek, postanejo v obliki takšnih dodatkov eno od meril za nagrajevanje po delu. Do posebne stimulacije (beri: dodatka) je lahko upravičen delavec, ki redno prihaja na delo, redno izpolnjuje delovne naloge, ne izostaja itd., medtem ko ga za neizpolnjevanje tega (v samoupravnih aktih je to opredeljeno kot kršitev delovnih obveznosti) lahko kaznuje le disciplinska komisija, ne pa odtegljaji pri osebnem dohodku. Primer pred nami bo to najbolje ilustriral.

Pred novomeškim sodiščem združenega dela sta se pred nekaj dnevi srečala Novomeščan Jurij Teropčič in predstavniki IMV, tozd Tovarna prikolic. V tem tozdu so namreč pred tremi leti na delavskem svetu sprejeli sklep o uvedbi posebnega dodatka za redno opravljanje delovnih obveznosti, s katerim se osnova za obračun osebnega dohodka poveča za 10 odstotkov, če delavec redno prihaja na delo, ne zapušča delovnega mesta, ne izostaja itd. Vseh, v sklepu zapisanih „zapovedi" se Teropčič ni držal, saj je nekajkrat podaljšal delovni odmor. Zaradi tega je bil njegov mesečni osebni dohodek v lanskem juliju, avgustu in septembru za 10 odstotkov manjši. Možakar se je zaradi tega pritožil delavskemu svetu, vendar so mu tam odgovorili, da si je odtegljaje prislužil z že navedenimi kršitvami delovnih obveznosti. Vsa zadeva je nato prišla pred sodišče.

Senat je ugotovil, da je Teropčič zaposlen kot režijski delavec, katerega OD je vedno enak, ne glede na to, ali dela več in bolje. Le če se ne ravna po sklepu delavskega sveta, lahko izgubi 10 odst. osebnega dohodka in nasprotno. Sodišče je ob vsem prišlo do spoznanja, da takšen posebni dodatek ni nikakršno merilo, ki bi stimuliralo delo, pač pa gre dejansko za neke vrste kaznovanje, kot to pravi Teropčič. Nihče v IMV namreč ne trdi, da Teropčič v tistih mesecih, ko je bil ob 10 odstotkov osebnega dohodka, ni v redu in kvalitetno delal. Očitno je šlo torej le za kršitve, ki bi jih morali obravnavati v disciplinskem postopku. Spor pred sodiščem je Teropčič dobil.

Še nekaj, kar pa za polemiko okoli posebnih dodatkov niti ni najbolj bistveno, je pa zanimivo za konkretni primer iz IMV. V njihovem sklepu delavskega sveta izpred treh let je namreč zapisano tudi, da posebni dodatek za redno opravljanje delovnih obveznosti izvzema vodilne delavce v podjetju . . .

B. BUDJA

Ženico oropal sredi steljnikov

Drznega neznanca, ki sprašuje, koliko je ura, še iščejo

Minuli četrtek okoli 13. ure se je iz Metlike vračala proti domu 74-letna Anica Bajuk z Radovice. Ko je šla peš proti Slamni vasi, se ji je preko steljnikov od Vinomera približal mlajši neznanec in jo vprašal, kam je namenjena in koliko je ura. Bajukova je odložila vrečke z nakupi in mu povedala, da ure nima. Neznanec je začel brskati po vrečkah. Nič mu ni bilo všeč.

Takrat je mladenič nenadoma Bajukovi iztrgal iz rok ročno torbico in stekel čez stelnike proti Vinomeru. Bajukova je imela v torbici 1.600 din gotovine, očala in ključ od stanovanja. Drznega tatu še iščejo.

PODLEGEL POŠKODBAM

V nedeljo popoldne je v brežiški bolnišnici podlegel poškodbam, ki jih je dobil v prometni nezgodi 26. novembra, 76-letni Miha Simonišek s Trebeža 10 pri Brežicah. Možakar je omenjenega dne neprevidno prečkal cesto pri Trebežu, takrat pa je iz Brežic z osebnim avtom pripeljala Pavlina Zakonjšek iz Trbovelj in Simoniška zbila po tleh.

IZSILIL PREDNOST KOLESARJU

V petek ob 12.15 je Franc Mirt iz Pečic 11 peljal osebni avto po trgu Ivana Ribarja v Brežicah. Pri tem pa je izsiljeval prednost kolesarju, domačinu Ivanu Bršecu. Ribar je trčil v Bršeca in ga zbil po tleh, pri čemer se je kolesar poškodoval in ga je Mirt odpeljal v brežiško bolnišnico. Po tem je, ne da bi o nezgodi obvestil postajo milice, odpeljal neznano kam.

HIŠA POGORELA DO TAL

9. decembra dopoldne je prišlo do požara v stanovanjski hiši Franca Jarca v Velikem Trnu 6. Ogenj se je razširil tudi na bližnje gospodarsko poslopje in stavbi povsem upepelil. Kot kaže, je do požara prišlo, ko se je segrela zadnja stran štedilnika. Ta je stal ob leseni steni, ki se je najprej vnela. Pri požaru je nastalo za 250.000 din škode.

PO DOLENJSKI DEŽELI

• V noči na 7. december je z gradišča Centra tehničnih šol v Šmihelu izginilo 30 metrov električnega kabla, ki je med brati vreden 7.000 din. Tat ni imel težkega dela, pionirjevci so ga pustili kar na planem.

• V gozdu med Prečno in Češčo vasjo so te dni našli poginulo srno, ki je imela na vratu sledove krivolovske zanke. Kaj hočemo, so se pač združili krivolovska tradicija, čas kolin in mesna kriza.

• Ko so pred dnevi na gradbišču bodočega novomeškega naselja pri Roku minirali izkop za kanalizacijo, so bili minerji tako spretni, da so dobro pretresli hišo Slavka Burgerja in Antona Ljubija.

• Na delovišču naselja ob Cesti herojev v Novem mestu so delavci grosupeljske Inštalacije ugotovili, da jim je varčen tat z nemontiranih radiatorjev odvil in odnesel 19 termostatskih ventilov, vrednih 7.000 din.

• V noči na 11. december je bilo vlomljeno v kovačnico Slavka Možeta v Stopičah. Verjamete ali ne, izginilo je kovaško nakovalo. Glede na težo sta ga morala odnesti vsaj dva kar krepka zmikavta.

KRONIKA NESREČ

NA TRAVNIK – Radmila Dukič iz Novega mesta je 8. decembra dopoldne vozila z osebnim avtom po Kristanovi ulici. Med vožnjo po klancu navzdol je avto zaradi neprimerne hitrosti v ostrem zavoju zaneslo na travnik, kjer se je prevrnil. Ranjena je bila 3-letna hči voznice, ki so ji nudili prvo pomoč v novomeški bolnišnici. Na avtu je za 35.000 din škode.

PREUTRUJEN – Rajk Bojanič iz Lipara je 10. decembra zjutraj vozil s tovornjakom od Ljubljane proti Zagrebu. Pri Brezi je zaradi utrujenosti zapeljal v levo, zadel v drsno ograjo in zdrknil na travnik, kjer se je tovornjak prevrnil. Škode je za več kot 260.000 din.

DVA V BOLNIŠNICO – Milan Milovanović iz Kruševca, sicer pa zdomec v Švici, je 11. decembra popoldne vozil z osebnim avtom od Ljubljane proti Zagrebu. Pri Ribnici je zaradi utrujenosti zapeljal na desno bankino in se po nasipu prevrnil na travnik. Ranjena sta bila dva sopotnika, ki so ju prepeljali v novomeško bolnišnico. Gmotne škode je za 200.000 din.

AVTO V POTOKU – Ljubljančan Valentin Zoran je 12. decembra popoldne vozil z osebnim avtom od Dvora proti Žužemberku. V nepreglednem ovinku je avto zaradi neprimerne hitrosti začelo zanašati, zadel je v obcestni kamen, od koder ga je odbilo v potok. Zoran je bil huje ranjen in se zdravi v novomeški bolnišnici, gmotne škode pa je za 50.000 din.

Dolenjski Romi in kazenski zakon

V zadnjih letih skokovit porast kaznivih dejanj med Romi – Prizadevanja družbe kot bob ob steno

Ali so Romi narodnost in zakaj niso? Velikokrat se kopja lomijo prav ob tem hudo načelnem vprašanju. Pravzaprav niti sami dobro ne vedo, koliko jih sploh živi v Jugoslaviji. Popisi prebivalstva dajejo izkrivljeno podobo, neka študija govori celo o tem, da le vsak četrti ali peti Rom prizna svoj materin jezik. Civilizirani Romi, tisti, ki so se dokaj enakopravno vključili v navade njim tujega življenja (takih je največ v Srbiji in Makedoniji – le v Skopju živi 30 tisoč Romov) obsojajo za tako stanje tiste, ki trmasto vztrajajo pri svojem načinu življenja, ki jim tokovi asimilacije ne morejo do živega. Odgovora sta dva in se navidezno hudo razhajata.

Prvega bo najbolje ilustrirala znana zgodba malega Alekse. Fant je bil lep in brihten. Ko je šel prvo leto v šolo, je nesel k sosedom shranit škatlico kreme, da mu je ne bi zmaknili bratje in sestre. Denar, da si je mazilo lahko kupil, je zbiral dober mesec s prodajanjem starega železa. In vsako jutro, preden je krenil do šole, se je oglasil pri sosedih in se namazal. Toda ko mu tudi po enem mesecu ni uspelo postati nič bolj bel, tak, kakršen so vsi drugi otroci, ni hotel več v šolo.

Za drug odgovor pa je dovolj, če poznamo domače, dolenjske razmere. Aleksa je hotel postati drug človek na način, ki mu ga je velevala otroška razumnost. Tudi prijazen nagovor učitelja sleherno jutro „maj mištoro čavralen" in „majbun zuva kupilor" ni mogel spremeniti njegove odločenosti, da za vsako ceno postane bel človek.

Ko mu to ni uspelo, se je odločil za bedno življenje. Takega, kot živi večina otrok dolenjskih Romov. Kot da se velika večina dolenjskih Romov že rodi s trdim prepričanjem, da se za nič na svetu ne izplača poskusiti zaživeti drugače. Tudi če mu ponudiš moderno, z elektriko in vodovodom opremljeno stanovanje v bloku, se bo večinoma raje odločil in še nadalje živel v Žabjaku. Preselitev bi namreč po menila povsem nov način življenja, opustitev starih navad in običajev. Podobno je z zaposlitvijo. Resda je danes veliko delovnih organizacij na Dolenjskem, ki se bojijo zaposliti Rome. Toda v veliko primerih je njihov strah upravičen. Temelji na dosedanjih izkušnjah, ki pravi, da začetni delovni zagon Roma že v kratkem času splahni. Potem pa se začno bolniške, „plavi", dokler delavec ni ponovno na cesti.

Ze s prakso je potrjena ugotovitev, da so takšna življenjska okolja tudi svojevrstno leglo prestopništva in kriminala. Bolj kot drugje občutijo to na svoji koži Dolenjci. Je umestno trditi, da le zato, ker smo menda v Jugoslaviji najmanj naredili za prevzgojo Roma?

Število kriminala in prestopništva v vrstah dolenjskih Romov narašča iz leta v leto. Poglejmo nekaj številk iz dela in poročil novomeške UNZ, ki po svoje že bijejo plat zvona. Zbrani podatki v obdobju med 1977. in 1981. letom dajejo takšno podobo:

V letu 1977, ko je novomeška UNZ zajemala še posavsko območje, je 178 Romov storilo 127 kaznivih dejanj, utemeljen sum pa je podan še za 46 kaznivih dejanj, predvsem kraje poljščin in predmetov iz stanovanj. Vznemirljiv je podatek, da je od skupnega števila odkritih storilcev kar 54 otrok in mladostnikov, 43 pa starih med 18 in 25 leti. Leto kasneje je številka odkritih romskih storilcev (vključno s Posavjem) padla na 140, število kaznivih dejanj pa na 99. Otrok in mladostnikov, ki so se zaradi tega znašli pred sodniki, je bilo 45.

Skokovit porast romskega kriminala pa zasledimo po letu 1978. Naslednje leto, 1979, ko podatki novomeške UNZ še zadnjič zajemajo tudi posavski konec, so miličniki in kriminalisti odkrili in prijeli 215 Romov za 145 storjenih kaznivih dejanj. Seveda se je temu primerno povečal tudi delež otrok in mladostnikov, bilo jih je 59, takih med 18. in 25. letom starosti pa 57.

Posebej je treba ob tem poudariti, da gre le za kazniva dejanja, medtem ko prepirov in pretepov v romskih naseljih, postopkov zaradi nedovoljene posesti orožja, kar sodi na področje kršitev javnega reda in miru, poročila ne omenjajo posebej.

Poglejmo za konec še lanske številke, ki zajemajo le štiri dolenjske občine (Novo mesto, Trebnje, Metlika in Črnomelj), medtem ko je podatke za Posavje zbrala na novo ustanovljena UNZ Krško. Na torej mnogo ožjem območju so delavci novomeške UNZ lani prijeli kar 200 Romov, ki so storili 133 kaznivih dejanj, od tega 115 premoženjskih in 18 zoper življenje in telo. V nadaljevanju poglavja o romski kriminaliteti je dobesedno zapisano:

„Nekaj kaznivih dejanj, zlasti pri ropih, roparskih tatvinah in vlomih, je bilo storjenih na zelo drzen in grob način. Podatki o storilcih kažejo, da jih je kar 80 odstotkov starih do 30 let, med njimi je skoraj polovica mladoletnikov in otrok.

Čeprav traja družbena akcija za sanacijo romske problematike že več let, mnoga vprašanja še niso rešena. Zlasti Romi iz naselij v okolici Novega mesta, Žužemberka in Semiča so težko prilagodljivi in težko spreminjajo način življenja. Nekateri Romi so se v zadnjih letih motorizirali, kar postavlja nove probleme pri izsleditvi storiclev, pojavljajo pa se tudi tatvine rezervnih delov, goriva in vozil, ne nazadnje pa so taki Romi tudi nevarnost v prometu, saj zaradi nepoznavanja predpisov, dotrajanosti vozil, neposredno ogrožajo sebe in druge udeležence v prometu."

Ni preprosto polemizirati z očitkom, da smo na Dolenjskem v vsej Jugoslaviji najmanj naredili za prevzgojo Romov. Samo ob sebi pa se zastavlja vprašanje, kdo in kakšni pa so ti Romi, ki sami zase nočejo narediti nič ali pa store v svoje dobro, če gledaš na paragrafe z drugega, manj običajnega konca, precej več, kot je sicer dolenjska navada ali povprečje.

B. BUDJA

Starši zahtevajo izpisnice

V Dolenjskih Toplicah je bil pred dnevi sestanek staršev atletov, predstavnikov KS in šole o nastalem atletskem sporu

Čeprav je danes, ko stvari v novomeškem atletskem klubu še niso postavljene na pravo mesto, nehvaležno pisati o tej temi, smo vendarle dolžni zapisati nekaj besed o vsebini nedavnega sestanka v Dolenjskih Toplicah, ki so se ga udeležili Milan Šimunič in starši njegovih atletov, predstavniki krajevne skupnosti, šole, medtem ko se vabilu ni odzval nihče iz novomeškega atletskega kluba. Bojkot k razreševanju spora vsekakor ni pripomogel.

Starši mladih atletov iz Dolenjskih Toplic, ki so bili tudi pobudniki in sklicatelji tega sestanka, so povedali, koliko dela, truda in sredstev so njihovi otroci in tudi starši vložili v to, da imajo Dolenjske Toplice danes dober rod atletov, pa da je bil odnos novomeškega atletskega kluba do njihovih otrok nekorekten. Pravijo, da ne dopuščajo, da se nad njihovimi otroci izvajajo pritiski in manipulacije, zategadelj tudi v en glas zahtevajo izpisnice. Menijo, da v novomeškem atletskem klubu ni pogojev za delo njihovih otrok, pa tudi ti nočejo delati s trenerjem, ki jim ga hoče vsiliti atletski klub.

Po daljši razpravi, v kateri so sodelovali še Matevž Aš, predstavnik sveta za telesno kulturo pri SZDL, Milan Šimunič, trener, Ivo Longar, predsednik skupščine KS Dolenjske Toplice, in drugi, je sestanek dal naslednje sklepe: do konca decembra mora novomeška telesnokulturna skupnost razrešiti nastalo situacijo, nadalje se naj atletom, ki so zahtevali izpisnice, omogoči prestop, če res ni mogoče drugače urediti njihovih razmer za vadbo; AS Novo mesto nima pravice atletom odvzemati nikakršnih bonitet, ki so si jih atleti ustvarili s svojim delom, športni dodatek pa tako deli republiška TKS; AZS mora atlete in njihovega trenerja obveščati o testiranjih in pripravah perspektivnih atletov.

B. B.

ŠTIRJE NAJBOLJŠI PLESNI PARI – Od leve proti desni: prvaka Bojana Rangus in Peter Urankar (PK Kvarner Reka), tretjeuvrščena Dragica in Boris Rebula (PK Nova Gorica), četrtouvrščena Šana in Marko Vodnik (PK Ljubljana) ter drugouvrščeni par Mirjam Ziherl in Branko Jevtič (ŠPK Ljubljana). (Foto: Janez Pavlin)

Ribnica: uspela telovadna revija

Tripkovič in Došenova zmagovalca 14. telovadnega pokala v Ribnici – Zlato in bron za Kočevarjevo – Mladi rod veliko obeta

Ribniški športni delavci so v soboto in nedeljo nadvse uspešno položili še en izpit. Pravzaprav je bila odlična organizacija 14. gimnastičnega pokala najbolj svetla točka prireditve, ki je z redkimi izjemami potrdila žalostno podobo jugoslovanske telovadbe. Po pričakovanju so največ pokazali Tripkovič in Kunčič v moški ter Došenova v ženski konkurenci. Med tistimi, ki so zadovoljile, je bila tudi Novomeščanka Kočevarjeva.

Omenili smo Kunčiča in Tripkoviča, ki sta bila razred zase. Pravzaprav je šele njun zadnji nastop odločil tudi zmagovalca v mnogoboju, saj sta bila pred zadnjim orodjem povsem izenačena. Škoda le, da se je med ogrevanjem na parterju poškodoval zmagovalec v mnogoboju Tripkovič, ki tako ni nastopil v finalnih nastopih na orodjih. Veliko bolj izenačeno in tudi kvalitetno telovadbo smo videli pri dekletih. Resda je bila v odsotnosti Zupančičeve daleč najuspešnejša Došenova, vendar tudi Kočevarjeva iz Novega mesta ni ostala brez odličja. Na preskoku si je skupaj z Regentovo prislužila celo zlato odličje, v mnogoboju pa si je z Zumbulovičevo delila tretje mesto.

Ribniška revija telovadbe je predstavila tudi telovadni naraščaj, saj so se pionirji in pionirke pomerili za 9. pionirski pokal Slovenije. Vse kaže, da lahko iz mladega rodu ob primernem strokovnem delu res veliko naredimo. Škoda le, da za razvoj mladih telovadcev in telovadkinj skrbijo le v Mariboru in Ljubljani, saj so vsa odličja v tej konkurenci odšla v ti mesti.

Za konec še, da je bila ribniška športna dvorana dobro obiskana, kar vnovič potrjuje spoznanje, da je veliko pametneje takšne prireditve pripravljati v manjših krajih, ki nimajo priložnosti ravno pogosto videvati podobnih prireditev.

Krmelj: prvi memorial Borisa Debelaka

Ekipna zmaga ŠK Milan Majcen – Med posamezniki Levičar

V spomin na lani umrlega znanega šahista in družbenopolitičnega delavca Borisa Debelaka je šahovska sekcija iz Krmelja pripravila prvi memorialni šahovski turnir. Udeležilo se ga je 6 ekip in 23 posameznikov.

Po zanimivih bojih je prvi zmagovalec turnirja ekipa ŠK Milan Majcen iz Sevnice s 16 točkami, sledijo pa: ŠK Trebnje 13, Milan Majcen II 12, Svoboda Krmelj 11 itd. V posamični konkurenci so bili šahisti razdeljeni v dve polfinalni skupini, po šest pa se jih je uvrstilo v sklepni del. Tu je največ znanja pokazal Levičar iz Sevnice, 2. je bil Rudi Blas, 3. Martin Povše. Zmagovalec je zbral 10 točk.

Prvouvrščene ekipe in posamezniki so prejeli relief Borisa Debelaka, delo domačega umetnika.

J. B.

ŠTIRJE NOVI KOLESARSKI SODNIKI

Novomeški kolesarji so si v soboto prislužili nova priznanja. Miran Štih, Ivan Turk in Jože Juršak so namreč v Ljubljani opravili izpite za kolesarske sodnike, Jože Majes pa je napravil izpit za republiškega sodnika.

INLES GRE V FINALE

Rokometaši Inlesa so zmagovalci predtekmovanja za odprto prvenstvo SRS v Ribnici. Mladinci Inlesa so v konkurenci petih ekip zmagali s 7 točkami, kolikor so jih zbrale tudi Ponikve, Novomeščani so jih zbrali 4, Itas 2 in Semič 0.

M. G.-č.

SEJEM SMUČARSKE OPREME JE USPEL

Novoustanovljeni Smučarski klub Ribnica je že začel delati. V prostorih Doma TVD Partizan so člani tega kluba pripravili sejem rabljene smučarske opreme, sodeloval pa je tudi ribniški Mercator, ki je ob tej priložnosti prodajal smučarsko opremo po nižjih cenah. Sejem je uspel, saj so mnogi ljubitelji smučanja lahko ceneje kupili opremo za smučanje.

POVEČALI BODO IGRIŠČE – Eno najlepše urejenih šolskih igrišč v občini pri osnovni šoli „Janez Trdina" v Stopičah, ki so ga v veliki meri zgradili učenci in učitelji sami, bodo povečali. Krajevna skupnost za urejanje nove poti potrebuje gramoz, na prostoru, ki bo nastal z odstranitvijo kamnitega hriba, pa bodo uredili stometrsko atletsko stezo in povečali prostor za nogometno igrišče. (Foto: J. P.)

Ribnica: smučarji imajo društvo

Ustanovili smučarsko društvo – V Bukovici nov center

Štirinajst dni nazaj je bil v prostorih ribniške občinske skupščine ustanovni občni zbor tamkajšnjega smučarskega kluba. Če sodimo po odzivu udeležencev, potem se za prihodnost te vse bolj popularne zimske športne zvrsti, ki je imela pred leti v ribniški dolini že veliko privržencev, resnično ni bati.

Dokaj obsežen program dela za sezono 1982/83 zastavlja kot osnovno nalogo povečanje množičnosti članstva in tako spodbujanje organizirane rekreacije na smučeh. Nadalje bi s pomočjo preglednih tekmovanj v vseh disciplinah naredili selekcijo tistih, ki bi resnično kaj obetali, in z njimi potem seveda tudi delali. Posebna pozornost bo zato posvečena vzgoji lastnega strokovnega kadra in tudi zategadelj so se ribniški smučarski delavci odločili za kar se da tesno sodelovanje z osnovno olo, drugimi smučarskimi društvi in garnizonom JLA.

Največ pozornosti pa je razprava na ustanovnem zboru namenila izgradnji modernega zimskega športnega centra v Bukovici, nedaleč od Ribnice. Načrti za gradnjo so že pripravljeni, tudi razgovori z Bukovčani o odkupu zemljišč so že na koncu. Kot vse kaže, bo v prvi fazi, najverjetneje že naslednje leto, postavljena 500 metrov dolga vlečnica, ki bo veljala okoli 350 starih milijonov. V nadaljevanju izgradnje pa so predvideni še: sankališče, drsališče, steza za smučarske teke, proga za tekme v alpskih disciplinah, skakalnica in tudi gostinski objekt. Za vse to bo potrebnih seveda veliko prostovoljnih ur, požrtvovalnosti in odrekanja.

Ob koncu zbora so zbrali izvršni, in nadzorni odbor po 4 komisije. Članarina za člane do 15 let bo 200 din, za starejše pa 350 din.

M. GLAVONJIČ

Po prvem delu predzadnji

9. kolo v II. ZOL: Uljanik–Pionir 3:2 – Pičel izkupiček prvega dela prvenstva – Tudi Kočevke v SOL izgubile

Po dveh zaporednih zmagah so odbojkarji Novomeškega Pionirja doživeli svoj peti poraz v prvenstvu. Na gostovanju v Pulju so po ogorčenem boju v odločilnem setu povsem popustili in tako ponovno zdrsnili na lestvici.

ULJANIK – PIONIR 3:2 (10, –14, 10, –14, 6) – Novomeščani so po poročilih iz Pulja zaigrali zelo dobro in res škoda, da so v odločilnem setu tako popustili. Kakih 250 gledalcev je videlo res kvalitetno in izredno razburljivo srečanje, v katerem sta točki zasluženo pripadli domačinom. Težko je ugotavljati vzroke novega poraza pionirjevcev, prej ko slej pa gre levji delež ponovno pripisati slabi psihični pripravljenosti odbojkarjev trenerja Jankoviča.

Pionir: Vernig, Primc, Smrke, Babnik, Škrbe, Prah, Kolarič, Brulec, Černač, Graberski, Žnidaršič, Pečar.

Tako zaključujejo pionirjevci prvi del letošnjega prvenstva na neslavnem predzadnjem mestu z vsega 8 točkami. Takšnega razpleta nedvomno niso pričakovali niti največji pesimisti. Še posebej ne po lanski izredni seriji, ki je napovedovala veliko vedrejšo jesen. In kako bo v nadaljevanju?

KOČEVJE – PARTIZAN VIČ 1:3 (–11, –5, 9, –11) – V derbiju ženske republiške lige so Kočevke razočarale. Resda oslabljene, ker ni igrala Alićeva, so pokazale eno najslabših iger in povsem zasluženo klonile. Še največ sta pokazali Klunova in Hočevarjeva.

Po osmih kolih so Kočevke na 3. mestu z 10 točkami, v naslednjem kolu pa jih čaka težko gostovanje pri mladinkah Branika.

LOG OSVOJIL PRVENSTVO BREZ PORAZA

Občinska nogometna mladinska trim liga, ki jo je že četrtič pripravila sevniška občinska konferenca Zveze socialistične mladine, se je letos končala s popolnim zmagoslavjem Ložanov. Moštvo loga je med 17 ekipami edino, ki ni občutilo grenkobe poraza, zbralo pa je 29 točk. Drugi na lestvici so Taborniki s 26 točkami, tretja Drožanjska (26), četrto uvrščeni Blančani pa bodo 29. novembra gostitelji zaključne prireditve z nogometnim plesom na Blanci, ko bodo najboljšim trem moštvom podelili pokale, ki jih je prispevala sevniška telesno-kulturna skupnost.

PARMOVA SIMULTANKA

Šahovski velemojster Bruno Parma je pred dnevi gostoval v Loškem potoku in odigral simultanko na 29 deskah. Parma je bil prepričljivo boljši, saj je zmagal s 27,5 : 1,5. Z velemojstrom so remizirali Kolja, Mihelič in Janez.

TRI PRVA MESTA DOMAČINKAM

NTK iz Sodražice je te dni pripravil 2. selekcijski pozivni namiznoteniški turnir pionirk centralne regije. Med 10 tekmovalkami je zmagala domačinka Katarina Rigler, ki je v odločilnem srečanju ugnala klubsko kolegico Zupanovo z 2 : 0. Vrstni red: Rigler (8 : 1), Zupan (8 : 1), Zaje (7 : 2) (vse Sodražica) itd. Tekmovanje je bilo v domu TVD Partizan.

M. G. č.

V soboto že odločitev?

Prepričljiva zmaga Novomeščanov v 5. kolu SKI – Že peta stotica – V soboto derbi Novoles – Helios

Že v naslednjem kolu bomo resnično videli, koliko so vredni rezultati novomeških košarkarjev v slovenski ligi. Tudi tokrat so nasprotniku v koš nasuli stotico in skupaj s Heliosom prepričljivo vodijo na prvenstveni lestvici. Za razliko od fantov pa so dekleta še zmeraj prepričljivo zadnje.

TRIGLAV – NOVOLES 92:123 (53:55) – Tokrat so se morali Novomeščani nekolikanj bolj potruditi za zmago kot sicer. Že rezultat prvega polčasa kaže, da sta bili moštvi povsem enakovredni, in šele tik pred zadnjim sodnikovim žvižgom so gostje prvič povedli in ta del tudi odločili v svojo korist. Povsem drugače pa je bilo v nadaljevanju. Kakih 100 gledalcev je bila priča igri mačke z mišjo. Od minute do minute je rasla prednost Novomeščanov, ki v svojih vrstah niso imeli slabega moža. Ponovno pa se je tudi tokrat pokazalo, da varovanci trenerja Kovačevića potrebujejo nekaj minut, da se segrejejo in zaigrajo, kot znajo.

Novoles: Peljhan 22, Rihar 3, Cerkovnik 27, Munih 37, Lalič 8, Balažič 8, Seničar 12, Kramar 2, Pintar 4.

Lestvica: Helios in Novoles 10, Zagorje 8 itd.

Že po prihodnjem kolu bo na vrhu ostala le ena ekipa. V novomeški športni dvorani bo namreč derbi ekip, ki je lahko odločilen že za končno podobo lestvice. Novoles ali Helios?

JESENICE – NOVO MESTO 81:47 (46:21) – Čeprav so domačinke nastopile oslabljene, so neusmiljeno napolnile koš Novomeščank. Te tako tudi po šestih kolih ostajajo prepričljivo zadnje brez osvojene točke in prav nič ne kaže, da bodo dosegle kakšno zmago. To še posebej velja za naslednje kolo, ko jim prihaja v goste moštvo vodilnega Pomurja.

KAKO V SOBOTO? – Gotovo bo za Slavka Kovačevića, trenerja novomeških košarkarjev, sobotno srečanje s Heliosom najtežje doslej. Zmaga verjetno že pomeni tudi končno slavje

BREŽICE – ZAGREB 1:1

V športni dvorani Brežiške gimnazije je bil pred dnevi tradicionalni 6. dvoboj telovadnih vrst pionirjev in pionirk Zagreba in Brežic. Pri fantih je zmagal Brežičan Humek, pri dekletih pa Zagrebčanka Božičeva.

M. R.

PO PRVEM NASTOPU TRATAR IN FLISARJEVA

Z nastopom v Ivančni gorici se je te dni pričelo klubsko prvenstvo trebanjskih kegljačev. Po prvem kolu sta povedla Marko Tratar (pri članih) in Rozi Flisar (pri članicah). Vrstni red pri moških: Tratar 839, Gričar 836, Goleš 836 itd.; ženske: Flisar 395, Bukovec 358, Mezgec 344 itd.

N. G.

Šport

Novomeščana priplesala v polfinale

Dva tisoč gledalcev pozdravilo najboljše plesne pare

Pred skoraj 2000 gledalci je minulo soboto novomeški Plesni klub pripravil v novomeški Športni dvorani državno prvenstvo v standardnih plesih. Udeležilo se ga je kar 21 parov iz Reke, Nove Gorice, Ljubljane in Novega mesta. Že drugič sta naslov državnega prvaka osvojila Bojana Rangus in Peter Urankar (PK Kvarner, Reka). Plesalca, ki največ nastopata v Angliji, sta povsem upravičila vlogo prvega favorita. Poleg njiju velja pohvaliti še ostale finaliste, med katerimi sta bila tudi Novomeščana Šana in Marko Vodnik (PK Ljubljana) in par novomeškega plesnega kluba Helena Aš in Aleš Cavlović, ki sta še prebila v polfinale in zasedla deveto mesto. Ob koncu uradnega dela prireditve sta dvorano navdušila profesionalna plesalca Meta Zagorc in Niko Basarič, ki sta ob spremljavi Orionov plesala latinsko–ameriške plese. Plesno prireditev so prijetno popestrili mladi plesalci novomeškega plesnega kluba.

J. P.

NOVOMEŠČANI ODLIČNI TRETJI

Na kegljišču Maksa Perca je bilo prejšnji teden republiško prvenstvo v borbenih igrah za pokal maršala Tita, na katerem so se pomerili zmagovalci kegljaških območnih skupnosti. Zmagala je ekipa Gradisa, ki se je uvrstila na zvezno finale, ki bo v Beogradu, medtem ko so Novomeščani zasedli odlično tretje mesto. Vrstni red: Gradis 1.346, Celje 1.302, Novo mesto 1.274, Konstruktor 1.263 itd.

N. G.

DVAKRAT KMETIJSKA ZADRUGA

Na trebanjskem kegljišču Opara so se končale sindikalne športne igre v kegljanju. V obeh konkurencah so zmagali predstavniki Kmetijske zadruge. Rezultati pri moških: Kmetijska zadruga 347 podrtih kegljev, Trimo 339, KPD Dob 332, Donit 322, IMV 268 itd.; pri ženskah: Kmetijska zadruga 173, Merkator 143, KPD Dob 133, Dana 96.

N. G.

Z dobro voljo se da vse

TVD Partizan v Artičah skrbi za množično rekreacijo

Dober primer za to, kako se kaže v sedanjih razmerah organizirati, da zaradi pomanjkanja bencina ne bo prizadeta rekreativna dejavnost na osrednjih množičnih športnih prireditvah, je TVD Partizan iz Artič. Pogovarjali smo se s predsednikom društva Dragom Ivanškom, študentom, doma s Trebeža.

„Letos že sedmo leto poteka rekreacijsko-košarkarska liga v Artičah, ki vsako leto pritegne od 6 do 8 ekip iz vasi naše krajevne skupnosti, po ena pa pride iz sosednjih Sromelj, Globokega in z Zdol. Vsekakor hočemo pridobiti čimveč prijateljev, tudi v sosednji krški občini, predvsem pa omogočiti množično rekreacijo krajanom, ki nimajo ustreznih športnih objektov. Liga, ki se je začela ob dnevu republike, bo končana šele ob koncu februarja. V naši dvorani se vsako soboto, razen praznikov, gnete okoli štiri ure približno sto rekreativcev," pripoveduje Ivanšek.

Verjetno gre predvsem za mlajše, namen rekreacije pa je privabiti tudi starejše . . .

„Res je precej mladincev, razveseljivo pa je, da nas vsako leto več starejših sprašuje, kdaj bomo spet pričeli z rekreacijsko košarkarsko ligo. Morda je razlog, da ne moremo biti še povsem zadovoljni, iskati v raznih predsodkih starejših. Ti niso zrasli s potrebo po rekreaciji in športni aktivnosti. Vrata Partizana, ki šteje okrog 120 aktivnih članov, so stalno odprta za starejše."

Vse to nekaj stane. Je razumevanje pri občinski zvezi telesnokulturnih organizacij v Brežicah?

„Največ moramo odšteti za elektriko. So pa še drugi manjši stroški. Nekaj prispevajo tudi ekipe ob začetku s prijavnino. Nasploh se ni moč znebiti občutka, da je tekmovalni šport še vedno v precej boljšem položaju kot množična rekreacija. Dobro sodelujemo z osnovno šolo in tudi svetom krajevne skupnosti, precej po zaslugi predsednika Stanka Medveda. Preko mladih Zdolanov pa smo sodelovanje razširili na OK ZSM v Krškem, vpeljani pa so še stiki z brežiško občinsko mladinsko organizacijo."

Drago Ivanšek: „Košarka, namizni tenis, mali nogomet in šah, zadnji dve leti pa še smučarska sekcija najbolj privlačijo."

P. P.

NAGLUŠNA KAMERA

foto slišal: Milan Markelj

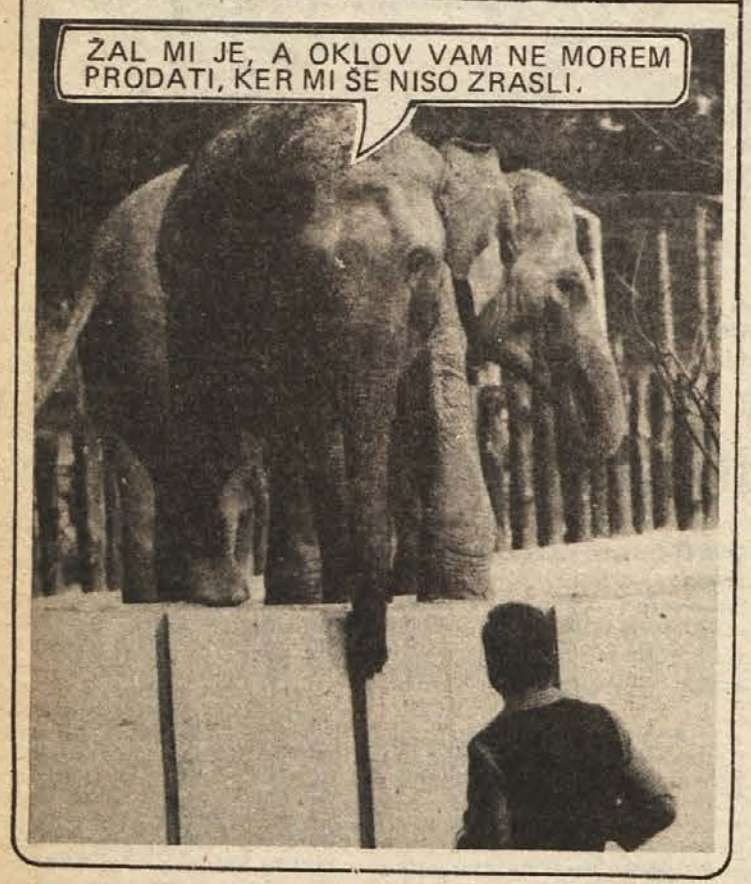

DOLENJSKI LIST pred 20 leti

0,2 avtomobila na dan

Prava partizanska borbenost v pretesnih obratih IMV — Gospodinje zaman iskale surovo maslo po trgovinah

PRVIČ IZVAŽA zdaj jugoslovanska avtomobilska industrija na zahod nekaj lastnega, zares v celoti doma konstruiranega. Od takrat, ko so v pretesnih obratih IMV izdelali „0,2 do pol avtomobila na dan", do sedanjega izvoza v tujino je minilo komaj nekaj kratkih let. Že leta 1965 naj bi po zamisli kolektiva izdelala IMV na dan po 30 avtomobilov. Marsikdo jim na začetku poti ni verjel. S pravo partizansko borbenostjo pa je kolektiv IMV pokazal toliko življenjske moči in poguma za ustvarjalno delo, da mu moramo spričo najnovejše zmage toplo čestitati — in hkrati želeti, da bi mu naša skupnost omogočila uresničiti proizvodne naloge, ki so zdaj pred mladim kolektivom.

NOVI GOSPODARSKI ukrepi so v letošnjem letu dosegli svoj namen: gospodarstvo se je utrdilo, proizvodnja je nihala manj kot doslej, izvoz se je povečal. Na področju investiranja pa je še vedno precej starih slabosti. Investicijam za vsako ceno smo se že začeli ogibati. Preden se odločimo za novo gradnjo, za preureditev obrata ali preusmeritev proizvodnje, je treba preveriti in pretehtati marsikaj.

GOSPODINJE SO v preteklem tednu po vseh trgovinah zaman spraševale po surovem maslu. Že nekaj časa ga ni bilo nikjer dobiti. Mar je za izdelovanje surovega masla zmanjkalo surovin iz inozemstva?

RAZPRAVA NA krajevni konferenci SZDL je bila sicer še dokaj zanimiva, saj so diskutanti razpravljali o komunalni ureditvi mesta, o turistični dejavnosti, varstvu otroka, o pomoči mladini ter o bodočem delu organizacije. Žal pa je bila razprava nekaterih včasih neresna in je povzročila smeh v dvorani.

KOSTANJEVICA, ki je s svojo vinsko kletjo v gradu središče cvička, je dejansko brez cvička. Namesto pristne dolenjske kapljice točijo v kostanjeviških gostiščih črnino, samorodnico in metliško črnino.

(Iz DOLENJSKEGA LISTA 13. decembra 1962)

Kaj so pred 80 leti pisale Dolenjske Novice.

Toda skušnja jih bije po zobeh

Turki uganjajo grozovitosti zaradi krvoločne krvi, ki še teče v njih — Nekaj o prednostih zadrug — V državnem zboru razni burni prizori — Oborožen mir

(T u r k i) uganjajo po Macedoniji prave grozovitosti. Če kje ustaše premagujejo s 3krat, 4krat večjim številom vojakov, jih vse žive in ranjene, kar pomore. Cerkve rušijo in požigajo ter tudi grdo ravnajo z ženami, starci in otroci. V Turkih teče še vedno krvoločna kri, a naše „krščanske" države še vedno mirno gledajo to klanje, saj so „krščanske" seveda! Kdor ne veruje, naj se spomni, kaj se je godilo Burom, ko so po Evropi prosili pomoči.

(Č i s t o) nobene brihtnosti ni treba, da kdo umeva, da more zadruga blago ceneje oddajati, nego je to mogoče kakemu trgovcu, ki ne more, pa tudi noče prodajati s tako majhnim dobičkom kot zadruga. Glavni nasprotniki kmetijskih konsumov, razni trgovci in kramarji sicer lažejo, da to ni res, toda škušnja jih bije po zobeh: zadruge imajo od vseh stranij najcenejše ponudbe, najobširnejše poroštvo za dobro blago, kar se tudi lahko razlaga, ker so ravno brez izjem zanesljive odjemalke velikih množin blaga.

(O d r ž a v n e m) Zboru ni kaj poročati. Vedno pogajanje med Čehi, Nemci, vlado in drugimi strankami, razni burni prizori, kateri so narodom v pohujšanje in škodo, gledavcem in poslušavcem pa v zabavo. Če vlada Nemcem kaj obljubi, so Čehi po koncu, če pa Čehi kaj pravičnega zahtevajo, oni groze, da mora iti vse v kosce, če se ne zgodi njih volja. Reči smemo: po novih volitvah diši. Zanimivo bi bilo to: vojni minister je zahteval še več vojakov, a vsi poslanci so se odločno uprli. Saj oboroženi mir in vedno nove priprave za vojsko itak dosti crpajo državi kri in moč.

(N a b e l g i j s k e g a) kralja je streljal nek laški anarhist, a ga ni zadel. Razjarjena množica je hotela napadalca raztrgati, da ga niso ubranili orožniki. Čudno, vedno in povsod je napadalec in morilec kak Lah! (Iz DOLENJSKIH NOVIC 15. decembra 1902)

PO SVETU OKOLI

KRITIZIRANA LEPOTICA — V navideznem miru in pološčeno od smehljajev je minilo nedavno tekmovanje za najlepšo žensko na svetu. Kot je znano, je zmagala predstavnica Dominikanske republike M. Lebron. Toda kje je imela komisija oči? Njene nasprotnice pravijo, da je prav ona najgrša med vsemi, da je izbor pravi škandal itd. Že stari Rimljani so vedeli, da o okusih ne gre razpravljati; komisija je tako izbrala in konec. Lepotičke pa najbrž za rimsko modnost niso slišale. Kaj pa naj lepo, mlado dekle počne s starimi Rimljani.

RECEPT ZA LEPOTO — Nekaj več pameti je pokazala najlepša ženska v britanskem kraljestvu Della Dolan. Tistim, ki na lepotnih tekmovanjih ne uspevajo — in teh je, kot vidimo iz gornje vestičke, veliko — svetuje, naj se držijo desetih pravil za lepoto. Ne bi naštevali vseh, omenimo pa, da lepotička prepoveduje dolgčas in slabo razpoloženje. Slednje se loteva po lepotnih tekmovanjih večine krasotic, pa je tako nasvet kaj malo uporaben.

SATAN GRE V ZAPOR — V Veliki Britaniji so obsodili gospoda Malcolma, ki sicer meni, da je učlovečeni Satan, na deset let zapora. Hkrati je zaporne kazni prejelo še nekaj ljudi, ki so verjeli v enako stvar. Družčina bi sicer bolj sodila v psihiatrično bolnišnico, vendar pa so k svojim norostim pritegnili tudi otroke, jih spolno zlorabljali in mučili, za takšne satane pa je vedno na voljo nekaj prostora tudi v kaznilnicah Njenega veličanstva.

SMRT ZARADI NLP — Ameriška gospodinja L. Landis je umrla zaradi podhlajenosti, ko je nekaj dni zaman čakala v avtomobilu na srečanje z neznanimi letečimi predmeti. V pričakovanju na veliki dogodek se je hranila le z vitamini in napitki, kar pa je za hladne noči in običajno življenje le premalo, in tako je nesrečna gospodinja z življenjem plačala davek preveč živi domišljiji.

Ima človek tudi „magnetno" oko?

Živimo ves čas v zemeljskem magnetnem polju in najbrž ga tudi zaznavamo — Bodo sedanja zdravila dopolnila povsem nova? — Zanimivi poskusi

Mnoga živa bitja poznajo tako imenovani nagon po domu, ki jih vodi iz tujega okolja v domači kraj. Posebno izrazit je pri pticah selivkah, golobih poštarjih, čebelah, znan pa je tudi polžem in ne nazadnje celo človeku. Četudi je pri kralju stvarstva ta nagon že močno pridušen, pa je po mnenju nekaterih strokovnjakov še vedno živ in dejaven.

Zoolog Robin Baker z manchestrske univerze je opravil nekaj zanimivih poskusov, v katerih so sodelovali študentje. Posamezne skupinice je naložil v zaprt kombi, dal jim je zavezati oči, prepovedal govoriti med seboj in jih potem uro dolgo vozil po vijugastih poteh. Ko je vozilo ustavil, je študentom, ki so še vedno imeli zavezane oči, povedal, kaj bi rad. „Pokažite mi, kje je naša univerza." Večina jih je pokazala pravo smer.

Zadeva pa se je povsem spremenila, ko je Baker dal študentom na glave čelade, v katerih je bil vgrajen magnet. Tudi tisti, ki so v prejšnjih poskusih pokazali močan čut za orientacijo, so se hudo motili, oziroma so kar odpovedali.

Ti poskusi so potrdili Bakerjevo zamisel, da orientacijski nagon po domu temelji na zaznavanju magnetnega polja.

Že prej so strokovnjaki, ki so proučevali selitve ptic in nekaterih drugih živali, ki so pokazale izjemen smisel za orientacijo proti domačim, rodnim krajem, govorili, da imajo te živali v sebi nekakšen biološki kompas. V teh besedah je resnica. Raziskovalci so odkrili, da imajo golobi poštarji v glavicah tanke plasti železovega oksida, znanega kot magnetit, torej snov, ki je služila za izdelavo prvih kompasov. Magnetitne delce so našli tudi pri tunih, metuljih, delfinih in pri nekaterih pticah selivkah. Baker pa meni, da bi natančne analize odkrile delce te snovi v človeku. Prepričan je, da so shranjeni v tistem predelu, kjer se nosna kost stika z lobanjsko. Delci magnetita človeku omogočajo, da zaznava spremembe v magnetnem polju.

Bakerjeva trditev še ni potrjena. Nekaterim znanstvenikom se namreč niso posrečili poskusi, ki naj bi potrdili obstoj magnetitnih delcev pri človeku. Vendar je velika verjetnost, da bodo raziskovalci prej ali slej našli trdne dokaze o takšnih delcih. Naš svet je oblit s svetlobo in večina živih bitij ima razvito čutilo za vid, obdajajo nas raznovrstni zvoki in večina bitij ima razvito čutilo za sluh, Zemlja je ogromen magnet, zato ne bi smelo nikogar presenečati, če bi odkrili, da ima večina živih bitij razvito čutilo za zaznavanje magnetnega polja.

Odkar so znanstveniki začeli proučevati to nevidno in skrivnostno silo, se jim razkriva, da zemeljski magnetizem vpliva na človekovo življenje bolj, kot so si lahko mislili. Sovjetski znanstveniki so npr. ugotovili, da hudi napadi glavkoma, ki ga povzroča povečani tekočinski pritisk v očesnem zrklu, nastajajo skoraj praviloma takrat, ko pride do nenadnih sprememb v magnetnem polju. Večje motnje v njem povzročajo izbruhi na površini Sonca, zaradi katerih pridrve v naše ozračje magnetizirani delci, ki motijo magnetno polje Zemlje. Ameriški strokovnjaki pa so ugotovili, da enake spremembe vplivajo tudi na duševno razpoloženje, saj so zabeležili odločilno povečan priliv bolnikov v psihiatrične klinike v obdobjih motenj v magnetnem polju.

Po nekaterih raziskavah naj bi bili posamezniki še posebno občutljivi na magnetne spremembe. Tako strokovnjaki razlagajo pojav bajaličarstva z občutljivostjo za spremembe v šibkih magnetnih poljih. Bajaličar naj bi vode ne našel s pomočjo preklane palice bajalice, marveč naj bi mu pri tem pomagal čut za magnetizem. Možno pa je tudi, da je občutljivost te vrste razlog telepatskih pojavov. Vendar znanost za sedaj ne more dokazati, da človek oddaja in sprejema zelo šibke magnetne signale; tako občutljivih naprav namreč še niso izdelali.

Na coloradski univerzi imajo eno najbolj občutljivih naprav za odkrivanje šibkih magnetnih polj. Z napravo so raziskovalci naredili že več zanimivih poskusov. Med drugim so narisali karto magnetnih vzorcev človeških možganov, da bi tako odkrili, kako posamezni deli možganov funkcionirajo. Ti poskusi pa že nakazujejo naravnost fantastične možnosti, da bo nekega dne mogoče primerjati magnetograme celega telesa: tam, kjer bo bolnikov magnetogram odstopal od običajnega, bo mogoče zaslediti bolezen ali njene zametke.

Na človeka je znanost doslej gledala predvsem kot na biokemično bitje. Proučevala in poskušala je dojeti zapletene biokemične procese, ki potekajo v človeškem telesu, in iz tovrstnih spoznanj je nastala večina vseh zdravil, ki seveda zato temelje na kemiji. V bolno telo je treba uvesti potrebno snov, da biokemični procesi potekajo pravilno. Vendar pa je človek tudi električno bitje. Množina električnih tokov in signalov obvladuje vse življenjske funkcije, nedvomno pa so električni procesi osnova delovanja živčevja. A tam, kjer je elektrika, je tudi magnetno polje. To je nedvomno, čeprav sodobna fizika še vedno ne zmore zadovoljivo pojasniti te povezave.

Da je to res, dokazujejo uspehi, ki so jih dosegli pri celjenju težko poškodovanih kosti. Kosti, ki se nikakor niso mogle zaceliti, so se zarasle, ko so skoznje napeljali električni tok, oziroma ko so jih stimulirali z elektromagnetnim poljem. Prav tako si danes ne bi mogli predstavljati nekaterih načinov zdravljenja srca brez naprav, ki oddajajo v telo električne impulze. Ponekod uporabljajo elektromagnetizem za delno omrtvičenje in za lažje posege je prav tako učinkovito kot omrtvičenje, ki ga dosežejo z uporabo anestetikov.

MiM
(Vir: Reader's Digest)

Alge so na poti

Češki strokovnjaki pripisujejo algam lepo prihodnost — Energetska surovina

V Tšebonju na Češkem že dvajset let proučujejo alge in možnosti za njihovo izkoriščanje na najrazličnejših področjih. Med najbolj zanimivimi so poskusi za industrijsko pridobivanje alg v velikih kompleksih, kjer bi te rastlinice služile kot energetski vir.

Znano je, da alge pri fotosintezi izločajo iz vode vodik in kisik. S primernim posegom v gensko strukturo alg bi se dalo doseči, da bi bil ta del fotosinteznega procesa poudarjen in tako bi v velikih industrijskih bazenih pridobivali vodik, energetsko surovino bodočnosti. Velike kulture alg bi lahko gojili tudi na tistih geografskih področjih, kjer je sicer hladnejše podnebje. Češki strokovnjaki so raziskali možnosti gojitve alg v bazenih ob jedrskih elektrarnah, kjer dostikrat ne vedo, kaj bi s toplimi vodami iz ohlajevalnega sistema. V bližnji bodočnosti bodo ob jedrski elektrarni, ki jo gradijo na jugu Češkoslovaške, zgradili tudi bazene za industrijsko gojenje alg.

Alge je mogoče izkoristiti tudi kot naravne filtre za čiščenje voda, ker imajo to lastnost, da kopičijo v sebi snovi iz življenjskega okolja. Še bolj vznemirljive pa so možnosti, da bi alge uporabljali kot nekakšne biološke detektorje. Češki strokovnjaki so poskusno že izdelali naprave, s pomočjo katerih ugotove stopnjo in sestavo onesnaženih voda. V napravi dejansko opravijo le analizo, kakšne vrste alge uspevajo v določeni vodi, iz njih pa potem dokaj zanesljivo sklepajo o vrsti onesnaženosti.

A vse to so le delci širokega polja uporabnosti alg. Strokovnjaki menijo, da je v njih pravi zaklad za človeštvo, le odkriti ga je treba in dodobra spoznati.

439. smrtna žrtev ringa

Boksarski udarci povzročili izliv krvi v možgane in smrt poklicnega boksarja — Ponovno o krutosti boksa

Mnenja o tem, ali je boks plemenit ali krut šport, se že dolgo krešejo, nedavni tragični dogodek v Las Vegasu pa je tehtnico nagnil na stran tistih, ki v tem borilnem športu ne vidijo veliko lepega.

V ringu Palače Cezarjev v Las Vegasu sta se pred razgretim občinstvom spopadla boksarja lahke kategorije Južnokorejec Kim Duk Koo in Ra Mancini. V štirinajsti rundi je po 19 sekundah borbe Kim obležal na tleh, gledalci pa so v navdušenju vstajali s stolov ter z vpitjem slavili učinkovit konec borbe. V takem vzdušju je začel poklicni boksar Kim Duk Koo umirati. Štiri dni kasneje je umrl zaradi krvavenja v možganih, ne da bi se zavedel.

Boksar Kim Duk Koo je obležal na ringu. Čez štiri dni je umrl.

Kot navaja strokovno boksarsko glasilo Ring, je Kimov primer že 439. smrtna poškodba v boksarskem ringu od leta 1918. Toliko boksarjev je torej bilo na smrt poškodovanih v borbenih obračunih, kjer naj bi prišla do izraza človekova moč, spretnost in žilavost. Številka je strahotno velika, saj ne smemo pozabiti, da ti športniki niso umirali v nevarnih razmerah, ki prevladujejo v dirkalnih športih ali v letalskih športih, kjer je človekovo življenje odvisno od strojev, marveč so umirali od udarcev s pestjo.

Kimova smrt je seveda sprožila številne polemike in ugovore zoper trda pravila poklicnega boksa, vendar pa se bo najbrž zelo malo spremenilo ali pa sploh nič. Strokovnjaki za ta šport vedo povedati, da je vedno tako, kadar v ringu umre kateri od boksarjev. Priljubljenost tega športa je tolikšna, da sanja, kdor misli, da ga bodo kdaj prepovedali. Navsezadnje pa le prava borba, ki je vedno nevarna, mami gledalce k ringom. Več ko jih je, bolj polne so blagajne.

MiM
(Vir: Time)

Rešitev prejšnje križanke

			J	A	P	O	N	S	K	A				
			P	O	M	I	R	I	T	E	V			
			A	L	A		K	M	E	R	I			
			R	I	K	O		A	N	A	S			
			N	A	K	A	S	O	N	E				
			A	T	A		N	O	J		K	T		
	T	A	K	T		R	I	O	N	E	G	R	O	
	E	T	A		O	P	A	V	A		L	A	K	
	T	E	R	O	R		S	A		S	A	V	A	
	I	S	T	R	A	T	I		T	I	V	A	T	
	S	T	E	K	L	O			S	K	A	L	A	

prgišče misli

Greh je živeti, če v srcu ni življenja.

I. CANKAR

Vse velike umetnike pritiskajo k tlom.

I. B. SINGER

Pot, ki pelje v smrt, nas more povesti globlje v življenje, kot nas more pot, ki pelje v življenje, uvesti globlje v smrt.

E. MORIN

D L					ZADREGA	GORAV HIMALAJI	VINARSKI DELAVEC	YOUNG CARL	D L	SLZGODOVINAR	NAS DR. POLIT. DELAVEC	AFR. DRŽAVA	VRSTA PREPROGE
				ANG. KEMIK					REKA V SSSR (IMENJI) CANKAR				
				POBUDNIK									
				IND. RASTLINA				MOKROTA OČIŠČENJE					
				PRIBOVEDNIŠTVO BELG. POLITIK						DEL OBRAZA NAŠ TEDNIK			
												NEKD. RIM. LUKA	D L
D L	PLOD OLJKE	NAPRAVA BOJEVNIK							PEVEC DARIAN VRSTA KUNE				MERA ZA TLAK
KROGLA					MORALA M.IME								
ORODJE ZA PREKOPAVANJE							MOST V BENETKAH ORGAN VIDA						
EVR. DEŽELA						ORG. ZDR. DELA POVRŠ. MERA				NAPEV PIVO			
DOBA				LAH									
SRB. M.IME				MAKED. KOLO				ALP. LETAL. CENTER				D L	D L

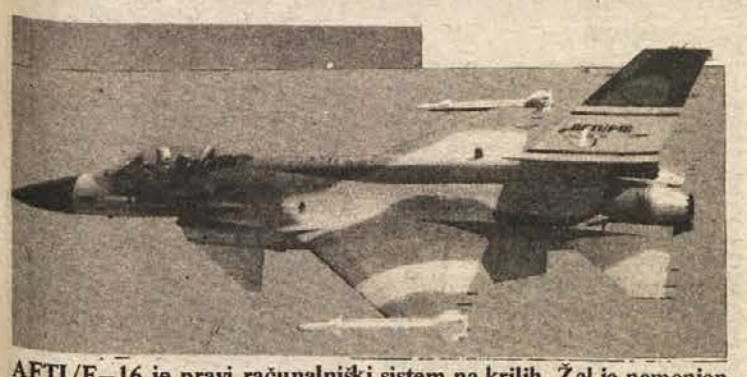

AFTI/F–16 je pravi računalniški sistem na krilih. Žal je namenjen uničevanju.

Če računalnik dobi krila

Američani razvijajo bojno letalo, ki ga pilot usmerja z glasom – Zmagoslavje računalniške tehnologije

Letos poleti je poskusno poletelo vojaško letalo, ki je po nekaterih lastnostih prehitelo še tako drzno fantazijo načrtovalcev. Kot plod združenega znanja vojaških letalskih strokovnjakov in mojstrov računalništva pomenijo zametki bodočih lovcev, ki bodo leteli po glasu pilotov in zadevali cilje s pilotovim pogledom. Amariško letalstvo, mornarica iz Nasa so za razvoj tega letala porabili 70 milijonov dolarjev.

AFTI/F–16, kot je uradni naziv letala z največ računalniške tehnologije v svetu, služi zaenkrat predvsem kot leteči poskusni laboratorij, v katerem strokovnjaki rešujejo še kopico problemov, ki jih morajo streti, preden bo stekla redna proizvodnja najsodobnejših in super učinkovitih vojaških lovcev. Izsledki pa bodo koristni tudi za civilno letalstvo.

Na zunaj se novo letalo skoraj nič ne loči od standardnega lovca F–16, njegova notranjost pa je precej drugačna. Vanj so vgradili za 90 kg nove elektronske opreme, med katero je kar 8 digitalnih računalnikov, ki krmilijo naprave za letenje, orientacijo, usmerjanje in proženje orožja. Pilot upravlja z računalniki s pomočjo televizijskih monitorjev in glasu. Konstruktorji pravijo, da je AFTI/F–16 pravzaprav računalniško središče na krilih.

V računalniški preporod sicer učinkovitega in dobrega vojaškega lovca so šli predvsem zato, ker so najsodobnejša letala postala že preveč zapletena za upravljanje in je računalniška avtomatizacija nujnost. Pilot le stežka obvlada preko 300 različnih ročic, gumbov, vzvodov in kazalcev, ki so pred njim. Skrb zanje je zdaj prepuščena računalniku, ki z glasom opozarja na potrebne zadeve.

Druga pomembna stvar pa je ta, da morajo piloti leteti vse nižje, če se hočejo izogniti zadetkom prav tako izpopolnjujoče se protiletalske obrambe. Nizko letenje zahteva od pilota veliko zbranosti, tako da se ne more zadosti posvetiti še iskanju in uničevanju ciljev. V letalu AFTI/F–16 pilot le zapove: „Gor" ali „dol", radar in računalnik pa opravita ostalo. Prav tako večino vseh potrebnih opravil pri lansiranju rakete ali bombe opravi po pilotovem ukazu računalnik.

Letalo bodo še spopolnili z napravami za letenje po neznanem terenu, dodali mu bodo laserske senzorje ipd. V prihodnjem letu bo tako svet „bogatejši" za izvrstno orožje. Morda pa bo kdo bogatejši tudi za spoznanje, da bi znanje in denar lahko enako učinkovito uporabili za kaj drugega.

Zdravilo za pritlikavce?

Znanstvenikom je uspelo osamiti hormon GRF, ki je odločilen za izločanje hormona rasti – Nova zdravila

Rast človeka od dojenčka do zrelega mladeniča odreja in usmerja zelo pomemben hormon, ki ga proizvaja ena najvažnejših žlez notranjic, hipofiza. Če pride do nepravilnega delovanja te žleze in se izloča preveč hormona rasti, zraste človek v nerodnega orjaka, če pa je hormona rasti premalo, ostane pritlikav. Že dobro desetletje vedo strokovnjaki, da izločanje tega hormona odreja neki drug hormon, ki so ga označili s kratico GRF, vendar pa vse do nedavnega ni nikomur uspelo to pomembno snov osamiti, da bi jo tako lahko temeljito proučili. To je uspelo raziskovalcem Salkovega inštituta v La Jolli.

Pri osamitvi GRF so raziskovalci imeli težave predvsem zaradi tega, ker se hormon nahaja v telesu v izjemno majhnih količinah. Skupini raziskovalcem kalifornijskega Salkovega inštituta – vodil jih je Nobelov nagrajenec Roger Guillemin – se je nasmehnila posebna priložnost. Odkrili so bolnika z zelo redko vrsto raka, ki povzroča prekomerno izločanje GRF. Šele pri njem jim je uspelo osamiti to snov za laboratorijske analize. Ugotovili so, da je strukturalno zelo preprosta in da je ni težko sintetizirati.

Z GRF, ki ga bodo umetno pridobivali, bo mogoče opraviti celo vrsto koristnih poskusov, katerih končni rezultat naj bi bila tudi različna zdravila. Ugotavljajo, da bo mogoče zdraviti pritlikavost, veliko verjetnosti pa je, da bodo na osnovi umetnega GRF izdelali tudi zdravila, ki bodo pospeševala celjenje ran in opeklin ter zdravila nekatere vrste sladkorne bolezni.

Nevarna igrišča

Ceste so varnejše kot otroška igrišča

Veliki Britanci so se začudili, ko so zvedeli za število nesreč, ki se pripetijo na otroških igriščih. Vsako leto se resneje poškoduje 150.000 otrok med tem, ko se igrajo po številnih igriščih, namenjenih otrokom. Vendar pa žalostno dejstvo, da prihaja do tolikšnega števila poškodb, kaže, da igrišča niso za otroke.

Kaj strokovnjaki očitajo običajnim prostorom za otroško zabavo? Predvsem menijo, da je njihova oprema hudo zastarela, da so nekatera igrala po zasnovi stara tudi sto let in nevarna. Najrazličnejša plezala so previsoka in za nameček imajo za podlago beton ali kakšno drugo trdo podlago. Nič čudnega ni, če se otrok resno poškoduje, ko pade s plezala. Podobno je z gugalnicami in drugimi igrali.

Britanci so zato sklenili, da bodo zadevo začeli urejati. Strokovnjaki bodo preoblikovali standardna otroška igrišča, da bodo varnejša. Morda bi tudi nam ne škodil podoben pregled?

VAŠA ZGODBA

ZADNJA PESEM KOLPE

Začela se je kop v vinogradih. Delavcev ni bilo veliko, ženske in otroci, tu in tam kak moški. Hodili so drug drugemu pomagat, tako se je zdelo, da je hitreje narejeno.

Tudi tega dne so kopali; gospodinja z odraščajočim sinom, Anka in Marija. Manjša sinova petih in šestih let sta ob vinogradu iskala cvetic, se čudila metuljem in se lovila. Ko sta se utrudila, sta sedla v travo in se zastrmela v čisto sinjino nad seboj. Domišljija jim je naslikala lep svet, toliko dobrot, visokega, belega kruha in slastne potice. Pobožno sta se pogovarjala med seboj in na debelo požirala sline.

Kopačem se je pridružil desetar Janez. V vasi je imel dežurstvo, in ker je bil vinograd blizu, je šel pomagat. Brzostrelko in bluzo je odložil na rob vinograda in krepko zgrabil za motiko.

Hiteli so, znoj jih je oblival in bili so že precej utrujeni, ko jih je gospodinja poklicala k malici.

Po malici so se spet zagrizli v zemljo. Brezskrbno so klepetali in se smejali. Naenkrat so zagredali tri moške s titovkami na glavah.

Janez se je zdrznil: „Teh pa ne poznam," je zamrmral.

Partizani so prišli tik do njih.

„Roke v vis!" je zavpil vodja.

Kopači so se jim smejali.

„Majku vam božju, ruke u vis!" se je zadrl še enkrat.

Motike so padle iz rok, ki so se dvignile nad glave.

Eden izmed trojice je planil k Janezu in ga pretipal. Ta se je nemočno ozrl po svoji puški, ki je bila naenkrat tako zelo daleč.

„Gremo!"

Mala fantiča sta se oklenila matere.

„Vidva, marš domov!" je zarezalo v duše vseh treh žensk.

Fantka sta preplašena obstala ob košari, v kateri so bili še ostanki malice.

Kratki sprevod se je odlepil od puhteče prekopane zemlje in se začel spuščati proti Kolpi. Malčka sta v izgubljenem hlipanju gledala za njim.

Noge so samogibno stopale naprej. Kam? V smrt?

Grobijani so sedaj odvrgli titovke in se pokrili z ustaškimi čepicami. Janez je ves bled stiskal ustnice.

Prispeli so do Kolpe. Pod slapom je bila plitva, do ramen, nekje le do pasu. Eden je šel naprej, kolonica za njim, zadaj ostala dva.

Kljub toplemu soncu je hlad zarezal skozi obleko do kosti.

Kolpa je šumela, slap je bučal, prav nič ni motilo tega stoletnega zvoka, te večne pesmi.

„Mogoče jo slišim zadnjikrat," je prešinilo Marijo.

Prešli so vodo, mokrota se je izcejala iz oblačil in curljala na hrvaško zemljo.

Pri prvi hiši so se ustavili. Ženska je bila sama doma in je začela vpiti nanje: „Kaj vlačite te uboge ženske s seboj? Če je vojska, se borite z moškimi in pustite ženske pri miru! Sram naj vas bo!"

Ustaši so molčali in jih odvlekli k drugi hiši. Gospodinja je pravkar prišla z njive. V sobi je bilo hladno in začelo jih je tresti.

Začeli so jih zasliševati, s pištolami, uperjenimi v prsi.

„Zdaj zdaj bo počilo," je pomislila Marija.

Tisti trenutek je začutila mejo med življenjem in smrtjo.

Ni je bilo strah, le v glavi ji je butala ogromna praznina in ji preprečevala vsako misel.

Izpraševanje je bilo mučno: kaj vozijo avioni, ki letajo nad mestom, kje so partizani, kdo jim pomaga . . .

Ženske so povedale tisto, kar bi povedal vsak otrok.

Potem je vodja vprašal Janeza: „Pa ti? Zakaj se ti boriš? "

„Za demokracijo!"

Ustaš ga je prijel za brke s tako silo, da mu je šop ostal med prsti. Janez je umolknil. Na vsa vprašanja je ostal nem. Nasilnik mu je s srajce strgal svetinjico, sliko, ki jo je nosil s seboj, je poteptal, srebrno žlico, ki jo je zatipal v nekem žepu, pa je vtaknil v svoj suknjič.

„Mi sedaj gremo. Da se ne ganete, dokler se ne vrnemo!" jim je zabičal. Janeza so odvlekli s seboj.

Vsi štirje ujetniki so trepetali od mraza, ki ga je širila mokra obleka in nezakurjena soba.

Noč je imela zlobne oči, čas je mineval v brezmejni tihotnosti, bil je popolnoma brez teže in vrednosti, vseeno jim je bilo, kako se premikajo kazalci v gluho temo.

Otopeli v svojem strahu so le čakali . . .

Ko se je začel naznanjati dan, se je tudi v njih nekaj zganilo. Skoz okno so se pognali v beg proti Kolpi. Med vrbovjem je čepel čoln z domačini, ki so jih v skrbeh čakali.

V plitvini pa je ležal Janez, zvezan s tanko žico, z obrazom obrnjenim v peščeno dno. K njegovemu šestindvajsetemu rojstnemu dnevu je z otožnostjo zapela Kolpa, jutro je zadrgetalo s prvim ščebetanjem v krošnjah, nato je tudi sonce potopilo svoje lase v gladino, ki je v svojem blišču prelivala smrt . . .

Pisal se je 15. marec 1944.

IVANKA BOGOLIN

63

Janez Trdina — *Črtice in povesti iz narodnega življenja*

PTIČJI SVAT

Večkrat sem videl, da je kaka gospodinja, ko je dajala sosednjim otrokom jabolk, orehov ali drugih takih darov, poklicala najprej pankrta, ga božala in velela: „Na, ljubček! Tebi moram dati najprvemu in največ. Drugi imajo starše, ki zanje skrbe, ti sirotek pa nimaš nikogar razen Boga in dobrih ljudi."

Tej blagosrčnosti se mora pripisovati, da na Dolenjskem nezakonskih otrok ne tepe tako grozna usoda, kakor v drugih deželah. Z domačimi vred rasto zdravo in veselo in se razvijajo in razcvetajo, se med njimi in z njimi bratijo, ženijo in može in včasi prav vrlo in uspešno gospodarijo in gospodinjijo. Nezakonskega rodu jim nihče ne očita, nihče ne šteje v sramoto. Če je prilika, jih hvalijo še bolj kakor svoje: „Onegav Jože ni dobil po starših nič, še imena ne. Pa kaj za to? Zdaj je mož, da malo takih. Obdeluje polje, da noben sosed ne tako." Poglejte onegavo Jero! Ne ve se, ne kje ne od koga se je polegla. Dedec pa se le baha z njo in prav ima. Tako pridne in razumne babnice je ni v celi vasi."

Za pankrta Marka, čigar življenje bom ob kratkem načrtal, se po pravici lahko trdi, da je bil najsrečnejši človek cele soseske, mil in drag Bogu in ljudem. Vas, v katero ga je zanesla usoda, stoji nekoliko ur pod Novim mestom. Pripeljal ga je tja komaj triletnega neznan, postaren mož. Šel je z njim najprej h gospodu Balasu. Gospod je vzel otroka v naročje in ga ogledoval vesel in ginjen, da so mu stopile solze v oči. Poslal je po kajžarja Jernejca in ga vprašal, če ne bi hotel vzeti dečka v rejo.

Mož se je praskal za ušesi, je nekaj premišljal sam ter se posvetoval tudi s svojo ženo Burgo, čez pol ure je dal roko in dobil Markca. Mislil si je siromak: „Boljši bodo ti mali krajcarji vendarle kakor nič. Svojih nimam, tebe samega bo baba že gleštala, če ne lahko, pa težko. Sčasoma nama boš pasel kravico in pomagal razkapati edino njivico, ki je najina." Razen plače, ki bi dohajala, ne vem, ali iz Trsta ali iz Ljubljane, je obljubi Jernejcu gospod Balas, da mu bo privrgel vsako leto par grošev tudi on, obenem mu je dovolil, da sme po njegovem polju Burga kaj popleti in popasti, da bo mogel rediti poleg čuhe še enega ali dva prašička.

Jernejec in Burga se nista nikoli pokesala, da sta sprejela Marka. Dobivala sta vsako leto trideset goldinarjev in vse brez pobotnic in drugih pisarij in sitnosti iz rok gospoda Balasa in, kar je dodal ta častiti človekoljub iz svojega žepa, je bilo dosti obilnejše, kakor sta se nadejala. Tudi to je bila velika sreča, da Markec ni bil ne bolehen ne razvajen otrok. Užival je kašo, močnik, krompir, ričet in kislino, sploh vse to, kar ona dva, samo da z veliko večjim tekom in blagoslovom. Rastel je hitro, da se je kar videlo. Lice se mu je smejalo, svetilo in rdelo, da so ga zavidljivo gledale druge matere. V malo mesecih mu je prišla v žile in mišice tolika moč, da je podrl v hudem boju sosedovega sina, ki je bil dopolnil že peto leto. Nagajal je res precej rad, ali to razposajenost mu je prizanašala potrpežljiva Burga brez nevolje, ker ji je bil v vseh rečeh tako pokoren in priden, zraven pa dober kakor duša. Jernejcu se je priljubil najbolj s tem, da se ni nikoli jokal in kujal. Karkoli je delal, je poklical dete k sebi, nekaj zato, da ga uči, morda še bolj pa zato, da mu krati čas s svojimi preprostimi vprašanji in opazkami in s svojimi za čudo duhovitimi odgovori. Rabiti ga je mogel veliko prej, kakor je pričakoval. V šestem letu je pasel že kravo in je hiši tudi sicer koristil. Ali kako ne – saj je bil že velik in krepak, kakor da ima najmanj sedem let.

Vse to je blagega Balasa jako veselilo. Fant se mu je tako primilil, da ga je povabil včasi k sebi, mu dal kos štruce in mesa in kako ponošeno obleko, da mu naredi krojač hlače ali janko. Po njegovi želji je začel hoditi v šolo.

Pravega izučenega učitelja pa ni premogla mala srenja. Otroke je učil nekdanji vojak, hromi Matevž za tako malo plačo, da še reveži niso dosti godrnjali. Matevž je bil vesel, da je dobil na leto od vsakega dve, tri petice ali pa mesto denarja mernik krompirja, nežo cvička ali kak drug pridelek. Za Marka mu je Balas dajal vsak mesec dvajsetico, zato pa se je hvaležni učitelj tudi največ z njim ukvarjal.

Vsi ljudje, ki so ga poznali, so se čudili, kaj je to, da napreduje bistroglavi deček tako slabo. Ko mine leto, še ni poznal vseh črk. Še čez dve leti je bral tako zmedeno, da ga ni razumel noben poslušalec. V šolo je hodil cele štiri leta brez posebnega uspeha. Zase je bral lahko, ali glasno branje mu je teklo zmerom okorno in nerazločno. Hitro in lepo pisati pa se ni mogel navaditi nikakor ne, dasiravno se je trudil z njim Balas sam. Součence je prekosil samo v računih. Sicer pa mu ni šla v glavo nobena šolska stvar.

Balasa je to močno žalostilo in jezilo. Ljudje so pravili, da je hotel poslati Marka v višje šole, da postane gospod. Zdaj je videl, da ga še za ministranta ne more izuriti. Fant je ponavljal po cele ure eno samo vrstico, ali si je ni mogel na noben način zapomniti.

Balas ni bil tercijal; ali zahteval je, da se otroci dobro nauče krščanski nauk. Velika skrb in nevolja ga je obhajala, da se je kazal Marko tudi v tej reči skoraj popolnoma topega in nezmožnega. Kadar je blebetal očenaš, je izpustil večidel kako besedo. Včasi tudi celo prošnjo. Še večji križ je bil za druge molitve. Danes je včasi kaj znal, drugi dan mu je izginilo iz spomina vse, da ni mogel ne besedice povedati.

Enkrat ga vpraša duhovnik, ko ni vedel čisto nič odgovoriti: „Koliko je bogov? " – Marko blekne: „Deset!" – Vsa družba se zakrohota. – Duhoven pravi: „Povej no, kateri pa so ti bogovi? " – Deček se odreže: „Prva: Veruj v enega samega Boga!"

Otroci so se kajpada jeli tako smejati in rogati, da je moral za ta dan nehati poduk. Še čez petdeset let so pripovedovali deci in vnukom ta neobično abotni odgovor Markov.

Ljudje so ga sodili preostro v teh rečeh, ker ga niso prav poznali. Marko se je navadil lahko samo to, kar je videl in razumel. Moliti pa so ga učili le temne, skrivnostne besede in izreke, ne da bi mu razližili, kaj pomenijo. Za prazno čenčanje pa ni imel glave. Kdo poreče, da je bilo to zanj sramota in škoda? Vse njegovo življenje je sijajno dokazovalo, da je nosil in gojil v srcu zdravo klico krščanske vere. Ni se mu mogla očitati nobena velika napaka in hudobija. Ni ne kradel ne lagal, ne zavidal ne opravljal. Brez dela se ni potepal nikoli z otroki. Najrajši je ostajal doma pri rejnikih. Če jima ni storil kaj po volji, je opazil to precej sam in dejal: „To ni bilo prav, pa ne bodite hudi, drugič vam bom že bolje postregel."

Prepovedovanje in omejevanje je bilo vselej dokaz ekonomske in politične nesposobnosti.

F. M. PINTAR

od delegatov za delegate

Res sprememba na boljše?

Predlog reorganizacije strokovne službe ni navdušil delegatov požarne skupnosti — Kaj bo z delom za društva?

Novomeška interesna skupnost za varstvo pred požarom je do konca septembra zbrala za vso gasilsko in požarno varstveno dejavnost v občini, ki jo financira, 18,9 milijona dinarjev, kar je celo nekaj nad načrtovanimi sredstvi za to obdobje.

Od tega je skupnost namenila za financiranje redne dejavnosti Zavoda za požarno varnost Novo mesto skoraj 8,6 milijona dinarjev, občinski Gasilski zvezi 1,25 milijona ali 85 odstotkov planiranih sredstev, 41 gasilskim društvom v občini pa skupaj 3,58 milijona, kar je le 60 odstotkov tričetrtletnega plana. Delegati so devetmesečni obračun potrdili tako rekoč brez pripomb na skupščini skupnosti pretekli teden, razprava pa se je vnela okrog predloga o spremembi organiziranosti strokovne službe skupnosti. Le-to naj bi namreč vključili v delovno skupnost interesnih skupnosti stanovanjskega in komunalnega gospodarstva, kar naj bi prispevalo k še boljšemu, racionalnejšemu in kvalitetnejšemu delu požarne skupnosti. Predlog je rodil vrsto vprašanj, od kvalitete strokovnih opravil, ki so specifična za požarno skupnost, in stroškov do opravljanja administrativno-tehničnih del za občinsko Gasilsko zvezo, ki jih sedaj opravlja tajnica skupnosti. Ne glede na vse pomisleke so delegati na koncu vendarle sprejeli predlog reorganizacije strokovne službe, s tem da vprašanje opravljanja del za občinsko Gasilsko zvezo in gasilska društva ostaja odprto. Rešiti ga bodo morali verjetno z novo zaposlitvijo.

Tudi predlog prenosa gasilskega doma in opreme v Ločni v upravljanje Zavodu za požarno varnost ni bil sprejet z navdušenjem. Sicer ne gre drugače, saj interesna skupnost ne more upravljati z osnovnimi sredstvi. Pa to niti ni bilo sporno. Gasilcem, ki so pomagali graditi dom s prostovoljnim delom, le ni šlo v račun, da bodo morali poslej plačevati za uporabo prostorov v domu.

Skupščina je izrekla javni opomin gasilskemu društvu Škocjan zaradi nepravilnega odnosa do družbene lastnine. Gre namreč za že znano zadevo prevoza loja z gasilsko avtocisterno.

Z. L.–D.

V POČASTITEV DNEVA JLA

KO ZRVS Dolenjske Toplice vabi vse krajane na proslavo v počastitev dneva JLA in 30-letnice svojega delovanja, ki bo 21. decembra ob 19. uri v veliki dvorani prosvetnega doma v Dolenjskih Toplicah. Nastopali bodo učenci osnovne šole Baza 20 in domači pevski zbor KUD Maks Henigman.

JUBILEJ ZRVS STRAŽA — V domu Svobode v Straži je bila minuli petek proslava tridesetletnega jubileja KK ZRVS Straža, ki so jo posvetili tudi deseti obletnici razvitja prapora in prazniku naše armade. Slovesnosti so se udeležili mnogi predstavniki občine in krajani. Slavnostni govornik je bil podpredsednik Republiške konference SZDL Jože Knez, ki je spregovoril o današnjem političnem trenutku, gospodarskih težavah in ukrepih. V kulturnem programu so nastopili mladi iz Vavte vasi in Straže, moški pevski zbor Straža in pihalni orkester Novolesa. Na sliki: udeleženci proslave so navdušeno pozdravili tudi najmlajšega nastopajočega kitarista Mira Tomšiča (na sliki desno). (Foto: J. Pavlin)

Kako bo preživelo zdravstvo?

Interesne skupnosti družbenih dejavnosti lahko prihodnje leto povečajo porabo le za 13 odstotkov — Tudi letos izguba v novomeškem zdravstvu

Vse kaže, da bo novomeška zdravstvena skupnost do konca leta dobila manj sredstev od dovoljenih in potrebnih za financiranje letnega plana, in sicer zaradi nižje rasti osebnih dohodkov v občini od planirane v začetku leta. Po sedanjih ocenah bo prav iz tega razloga v skupnosti ob koncu leta za 22,67 milijonov dinarjev primanjkljaja.

Res je, da se bodo nekateri izdatki povzpeli nad začrtano mejo, npr. za pogrebnine in posmrtnine, nadomestila osebnih dohodkov, za osnovno zdravstveno dejavnost zaradi novih zaposlitev ter za preventivno dejavnost, kamor sedaj sodi okrepljena patronažna služba. Hkrati pa se zmanjšujejo nekateri drugi izdatki zdravstvene skupnosti (prispevek za republiško solidarnost in za medobčinsko zdravstveno skupnost), tako da bodo v celoti kar za 61 starih milijonov manjši od predvidenih. Kljub temu brez izgube ob koncu leta očitno spet ne bo šlo. Pri tem velja omeniti, da so končno sklenjeni samoupravni sporazumi o svobodni menjavi dela z vsemi zdravstvenimi delovnimi organizacijami; usklajeni so z dinamičnim planom prihodkov zdravstvene skupnosti.

Ko so delegati zdravstvene skupnosti obravnavali to problematiko na skupščini pretekli četrtek, so sprejeli nekaj sklepov, ki naj bi vsaj omilili težave. Tako so menili, da se sredstva zdravstvene skupnosti ne smejo uporabljati za financiranje povečanega števila zaposlenih v zdravstvenih delovnih organizacijah brez posebne odobritve skupščine. Poleg tega mora biti posebej odobren vsak izdatek nad planiranim, pa še to le v mejah rezerve. Odbor za razvoj pa lahko prerazporedi sredstva z enega na drugo področje porabe, če je to potrebno in možno. A kot že rečeno, brez izgube očitno ne bo šlo, za svobodno menjavo dela pa nikakor ne bo moč nameniti dodatnih sredstev, kar lahko prispeva k izgubi tudi v zdravstvenih delovnih organizacijah.

Vse to bo seveda treba upoštevati pri načrtovanju in pripravi sporazumov o svobodni menjavi dela za prihodnje leto. Po sedaj znanih podatkih bodo vse interesne skupnosti družbenih dejavnosti smele v prihodnjem letu povečati porabo za 13 odstotkov. Kako bo zdravstvo s tem preživelo, je vprašanje, še posebno, če bo to tudi edini vir za pokritje letošnje izgube. Vsekakor morajo biti sporazumi o svobodni menjavi dela ter osnutek delovnega in finančnega načrta za leto 1983 s predlogom prispevne stopnje pripravljeni še v decembru, da bo vse sprejeto do konca marca, z aprilom pa naj bi veljala nova prispevna stopnja. Do takrat pa bodo stopnja in vse cene zdravstvenih storitev na ravni sedanjih.

Z. L.–D.

DOMAČE TRNJE

Čudno, da včasih primanjkuje toaletnega papirja — ko pa je med nami čedalje več ritoliznikov.

M. B.

Brez pridnih rok in denarja ne bo šlo

Za pot od gostišča Pugelj do Pilda je zmanjkalo denarja — Tudi koritnic še ni

V začetku septembra so v KS Otočec asfaltirali en kilometer dolgo pot od gostišča Pugelj do Golušnika, točneje, do znanega Pilda. Prvotno predvidena sredstva za posodobitev so zbrali uporabniki, to je vinogradniki in lastniki vikendov. Iz različnih vzrokov je prišlo do podražitve opravljenih del, in to za blizu 200.000 dinarjev, zmanjkalo pa je tudi denarja za koritnice, ki v pogodbi s Cestnim podjetjem Novo mesto niso bile zajete.

Manjkajočih 350.000 dinarjev bo treba zbrati do konca decembra, zato odbor za posodobitev omenjene poti poziva vse, ki svoje dolžnosti še niso izpolnili, naj to storijo čimprej; poziv velja tudi tistim, ki so denar že nakazali, naj z dodatnimi prispevki omogočijo plačilo vseh gradbenih del. Odbor tudi objavlja, da bo na začetku prihodnjega leta na voljo natančen pregled o zbranih sredstvih in stroških za posodobitev poti.

Odbor bo poskrbel tudi za to, da bodo javno imenovani tisti, ki svojih obveznosti niso izpolnili, pot pa pogosto uporabljajo. Akcija za posodobitev je nasploh postregla s podatki, kdo to pot uporablja, zato odbor upa, da se bodo vsi udeležili morebitnih novih akcij, da bi pot ohranili nepoškodovano zaradi nalivov in podobno. Spomladi bodo potrebne akcije za ureditev koritnic in tedaj brez pridnih rok in denarja ne bo šlo.

ANTON TRUNKELJ
član odbora

Strogost se je obrestovala

Ob tričetrtletju v novomeški občini šo precej prekoračiteljev dogovora o razporejanju dohodka, a vse kaže, da ob koncu leta ne bo spet treba seči po kaznih

Čeprav po drugih občinah v Sloveniji spomladi niso sledili novomeškemu zgledu doslednega spoštovanja družbenega dogovora o razporejanju dohodka in kaznovanja kršiteljev za lansko leto (kar je pri novomeških zbujalo še posebno veliko nejevolje), to ni zavrlo tovrstne akcije novomeškega izvršnega sveta in občinskega sindikalnega sveta, ki sta odgovorna za spremljanje uresničevanja dogovora.

Preverjanje uresničevanja dogovora ob vsakem periodičnem obračunu pa seveda ne gre jemati kot nekakšen „lov na čarovnice". Dogovor je dogovor in če so se odločili za njegovo spoštovanje (to bi moralo biti pravilo), gre to dosledno uresničevati. Nenazadnje tudi zato, ker ne bi bilo pošteno do vseh že kaznovanih, da bi sedaj tiste, ki so letos namenjali za osebne dohodke več sredstev, kot bi jih smeli glede na dosežene rezultate, pustiti povsem na miru, pa naj gre za majhne ali velike prekoračitelje.

Novomeški izvršni svet in predsedstvo sindikalnega sveta sta obravnavala uresničevanje dogovora v tričetrtletju od januarja do septembra 1982 pretekli četrtek. Vsekakor precej pozno; res pa je, da so bili vsi prekoračitelji že precej pred tem opozorjeni, koliko sredstev za osebne dohodke morajo poračunati do konca leta v izplačilih, da ne bi prekoračili možnosti in dogovora.

V celoti je gospodarstvo novomeške občine v prvih devetih mesecih letošnjega leta sicer izplačalo osebne dohodke v skladu z dogovorom oz. je v celotnih izplačilih celo nekaj rezerve, še posebno, če bi upoštevali izvozne dosežke. A nekatere temeljne in delovne organizacije so vendarle presegle dovoljeno mejo glede na ustvarjeni dohodek, podobno pa je tudi v negospodarstvu in družbenih dejavnostih. V celoti gre za okrog 30 delovnih in temeljnih organizacij ter ustanov. Vsi bodo še enkrat opozorjeni, da so bili ob devetmesečju prekoračitelji, resnici na ljubo pa gre zapisati, da vsi kazalci kažejo (in takšna so tudi zagotovila prekoračiteljev), da bodo do konca leta vsi poračunali preveč izplačane osebne dohodke. Resni dvomi obstajajo le za Pionir, ki niti za lani še ni uspel uresničiti poračuna.

Precej bolj problematično je področje skupne porabe v delovnih organizacijah. Prav malo jih je namreč, kjer niso prekoračili dovoljenega 20-odstotnega povečanja, čeprav izplačila na delavca še vedno precej zaostajajo za republiškim povprečjem. A slednje ne more biti razlog za prekoračitve, ki ponekod presegajo 50 odstotkov, z zahtevami po obrazložitvah pa bodo vendarle počakali do konca leta. Pri vseh izplačilih pa naj bi v prihodnje bolj gledali povprečna izplačila na delavca in ne le odstotke, saj bi bila slika marsikdaj tako precej drugačna.

Z. LINDIČ–DRAGAŠ

Vojaki so se pripravili na praznik

Ob prazniku JLA pripravlja novomeška garnizija mnoge prireditve

V počastitev 22. decembra, dneva JLA, pripravlja Garnizija Novo mesto zanimiv program. Na osnovnih šolah pionirji že pišejo nagradno nalogo na to temo. Vojaki so v teh dneh pripravili športna srečanja v streljanju in šahu. V ponedeljek, 13. decembra, so se v „kraljevski igri" med seboj pomerile ekipe Garnizij iz Brežic, Črnomlja in Novega mesta. Danes popoldan in zvečer (ob 16. in 19. uri) bo v Domu JLA koncert narodne glasbe za vojake in starešine, jutri pa tekmovanje najboljših vojaških zborov.

Od 13. decembra do 20. decembra bodo v dvorani Doma JLA vrteli vojni film za učence srednjih šol. Tradicionalno srečanje rokometašic bo v Športni dvorani 19. decembra. Pred praznikom bodo v garnizonu pripravili mnoge slovesnosti s kulturnim programom. Na praznični dan bo ob 9. uri tradicionalni sprejem pionirjev pri komandantu majorju Stanislavu Guliču, ob 10.30 pa slovesni zbor s kulturnim programom, ki se ga vsako leto udeležijo številni mladi iz novomeških srednjih in osnovnih šol, ter predstavniki družbenopolitičnih organizacij občine. V ponedeljek, 27. decembra, bodo vojaški starešine pa obisku v „Nuklearki".

J. P.

OBRTNIKI NE VERJAMEJO V DEDKA MRAZA?

Koordinacijski odbor za pripravo novoletnih prireditev v občini Novo mesto je sporočil, da so skoraj vse delovne organizacije poravnale obveznosti (90 din na zaposlenega), slabo pa se na akcijo odzivajo obrtniki, obveznost je poravnalo le 19 obrtnikov. Kljub temu da je čas nakazila že zdavnaj potekel, odbor „pozabljive" obrtnike prosi, naj denar le nakažejo, saj bodo s tem v veliki meri tudi oni prispevali, da bodo mladi dočakali dedka Mraza. Številka žiro računa za zamudnike je: 52100–678–80209.

J. P.

IZ STAREGA RASTE NOVO — Vojaški blok na Jerebovi ulici v Novem mestu so že spomladi popolnoma obnovili, sedaj pa delavci GOP Mirna urejajo še okolico. Pripravili bodo prostor, kjer bodo stale posode za smeti, uredili bodo zelenice in pločnik ter asfaltirali okolico bloka. (Foto: J. P.)

Složno nad tuje pravice

Dolenjski zdravstveni center je v sicer zavrnjenem predlogu varčevanja udaril predvsem po zavarovancih

Zaradi težav in problemov, s katerimi se že nekaj let srečujejo novomeške zdravstvene delovne organizacije zaradi pomanjkanja denarja, ki ga združeno delo po redni prispevni stopnji in zavarovanci s participacijo nikakor ne morejo zagotoviti dovolj za pokritje vseh stroškov in pravic iz zdravstvenega varstva, so delegati zdravstvene skupnosti in občinske skupščine v začetku leta zahtevali od zdravstvenih delavcev predlog ukrepov za zmanjšanje porabe v zdravstvu.

Zdravstveni center Dolenjske Novo mesto je nalogo sprejel in že pred časom prišel na dan s predlogom ukrepov. Seznam je kar precej obsežen. Porabo naj bi med drugim zmanjšali z odlivom ob zaostritvi kriterijev za pošiljanje bolnikov v zdravstvene ustanove zunaj regije (posamezni zavarovanci to že doživljajo) in z zaostritvijo kontrole plačil za storitve zunanjim zdravstvenim inštitucijam. Precej obsežen je tudi predlog omejevanja pravic. Prevoze z reševalnimi avtomobili in vse potne stroške naj bi uporabniki plačevali sami, nadomestila osebnih dohodkov za bolniške naj bi bremenila delovne organizacije vsaj za prva dva meseca zdravljenja, znižali naj bi nadomestila za bolniške, ukinili klimatsko zdravljenje, povečali participacijo za najmanj 10 odstotkov, zmanjšali ali ukinili dežurne službe, štipendiranje, prečili možnost dodatnega ukinjanja postelj v bolnišnici, osnovna služba pa se ne bi smela širiti na račun povečanja stroškov zdravljenja. V največji možni meri naj bi tudi zmanjšali administracijo pri izvajalcih in strokovnih službah interesnih skupnosti. To seveda ni vse, a je najbolj pomembno in zanimivo.

Predlog so obravnavali odbor za razvojne naloge pri novomeški zdravstveni skupnosti, vsi zbori občinske skupščine, skupščina zdravstvene skupnosti pa celo večkrat. Doživel je popolno zavrnitev, za kar je utemeljitev jasna in tudi nesporna. Očitno je namreč, naj bi zmanjševali stroške v zdravstvu v največji meri s črtanjem pravic, kar bi najbolj prizadelo ravno aktivne zavarovance. Finančni učinki tega pa ne bi mogli odtehtati možnih velikih političnih posledic. Ob vsem tem nihče ne pozablja, da stroški v zdravstvu naglo rastejo in da se zavarovanci nemalokrat neracionalno obnašajo v skrbi za zdravje. A kar sama se ponuja misel, da je morda prevelika pripravljenost takoj udariti po zavarovancih in jim prikrajšati posamezne pravice, ne da bi pred tem pogledali, kje bi se dalo zmanjšati stroške in kaj privarčevati v samem zdravstvu.

Z. L.–D.

ENOTEN SEZNAM ZDRAVSTVENIH STORITEV

Samoupravni sporazum o enotnem seznamu zdravstvenih storitev, ki naj bi uredil enotno klasifikacijo kadrovske in časovne normative itd. za posamezne zdravstvene storitve v vsej republiki, je bil že sprejet. Da pa bi ga lahko začeli uporabljati v praksi tudi v novomeški občini, je potrebno še marsikaj pripraviti in narediti, zato naj bi ga začeli uporabljati s 1. avgustom prihodnjega leta.

Več sodelovanja

13. decembra so na tematski konferenci komunistov „Krke" dali pobudo za tesnejše sodelovanje med gostinskima tozdoma Hotel grad Otočec in Zdravilišča. V obeh je zaposlenih okrog 500 ljudi, imajo pa skupne občasne težave pri nabavi mesa, kave, detergentov in tudi pri prodaji zmogljivosti. Ugotavljajo, da je letos blizu 30 odst. manj prometa, kar je očitno zlasti na tranzitni točki Otočec.

Komunisti teh delovnih organizacij so dobili vso podporo pri uresničevanju pobude o tesnejšem poslovnem sodelovanju, ki naj bi sprva zajemalo predvsem prodajo in komercialo, enotno nabavo pa tudi planiranje.

ČETRTKOV INTERVJU

Zadnjič dobro pripravljeni

Zimska služba Komunale pričakuje sneg z boljšo opremo kot lani — Samo še to sezono bodo čistili ulice

Vsak dan nas lahko preseneti sneg, in ker je letos še več občanov vezanih na javne prevoze in na peš hojo kot lani, smo se pri Borisu Kranjcu, odgovornem za zimsko službo pri novomeški Komunali, pozanimali, kako so pripravljeni.

„Pripravljeni smo bolje kot lani. Imamo kompletna vozila z zimsko opremo, plugi in posipalniki pa so generalno obnovljeni. Na Cikavi imamo tudi 150 ton soli in čez 300 kubikov sipine, to je mešanice peska in soli za posipavanje cestišč."

– Oprema torej je, kaj pa ekipa, ki bo vse te stroje ob pravem času pognala v tek?

„S komunalno skupnostjo, ki financira zimsko službo, smo dogovorjeni za 24-urno dežurstvo na sedežu delovne organizacije od prvega snega dalje. Dežurstvo ima na voljo 3 vozila z zimsko opremo ter potrebno ekipo ljudi."

– Zakaj dežurstvo šele od prvega snega dalje? Kaj pa nas čaka po prvi snežni noči?

„Za tak ukrep smo se odločili zavoljo stabilizacije. Poskrbljeno pa je tudi za prvo sneženje. Na

Boris Kranjc: „Zimska služba je nared in čaka prvega snega."

telefonski klic bomo pozvali ljudi, s katerimi smo dogovorjeni in bodo za prvo pluženje poskrbeli, potem bodo začele delati normalne dežurne ekipe."

– Kje bodo vaši stroji začeli predvsem čistiti?

„Najprej dovozne poti k vrtcem in šolam pa Glavni trg in avtobusno postajo, potem še druge mestne stranske ulice in cestišča po naseljih."

– Vsako leto so pritožbe, da avtobusna postaja ni dobro očiščena in da morajo potniki broditi po snežni brozgi. Bo letos kaj bolje?

„Prostor, kjer avtobusi obračajo, redno čistimo vsak dan, ampak če bi hoteli odstranjevati še brozgo, bi morali to delati večkrat, in ne le enkrat dnevno. Vzrok je v tem, ker je promet z avtobusi velik. Ko ustavljajo, odpada z njih še kup primrzlega snega in tako med dnevom nastajajo novi snežni kupi, ki jih potem vozila ob prometu zmeljejo, pešci pa po tem hodijo. Kar pa zadeva pločnik in plato pred Metropolom, je čiščenje stvar te delovne organizacije."

– Kako bo letos glede pločnikov? Vemo, da so lastniki hiš dolžni čistiti, ampak ne čistijo vsi.

„Po občinskem odloku mora lastnik stavbe očistiti svoj del pločnika in ga tudi posuti do 5.30 zjutraj. Letos bo glede tega več reda, ker imamo komunalnega redarja pri komiteju za urbanizem, ta pa ima nalogo nadzorovati čiščenje pločnikov in dajati prijave."

– Omenili ste, da letos zadnjič opravljate zimsko službo. Kdo jo bo pa potem?

„Po novem zakonu o javnih cestah je za vzdrževanje cest dolžan skrbeti en sam, in to je Cestno podjetje. Letos smo dogovorjeni, da bomo še mi namesto njih poskrbeli za zimsko službo, prihodnje leto pa to ne bo več naše delo."

R. BAČER

NEKATERI DVAKRAT

Petrol ima na območju novomeške občine 2035 čakajočih naročnikov za dobavo kurilnega olja v tej sezoni, doslej pa so razvozili po 1500 litrov olja 520 porabnikom, ostalim razvažajo sproti, kakor prihajajo dobavljene količine tega goriva. Če bo dobava potekala po planu kakor zadnje tedne, potem bodo čakajoči naročniki prišli na vrsto najkasneje do srede februarja. Sprememba pa je v tem, da so te dni spremenili količino dobave za posamezna gospodinjstva. Po novem ne dostavljajo več 1500 litrov, marveč 1000 litrov kurilnega olja. Ko so pregledovali spiske naročnikov, so tudi pri Petrolu ugotovili, da se imena iz ene hiše večkrat pojavljajo. Take so črtali.

ZAČETEK PO PLANU – Dozidavanje trakta šmihelskemu Domu počitka se je začelo. Vreme je bilo graditeljem doslej naklonjeno, tako da so začetna dela dokaj naglo napredovala. Kaj vse pa še utegne doleteti gradbišče pred zaključkom, za zdaj ni možno reči. (Foto: R. Bačer)

Podrezati, kjer ni premikov

Komunisti naj se izkažejo predvsem v svojem okolju — Komite se ne strinja z mnenjem komunistov Novotehne, da niso prav nič krivi za nedavne dogodke na Cikavi

Komunisti bi morali biti še zlasti budni in delavni v delovnih organizacijah z izgubo ali s slabšimi rezultati, pri opredelitvah pa se je bolj opirati na strokovne podlage in gradiva, so menili člani komiteja novomeške konference ZK na seji 7. decembra. Zavrnili so tudi oceno razmer, ki so jo izdelali v osnovni organizaciji ZK Novotehna.

Pri planiranju za leto 1983 mnogokje zaostajajo in se izgovarjajo, da je glavna neznanka deviza in razpolaganje z njo v delovni organizaciji, vendar v komiteju menijo, da je delo vseeno treba zastaviti. Ponekod že dlje delajo drugače in izkušnje bi kazalo izmenjati. Imajo po dva plana: enega, naravnanega na zdajšnje razmere in pokazatelje, drugega še za morebitne slabše razmere. Spodbuda pa bi morala priti od komunistov, da tudi delavske kontrole poprimejo vsaj za tiste zadeve, o katerih ponekod često razpravljajo, a se nič ne spremeni. Prav taki primeri pa kvarijo vzdušje v delovnih organizacijah.

Ker je izvozništvo, ki zadeva domala vse večje delovne organizacije v občini, zelo pomembno, ugotavljajo pa, da se zaposleni zaradi premajhnega poznavanja razmer težko odločajo za sklepe in akcije v zvezi s tem, so na seji menili, da bo ena prihodnjih konferenc ZK posvečena tej problematiki. Dotakniti bi se morali tudi vprašanja kadrov, ki delajo na področju izvoza, saj imamo v občini zelo malo sposobnih in izkušenih tovrstnih strokovnjakov, pogledati pa je tudi njihovo idejnopolitično naravnanost.

Kar pa zadeva oceno razmer ob „plinski aferi" v Novotehni, ki so jo izdelali komunisti Novotehne in v kateri navajajo, da se ne čutijo niti najmanj krive za dogodke na Cikavi, je komite oceno zavrnil. Te dni bo prišlo do skupne seje članov komiteja in komunistov Novotehne, kjer bodo skušali najti odgovore na več vprašanj, ki pa ne zadevajo samo minulo, temveč tudi bodočo organizacijo Novotehne, da se slaba praksa ne bi več ponovila.

R. B.

DANES PROGRAMSKA KONFERENCA SZDL

16. decembra ob 12. uri se v Novem mestu začne programska konferenca občinske organizacije SZDL, kjer bodo obravnavali letno poročilo in delovne usmeritve za prihodnje leto. Na dnevnem redu pa je še več kadrovskih zadev. Ob tej priložnosti bodo delegati dobili informacijo tudi o nedavnih programskih konferencah, ki so se v novomeški občini vrstile po terenu od 1. novembra do 10. decembra.

PRVI ZBOR ŠOLE

Učenci OŠ Grm iz Novega mesta smo imeli 2. in 3. decembra zbor šole, ki ga je letos prvič organizirala pionirska šolska skupnost. Na zboru smo pregledali delo na šoli ter sprejeli delovni program šolske skupnosti. Analizirali smo učne uspehe in vedenje v prvi ocenjevalni konferenci, najboljšim oddelkom pa podelili pohvale.

MIRAN STARIČ, 7. b
OŠ Grm, Novo mesto

Uradno pri treh svečah

V sejmiščni pisarni na Cikavi poslujejo brez elektrike

Čuden vtis dobe prodajalci in kupci o novomeškem sejmišču in njegovem uradovanju, ko se že nekaj mesecev (od jeseni) gnetejo stranke in uradniki v poslovni montažni zgradbi na Cikavi, ki jo razsvetljujejo tri večje sveče. Do tega je prišlo, ko so eléktriko odklopili.

Sejmiščni objekt je bil postavljen pred leti kot začasna zgradba v leseni montažni izvedbi in je posloval z elektriko, ko pa so na ta teren začeli prihajati drugi uporabniki od Komunale do PTT itd. so po predpisih zahtevali izolacijska dela.

Ker bi morali vse prekopati in bi to zahtevalo velike stroške, ki jih pa sejmišče ne zmore, so začeli poslovati pri svečah. Kot pred sto leti!

Da bi bila mera nevšečnosti še polnejša, so v tesni sejmiščni uradni prostorček namestili še veterinarja. Ta je v svoji sobici zraven ostal brez kurjave in razsvetljave in se je preselil v „malo boljše" delovne razmere.

Resda je sejmiščna stavba začasen objekt, poslovanje pa je v njem redno, zato posebno kupci od drugod, saj prihajajo ne le iz raznih krajev naše, ampak tudi iz drugih republik, nenehno sprašujejo, kje je okvara, da ni toka. In tudi zgolj pojasnjevanje, da ne gre za okvaro, marveč za trajen način poslovanja, vzame precej časa.

R. B.

OB PRAZNIKU

V krajevni skupnosti Birčna vas smo ob dnevu republike pripravili kulturno prireditev, na kateri so se predstavili člani dramsko-recitatorske skupine Ruperč vrh, člani moškega pevskega zbora in pionirji podružnične šole. V nedeljo, 27. novembra, pa so člani OO ZSMS Stranska vas organizirali športno srečanje z mladinci iz Birčne vasi, Podljubna, Stopič in Uršnih sel. Ekipe so se pomerile v streljanju z zračno puško, namiznem tenisu in šahu. Obe prireditvi so vodili mladi.

IGOR RAVBAR

Občani zahtevajo samoupraven red

Za potrošniško mrzlico „obolelo" veliko Novomeščanov, ki škodijo tudi sebi — Med najbolj glasnimi pri prvi delitvi plinskih bonov na Cikavi je bilo 98 takih, ki po plin še niso prišli

8. decembra so se na skupnosti krajevnih skupnosti Novo mesto sešli člani koordinacijskega sveta potrošnikov in predstavniki Mercatorja, Dolenjke, Novotehne in Kmetijske zadruge ter se načelno zmenili za način delitve manjkajočih dobrin. Zaenkrat bo novi red veljal samo za prodajo pralnega praška, ker drugega ne manjka, razen kave, te pa ne smatrajo kot blago, ki bi ga vsakdo moral imeti.

Medtem ko na policah novomeških trgovin zadnje čase nikdar ne zmanjka ne olja ne moke in ne sladkorja, pa ne morejo nasititi lakote po pralnem prašku. Dolenjka je v normalnih časih razprodala 24 ton pralnega praška na mesec, samo v septembru letos pa je šlo med potrošnike 47 ton praška in oktobra 69 ton. Marcator ga je dal v prodajo novembra še 50 ton. Očitno je, da so zaloge pri nekaterih občanih več kot prekomerne, del tega blaga pa tudi mnogi delavci iz drugih republik pošiljajo domov, ker ga tudi drugod nimajo.

Tudi oskrba s kavo bi morala biti normalna, če ne bi bilo med ljudmi take pogoltnosti. Trgovska podjetja lahko dokažejo, da so prejšnje čase prodali novembra največ po 40 ton, letos pa še enkrat več. Začudo pa vse to blago v hipu izgine s polic.

Da so ljudje tudi že dokaj dobro založeni z mesom, se je videlo pred 29. novembrom. Poskrbeli so, da so bile mesnice dobro založene, mesa pa je bilo toliko, da ga niso prodali.

Ljudje ga hočejo samo takrat, kadar ga ni. Isto je z vsem blagom, ki ga na policah ni.

Da bi uvedli neki red in pravično delitev manjkajočega praška med občane, je več krajevnih skupnosti predlagalo delitev po spiskih oz. blokih, ki jih bodo pripravili potrošniški sveti, kupec pa ga bo predložil v trgovini. Tehnična izpeljava takega načina delitve je bila poverjena ožjemu odboru, ki pa bo v kratkem predložil rešitev.

Prekomerni kupci raznega blaga, ki sosedu in bližnjemu onemogočajo nakup normalnih oskrbovalnih količin, morda niti ne vedo, kar so na tem sestanku strokovnjaki izjavili, da sedanji pralni prašek zaradi slabše kvalitete z manj uvoženimi surovinami nima tako dolgotrajne obstojnosti kot prej. Veliko prej izgublja moč. Tudi olje ni več tako dolgo obstojno, kot je bilo . . .

Dobro sliko o pogoltnosti nekaterih pa imajo v Novotehni. Med 1200 čakajočimi na prvo delitev bonov za plin na Cikavi je bilo precej glasnih in med temi je tudi 98 občanov, ki še do danes niso prišli po plin. Kričali so, da so brez, zdaj jih ni zraven, ker imajo vse jeklenke polne. Sicer pa glede nabave gospodinjskega plina ni nobenih težav več. Še 800 podeljenih bonov je neizkoriščenih, samo novembra pa so dobili in prodali 81 ton plina, medtem ko je znašala poraba v tistem mesecu pred letom dni več kot polovico manj.

RIA BAČER

KOSILO V ŠOLI

Letos smo na naši šoli odprli oddelek podaljšanega bivanja, s tem pa so začeli v šoli deliti tudi kosila. Prijave za kosila zbira dežurni učenec. Vsak dan je več učencev, ki želijo kositi v šoli, ker se je pred kratkim spremenil tudi delovni čas naših staršev. S kosilom smo zelo zadovoljni, še bolj pa naši starši.

ALBERT LAH, 8. b
Stopiče

TRIJE DELEGATSKI DNEVI

Delegati vseh treh zborov novomeške občinske skupščine bodo na ločenih sejah zasedali prihodnji teden. Za 20. december je sklican družbenopolitični zbor, 22. decembra se bo sešel zbor združenega dela, dan kasneje pa zbor krajevnih skupnosti. Med najpomembnejšimi točkami dnevnega reda je vsekakor obravnava občinske resolucije za prihodnje leto z oceno letošnjega razvoja republike in občine. Za krajane Otočca in Žabje vasi je pomemben sprejem urbanističnega oziroma zazidalnega načrta, sicer pa bo predloženih v sprejem še nekaj odlokov.

Tržnica: kioski te dni

Posodabljanje tržnice po večletnem besedovanju

Januarja letos so glede urejanja tržnice v organih skupnosti novomeške krajevne skupnosti začrtali dokončno pot, zatem je bilo še nič koliko dogovorov in sestankov, kot vsa leta poprej, do otipljivih premikov pa je prišlo šele pred kratkim. Dva po načrtih zgrajena kioska dela mojster Čertalič in bosta do novega leta postavljena. V njih bosta začasno poslovala oba prodajalca zelenjave, ki zdaj zmrzujeta z blagom vred, meščani pa dobe zato tudi slabšo kvaliteto blaga.

Štirje kioski bodo na tržnici postavljeni še do pomladi, potem bo možno, da bodo tudi trgovska podjetja v njih začela prodajati izdelke, s kakršnimi so dolžna oskrbovati potrošnike. Interesentov za odkup stalnih kioskov je tudi med zasebniki veliko. Ko pa bo zunanja podoba tržnice v nekaj mesecih urejena, bo vpeljan tudi pravi tržni red.

O vsem tem so govorili prejšnji teden na koordinacijskem odboru potrošnikov pri SKS, zmenjeno pa je bilo tudi, da bodo prihodnjič vzeli v precep oskrbo s kruhom.

DOMAČE TRNJE

Tudi vodilni kadri morajo zategovati pas — na mercedesovem sedežu.

M. B.

TRENUTNO NI POMANJKANJA – Novotehna ima na Cikavi polnilnico za cement. Polnijo ga v vreče, te pa gredo h kupcem. Trenutno tovrstnega cementa ne manjka, pač pa ni dobiti že tovarniško pakiranega, ki ga imajo graditelji najraje. (Foto: Bačer)

Novomeška kronika

DOLENJKA JE ZAČELA – V poslovalnici Tekstil na Glavnem trgu so letos prvi uredili novoletno izložbo, kar je pohvalno glede na dejstvo, da so prejšnja leta dostikrat čakali na konec decembra. Če že nekaterih odraslih kupcev zaradi praznih žepov ni mogoče izvabiti k povečanemu nakupu, imajo veselje vsaj otroci.

PRAŠEK PO STAREM – V soboto zjutraj so v vseh novomeških trgovinah prodajali pralni prašek. Vsak je dobil po en zavitek, vendar so bili nekateri trikilogramski, nekateri pa težki samo 60 dkg. V splošnem izredne gneče ni bilo, seveda pa je prašek naglo pošel. In spet so čakajoči lahko videli po dva ali tri iz enega gospodinjstva, ko so stali v vrsti . . .

NOVE RUMENE ČRTE – Prejšnji teden so na več parkiriščih v mestu na novo označevali parkirne prostore z rumeno barvo. Je bilo že potrebno, ker marsikje začrtanih prostorov ni bilo več videti.

DOBRA ZALOŽENOST – Pred dnevi so se vse novomeške prodajalne z igračami zelo dobro založile za nakup dedka Mraza. Na voljo so dražje in cenene igrače, kičaste in take, ki jih je glede kvalitete priporočila posebna republiška ocenjevalna komisija. Tovrstno blago gre dobro v promet, začel pa se je tudi že pospešeni nakup novoletnih voščilnic.

TEDEN DEKLIC – Med 10 novorojenčki z mestnega območja je bilo minuli teden v novomeški porodnišnici rojenih kar 8 deklic. Rodile so: Tatjana Doljak z Zagrebške 16 – Gorazda; Antonija Glogovič z Ragovske 10 a – Igorja; Marica Parapot s Partizanske 14 – deklico; Vera Todorovič z Zagrebške 29 – Dijano; Jožica Bubnjevič, Na lazu 28 – deklico; Ivica Jeke, Cesta herojev 37 – Darjo; Dragica Kraševec, Na lazu 13 – deklico; Zvonka Kobe iz Brezovega loga 19 – Vesno; Brigita Arnšek iz Kettejevega drevoreda 61 – Mio in Darja Čolarič iz Lebanove 18 – Tanjo.

NA TRŽNICI SLABO – Kot posebnost ponedeljkove tržnice velja omeniti povečan promet z orehi, ki so veljali 400 din kg, in pa prodajo plastičnih cevi, ki jih je prodajalec priporočal za pretakanje bencina.

Ena gospa je rekla, da bo povabila Franca Šetinca na lov v Novo mesto. Tu sicer nimamo medvedov, bi se pa našel kakšen kapitalen kozel za odstrel.

SREČANJA Z BRALCI – Občinska matična knjižnica v Brežicah zadnje mesece prijetno preseneča krog svojih bralcev z majhnimi razstavami, od tiste o občinskih praznikih po vojni do Kajuhove, ki je trenutno na ogled. Gornji posnetek je z nedavnega literarnega večera, na katerem je predstavila pesmi Silva Mavsarja iz Zdol. Sodelovali so tudi učenci krške glasbene šole. (Foto: Jožica Teppey)

Čim manj delavcev ob kruh

Dekorles v Dobovi kot tozd nima več prihodnosti, kot obrat pa se lahko komu pripoji

Dekorles že leta drsi samo navzdol, kar očitno kažeta tudi brezbrižnost in nedisciplina v kolektivu.

Odnos do dela se izboljšuje, odkar imajo začasni kolektivni poslovodni organ. Ta ugotavlja, da Dekorles nima več pogojev za temeljno organizacijo, in ponuja več rešitev, od katerih je stečaj najmanj sprejemljiv. Izvršni svet podpira priključitev k drugi delovni organizaciji, ker bi v tem primeru zadržala kruh večina zaposlenih. V kolektivu je trenutno 94 delavcev in hudo bi bilo, če bi morali na cesto

Kot kaže, pride najbolj v poštev možnost za priključitev k Tovarni pohištva v Brežicah. Blizu je, dobro je organizirana in bi po vsej verjetnosti lahko našla proizvodni program za tak obrat. Odločilno besedo o prihodnosti Dekorlesa bodo seveda imeli tudi zbori občinske skupščine, ki bodo njegovo problematiko obravnavali na seji 28. decembra. Pričakovati je, da bodo podprli pobudo izvršnega sveta za iskanje rešitve, ki bo kolektiv dvignila iz životarjenja in mu zagotovila normalen obstoj. Seveda pa ni pričakovati, da ga bosta spravila na zeleno vejo samo sedanja DO in bodoči partner, ampak je za sanacijo potrebna pomoč širše družbe.

Marsikaj se bo moralo spremeniti, zlasti kar zadeva odgovornost do dela in do strojev, s katerimi si služijo kruh. Najbrž za nikogar ni prijeten očitek o izredno slabem vzdrževanju strojev, najmanj pa za člane kolektiva. Ta zagotovo preživlja težke čase, saj mu je grozilo, da bodo delavci prejemali samo zajamčene osebne dohodke. Da bi laže prebrodil krizo, se to ne bo zgodilo. Ne bodo ga pustili na cedilu, dokler je še kaj upanja za preobrat na boljše.

J. TEPPEY

Zakaj vse bloke v Brežicah?

Dobovčanom ni prav, da ostajajo brez družbenih stanovanj, čeprav so jih v srednjeročnem obdobju planirali 43. Imeli so prevelike oči, to priznavajo, lahko pa bi uresničili zamisel o poslovnostanovanjski stavbi. Na programski konferenci SZDL so izrekli očitek stanovanjski skupnosti, češ da je vso gradnjo usmerjala v občinsko središče.

Tako se dogaja, da se bo njihov delavec vselil v solidarnostno stanovanje v Brežicah, na delo pa se bo še naprej vozil v Dobovo. Z novimi družinami se veča tudi število šoloobveznih otrok v Brežicah, kjer že brez tega primanjkuje prostora. Po vsem tem je torej v prihodnje pričakovati več posluha za gradnjo stanovanj v okoliških središčih, predvsem v Dobovi in na Jesenicah na Dolenjskem, če bodo le kolektivi pokazali dovolj volje za to.

DENAR JE BIL, UČENCI SO OSTALI DOMA

V Dobovi se lahko „pohvalijo" z neuspehom posebne vrste. Potem, ko so se predstavniki godb na pihala v Ločah in Kapelah, predstavniki KK SZDL, krajevne skupnosti Dobova in vodstva brežiške glasbene šole dogovorili o ustanovitvi oddelka za trobila in pihala, razpisali avdicijo in pripravili urnik pouka v šolskem letu 1982/83, so zaman čakali na učence. Je godbama zares vseeno, če bosta ostali brez dobro podkovanega pomladka?

NOVO V BREŽICAH

MAJHNE RIBE – DOBRE RIBE – Proizvodna obrt postaja vsak dan bolj zanimiva tudi v brežiški občini, saj lahko učinkovito dopolnjuje potrebe delovnih organizacij in jim nadomešča uvoz. Po drugi strani se tudi obrtniki uvrščajo med izvoznike, zato v občinski skupščini ne bi smel ostati brez odmeva predlog Obrtnega združenja za davčne olajševe tistim obrtnikom, ki prodajo v tujino nad polovico svojih izdelkov.

NOBEN HLEV NI PRAZEN – Na večkrat izrečen očitek, zakaj graditi nove hleve, če so stari prazni, pojasnjujejo v Agrarii, da to ni res. V Cerkljah so hlevi zasedeni s kokošmi nesnicami, v Vrbini in v Globokem pa v njih vzgajajo jarkice za Ljubljano in za Cerklje. Govedo so zadržali edinole v Trnju. Vsi hlevi so za današnje razmere zastareli, zato ne morejo nadomestiti gradnje novih, ki jih snuje Agraria skupaj z ljubljansko Grudo.

NAMESTO VENCEV NA GROBOVE – Navada, ki je v Sloveniji utečena, je za Brežice novost. Ljudje jo radi sprejemajo, saj je že iz več krajev prišla pobuda, zakaj ne bi denarja raje uporabili za bolj humane namene. So primeri, ko se ob kopičenju cvetja upravičeno sprašujejo o smislu tolikšnih izdatkov. Zdaj vsaj vedo, kam ga lahko namenijo. Skupščina se je odločila za nakup medicinskih instrumentov, kot so aparat za preiskavo notranjih organov z ultrazvokom, kamera za odkrivanje pljučnih obolenj, aparat za spremljanje srčnega utripa še nerojenih otrok in monitorska enota z intenzivno nego bolnikov. Ti aparati bi dopolnili opremo brežiškega Zdravstvenega centra v dobro vseh, ki v njem iščejo pomoč. Imena darovalcev bodo vsakič objavljena v našem listu.

BREŽIŠKE VESTI

Za četrtino več ljudi brez dela

Delovne organizacije iščejo še vedno malo šolanih

Nezaposlenost se povečuje tudi v brežiški občini. Na delo čaka povprečno po 232 prosilcev, kar je za slabo četrtino več kot lani. Med iskalci zaposlitve narašča število mladih s končano poklicno in srednjo šolo. To dokazuje, da se zaposlovanje novih delavcev ne širi v pravo smer, saj DO še vedno iščejo kar polovico delavcev z ozkimi profili.

Napoved za zaposlovanje v letu 1983 sloni na oceni skupnosti za zaposlovanje. Ta je septembra zbrala podatke z anketo v delovnih

organizacijah. Vsi njihovi odgovori še niso zanesljivi, saj se utegne podreti marsikakšen načrt brez trdnih temeljev. Vprašljive so predvsem nove zaposlitve pri IMV, kjer se spričo težav, v katerih je ta kolektiv, širjenje proizvodnje še vedno lahko zavleče. V Tovarni prikolic se nameravajo namreč še bolj usmeriti na izvoz, zato računajo, da bodo potrebovali kar 41 novih delavcev.

Gospodarstvo brežiške občine bo povečalo zaposlovanje za 1,3 odst., medtem ko naj bi družbene dejavnosti ostale v sedanjih okvirih in sprejemale nove ljudi le na izpraznjena delovna mesta zaradi upokojitev in normalne fluktuacije.

Šolanje bo prihodnje leto končalo 238 mladih ljudi. Številka ni zaskrbljujoča in se ujema s številom prostih mest, ne pa tudi s poklicnimi profili, ki jih iščejo delovne organizacije. Nekaj dodatnih mest obetajo mladim tudi zasebniki, občasne zaposlitve pa napovedujejo predvsem Terme na Čatežu, ki nameravajo v sezoni zaposliti 51 delavcev.

J. T.

Odločilen vpliv izvoza

Krško: iz osnutka občinske resolucije za leto 1983

Razvoj krške občine v letu 1983 bo slonel predvsem na možnostih, ki jih bo imelo občinsko gospodarstvo. Odločilen bo tudi vpliv izvoza ter izvajanje drugih nalog na področju ekonomskih odnosov s tujino. V letu 1983 naj bi krško gospodarstvo po osnutku občinske resolucije doseglo 1,2-odstotno povečanje industrijske proizvodnje, število zaposlenih pa naj bi se povečalo za 1,4 odstotka. Te stopnje so predvidene, ne upoštevaje delež jedrske elektrarne. Ob upoštevanju jedrske elektrarne naj bi bil družbeni proizvod v prihodnjem letu za 17,3 odst. večji kot letos, brez nje pa za 2 odst., kar je tudi več, kot je predvideno za vso republiko.

Ker je osnutek občinske resolucije nastal v času, ko še niso bile sprejete ustrezne listine v federaciji in republiki, bo občinska resolucija morala upoštevati še tiste skupne cilje in ukrepe, ki jih prinaša zvezna oziroma republiška resolucija. Ker se leto izteka, je treba s tem delom pohiteti, prav tako pa morajo samoupravne interesne skupnosti čimprej pripraviti svoje dokumente o uresničevanju načrtov v letu 1983. Pri tem je treba upoštevati usmeritve gospodarske stabilizacije in izhodišča, ki jih je pripravila komisija zveznih družbenih svetov, tako imenovana „Kraigherjeva" komisija.

P. P.

Valentin Žibert: „Če si ne bi avta sam popravljal, ne bi prišel skozi."

Dobro zaslužil, a rodna gruda bila močnejša

Pogovor z V. Žibertom, ki je 17 let delal v Nemčiji

Mlade navadno bolj kot starejše žene sla po odkrivanju novega, neznanega. Zato niso bili pred časom redki taki, ki jim je bila želja po spoznavanju tujine pred običajimi motivi, zlasti še načrti, kako čimprej zaslužiti toliko, da bi si lahko doma uredili toplo ognjišče. Čeprav je bil Valentin Žibert najstarejši od četverice otrok kmečko-obrtniške družine v Cerkljah, ki je med zadnjo vojno skusila bridko izgnanstvo, ni nadaljeval očetove tradicije. Kovačija je pač nekaj drugega kot poklic avtomehanika in šoferja, za kar se je Valentin izučil. V letu 1961 pa ga je le premamila tujina.

„Najprej sem delal v Stuttgartu, potem sem na oglas dobil delo v Muenchnu. Leta 1966 je bila kriza v Nemčiji precejšnja, tako da se je dogajalo, da sem naložil za Hamburg, nazaj pa vozil prazen. Zato sem poiskal delo pri Mannu, kjer sem od mehanika prišel do mojstra glavnega servisa," pripoveduje Žibert. Ženo, doma iz Žadovinka, je tudi potegnil za sabo. Iz čokoladnice brestaniškega gradu je prispela v Siemens, nato pa je dobila delo v Mannovem skladišču.

„Dobila sva sina in otrok naju je prisilil, da sva vse bolj razmišljala o vrnitvi domov. Po 17 letih dela na tujem sva si zgradila hišo v Krškem, izpolnila pa se je moja dolgoletna želja od tedaj, ko sem še vozil v špediciji pri Avto Kočevju, da bi postal avtoprevoznik. Z 12-tonskim troosnim mannom najprej nisem dobil dela doma, zato me je dve leti spremljalo naporno delo pri gradnji zagrebške obvoznice. Vstajal sem ob štirih zjutraj in se vračal ob osmih zvečer. Od predlani pa vozim za Celulozo drva, lubje, sekance in sem zadovoljen, da imam delo tako blizu doma. 500 litrov nafte bi v Zagrebu porabil v treh do štirih dnevih, tu mi pa celo pomagajo pri nabavi goriva."

P. P.

DOMACE TRNJE

Kadrovska politika dokazuje – da je lov na čarovnice pri nas še vedno popularen.

M. B.

PREHODA ČEZ ŽELEZNIŠKO PROGO

Z ukinitvijo prehodov čez železniško progo na Rožnem so nekaterim kmetom odrezali dostop na obdelovalna zemljišča s stroji. Ta problem in ureditev železniškega prehoda za pešce pri Spodnjem Starem gradu (sedanji je ob večji povodnji neuporaben) naj bi predstavniki krškega občinskega izvršnega sveta v kratkem rešili po pogovorih z odgovornimi v Železniškem gospodarstvu v Ljubljani.

O DRUŽBENOPOLITIČNI AKTIVNOSTI SZDL

Na programski seji občinske konference Socialistične zveze v Krškem v ponedeljek, 20. decembra, bodo razpravljali in sklepali o poročilu o družbenopolitični aktivnosti SZDL v krški občini letos ter o programu za prihodnje leto.

Gre za povezavo, ne razbijanje

Ob osnutku dogovora o novi samoupravni organiziranosti zdravstva

V krški občini že lep čas zahtevajo, naj pride do delitve dela med slovenskimi zdravstvenimi organizacijami; ob tem pa do ustreznega samoupravnega sporazuma. Osnutek družbenega dogovora o merilih za samoupravno organiziranost delavcev v zdravstvenih organizacijah govori o zaokroženi geografski in gospodarski celoti. V Krškem niti drugod si niso na jasnem, če je to Posavje. Več mnenj je, da ta regija ni tisto, kar so sestavljalci dogovora mislili; sploh ne bi bilo odveč, če bi se potrudili, da bi v obširnejši spremni besedi pojasnili, kako in kaj.

Za solidarnost naj bi krška občina slovenskemu zdravstvu primaknila okrog 8 milijonov dinarjev, brežiška in sevniška občina pa sta že med prejemniki solidarnostnega dinarja. Ob omenjenem osnutku pa zdravstveni delavci v Krškem poudarjajo, da je izdelan prepozno, saj se je večina zdravstvenih organizacij že ustrezno organizirala po zakonu o združenem delu. Krški zdravstveni dom so, denimo 2. januarja letos vpisali tudi v sodni register. Zanimivo je, da zdravstveni delavci pravijo, da je besedilo dogovora tudi njim težko razumljivo. Direktor krškega zdravstvenega doma dr. Stane Sunčič pravi, da se zavzemajo za model, ki mora biti strokovno in gospodarsko utemeljen, tega pa bi vključili v sedanjo delitev zdravstva v Sloveniji. Tako bi verjetno vsaj omilili razbitost krškega in posavskega zdravstva med celjsko, novomeško regijo in Brežicami.

P. PERC

LETOS ZADNJIČ ZUNAJ Z ŽOGO? – Učenci brestaniške osnovne šole „Adam Bohorič" so izrabili verjetno enega zadnjih sončnih jesenskih dopoldnevov za igre z žogo na prostem. Čeprav so prišli iz svetlih učilnic, jih je močno sonce zaščenelo v oči; lep dan pa je priložnost, ki se ne bi smela izmuzniti iz rok, kajti starka zima že trka na vrata. Bela opojnost pa bo radoživim otrokom izziv za drugačne igre. (Foto: Pavel Perc)

KRŠKE NOVICE

OB REORGANIZACIJAH – NA SLABŠE – Krška občina se je ob raznih reorganizacijah vseskozi selila, je dejal na nedavnem posvetu Zdenko Picelj, in to je bilo slabo za občino. Trenutno ima občinska zdravstvena skupnost okrog 30 milijonov dinarjev nepokritih sredstev.

„Minula vlaganja v novomeško bolnišnico in zdaj še v brežiško so nam nakopala večno breme dolžnikov. Reorganizacije so bile vedno dražje," je še poudaril Picelj, ki je pred časom predsedoval območni zdravstveni skupnosti Dolenjske.

PREVEČ NAGRAD – „Komunisti se dostikrat obnašamo nedopustno neodgovorno. Tako izgubljamo zaupanje ljudi. Preveč nagrad so v naši družbi dobili nekateri, ki tega niso zaslužili," je povedal na problemski konferenci komunistov tovarne Djuro Salaj predsednik osrednjega delavskega sveta Edvard Špiler. Škoda, da ni namesto besede ‚nekateri" raje omenil kakšen primek, saj smo tako posplošeno ocenо že večkrat slišali in ji pritrdili. Le imen ni in ni!

RAZGIBANA SINDIKALNA DEJAVNOST

Občinski svet Zveze sindikatov v Krškem je v minulih tednih pripravil več pogovorov s predsedniki osnovnih sindikalnih organizacij. Tako so na primer imeli v enem tednu kar štiri seje, in sicer s predsedniki na Senovem, v Kostanjevici ter v Krškem na desnem bregu in za levi breg v Celulozi. Ljudje v manjših skupinah precej bolj sproščeno govorijo o pokongresni aktivnosti. Veliko pozornost so posvetili delovanju samoupravne delavske kontrole, zaposlovanju, preskrbi, izvozu in prehodu na nov delovni čas. Zlasti ob slednjem so ljudje že kar nestrpni in sprašujejo, zakaj takšno oklevanje. V tovarni Djuro Salaj, kjer je veliko vozačev, razmišljajo celo o poznejšem pričetku dela za vse delavce, ne le za pisarne. Ker je to tovarna, kjer poteka neprekinjena proizvodnja 24 ur, jim usklajevanje prevozov povzroča precej sivih las. Ob prizadevanjih za zagotovitev dovolj iglavcev in kemikalij še ena skrb! Več!

KRŠKI TEDNIK

BLANČANI V LISCI

V soboto bo jedilnica sevniške Lisce spet hram kulture; gostovala bo dramska skupina Prosvetnega društva France Prešeren z Blance. Kot običajno so vrata Lisce odprta vsem odrske besede željnim gledalcem. Blančani, ki so pred nedavnim za občinski praznik odprli prenovljeni kulturni dom, bodo zaigrali komedijo „Podlaga zakonske sreče Jakoba Alešovca". Minuli konec tedna so gostovali v dvorani gasilskega doma v Sevnici in na Blanci Krmeljčani.

ŠE ENA RAZGRNITEV

Meščani Sevnice ne bi smeli zamuditi razgrnitve zazidave novega centra mesta v sejni sobi občinske skupščine. Kaj naj bi bilo v novem mestnem središču, je lepo vidno na tej karti. Sedaj in ne takrat, ko bo prepozno, je čas za utemeljevanje pripomb tega vedno znova napadenega urbanizma.

PESTER NASTOP – Jutri zvečer bo v sevniškem gasilskem domu proslava v počastitev bližnjega dneva JLA. Med drugimi bo na tem večeru sodelovala tudi boštanjska folklora (na sliki). Številne kulturne skupine iz tega kraja so na dva maha ob 75-letnici kulturnega delovanja v Boštanju popolnoma napolnile dvorano TVD. (Foto: A. Železnik)

Dobra preskrba odvrača mrzlico

Do novega leta plina za vse imetnike kartončkov? – Težko za belo tehniko

Nekatere naše akcije v devetih občinah, ki jih pokriva naš list, so pokazale, da si je sevniška trgovina domala redno prislužila petice. Običajno so v Sevnici imeli vse tisto, česar je drugod že zmanjkovalo.

Pustimo tokrat vnemar preteklost in preletimo sedanje stanje ter skušajmo nekatere stvari tudi napovedati. Direktor tozda Trgovina pri Mercatorju – sevniškem Kmetijskem kombinatu – Jože Imperl je minuli četrtek vsesplošni krizi pri preskrbi s plinom za gospodinjstva navkljub lahko postregel z obetavnim podatkom, da bo v torek dobil plin že 1.200. pričakovalec, do novega leta vsi sedaj vpisani interesenti.

Jože Imperl: „Prodaja je resnično presegala vsa običajna povprečja.. Vendar se je vedno nekako umirjala, če je bilo blago na voljo, zato je pomen blagovnih rezerv neprecenljiv."

Odkod direktorju ta optimizem? Do novega leta pričakujejo od Petrola kar 18 ton tega plina, to pa pomeni že prodajo brez omejitev. Kako so to dosegli? „Ko so drugod šele ugibali, kako urediti to prodajo, smo mi že imeli sestavljene spiske pričakovalcev plina. Resda so se dobave plina hudo zmanjšale, vendar se je vseeno primerilo, da kateri od pričakovalcev plina z ustrezno številko sploh ni prišel po plin. Kljub krizi je bilo torej povpraševanje tudi umetno ustvarjeno."

V sevniški občini pravzaprav nikoli ni povsem zmanjkalo pralnega praška. Direktor Imperl se sicer precej popravi: „V eni od trgovin je zanesljivo bil!" Zato prodaje praška vse doslej vsaj časovno ni bilo treba omejevati. Odveč je govoriti, da je pri olju šlo „vse kot po olju", saj ga tudi ni povsem zmanjkalo, če že vedno ni bilo mogoče dovolj hitro pognati naokoli tovornjakov z njim. Če kaj ni bilo omejeno v tej občini, je bil to sladkor. Za to se imajo, roko na srce, zahvaliti tudi res solidnemu dobavitelju. So pa težave pri založenosti z belo tehniko. Tu pričakujejo trgovci tudi najprej padec kupne moči. Vse skupaj jim utegne kljub prizadevanjem hudo zmešati račune, saj ni lahko skoraj vsem dnevno zagotavljati predplačila za blago ob maržah, kot so. To pa je že nova zgodba.

A. ŽELEZNIK

DOPOLNJEN PROGRAM

Na seji predsedstva občinskega sindikalnega sveta v torek so med drugim obravnavali dopolnjen program za predvideni občinski samoprispevek. Prvotni program namreč ni zdržal kritike z javne razprave po enajstih krajevnih skupnostih sevniške občine. Poglavitna novost novega predloga je, da so iz programa samoprispevka v celoti črtali objekte za šolstvo. Za nove šole in vrtce so v preteklosti namenili že dva samoprispevka, kar naj bi bilo po splošnem mnenju dovolj. Iz javne razprave – glas in volja ljudi se torej upoštevata – je vela zahteva za številne nujne naloge po krajevnih skupnostih. Novi program tudi ne ponavlja napake iz prvotnega predloga, ko je bila izpuščena študenška krajevna skupnost.

BOŽIČ ODSTOPA?

Eden od dveh članov občinske konference ZK v Sevnici Martin Božič, ekonomist iz Jutranjke, je pred sejo občinske konference ZK obvestil sekretarja te konference, da odstopa kot član tega najvišjega partijskega foruma v občini. Navedel je tudi razloge, bistveni pa je ta, da po Božičevem mnenju v takih razmerah ni mogoče delati. Na konferenci naslednji dan o tem odstopu ni bil govor, Božiča in še ene članice iz Jutranjke tudi ni bilo na sejo. Konferenca je med drugim nekaterim osnovnim organizacijam ZK v Jutranjki izrekla kritiko.

V AKCIJO ZA IZVOZ

Na seji občinske konference ZK 7. decembra so obravnavali delovno gradivo za občinsko resolucijo o gospodarjenju v prihodnjem letu in osnutek dogovora o spremembah srednjeročnega načrta tekoče petletke, katere je predtem že obravnaval zbor združenega dela občinske skupščine na ločeni seji. Komunistom po osnovnih organizacijah so naročili, da se morajo aktivno vključiti v bitko za povečevanje izvoza.

SPOSOJENO TRNJE

– Velike krize smo obvladali. Velike uspehe teže. (Iz Ježa)

SEVNIŠKI PABERKI

ŠOLA ZA PSE – V soboto je bil v Osovnikarjevem bifeju ustanovni zbor novega kinološkega društva. To seveda ni nov kino, saj še stari ni vedno poln, čeprav tam vrtijo seksi film o nemških gimnazijkah. V pravcato šolo bodo raje dali bolj ali manj rodovniške pse iz Sevnice in okolice. Menda jih bo več, kot je slušateljev v prenekaterem oddelku delavske univerze (izvzemši krojni in šiviljski tečaj). Prijave zbira Pavle Oluič.

COKLA ZA ZAPOSLOVANJE – Občinski izvršni svet je tudi na zadnji seji odložil sklepanje o dovoljevanju za zaposlitev poklicnega tajnika občinske Zveze za telesno kulturo. To seveda ne pomeni, da bo treba vse posle opravljati volontersko, kot temu pravimo, zanesljivo pa na ta račun ne bo mogoče dvigati plač na Zavodu za kulturo.

MANJKALO JEKLENK – Na drugem mestu že pišemo o novem vetru pri preskrbi s plinom. Konec minulega tedna se je primerilo že to, da je tovornjaku, ki je bil namenjen v plinarno, zmanjkalo jeklenk. Kdor je to pravočasno zvedel, je lahko prišel v petek do plina ne glede na sicer strogi vrstni red.

ŠE ENA PLINSKA – V času vsakovrstnih nakupovalnih repov ni vseeno, kje kupite štedilnik. V soboto je v Mercatorju najprej zaman iskal plinsko jeklenko kupec štedilnika iz Elektrotehne. Mercatorcem je vseeno šteti v dobro, da so bili enako neomajni, ko je prihitel prodajalec iz Elektrotehne. „Jeklenke so le za štedilnike, kupljene v pravi trgovini, inšpektor sem, inšpektor tja," je dobil v brk.

SEVNIŠKI VESTNIK

Danes ključi?

Zapleti ob novih blokih – Vselitev prvih 35 srečnežev

Novi bloki na nekdanjem sevniškem sejmišču so postali nekakšna stalna tema sevniških pogovorov, zlasti če smo pripravljeni prisluhniti pričakovalcem stanovanj. Kot smo že poročali, so ti zavrnili gretje na kurilno olje, zapleti pa trajajo še naprej, kot lahko ugotavljamo izdnadalnjega sestankovanja.

Pri Betonu (sevniški TOZD gradbena operativa) menijo, da se stvar bolj zapleta, kot bi bilo treba. „Danes je tehnični prevzem skupnih prostorov, v sredo ali četrtek pa naj bi dobilo v roke ključe stanovanj vseh 35 stanovalcev prvega niza," je 9. decembra dejal direktor Karel Makari. Govoril je tudi o ceni, čeprav zdaj še ni moč zapisati njenega dokončnega zneska. Po njegovih besedah je bil svet občinske skupnosti za cene na prvi obravnavi nesklepčen, na drugi pa si ni znal razložiti, zakaj dvojna cena. „To ni nič posebnega," kategorično trdi direktor sevniških gradbincev, češ da so bloki različno visoki in da imajo različno število stanovanj. „Škoda, da niso nikogar od nas povabili na sejo, da bi jim pojasnil ta vprašanja," je še dodal.

Direktor Makari tudi zavrača očitke glede neurejene okolice. „Dodatek k pogodbi za to ureditev v znesku 3,4 milijone dinarjev je bil namreč sklenjen šele minuli petek in menimo, da smo v tem času naredili dovolj," je pripomnil k temu.

Gradnja teh blokov je potekala ob precejšnjih težavah tudi za investitorja. Še na zadnjem sestanku pričakovalcev stanovanj je bilo rečeno, da še niso prodana vsa stanovanja. Res je tudi, da gradbinci zamujajo vse od aprila. Resnici na ljubo je treba poudariti, da ne drži trditev, ki jo je mogoče slišati na ulici, namreč, da hočejo novi stanovalci vse imeti na pladnu. O zapletu bo razpravljal tudi izvršni svet občinske skupščine in skušal priti stvari do dna.

A. Ž.

Večji stroški načenjajo dohodek

Kmetijska proizvodnja v okviru načrtov – Težave z izvozom krompirja – Za zdaj izguba v hranilno-kreditni službi – V najtežjem položaju je trgovina

Trebanjska kmetijska zadruga vsekakor veliko prispeva k temu, da se povečuje delež doma pridelane hrane. Številke za tako majhno področje niti niso zanemarljive, saj v tej zadrugi proizvedejo 4 milijone litrov mleka, pet tisoč ton krompirja in blizu 400 ton mesa. Za veliko večino te proizvodnje lahko rečemo, da je namenjena trgu izven občine.

Vse to so lahko dosegli, ker so poskrbeli za nemoteno dobavo vseh potrebnih reprodukcijskih materialov, pri čemer je pomembno nalogo opravila tozd trgovina. Kar krepka polovica njenega prometa je bila namenjena prodaji teh materialov.

Kljub temu da so bili plani količinske proizvodnje v večini primerov doseženi, ponekod pa krepko preseženi – to bi lahko rekli za jabolka – finančni rezultati niti niso tako dobri. Resda je bil prihodek za tretjino večji kot lani in plan za devet mesecev presežen, toda hkrati so naraščali tudi stroški in je bil dohodek samo za 12 odst. večji, plan za tričetrtletje pa ni bil dosežen.

Nekaj težav je tudi z izvozom. Potrebe trebanjske zadruge znašajo okoli 15 milijonov deviznih dinarjev, ob uresničevanju načrta pa bi dosegla le 5 milijonov dinarjev. Toda z izvozom slabo kaže. Ustavlja se tako pri konjih kot pri krompirju, kjer se zanimanje manjša, pa tudi cena ni najbolj ugodna.

V zaostrenih gospodarskih razmerah je tudi hranilno-kreditna služba lahko v veliko pomoč kmetom. Jasno je namreč, da bo treba kljub zaostrenim gospodarskim razmeram še več vlagati v pridelovanje hrane. Poleg dolgoročnih in kratkoročnih kreditov bank, iz katerih prihajajo sredstva za naložbe v kmetijstvo, so pomembne tudi naložbe kmetov v njihovo banko. In prav za te vloge bi lahko rekli, da so zrasle skoraj za polovico. Tudi izguba, ki jo je ob devetmesečnem obračunu izkazala hranilno-kreditna služba, bo do konca leta pokrita, ker bodo plačane obresti zapadlih dolgoročnih kreditov, ki so jih kmetje dobili za naložbe.

V najtežjem položaju je zdaj trgovina, kjer so ostali najnižje pod planirano rastjo dohodka. Hkrati z rastjo materialnih stroškov in amortizacije se je povečala tudi rast obresti za obratna sredstva. Te so v primerjavi z enakim obdobjem lani porasle za 77 odst. ali za poldrugi milijon dinarjev. Izhod iz težav bo brzkone v hitrejšem obračanju zalog.

J. SIMČIČ

POLITIČNA ŠOLA ZA SINDIKALNE DELAVCE

V začetku tega meseca se je v Trebnjem začela sindikalna politična šola, ki jo obiskuje 43 slušateljev, predsednikov osnovnih organizacij in članov izvršnih odborov. Na predavanjih, ki so vsak torek in četrtek, se seznanjajo z najbolj aktualnimi temami in s sklepi X. kongresa ZSS.

NAJVEČ PAPIRJA IZ KRAJEVNIH SKUPNOSTI

V nedavni akciji zbiranja odpadnega papirja v trebanjski občini so najboljše rezultate dosegli po krajevnih skupnostih, kjer so zbrali večino papirja od 10 ton. V organizacijah združenega dela, ki naj bi tudi sodelovale v njej, so zbrali le nekaj čez tisoč kilogramov. Zdi se, da je v teh organizacijah odpovedala organizacija ali pa sindikalni aktivisti niso bili dovolj učinkoviti.

PRIPRAVNIKI SO LETOS ŠE DOBILI DELO

Kot kažejo poročila o zaposlovanju pripravnikov v preteklem in letošnjem letu, pri zaposlovanju pripravnikov v trebanjski občini še ni bilo težav. Lani so jih v organizacijah združenega dela zaposlili 45, letos pa 49. Velika večina teh pripravnikov je dobila delo za nedoločen čas in so torej sklenili delovno razmerje za stalno. Za pripravnike, ki so bili večinoma štipendisti organizacij združenega dela, imajo v organizacijah združenega dela tudi programe in mentorje. Ker se zdi, da bo prihodnje leto več težav pri zaposlovanju pripravnikov, še posebej takih z družboslovno izobrazbo, bodo v občini pripravili analizo potreb po zaposlovanju in na njej utemeljili vso kadrovsko in štipendijsko politiko.

Devize sta vložila v hlev

Tomažini iz Drage pri Šentrupertu zrede na leto po 90 tisoč piščancev – Razmišljajo tudi o ribniku na Bistrici

„Po duši sem socialist. Rad imam ljudi, rad bi, da bi bili vsi zadovoljni. Edino lenuhov ne prenesem, teh pa res ne," pravi Vinko Tomažin iz Drage pri Šentrupertu. Po štirinajstih letih zdomstva se je vrnil v Slovenijo na ženino domačijo. Bil je v Švici, tja pa je prišel čisto po naključju. Nekaj delavcev je tedaj za šalo pisalo v Švico in že po nekaj dneh so dobili 11 ponudb. Skupaj z ženo sta preživela skoraj poldrugo desetletje v Zuerichu. Delala sta v tovarni vagonov. Vinko je bil preddelavec v špediciji, žena Slavka pa je delala v personalni upravi.

Toda doma je ostala sama mati in njenih prošenj, naj se vrneta domov, ni bilo konec. Zato sta začela graditi hišo, ker pa nista navajena postavati brez dela, sta se odločila, da bosta začela rediti piščance. Okoli 100 tisoč švicarskih frankov sta vložila v hlev, velik 70 krat 14 metrov. Vanj gre naenkrat po 16 tisoč piščancev, na dan pa se zrede za 500 ton. Vsako leto gre iz njegovega hleva po pet ali šest rund. S tem se zdaj ukvarja že dve leti, zraven ima še 8 hektarov zemlje, tako da jim res ni dolgčas po delu. Zaslužek je različen, a ne smeš obupati, če ti enkrat sreča obrne hrbet. Včasih se zgodi da na prirejo vpliva mraz, drugič spet so slaba krmila, včasih se zgodi, da so slabi piščanci. Zadnjo rundo mu jih je pocrkalo 1300.

Tomažin, ki se je v šentrupertski krajevni skupnosti po komaj treh letih življenja med tamkajšnjimi krajani izredno vključil v življenje, tudi prej ni nikoli miroval. Že v Litostroju, kjer se je spoznal z ženo, je bil sekretar ene izmed osnovnih organizacij ZK, pa šah je rad igral in deloval je celo v tarifni komisiji. Podobno je bilo tudi v Švici, kjer je v tovarni s 3600 delavci zasedal kar pomembno mesto in bil član tako imenovanega delavskega odbora, nekakšne enačice našega delavskega sveta.

Žena in on ter obe hčerki radi žive tukaj. In tudi vedo zakaj. Sam je pol načrtov. Ker nedaleč od njegovega piščančjega hleva teče Bistrica, bi rad uredil še ribnik. Čeprav iz njegovih ust ni bilo slišati kdo ve kako vznesene hvale na račun kooperacije z Emono, je bilo vendarle občutiti, da se tak način reje piščancev obnese.

V zadnjem času ga ni bilo skoraj nič doma, ker je pomagal pri postavljanju novega telefonskega omrežja. Deluje v šahovskem klubu, zdaj pa je kandidat za člana sveta krajevne skupnosti.

ZDAJ SO DOMA – Čeprav Tomažinovim ni bilo nič hudega v Švici, so se vrnili domov na domačo zemljo. Ves denar so vložili v gradnjo nove hiše in hleva, kjer zrede na leto po 170 ton piščančjega mesa. In v Šentrupertu se dobro počutita tudi hčerki.

IZ KRAJA V KRAJ

NAFTA JE ŠLA ZA ORANJE – To je menda že znano, da so kmetje previdni ljudje in da so si v sedanji naftni krizi prihranili tudi kakšen liter nafte za najhujšo stisko. Z boni pa tudi ni, da bi razmetavali, zato so jih čuvali in čuvali, dokler ni napočil trenutek, ko je bilo treba z buldožerjem pomagati pri rekonstrukciji ceste. Nekaj takega se je primerilo v Knežji vasi. Tam buldožerist namreč ni mogel opraviti del, ker ni imel goriva. In kmetje so odprli sode z nafto in napojili buldožerista. Kako pa bo prihodnje leto z oranjem v tej vasi, kako bo s pridelovanjem hrane, omenjeni strojnik najbrž ni razmislil, ko jih je olajšal za nafto.

IMAJO PREVEČ KULTURNIH ZNAMENITOSTI? – Za šentrupertsko krajevno skupnost je znano, da ima veliko kulturnih in zgodovinskih znamenitosti. To pa seveda še ni razlog, da se tako malomarno vedejo do mosta čez Bistrico, ki pelje čez rečico na cesti proti Hrastju. Tam se je namreč pred časom zgodila nesreča s traktorjem (morda sta bila tudi dva) in ograja prvovrstnega kulturnozgodovinskega spomenika je bila kaj kmalu na obeh straneh podrta. Ljudje, ki jim je mar te dediščine, se zdaj sprašujejo, ali vodilni v krajevni skupnosti res nimajo toliko smisla za take stvari? Z majhnimi stroški bi lahko most obvarovali pred nadaljnjim uničevanjem.

LJUDJE PA ČAKAJO NA STANOVANJA – Po dograditvi novih stanovanj na Pavlinovem hribu v Trebnjem je upanje tistih, ki čakajo na solidarnostna stanovanja, močno poraslo. Menili so namreč, da se bodo že pred zimo vselili v nova stanovanja, zdaj pa nič ne kaže, da se bodo. Kot kaže, stanovanjska skupnost stanovanj še ni prevzela, solidarnostniki pa kar čakajo in čakajo. V sedanji stiski z gorivom človek nehote pomisli, da se vrata novih stanovanjskih blokov ne odpro zaradi pomanjkanja kurilnega olja.

TREBANJSKE NOVICE

NA POTI DOMOV – Bencinska kriza in splošno zategovanje pasu sta povečala zanimanje za prevoze z avtobusi, kar je opaziti tudi na avtobusnih postajališčih. Večina čakajočih v Vinici je namenjena v Bojance, nekateri pa so pred tem že prišli z dela v Črnomlju.

LETA 1985 PET MILIJONOV LITROV MLEKA

Medtem ko so leta 1980 v črnomaljski občini oddali dobrih 4,3 milijona litrov mleka, načrtujejo, da bodo leta 1985 oddali 5 milijonov litrov mleka. V zadnjem letu tega srednjeročnega obdobja računajo, da bodo dosegli tako tržno proizvodnjo: 500 ton pšenice, 540 ton govedi, 270 ton telet, 250 ton grozdja, 300 ton kumaric, 625 ton rdeče pese, 500 ton krompirja, 112 ton perutnine in 40 ton ovac.

O DELU SZDL

Na jutrišnji programski seji občinske konference SZDL bodo osrednjo pozornost posvetili poročilu o delu Socialistične zveze v črnomaljski občini v letošnjem letu ter programskim usmeritvam za njeno delo v prihodnjem letu.

Doma pokrili le tretjino izgub

Plani gospodarjenja v črnomaljski občini v prvih dveh letih srednjeročnega obdobja preveč optimistični – Informiranost temelj obrambnih priprav

V črnomaljski občini so v prvih dveh letih srednjeročnega obdobja v gospodarstvu preveč optimistično zastavljali plane realnih rasti, doseženi rezultati pa jim danes narekujejo, da bodo morali v bodoče planirati na bolj realni osnovi. Tako so menili črnomaljski komunisti na zadnji seji OK ZKS.

Bistveni vzroki nedoseganja planskih ciljev so nedokončane investicije izpred nekaj let, pomanjkanje razvojnih programov, ki bi zadostovali zaostrenim razvojnim kriterijem, premajhna skrb za raziskovalno delo ter problemi pri oskrbi gospodarstva z repromaterialom.

Ko so primerjali izvajanje srednjeročnega plana v lanskem letu ter prvih devetih mesecih letos, so komunisti ugotovili, da je ostal fizični obseg industrijske proizvodnje v prvih devetih mesecih v primerjavi z lanskim obdobjem na isti ravni. V občini so letos zabeležili padec obračunavanja pospešene amortizacije, prav tako pa zaostaja tudi rast čistega dohodka za dohodkom, čeprav je čisti dohodek v vseh 32 ozdih v občini večji kot v lanskem obdobju. Tako kot preteklo leto ima črnomaljska občina še vedno v gospodarstvu dva izgubarja in sicer IMV tozd Tovarna opreme in IGM Kanižarica, ki sta skupaj „pridelala" dobre tri stare milijarde izgub. Vendar se bo, po ocenah predstavnikov obeh delovnih organizacij, izguba do konca leta delno znižala. Kljub temu bo črnomaljska občina lahko sanirala le 30 odstotkov izgub.

Na seji je tekla beseda tudi o obrambnih in samozaščitnih pripravah v občini. Kritično razpravo so zaključili s spoznanjem, da so delovni ljudje in občani lahko nosilci obrambnih priprav le, če so o obrambnih pripravah dovolj in pravočasno informirani. Hkrati so opozorili na slabo kadrovsko zasedbo v civilni zaščiti, saj je v njene vrste vključenih le 10 odstotkov občanov. Pohvalno pa je, da je prav tu veliko število žensk, a še vedno premalo mladine.

M. BEZEK

GRIBELJCI IMAJO TAMBURICE

Po skoraj dveletnem pripravljanju so Gribeljci končno le kupili tamburice. Povedati je treba, da so denar za nakup tamburic Gribeljci zbrali sami in jim ni nit dinarja dala katerakoli občinska kulturna institucija.

SPOSOJENO TRNJE

– S časopisi je tako: dokler ne grizejo, ne veljajo. Ko začno gristi, pa spet ne veljajo.

(Iz Svijeta)

Klic podarjene nagrade

Priznanja črnomaljskim inovatorjem – Prvonagrajenec z darilom opozoril na odnos družbe do izumiteljstva

Že tretje leto zapored pred dnevom republike v Črnomlju podeljujejo nagrade in priznanja občinske raziskovalne skupnosti; te nagrade naj bi med drugim tudi spodbujale raziskovalno množično inventivno dejavnost v občini.

Letos je prvo nagrado v višini 15.000 dinarjev dobil Anton Kambič iz semiške Iskre, ki pa se je, da bi opozoril na slabe odnose združenega dela do inovatorstva, denarja odrekel v korist krajevne skupnosti Semič. Drugih nagrad so podelili več, znaša 10.000 dinarjev, dobili pa so jo: Janez Štefanič iz Iskre, Franc Plevnik iz Iskre, skupina Vika Lozar, Janez Kunič, Fani Kunič in Vera Mravinec iz Belsada, Stane Klepec iz Elektro Črnomelj, črnomaljski radio klub, Jože Šikonja iz kanižarskega rudnika, Jože Bukovec iz Belta ter skupaj Nikola Dukovčič in Zvonko Žepič iz Belta. Tretjo nagrado v višini 5.000 dinarjev pa so dobili: Vili Pinterič iz Belta, Franc Šuštarič iz Gorenja, skupaj Anton Weiss in Ivan Sepahar iz IMV Črnomelj, Ana Jankovič ih OŠ Črnomelj ter Darinka Rogina, prav tako iz OŠ Črnomelj. Knjižne nagrade pa so podelili učencem OŠ Črnomelj za sodelovanje v raziskovalnih nalogah znani in neznani vodni viri v črnomaljski občini, Pionir ter Spoznavajmo ajdo.

ČRNOMALJSKI DROBIR

S PLESI NI DOBIČKA – Ta resnica postaja zadnje čase v Črnomlju vse bolj očitna. To je za Martinovo spoznala folklorna skupina Zeleni Jurij, ko je pripravila zabavo s plesom v hotelu Lahinja. Podobno se je godilo klubu belokranjskih študentov, katerega že tako suha blagajna ni bila od plesa v tem črnomaljskem hotelu niti zadinar bogatejša. Črnomaljcem očitno ni do plesa, česar pa ni moč trditi za Šokce, saj so plesi v Semiču vedno dobro obiskani.

Z DOMAČIM FILMOM TUDI NE – Tako lahko nadaljujemo prejšnjo vest. Ne samo, da se Črnomaljcem ne da na ples, tudi v kino, zlasti če je na sporedu domača noviteta, jih očitno prav nič ne vleče. V neprijazni, mrakobni in pusti zadnji nedelji se je v dvorani kulturnega doma zbralo le kakih 70 gledalcev, ki so prišli na predstavo novega slovenskega filma Deseti brat.

MEDOBČINSKO RUŠENJE? – Vprašanje črnih gradenj se v črnomaljski občini najbolj resno zastavlja pri gradnji zidanic in vikendov, ki v zelo redkih primerih rastejo v skladu z izdano dokumentacijo. Tudi če inšpekcijska služba prepove nadaljnjo gradnjo, se graditelj ponavadi za to ne zmeni in zida naprej. V občini pa ni nobena organizacija pripravljena prevzeti rušenje črnih gradenj. Ker imajo podobne težave tudi v sosednji metliški občini, nekateri predlagajo, naj bi Metličani rušili po črnomaljski, Črnomaljci pa po metliški občini.

Črnomaljski poročevalec

Vrtec, ki ima vedno dovolj prostora

V viniškem vrtcu sedaj 20 otrok, prostora pa za 60 – Tudi mala šola

Vrtec v Vinici je eden tistih zelo redkih pri nas, kjer za sprejem otroka ni treba napisati prošnje in v strahu čakati, kakšna bo odločitev komisije. Ponavadi pridejo starši teden dni prej in se dogovorijo za sprejem in kolikor otrok je prijavljenih, toliko jih sprejmejo. Prostora je v novem vrtcu, ki deluje v okviru tamkajšnje šole, dovolj.

„Sedaj imamo v vrtcu 20 otrok, kapaciteta vrtca pa je kakih 60 otrok," je povedala Marija Starešinič, pedagoški vodja vrtca in vzgojiteljica, poleg nje dela v vrtcu še medicinska sestra. „Razen teh je sedaj nekaj ur pri nas še osem otrok iz male šole, ki po končanem pouku počakajo starše." V vrtcu ima prostore tudi mala šola, ki jo v tem šolskem letu obiskuje 41 otrok v dveh oddelkih.

Od septembra v Vinici tudi ni jasli, ker ni bilo prijav, z januarjem pa jih bodo spet odprli; za sedaj imajo pet prijav. „Tako imamo sedaj v vrtcu otroke od enega do šest let in pol starosti, vsi pa so v eni skupini. Prostora je v vrtcu dovolj za nas in za malo šolo, en prostor pa šola uporablja še za pouk SLO," pravi Starešiničeva. V viniškem vrtcu so otroci iz Vinice in bližnjih vasi, štirje pa iz sosednjih hrvaških vasi, katerih starši delajo v Vinici.

Marija Starešinič: „Od januarja bomo spet imeli tudi jasli."

Letošnjo jesen je število otrok v vrtcu doslej najbolj upadlo. „V glavnem gre to na račun porodniških dopustov; v tem času matere vzamejo iz vrtca starejšega otroka, ko pa se porodniška izteče, nazaj pripeljejo dva." Oskrbnina je odvisna od dohodka na družinskega člana; najvišja oskrbnina znaša 2.600 dinarjev, povprečno pa starši plačujejo okoli 1.600 dinarjev na mesec.

A. B.

Tvorno in odločilno delovanje

Delo Socialistične zveze se je v zadnjem letu okrepilo – Vse še precej odvisno od vodilnega kadra – Zaradi nesklepčnosti nekaj „popravnih izpitov"

Prejšnji teden so še v zadnjih od 13 krajevnih skupnosti v metliški občini izpeljali programske konference krajevnih organizacij Socialistične zveze. V glavnem se je tudi na teh konferencah pokazalo, da se je delo Socialistične zveze okrepilo in da ta najširša družbenopolitična organizacija v večini krajevnih skupnosti tvorno in odločilno deluje pri reševanju vseh pomembnejših vprašanj.

„Seje krajevnih konferenc so bile v glavnem zavzet in kritičen pregled enoletnega delovanja SZDL in frontnih delov; v večini so bile vsebinsko povezane z vprašanji sedanjih gospodarskih in političnih razmer. Največ pozornosti pa so posvetili: delovanju in razvoju krajevnih skupnosti, delovanju delegatskega sistema, samoupravni organiziranosti krajevnih skupnosti, delovanju družbenopolitičnih organizacij, društev ter splošnemu ljudskemu odporu in družbeni samozaščiti," je povedal sekretar OK SZDL Toni Krašovec.

Uspešno delovanje krajevnih organizacij Socialistične zveze je še v precejšnji meri odvisno od vodilnega kadra; če jo vodijo dobri, zavzeti in delovni ljudje, bodo k delu pritegnili tudi ostale krajane in tako bo krajevna organizacija delavna in uspešna. Prav to je bil glavni razlog, da je bilo treba nekatere seje krajevnih konferenc zaradi nesklepčnosti ponoviti, tako v Podzemlju kar dvakrat, na Radovici, v Gradcu in Metliki. „Še posebej v KS Metlika smo pričakovali bolj pripravljeno konferenco, tako po organizacijski kot po vsebinski plati," pravi Krašovec.

Toni Krašovec: „Zavzet in kritičen pregled enoletnega delovanja SZDL in njenih frontnih delov."

Ponekod so programske konference združili z zbori občanov, na katerih so izvolili nove samoupravne organe krajevne skupnosti. V nekaterih krajevnih skupnostih programsko konferenco še vedno razumejo le kot obračun dela SZDL, čeprav morajo biti te konference pregled prizadevanj vseh frontnih delov za uresničevanje skupnih ciljev in nalog v krajevni skupnosti. „Kar se tega tiče, je treba pohvaliti zlasti krajevne konference Suhor, Grabrovec, Rosalnice, Dobravice in Slamno vas," je dejal Krašovec.

A. B.

URE PRAVLJIC

Zveza prijateljev mladine iz Metlike pripravlja skupaj z otroškim vrtcem in osnovno šolo pred novoletnimi prazniki ure pravljic za predšolske otroke do tretjega leta starosti. Ure pravljic bodo potekale po krajevnih skupnostih: na Radovici v šoli 21. in 23. decembra, v Drašičih v gasilskem domu 20. in 22. decembra, v Rosalnicah v gasilskem domu 21. in 22. decembra, na Suhorju v osnovni šoli 20. in 23. decembra, na Lokvici v gasilskem domu 20. in 23. decembra ter v Metliki v otroškem vrtcu 21. in 23. decembra. Ure pravljic se bodo vsakokrat pričele ob 15. uri. Dedek Mraz pa bo obiskal otroke po krajevnih skupnostih v nedeljo, 26. decembra.

DRAGOCENA ENERGIJA

V Beti so se resno lotili reševanja energetskih problemov, bolje rečeno: izvajanja energetskega programa, ki so si ga zastavili smelo in dolgoročno. Posebna skupina Betinih strokovnjakov se bo več mesecev ukvarjala z vprašanji, ki zadevajo vodo, elektriko, nafto, premog, varčevanje z vsem tem, a tudi z mislijo, kako zadeve rešiti v okviru občine pa tudi v Beli krajini nasploh.

UMETNOST PROTI KIČU

Slike, nastale v času druge metliške slikarske kolonije, ki so razstavljene v razstavnem prostoru Belokranjskega muzeja v Metliki, so tudi naprodaj. Bolje rečeno: še nekaj jih je, kajti večino so že odkupile predvsem delovne organizacije, ki so tako in tako prispevale denar, da je kolonija sploh lahko bila. Tako prihajajo umetniške slike počasi, a vztrajno med ljudi. Ne bi pa bilo odveč, če bi zavil v razstavni prostor Belokranjskega muzeja tudi kak lastnik gostilne od Jugorja tja do Gradca, kjer se konča ozemlje metliške občine. Pa ne samo zato, da bi si ogledal razstavljene umetnine, ampak da bi katero izmed njih tudi kupil. Tako bi po gostilniških stenah viselo veliko manj kiča, kot ga je na ogled sedaj.

KULTURNO POLETJE 83

Metliška Zveza kulturnih organizacij se je odločila, da bo prihodnje leto nadaljevala z letos uspelim „kulturnim poletjem". Tako se bo na grajskem dvorišču zvrstilo več zanimivih prireditev. Zelo lepo bi bilo, če bi do takrat vsaj za silo uredili grajsko dvorišče, ki je sedaj v nezavidljivem stanju. Veliko bi bilo storjenega že, če bi vsaj prebarvali notranjost dvorišča. Znano je, da Belokranjski muzej za to nima denarja, težko bi ga našl tudi kulturna skupnost, še težje Zveza kulturnih organizacij. Morda pa le je v občini kakšen „boter", ki bi bil pripravljen prispevati potreben denar.

Gneče ni, plina pa za prvo silo

Martina Kremesec že deseto leto prodaja plin – Seznam proti gneči

Po hudem pomanjkanju plina v oktobru – v tem mesecu v Metliki ni bilo plina za gospodinjstva cele tri tedne – je seveda po prvi oziroma drugi pošiljki nastala velika gneča, zato je Martina Kremesec, ki že deseto leto prodaja plin, naredila seznam in začela dajati jeklenke po vrstnem redu. „Tako smo se rešili gneče in so zadovoljne stranke in jaz, čeprav imam s tem več dela," pravi Kremeščeva.

Pred pomanjkanjem so v Metliki prodali okoli 1.500 jeklenk plina na mesec; za oktober in november pa so ga dobili toliko kot prej za en mesec. „Za december so v ljubljanski Plinarni obljubili, da nam ga bodo dostavljali po 450 jeklenk na teden." Po seznamu je do sedaj že večina strank dobila po eno jeklenko. „Morda je nima še kakih 400 strank in dokler vsi ne dobijo, ne more nihče dobiti druge," pravi Martina Kremesec in se ob tem spomni, kako je bilo s plinom prva leta. „Če smo takrat prodali 300 jeklenk na mesec, je bilo to že zelo veliko."

Pri Kremeščevih se s plinom poleg metliških občanov oskrbujejo tudi prebivalci Žumberka, del semiškega konca in prebivalci sosednjih hrvaških vasi. „Ti so že vseskozi naše stranke," pove Kremeščeva, ki pravi, da se ji zaradi zaslužka skoraj ne bi splačalo prodajati plina, vendar se je na to v teh letih tako navadila, da tega dela ne misli opustiti. „Rada imam stike z ljudmi, pri nas se tako rekoč vsi poznamo, poleg tega pa imam dober občutek, da sem še koristna. Če bi hoteli sedaj na novo postaviti skladišče in prodajno mesto za plin, bi bil za to potreben hektar ograjenega zemljišča, stavba, promet pa ni tak, da bi iz tega lahko plačali človeka." Namerava pa Plinarna pri Kremeščevih zgraditi novo skladišče, kajti sedanje je pretesno in ne ustreza več vsem zahtevam.

A. B.

PRIPRAVLJENI NA ZIMO – Zadnje suhe dni pred zimo je marsikdo izkoristil, da si je pripravil še dodatne zaloge drv. Prava zima se bo, kot kaže, res začela pozneje kot običajno, kaj lahko pa se zgodi, da bo kljub temu dolga in mrzla. Klemenčičeve s Sel pri Jugorju ne bo zeblo.

SPREHOD PO METLIKI

METLIČANI DOSTIKRAT vzdihujejo za lepimi starimi časi, ko so bili parki in zelenice urejeni, da se je človeku napaslo oko. K temu je veliko prispevalo hortikulturno društvo, ki je bilo svojčas zelo aktivno. Danes bolj spi, kot dela, je na papirju in ne v dejanjih. Stanje je mogoče razumeti, nedoumljivo pa je to, da se ne najde nikjer nikakršna družbena skupnost (morda tudi posameznik), ki bi prebudila delo hortikulturnega društva. Če so že starejši in stari omagali, ni vrag, da ni kje v širni metliški občini mladega človeka, ki bi znal krmariti z omenjenim društvom. Poiskati ga je treba, mu priskrbeti ekipo in delo bo steklo.

PRI TURISTIČNEM DRUŠTVU deluje tudi komisija za varstvo okolja. Njen predsednik je Jože Pahor, sicer poslovodja Jugotehnikove prodajalne. Kot vodilni mož se Jože Pahor trudi za izboljšanje življenjskega okolja, komisija pa nima natančnejših delovnih načrtov. Nič čudnega ni torej, če se rešujejo zadeve bolj spontano kot načrtovano. Vse skupaj bi bilo treba postaviti na trdnejša tla, določiti bi bilo treba naloge in zadolžitve, sicer bomo še nekaj let filozofsko razpravljali o stvareh, ki so jasno oprijemljive.

NA METLIŠKIH OGLASNIH TABLAH visijo plakati različnih kakovosti: napisani so površno, z vrsto slovniških napak, kičasti, skregani so s slovenskim jezikom, med njimi pa je najti, glej čudo, tudi dobre. Med slednje sodijo plakati za prireditve, ki jih pripravlja metliški mladinski klub. Tvorec teh plakatov je Ivi Kukman. Njegov Dogodek in Kino disco sta pravi poživitvi sicer enoličnih in nakracanih plakatov. Prav bi bilo, če bi ju posnemali tudi drugi oglaševalci najrazličnejših prireditev.

metliški tednik

Surovine bodo nabavili doma

Zaradi pomanjkanja deviz je kočevska Tekstilana poslovala slabše kot lani in precej pod načrti – Kljub težavam je bil izvoz uspešen in za petino večji kot lani

Čeprav kočevska Tekstilna ne šteje med kolektive, ki bi se lahko pohvalili, da so v preteklih devetih mesecih nemoteno poslovali in proizvajali, je vendarle mogoče reči, da je uspešna na zunanjih trgih, kjer se je letos v devetih mesecih njena prisotnost precej povecala. Resda je ta prisotnost količinsko samo za petino večja, vrednostno pa je za celih 116 odst., kar je posledica višjih cen, ki so jih dosegli v Alžiriji.

PRED ZIMO CVETE PRODAJA ODEJ – Poleti v industrijski prodajalni kočevske Tekstilane ni bilo opaziti take gneče kot te dni. Zdaj pa se v njej kar tare kupcev, ki prihajajo celo iz Ljubljane, Delnic, Trebnjega in od drugod, da bi nekaj ceneje kupili odeje, ki jih proizvaja Tekstilana. Kot piše v knjigi želja, se kupci najbolj zanimajo za cene odej in ostanke, ki jih prodajajo na kilogram. (Foto: J. S.)

Njeni poslovni in proizvodni rezultati bi bili prav gotovo boljši, če bi je ne pestilo pomanjkanje deviz in uvoženega reprodukcijskega materiala. Dejstvo je namreč, da polovico vseh sintetičnih vlaken in pretežno večino kemikalij, barv in rezervnih delov morajo uvažati s konvertibilnih trgov. Tega pa v preteklih devetih mesecih ni mogla, ker je začel že junija veljati zakon o omejevalni uporabi deviz.

„Vse to se nam je krepko poznalo tudi ob devetmesečnem obračunu, ko smo zabeležili precej slabše proizvodne rezultate, kot smo načrtovali. Velika večina naših obratov je namreč proizvedla pičlih nekaj odstotkov izdelkov več kot lani, a precej manj kot lani. No, rešile so nas cene, tako da je bil prihodek za 33 odst. večji, a še zmeraj nekaj pod načrti. In tudi za nas so bile cene dvorezen meč. Tudi pri nas so se za polovico povečali stroški proizvodnje, tako da nismo dosegli planirane rasti dohodka," je dejal Miro Hegler, vršilec dolžnosti direktorja.

Velike izvozne obveznosti – letos so količinsko povečali izvoz na tuje trge za 20 odst., vrednostno pa za celih 116 odst. – ki jih nameravajo prihodnje leto povečati za desetino, jim narekujejo povezovanje z domačimi partnerji. Tako bodo od skopskega Ohisa dobili 1400 ton sintetične preje, v celoti pa bodo uvoz s tujih trgov omejili na borih 15 odst. Vse to so za kolektiv vse prej kot majhne obveznosti, še posebej če vemo, da jim nedavna devalvacija dinarja ni prinesla bistvenih olajšav.

J. SIMČIČ

Poseg družbe je bil nujen

V Domu Dušana Remiha v Kočevju niso vedeli, kdo pije, kdo plača – Zaradi nereda in skaljenih medsebojnih odnosov je bil potreben ukrep družbenega varstva

Za primer, kaj se lahko zgodi, če zaškripa v medsebojnih odnosih, če odpove samoupravljanje in zavlada nered, bi prav lahko služil kočevski Dom Dušana Remiha. Težave so se kopičile leta in leta, končno pa je letos poleti vendarle dozorel

Meta Kamšek

sklep, da je treba razmere urediti. In v tem domu so dobili organ družbenega varstva, to nič kaj prijetno dolžnost pa opravlja Meta Kamšek, profesorica s kočevske gimnazije.

„Zaradi slabih medsebojnih odnosov je zastalo pedagoško delo, interesne dejavnosti so prenehale delovati, niti enega sestanka samoupravnih organov člani delovne skupnosti niso pripeljali do konca. In tako se je zgodilo, da so bili v tem kolektivu brez samoupravnih aktov, program dela za tekoče šolsko leto pa so sprejeli šele februarja. Kaj je povzročilo take razmere, je težko reči, eden izmed vzrokov pa je bil gotovo tudi ta, da so v domu ostajali učenci, ki so že končali šolanje, pa potem niso priznavali domskega reda. Dogajalo se je celo to, da v domu niso vedeli niti, koliko sploh imajo gojencev, kdo vse se tam hrani in podobno. In če bi se kdo vprašal, kaj so ta čas delali ravnatelji, bi lahko rekla, da niti niso imeli časa urejati razmer, saj so se menjavali kot po tekočem traku," je povedala Meta Kamšek.

Prvi ukrep, ki so ga sprejeli po uvedbi družbenega varstva, je bil, da so iz doma odstranili vse učence, ki so šolanje že končali, potem pa so začeli postopoma zaostrovati disciplino. Za enega člana delovne skupnosti disciplinski postopek že teče, dva delavca pa še čakata na obravnavo. Potem so začeli pripravljati samoupravne akte, postopoma so oživili delo interesnih dejavnosti in tudi mladinska organizacija ter domska skupnost sta začeli delovati.

„Z urejanjem razmer v domu so zadovoljni tudi učenci, medtem ko je malo težje z vzgojitelji. In tako se prav zdaj dogaja, da je delo malo zastalo, toda prepričana sem, da ga bomo pripeljali do konca."

A zaradi nereda v domu niso trpeli samo odnosi. Stavba, ki je bila sicer postavljena pred dvajsetimi leti, je že močno dotrajana. Prav tako je z opremo, ki ni bila primerno vzdrževana, veliko pa je tudi pogubljene. Ali bo organu družbenega varstva uspelo v enem letu rešiti vse težave, zdaj še ni mogoče reči. Resda je v domu zavel nov veter, toda dom je tudi drugače v težavah. Število učencev je manjše, število zaposlenih pa je glede na njih kar precej veliko. Ali bo dom ob takih obremenitvah zmogel rešiti vse sam?

J. S.

DROBNE IZ KOČEVJA

BO TUDI KULTURA MANJ UVAŽALA? – Zdaj zdaj se bodo začeli občni zbori in letne skupščine po društvih in organizacijah. Čeprav bodo načrte šele sprejemali, je že zdaj jasno, da bo treba prihodnje leto krepko varčevati. S skrajnim varčevanjem bo treba priti že pri vzdrževanju objektov, uporabi elektrike, vode in podobno. Hkrati pa se bodo morala društva vse bolj zanašati na svoje moči. To velja tudi za „uvažanje" različnih kulturniških skupin. Bržkone bo gostovanj manj, zato pa bodo morala na proslavah in različnih prireditvah nastopiti domača kulturna društva.

PROGRAMI BODO USKLAJENI – Kaže, da je kočevska občina ena izmed redkih, kjer že vnaprej pripravljajo programe kulturnih prireditev in tako tudi poskrbe, da so čimbolj smotrno tudi razporejene. Tudi letos je občinska konferenca SZDL že poslala vsem delovnim organizacijam, krajevnim skupnostim, samoupravnim skupnostim, družbenim organizacijam, društvom in drugim okvirni program proslav in prireditev, ki se bodo zvrstile prihodnje leto. Podatke o svojih potrebah in pripombah morajo vse organizacije poslati do 20. januarja, ko se bo pri najvišjem telesu SZDL začela akcija usklajevanja.

DENARJA ZA KNJIGE PA ZMANJKA – Pred novim letom se vedno začne izreden pritisk založb, ki pošiljajo prospekte o svojih knjigah, hkrati pa se oglašajo tudi akviziterji. Toda občani naročajo zelo malo knjig. Medtem ko se eni izgovarjajo, da nimajo časa brati, drugi odkrito povedo, da v družinskem proračunu nimajo predvidenega denarja zanje, ker je treba kupiti toliko nujnejših stvari.

AH, TE OGRAJE – Ograje na obeh mestnih mostovih so polomljene zaradi divje avtovožnje. Ker ograj nihče ne popravi, se kaj lahko zgodi, da kdo pade v reko. Tu bo še posebej nevarno pozimi, ko bo nastopila zmrzal in se bodo ubogi pešci prijemali za polomljene ograje.

KOČEVSKE NOVICE

DOMAČE TRNJE

Še čudno da ne zmanjka olja – odgovorni ljudje ga s svojimi ukrepi neprestano prilivajo na ogenj.

M. B.

ŠOLARJI PEŠAČIJO PO BLATU – Pešpot med banko v Kočevju in nekdanjo šolo je polna blatnih jam. Šolarji se med njimi in avtomobili komaj prebijejo do šole. Odgovorni zatiskajo oči pred tako „obilnim" prometom po tej poti, namesto da bi temu s kaznimi naredili konec. Na sliki: taka je šolarska peš pot v Kočevju. (Foto: France Brus)

OBILJE „MOŠKE VODE" V KOČEVJU

Že pred petnajstimi leti je Dolenjski list pisal o nekaj odkritih izvirih moške vode v Kočevju. Ta moška voda je imela že tedaj to posebno lastnost, da je pricurljala na dan šele o mraku ali pozno ponoči. Njene sledove pa je najbolj videti zjutraj ob vogalih vseh mogočih gostiln ali celo na izložbenih steklih. In tudi po petnajstih letih se razmere niso spremenile. Številni sledovi nočnega uriniranja po vogalih kažejo, da se kulturna raven ni prav nič dvignila, prav tako pa se ni dvignilo niti vedenje o higieni.

A. A.

ALI RIBNICI ZADOSTUJE ENA BANKA? – Beograjska banka je v nekdanji lekarni lepo opremila prostore in bi že morala začeti delati v njej. Ne ve se sicer, ali kot ekspozitura ali kot enota ali kaj podobnega. Tudi ni znano, kdaj in kako naj bi banka začela poslovati. (Foto: Milan Glavnojić)

Denarja več, pridelka manj

Ribniška kmetijska zadruga je finančno dobro poslovala – Zaradi nespodbudnih cen odkupili manj živine

Če odmislimo izredno ugodne finančne rezultate, potem se ribniška kmetijska zadruga ne more pohvaliti z velikimi uspehi v preteklih devetih mesecih. Predvsem ni bil dosežen plan tržne proizvodnje, zlasti slabo pa je bil plan dosežen pri klavni živini. Seveda pa to še ne pomeni, da je bila prireja manjša kot prej. V veliki meri so za manjši odkup krive nestimulativne cene živine.

Medtem ko so lani v prvih devetih mesecih odkupili 187 telet, so jih letos samo 132 in s tem v tem času dosegli le polovico letnega plana. Podobno je bilo pri mladem pitanem govedu in klavni živini. Mleka pa so letos odkupili za 1,5 odst. manj kot v enakem obdobju lani. Skratka, 4-odstotnega povečanja proizvodnje ne bodo mogli uresničiti do konca leta.

Kako pa bo prihodnje leto, ko naj bi povečali odkup mleka za 10 odst., telet za 18 odst., mladega pitanega goveda za 45 odst. in ostalega goveda za več kot polovico? Čeprav sedanje razmere ne dajejo primernega upanja, je vendarle mogoče reči, da prihodnje leto lahko izpolnijo plan. Odkupne cene živine so se namreč občutno popravile, svoje so opravila tudi sredstva iz občinskih skladov, tako da bo tudi v ribniških mesnicah več mesa.

Čeprav letos v ribniški kmetijski zadrugi niso zabeležili spodbudnih izvoznih rezultatov, jih za prihodnje leto čakajo precejšnje obveznosti. V izvoz naj bi šlo več mlade pitane govedi, pa tudi suha roba bi lahko več prispevala v obilnejšemu deviznemu mošnjičku. Izvoz naj bi povečali na okoli 10 milijonov dinarjev pri kmetijski proizvodnji, letošnji poldrugi milijon deviznih dinarjev od suhe robe pa bi se moral tudi okrepiti. Sozd KIT je namreč za prihodnje leto sprejel precejšnje obveznosti, h katerim bo prispevala tudi ribniška zadruga.

Ker smo že omenjali finančne rezultate, naj še dodamo, da je KZ Ribnica v prvih devetih mesecih letos povečala prihodek v primerjavi z lani za 32 odst., medtem ko so bila porabljena sredstva manjša od njega, končni rezultat pa je bil, da je bil dohodek za celih 44 odst. večji kot v enakem obdobju lani. Nekaj ga je seveda tudi na račun do sedaj neplačane realizacije, nekaj pa jim ga je uspelo povečati tudi zaradi varčevanja.

J. SIMČIČ

Več zaupanja

Ribniške mladince bo na zveznem kongresu ZSMJ zastopal Ferdinand Nadler

Kongres jugoslovanske mladine bo letos od 18. do 19. decembra v beograjskem kongresnem centru Sava. Več kot 1500 delegatov iz vseh krajev naše države bo po končanih republiških in pokrajinskih kongresih pregledalo rezultate svojega dela po 10. kongresu ZSMJ.

Kot delegat bo ribniško mladino zastopal Ferdinand Nadler, ki je sicer predsednik komisije za idejno-politično delo pri občinski konferenci ZSMS Ribnica.

„Vsekakor sem prijetno počaščen, ker so me tovariši iz ‚baze' izbrali, da jih zastopam na kongresu. Mladi smo si že pred republiškim kongresom postavili precej vprašanj, kako organizirati naše delo. Razprave o tem in naša stališča smo sprejeli v vseh osnovnih organizacijah. Skratka, priprave na republiški kongres so bile dovolj konkretne in tudi uspešne. Tako da se na zvezni kongres niti nismo posebej pripravljali."

Čeprav bo Nadler sodeloval v delu dveh kongresnih komisij, bo še s posebnim zanimanjem sodeloval v razpravi o organizacijskem razvoju in uresničevanju kadrovske politike mladih.

„To so vprašanja, s katerimi se srečujemo tudi mi mladi v ribniški občini. Posebej pereče je vprašanje kadrovske politike, zaposlovanja mladih, njihovega

vključevanja v tokove sodobnega življenja. Tudi pri nas imamo vtis, kot bi v nas mlade ne imeli zaupanja, kot bi se bali, da ne bomo dobro opravili nalog, ki bi nam jih zaupali."

Posebno pozornost bodo na kongresu posvetili tudi temu, kako v vrste mladinske organizacije vključiti še več mladih, zlasti pa, kako jih pripraviti do večje dejavnosti. S tem problemom se srečujejo tudi v Ribnici in drugje. V občini je namreč okoli 1000 mladih, a je le manjši del teh aktivnih v mladinski organizaciji.

MILAN GLAVONJIČ

PROGRAMSKA KONFERENCA RIBNIŠKE SZDL

Jutri bo v Ribnici programska konferenca občinske organizacije SZDL, na kateri bodo delegati pregledali rezultate dela v preteklem letu in sprejeli delovni načrt za prihodnje. V razpravi bodo bržkone pregledali tudi, kaj se je dogajalo na zborih občanov, kjer je bila udeležba sorazmerno dobra, krajani pa so največ razpravljali o kmetijstvu in gozdarstvu, medtem ko o preskrbi proti pričakovanjem ni bilo razprav.

Pol stoletja v „kmečki banki"

Ob 100-letnici hranilno-kreditne službe je Jože Rigler dobil priznanje

Zadružna hranilno-kreditna služba Slovenije praznuje letos 100-letnico. Tudi Ribnica ni zaostajala daleč za drugimi, saj je dobila podobno ustanovo kmalu potem. Danes je v hranilno-kreditni službi ribniške kmetijske zadruge kakšnih 30 milijonov dinarjev, 1500 vlagateljev in 1000 članov. Da je ta ustanova takšna, kakršna je danes, pa je prispeval tudi Jože Rigler iz Gorenjih Lazov, ki je že 5 let v vodilnih telesih te službe. Za svoje delo je dobil pretekli teden priznanje.

„Hranilno-kreditna služba je kmetom v veliko pomoč, saj se kmet v največji stiski lahko obrne prav nanjo. Kot kmet sem ji bil zato vsa leta močno privržen, prav zato so mi morda vedno znova in znova poverjali funkcije. Reči moram, da mi časa za to delo nikoli ni zmanjkalo. Tudi po pet kilometrov sem šel peš, da sem se udeležil tega ali onega sestanka," je dejal 81-letni Rigler.

Z Jožetom Riglerjem, ki je sicer kmet, bi se bilo mogoče še marsikaj pomeniti o tej dejavnosti, morda tudi o tem, da so take

Jože Rigler

službe večkrat bankrotirale, pa o podobnih doživljajih. Toda na prireditvi, ki jo je ribniška kmetijska zadruga pripravila v ribniškem domu JLA, se je le nabralo preveč znancev in prijateljev, s katerimi je bilo treba izmenjati besedo ali dve. Prav teh prijateljev in znancev pa je bilo tam veliko zlasti za Riglerja, ki si je kanček priljubljenosti pridobil tudi zaradi „kmečke banke"

J. S.

MEŠANI PEVSKI ZBOR V RIBNICI

Kulturno-umetniško društvo Gallus iz Ribnice je sklenilo, da bo ustanovilo mešani pevski zbor. Ker bi radi, da bi v bodočem zboru sodelovalo kar največ mladih, so starost sodelujočih določili na 25 do 30 let. Za ženske je bila avdicija pretekli teden, za moške pa ta teden. Mešani pevski zbor KUD Gallus bo vodila Bernarda Kogovšek.

RIBNIŠKI ZOBOTREBCI

UVOD V PRAZNOVANJE SE JE ZAČEL – Bolj se bližajo novoletni prazniki, bolj se zdi, da se praznovanje že začenja. Bifeji, gostilne in drugi gostinski lokali so vse bolj polni, praznovalska atmosfera se vse bolj ogreva. Seveda se na bljižnje praznovanje pripravljajo tudi ribniški gostilničarji. Tudi oni si namreč želc, da novo leto pričakajo čimbolj slovesno in da se od starega leta poslove, kot se spodobi. Koliko bo stalo novoletno praznovanje v posameznih lokalih, je pa tudi že jasno. V hotelu „Jelka" v Ribnici bo novoletni meni veljal 850 dinarjev, v domu JLA pa bodo za 150 dinarjev cenejši. Medtem ko se bodo gostje v Jelki zabavali ob zvokih Ribniških fantov, bo v domu JLA igral Ansambel SMB.

SO KRIVI PANKRTI? – Mladi iz ribniške osnovne organizacije ZSMS niso nič kaj veselo sprejeli odločitve uprave telesnokulturnih objektov, po kateri v bivšem kinu Partizan ne smejo več prirejati plesov. Čeprav vzroki za tako odločitev uprave niso znani, je le mogoče slutiti to kot posledico nedavnega gostovanja ljubljanskih Pankrtov, ki so kar močno zmotili „nočni red in mir". Naj bo kakor koli že, mladina zdaj nima kje prirejati plesov.

ŽE DRUGIČ LETOS – Kulturno-umetniško društvo iz Škofljice je letos že drugič gostovalo v Ribnici. To pot so se predstavili z „Večerom ciganskih melodij". Čeprav so tudi to pot gostovali mladi, zaradi romskih melodij v Ribnici ni bilo pritožb ali žolčnih pripomb, ki se pojavijo, kadar gostujejo na primer Pankrti.

SLIKA ZA POBRATENE LOVCE – Deset let je že preteklo, odkar sta se pobratili lovski družini iz Rač pri Mariboru in Ribnice. Seveda je bilo treba ob jubileju spet pripraviti srečanje. To pot so v Ribnici gostovali Račani, Ribničani pa so jim za spomin podarili lepo sliko, narejeno v lesu.

REŠETO

V TEM TEDNU VAS ZANIMA

TEDENSKI KOLEDAR

Četrtek, 16. decembra – Albina
Petek, 17. decembra – Lazar
Sobota, 18. decembra – Radoslav
Nedelja, 19. decembra – Urban
Ponedeljek, 20. decembra – Evgen
Torek, 21. decembra – Peter
Sreda, 22. decembra – Dan JLA
Četrtek, 23. decembra – Viktorija

LUNINE MENE
23. decembra ob 15.16 – prvi krajec

KINO

BRESTANICA: 18. 12. nemški barvni film Zgodbe čuvaja plaže.

BREŽICE: 17. in 18. 12. hongkonški barvni film Zmaj, mladi gospodar. 19. in 20. 12. nemški barvni film Leidy drakula. 21. in 22. 12. ameriški barvni film Lavine.

KOSTANJEVICA: 18. 12. italijanski film Dragi očka. 19. 12. angleški film Sledovi ocene.

KRŠKO: 17. 12. domači film Deseti brat. 18. in 19. 12. ameriški film Izganjalec hudiča. 21. 12. domači film Užiška republika. 22. 12. ameriški film Divji zahod. 23. 12. domači film Z vlakom proti jugu.

NOVO MESTO – KINO JLA: Od 17. do 19. 12. ameriški film Besni bik. Od 20. do 22. 12. jugoslovanski film Sala mala.

SEVNICA: 17. in 19. 12. slovenski film Učna leta izumitelja polža. 18. 12. nemški film Resnične zgodbe – 2 del. 22. 12. hongkonški film Kralj boksarjev. 23. 12. hongkonški film Zmajev bes.

mali oglasi

SLUŽBO DOBI

AVTOKLEPARJA, kvalificiranega ali priučenega, zaposlim. Pogoj: odslužen vojaški rok. Samsko stanovanje zagotovljeno. AVTOLIČARSTVO Avgust KOŠAK, Ločna 16, Novo mesto.

STANOVANJA

STANOVANJE, dveinpolsobno v „Plavi laguni" Novo mesto prodam. Cenjene ponudbe pošljite pod šifro „NAJBOLJŠI PONUDNIK".

STANOVANJE v Zalogu oddam. Marija Mišič, Zalog 2, Novo mesto.

Motorna vozila

ZASTAVO 750, letnik 1974, prodam. Šlajkovec, Krka 44, Novo mesto.

FIAT 124 in PZ 125 po delih prodam. Stanko Olovec, Oštec 19, 68311 Kostanjevica.

FIAT 126 P, letnik 1977, prodam za 6,5 M. Kolenc, Odrga 3, Trebnje.

Nujno prodam AVTO TAM 5000 s posloni. Gorivo zagotovljeno. Ogled v soboto in nedeljo. Jože Vidic, Blanca 19.

Z 101 SC, 48000 km, prva registracija september 1979, prodam. Avto je v odličnem stanju. Ponudbe na telefon (068) 61–0 43.

R 4, letnik 1973, po ugodni ceni prodam. Jože Zorko, Veliko Mraševo 9, Podbočje.

Rabljeno školjko za Z 101 prodam. Dušan Čaval, Regerča vas 178, Novo mesto.

PRODAM osebni avto WARTBURG 353, star dve leti. Staniša, Vinja vas 34 a.

Avto LADA 1300, letnik 1977, prodam. Telefon 25–0 46.

SIMCO 1000 prodam ali zamenjam za motorno kolo. Tržišče 13.

126 P, letnik 1979, prodam. Telefon 84–559 (po 19. uri).

FIAT 125 P, letnik februar 1982, prevoženih 14.000 km, ugodno prodam. Stanko Pavlič, Tomšičeva 3, Brežice.

Prodam tovorni IMV KOMBI diesel 220 D, letnik 1978. Telefon (0 68) 44–278.

R 4 prodam. Vinko Hrastar, Gotna vas 31, Novo mesto.

FIAT 126 P, letnik 1978, prodam. Informacije na telefon 23–260.

FIAT 126 P, letnik 1977, registriran do junija 1983, prodam. Aleksander Durič, Družinska vas 69 a, 68220 Šmarješke Toplice.

Kmetijski stroji

PRODAM traktor KORNICK (25 KM), v dobrem stanju, cena 13 starih milijonov, in kombanj za žito, znamke KORNICK, cena po dogovoru. Ogled od 1. do 8. januarja 1983. Jože Perc, Lončarjev dol n.h., 68290 Sevnica.

TRAKTOR DEUTZ (25 KS) ali DEUTZ (18 KS) s kosi prodam. Naslov v upravi lista (5280/82).

SLUŽBO DOBI

V MIZARSKI DELAVNICI takoj zaposlim delavca s kvalifikacijo ali brez. OD dober, enako tudi pogoji za delo. POHIŠTVO Matko KURNIK, Savska 12, Sevnica, tel. (068) 81–191.

TRAKTOR Steier 18 prodam. Jože Novak, Hrastje 16, Šentjernej.

PRODAM

PRODAM nemški harmonij elektronic Chord ORGAN. Ogled v soboto in nedeljo popoldne. Lešnjak, Kristanova 10.

BUKOVA DRVA (15 m3) prodam. Naslov v upravi lista (5 276/82).

PRODAM 135-literski hladilnik. Naslov: Bećirević, Majde Šilc 20, Novo mesto, telefon 25–404. Informacije vsak dan od 15.30 dalje.

PRODAM nov ženski zimski plašč (koža – krzno), temno rjav, številka 46. Informacije na tel. (068) 43–768 po 18. uri ali na naslov, ki je v upravi lista (5277/82).

PRODAM 11 m3 suhih nažaganih bukovih drv. Telefon (068) 24–853.

PRODAM dve novi zimski gumi SAVA 13 x 155 in dveletni SEMPERIT 13 x 175. Telefon (068) 24–5 58.

DVE KRAVI, breji, prodam. Franc Gašperšič, Dolnja Straža 75, Straža.

PRODAM 2 m3 borovih desk (rdeči bor, 4 cm). Ogled samo popoldne po 15. uri in v nedeljo zjutraj. Naslov v upravi lista (5278/82).

PEČ na trda goriva, trajno žarečo, ugodno prodam. Karel Stopar, Dol. Sušice, Dol. Toplice.

Nove gume SAVA SEMPERIT (155 x 13), 4 kose, prodam. Telefon (068) 85–107.

GUME (145 x 13), ruske radialke, prodam. Informacije po telefonu 23–481.

PRODAM kompletno hrastovo spalnico, žimnice, postelje z vložki, damske plašče, otroško posteljico. Ogled v petek, soboto in nedeljo od 9. do 12. ure in od 14. do 16. ure. Breg 4, Novo mesto.

PRODAM stabilno zložljivo hojco. Telefon 25–150.

KOBILO, težko 500 kg, staro pet let, primerno za vsa kmečka in gozdarska dela, prodam. Albin Novak, Dol. Toplice 72.

ŽENSKI PLAŠČ, iz kože, številka 38, prodam. Naslov v upravi lista (5279/82).

PRODAM 10 ton hlevskega gnoja in dva psička. Dolenja vas 11, Mirna peč.

PRAŠIČE (150 kg) prodam. Franc Kastelic, Vrh pri Pahi 5, Otočec.

RAZNO

ŽENSKO za pomoč v gospodinjstvu potrebujemo. Hrana in stanovanje zagotovljena, plačilo po dogovoru. Informacije po telefonu 23–998, popoldne.

VDOVEC s svojo domačijo, v Novem mestu, želi spoznati dobro in odkritosrčno žensko (nad 60 let) za skupno življenje. Naslov dobite na upravi lista (5275/82).

KMETIJO na Dolenjskem, dobro vpeljano, vzamem v najem, pozneje odkupim. Ponudbe pod šifro: „DOGOVOR".

KUPIM

KUPIM star ali obnovljen mlin na območju Dolenjske. Cenjene ponudbe pošljite pod šifro: „PONUDBA IN CENA".

MEŠALEC z dvigalom, Diesel motorjem in priključki kupim. Informacije na telefon 23–665.

BETONSKI MEŠALEC (100 do 150 l) kupim. Jože Kerin, Leskovška 1, Krško.

PSA, nemškega ovčarja ali dobermana, dresiranega, kupim. Telefon (068) 71–447.

V BELI KRAJINI kupim hišico z vrtom (voda, elektrika), lahko tudi večji vikend, primeren za stanovanje. Ponudbe pod šifro: „POMLAD".

OBVESTILA

KVALITETNE SADIKE jablan in hrušk lahko nabavite v popoldanskem času pri Stanetu PREŠERNU, Lobetova 42, Novo mesto.

GOSTILNIČARJI, POZOR! Za igranje na silvestrovanju se vam priporoča ansambel ŠTAJERCI. Naslov v upravi lista (5274/82).

EKSPRES ČEVLJARSTVO Rudolf Cikanek, Čitalniška 2, Novo mesto, obvešča cenjene stranke, da bo zaprto od 25. decembra 1982 do 4. januarja 1983.

Obenem želim strankam in občanom srečno in uspehov polno novo leto 1983.

PREKLICI

MIRKO LIBERŠAR iz Bučke 48 pri Škocjanu se opravičujem Ivanu ŽABKARJU iz Stare Bučke 2 in obžalujem, kar sem rekel o njem in o KO ZB Bučka.

NEŽA STRAVS, Čudno selo 12, Črnomelj, prepovedujem sečnjo lesa v gozdu, ki je moja last. Kdor bo sekal, bo sodno preganjan.

ČESTITKE

Dobri in skrbni stari mami KRISTINI VAVPIČ s Sel pri Štravberku iskreno čestitajo za god vnuki. Starega ata pa lepo pozdravljajo.

ZAHVALE

OSEBJU kirurškega oddelka bolnice Novo mesto – Oddelku za poškodbe se iskreno zahvaljujem za pomoč, ki sem jo bila deležna pri poškodbah ob prometni nesreči. Posebna zahvala velja dr. IGORJU KOTARJU za uspešne operacije ter zdravljenje. Vsem skupaj pa želim srečno novo leto 1983! Hvaležna pacientka PAVLA KUČKO.

POSEST

PRODAM novo zidaniso in 22 arov vinograda pri Starem gradu. Hlača, Šegova 6, Novo mesto.

GRADBENO PARCELO v Brežicah z vso dokumentacijo prodam. Telefon 61–770.

VINOGRAD s hramom (13 arov) v Brezovici pri Dolžu prodam. Ivan Ambrožič, Šentjošt 14.

PRODAM sodobno grajeno stanovanjsko hišo (nedokončano), ob vznožju Trške gore (nad Bajnofom). Informacije na tel. (061) 217–404, (068) 21–336, 23–897.

OGLAŠUJTE V DL!

Težko bo čas ublažil bolečine,
ker smo te izgubili,
a v srcih si ostal pri nas,
saj vsi smo te ljubili.

V SPOMIN

20. decembra bo minilo žalostno leto, kar nas je tako tragično zapustil naš ljubljeni sin, brat, striček

ROMAN MALNAR

šofer
iz Semiča 52

Hvala vsem, ki se ga spominjate, obiskujete njegov prerani grob, mu prinašate cvetje in prižigate svečke.

Žalujoči: mama, oče, brat Milan z družino, sestra Nada in brat Branko

ZAHVALA

Mnogo prezgodaj, v 53. letu starosti, nas je zapustila dobra in skrbna sestra

JOŽEFA MRGOLE

iz Telč pri Tržišču

Iskreno se zahvaljujemo vsem, ki so jo v tako velikem številu spremili na zadnji poti, z nami sočustvovali, nam izrekli sožalje ter pokojni darovali vence in cvetje. Še posebej se zahvaljujemo oddelku onkološkega inštituta iz Ljubljane, vsem njenim sodelavcem, sosedom in prijateljicam, ki ste se kakorkoli žrtvovali za njo, sosedom doma, šoli Valentina Vodnika, govornikoma za poslovilne besede ter župniku za opravljeni obred.

Žalujoči: sestra Minka in brat Jože, Cvetka z družino ter ostalo sorodstvo

Ah, kako nam sonce milo sije,
ker smo vedno žalostni,
smo najdražje izgubili,
tebe, sinko ljubljeni.

ZAHVALA

Komaj v 27. letu starosti nas je nepričakovano in za vedno zapustil naš dragi in nepozabni sin, brat, stric, svak, bratranec in nečak

PETER ŠPEHAR

Sinji vrh 6, Vinica

Iskreno se zahvaljujemo vsem sorodnikom, prijateljem, znancem in sosedom, ki ste v najtežjih trenutkih sočustvovali z nami, pokojniku darovali cvetje in vence, nam pa izrekli sožalje. Zahvaljujemo se DO SGP Pionir Novo mesto, kolektivu Integral Črnomelj, pevcem iz Dragatuša, govornikom in župniku za opravljeni obred. Posebno zahvalo smo dolžni gasilcem in mladincem s Sinjega vrha za organizacijo pogreba. Vsem, ki ste našega Petra v tako velikem številu spremili na njegovi mnogo prerani zadnji poti, še enkrat iskrena hvala!

Žalujoči: mama, oče, brat Ivan z ženo, nečaka Melita in Robi, sestrične, bratranci, tete in strici

DOLENJSKI LIST

IZDAJA: DITC, tozd Časopis Dolenjski list, Novo mesto.

USTANOVITELJ LISTA: občinske konference SZDL Brežice, Črnomelj, Kočevje, Krško, Metlika, Novo mesto, Ribnica, Sevnica in Trebnje.

IZDAJATELJSKI SVET je družbeni organ upravljanja. Predsednik: Niko Rihar.

UREDNIŠKI ODBOR: Ksenija Khalil (direktor in glavni urednik), Marjan Legan (odgovorni urednik), Ria Bačer, Andrej Bartelj, Marjan Bauer (urednik Priloge), Bojan Budja, Zdenka Lindič–Dragaš, Milan Markelj, Pavel Perc, Jože Primc, Drago Rustja, Jože Simčič, Jožica Teppey, Ivan Zoran in Alfred Železnik. Tehnični urednik Priloge: Dušan Lazar. Ekonomska propaganda: Janko Saje, Iztok Gačnik in Marko Klinc.

IZHAJA vsak četrtek – Posamezna številka 12 din. Letna naročnina 480 din, plačljiva vnaprej – Za delovne in družbene organizacije 960 din – Za inozemstvo 960 din ali 23 ameriških dolarjev oz. 52 DM (oz. ustrezna druga valuta v tej vrednosti) – Devizni račun 52100–620–170–32000–009–8–9 (Ljubljanska banka, Temeljna dolenjska banka Novo mesto).

OGLASI: 1 cm višine v enem stolpcu za komercialne oglase 220 din, za razpise, licitacije ipd. 300 din, 1 cm na določeni, srednji ali zadnji strani 330 din, 1 cm na prvi strani 440 din. Vsak mali oglas do 10 besed 100 din, vsaka nadaljnja beseda 10 din. Za vse druge oglase velja do preklica cenik št. 13 od 1. 11. 1981 dalje. Na podlagi mnenja sekretariata za informacije IS skupščine SRS (št. 421–1/72 od 28. 3. 1974) se za Dolenjski list ne plačuje davek od prometa proizvodov.

TEKOČI RAČUN pri podružnici SDK v Novem mestu: 52100–603–30624 – Naslov uredništva 68001 Novo mesto, Glavni trg 7, p. p. 33 (telefon (068) 23–606 – Naslov uprave Jenkova 1, p. p. 33 tel. (068) 22–365 – Naslov ekonomske propagande in malih oglasov: Glavni trg 3, p. p. 33, telefon (068) 23–611 – Nenaročenih rokopisov in fotografij ne vračamo – Časopisni stavek, filmi in prelom DITC tozd Grafika Novo mesto – Barvni filmi in tisk: Ljudska pravica, Ljubljana.

Kje si, ljubi Jožko,
kje tvoj mili je obraz?
Že leto dni v grobu spiš,
a v naših srcih še živiš.

V SPOMIN

17. decembra bo minilo prežalostno leto, odkar nas je v 27. letu tragično zapustil naš dragi sin, brat, striček, bratranec in nečak

JOŽKO MAVSAR

z Gore pri Krškem

Ne moremo verjeti, da te res ni več in te tudi ne bo nikoli več. Hvala vsem, ki se ga spominjate, obiskujete njegov prerani grob in mu prinašate lučke in cvetje.

Žalujoči: vsi njegovi

V SPOMIN

15. decembra je minilo žalostno leto dni, odkar me je za vedno zapustila draga žena

IVANA ŽIBERT

Vina gorica 5, Trebnje

V domu je praznina, v srcu bolečina. Še vedno spomin na te mi bo ostal, ker bom o tebi premišljeval. Kako je moglo do tega priti, da si morala prerano s tega sveta oditi. Vsi tisti, ki prižigajo na tvojem grobu sveče, naj jim nihče ne reče, že polni so sreče. Jaz pa kot tvoj mož nimam sreče, samo za tabo še rane boleče.

Žalujoči: mož Slavko

ZAHVALA

Po težki bolezni nas je za vedno zapustila naša draga mama

MARIJA PETRIC

z Radovice 45 pri Metliki

Iskreno se zahvaljujemo vsem sorodnikom, vaščanom, prijateljem, sindikalni organizaciji DSSS – IMV, pevkam za poslovilne pesmi, zdravniškemu osebju za lajšanje zadnjih trenutkov življenja in vsem, ki ste jo spremili na zadnji poti, darovali vence in cvetje ter nam izrekli sožalje.

Žalujoči: vsi njeni

ZAHVALA

V 44. letu nas je zapustil mož, oče in brat

TONE KOSEC

Breška vas 7, Šmarješke Toplice

Iskreno se zahvaljujemo vsem, ki so pokojnega spremili na njegovi zadnji poti, mu darovali vence in cvetje, nam pa izrazili sožalje. Posebej se zahvaljujemo sosedom Kostrevc in Maznik za vso pomoč v najtežjih trenutkih. Prisrčna hvala tudi župniku za lepo opravljeni obred.

Žalujoči: vsi njegovi

ZAHVALA

Po težki in dolgotrajni bolezni nas je v 80. letu starosti zapustil naš dragi mož, oče, stari oče, brat in stric

ANTON ROŽMAN

s Sel pri Semiču

Iskreno se zahvaljujemo sorodnikom, znancem, sosedom, posebno Simoničevim, Vidmarjevim, Hočevarjevim in Dajčmanovim iz Gabra, za pomoč in darovane vence. Enako se zahvaljujemo tudi Iskri Semič, KZ Črnomelj, osebju ZD Semič za pomoč med boleznijo in župniku za opravljeni obred.

Žalujoči: vsi njegovi

ZAHVALA

V 89. letu je nenadoma umrla naša sestra in teta

FRANCKA KOVAČIČ

iz Struge 1

Iskreno se zahvaljujemo stanovalcem Struge za pomoč. Iskrena hvala sestram in obema duhovnikoma za lepo opravljeni obred, darovalcem cvetja in vsem, ki so pokojnico spremili na njeno zadnjo pot.

Vsi njeni

ZAHVALA

V 83. letu starosti nas je za vedno zapustila naša draga mama, stara mama, prababica, tašča in teta

ANGELA MAVSAR

iz Rumanje vasi 29

Iskreno se zahvaljujemo sorodnikom, sosedom, prijateljem in znancem, ki so nam v težkih trenutkih stali ob strani, pokojni darovali vence in cvetje. Posebno zahvalo smo dolžni dr. Balogu, sosedom Berkopčevim, Gričarjevim in Longarjevim, ZB Straža, obema govornikoma. Hvala tudi delovnima organizacijama „Bor" Dolenjske Toplice in „Novoles", Društvu upokojencev Straža, godbi in pevcem.

Žalujoči: vsi njeni

OSMRTNICA

Sporočamo žalostno vest, da je umrl

ALOJZ PIRC

upokojenec tozda Elektro Novo mesto

Delovnega in spoštovanega tovariša bomo ohranili v trajnem spominu.

TOZD ELEKTRO NOVO MESTO, IO sindikata

Novo mesto, dne 13. decembra 1982

ZAHVALA

V 81. letu starosti nas je zapustil naš dragi oče, stari oče in stric

MIHAEL ŽVEGLIČ

iz Stržišča 17, Sevnica

Zahvaljujemo se vsem, ki ste nam nudili pomoč, obiskali pokojnega, se udeležili pogreba, darovali vence in cvetje, plačali maše ali drugače izkazali pozornost ob tem žalostnem dogodku. Posebno zahvalo smo dolžni sosedom, delavcem DO Mercator–Kmetijski kombinat Sevnica, delavcem Komunalnega podjetja, ki so sodelovali pri pogrebu, župniku za opravljeni pogrebni obred in lepi govor ter vsem sorodnikom in znancem.

Žalujoči: hčerka Mija z družino, sin Srečko z ženo Fani ter vnuka Srečko in Franci z družinama

---

ZAHVALA

V 55. letu nas je po težki in hudi bolezni zapustil naš dragi mož, oče, brat, stric, svak, nečak in bratranec

ALOJZ BIZJAK

Ardro 8, Raka

Iskrena hvala vsem sorodnikom za darovano cvetje, vence in denar ter za spremstvo na zadnji poti. Hvala dr. Pircu in Milki Kranjc za lajšanje bolečin in sestri usmiljenki za pomoč. Zahvaljujemo se Gasilskemu društvu Raka za venec in spremstvo, praporščakoma, govorniku ob odprtem grobu, župniku za opravljeni obred in DO IMV Novo mesto ter sodelavcem. Hvala vsem sosedom za nesebično pomoč, posebno Bajčevim.

Žalujoči: vsi njegovi

V SPOMIN

17. decembra bo minilo žalostno leto dni, odkar nas je po težki bolezni zapustila naša draga žena, mamica, hčerka, sestra in teta

MARIJA PAVLOVIČ

roj. KRANJC

Hvala vsem, ki se je spominjate in prižigate sveče na njen prerani grob.

Vsi njeni
Brusnice, Novo mesto, Wendlingen

Ko kruta usoda
iztrgala nam te je,
ti dan in noč na
tvojem grobu svečke
gorijo, da, ljubi Drago,
ne pozabimo nikoli nate.

V SPOMIN

20. decembra bo minilo boleče in najbolj žalostno leto v našem življenju, odkar nas je v 27. letu starosti zapustil naš

DRAGO PILETIČ

Gor. Gradišče 21, Šentjernej

Spomin nanj bo ostal živ in tudi čas nikoli ne bo izbrisal bolečin. Hvala vsem, ki obiskujejo njegov prerani grob in mu prižigate svečke.

Žalujoči: vsi njegovi

ZAHVALA

Ob boleči izgubi mojega dragega moža

RUDOLFA LISCA

iz Sevnice, Heroja Maroka 24

se iskreno zahvaljujem vsem, ki ste pokojnega spremili na njegovi zadnji poti, mu darovali cvetje in vence. Posebno toplo se zahvaljujem družini Marc za vsestransko in nesebično pomoč v najtežjih trenutkih. Hvala govornikom za poslovilne besede, skupščini republiškega odbora Rdečega križa Slovenije, občinskemu odboru RK Sevnica in osnovnim organizacijam RK Boštanj, Šentjanž, Loka, osnovne šole Savo Kladnik Sevnica in Zvezi združenj borcev NOV Sevnica, občinski konferenci SZDL, društvu upokojencev, Gasilskemu društvu Sevnica in njegovemu moškemu pevskemu zboru, železniški pihalni godbi iz Zidanega mosta, Železniški transportni organizaciji Novo mesto in župniku za opravljeni obred.

Žena Francka v imenu vsega sorodstva

ZAHVALA

V 88. letu starosti nas je zapustila draga mama, babica in prababica

KATARINA HUDELJA

roj. Primožič
iz Svibnika 7, Črnomelj

Iskrena hvala za vsestransko pomoč Kuretovim in Mimici Planinc ter vaščanom za darovano cvetje. Hvala podjetju za PTT promet Novo mesto in tozdu M. O. Belt Črnomelj za podarjene vence in izrečeno sožalje. Iskrena hvala tudi kaplanu iz Črnomlja za lepo opravljeni obred in vsem, ki ste pokojno spremili na zadnji poti.

Žalujoči: vsi njeni

ZAHVALA

Hvala vsem, ki ste nam ob smrti našega

STANKA GRANDE

čevljarskega mojstra v pokoju
Cvelbarjeva 14, Novo mesto

stali ob strani, izrazili ustno ali pismeno sožalje, pokojnemu darovali cvetje in ga spremili na zadnji poti. Zahvaljujemo se tudi zdravnikom in drugemu osebju novomeške bolnišnice za dolgoletno zdravljenje. Hvala proštu za opravljeni obred in besede slovesa.

Vsi njegovi

Portret tega tedna

BERNARDA ZORKO

To žensko občudujem, zagotovo pa nisem edina. Pri njej bi se veljalo učiti modrosti življenja, smisla bivanja, za zgled pa je lahko tudi v najpreprostejših človeških vrlinah. Bernardi Zorko je 36 let in je do tistega usodnega februarskega dne pred petimi leti živela povsem običajno življenje. Doma iz Dobove pri Brežicah je prvo službo kot medicinska sestra opravljala v brežiški porodnišnici, potem ko se je poročila, sta z možem iskala zaposlitev s stanovanjem. Tako sta prišla v Novo mesto: ona kot medicinska sestra na kirurgiji v šok sobi, on kot strojni inženir. Po treh letih je prišla v dermatološko ambulanto bolnišnice in tam ostala zadovoljna spet do tistega februarskega dne. Medtem je rodila dva fanta, v Regerči vasi so sezidali hišo, vse je teklo kot nešteto drugim krajanom, do . . .

„Bilo je 2. februarja 1978, ko smo v slabem vremenu službeno z osebnim avtom potovali v Metliko in Črnomelj. Bila sem delegatka samoupravnih organov. V ovinku pri spodnjem Badovincu smo zleteli s ceste v globačo. Vrglo me je iz avta, znašla sem se na snegu in vse me je grozno bolelo. Ko sem začutila v spodnjem delu telesa vse mravljinčasto, sem vedela, kaj je: zlomljena hrbtenica. Po zdravljenju, ki je trajalo celih devet mesecev, sem prišla domov na invalidskem vozičku. To je bil najhujši udarec. Zaveš se, da se je svet okrog tebe zaprl. In dotolče te upokojitev. Vedela sem, da službene ne bi mogla nikdar več opravljati, ampak ko to dobiš na papirju in veš, da prav za prav ne smeš več delati, je nov šok. Na tej točki prenekateri obupa, jaz pa nisem. Z neverjetno voljo sem začela boj za življenje od nične točke. Zaradi otrok, družine, moža, ki mi je ves čas zgledno stal ob strani, me spodbujal in mi veliko pomagal. Rekla sem si: Dokler imam zdrave roke in mi razum dela, sem še lahko koristna.

Počasi sem začela v stanovanju, preurejenem za paraplegika, delati vse sama, ustanovljeno je bilo društvo paraplegikov in od začetka sem bila tajnica. Reči moram, da imam danes, po petih letih nesreče, toliko dela, administrativnih poslov, telefoniad, da sem popolnoma zaposlena in niti na redni dopust ne utegnem. Imam v dobrem še teden dni bivanja v Čateških Toplicah, pa zaenkrat nimam časa . . .“

Bernarda Zorko mi je sama zelo urejena na pogled in v brezhibno pospravljenem stanovanju vse to pripovedovala na način, kot bi pravila povest koga drugega. Enkrat samkrat bi jo skoraj zmagale solze, sicer pa se smeji in kramlja prijetno, nezagrenjeno, kot malokatera vrstnica njenih let. Najbolj sovraži sočutje, pomilovanje zdravih do paraplegikov, ki so se znali postaviti na noge in so družini in družbi še kako koristni.

Zorkova je tudi tajnica regerške krajevne skupnosti in predsednica koordinacije vseh invalidskih organizacij. Te funkcije terjajo od nje spremljanje vseh družbenopolitičnih dogajanj, tako da je res sredi življenja. Prenekateri, ki se je znašel v podobnih okoliščinah, pa je za svojo okolico in družbo problem. Ni mu dana taka notranja moč, da bi lahko življenje začel iznova. Kot bi se vdrugič rodil.

RIA BAČER

POTOK IN LJUDJE ODNAŠALI KORUZO – Tako so „zasačeni“ trebanjski kmetje v soboto popoldan čakali na odločitev. Na koncu so koruzo le odpeljali, zadnje dejanje pa bo rekel javni tožilec. (Foto: J. Pavlin)

So bili kmetje „mrhovinarji”?

Trebanjski kmetje s prizorišča nesreče odpeljali osem ton koruznega zrnja

Minuli petek zjutraj je pri Trebnjem zdrsnil z avtomobilske ceste in se prevrnil na bok tovornjak prevozniškega podjetja Kula v Somborski občini. Nesreča ne bi bila na tej najbolj krvavi cesti nič posebnega, saj je minila brez prask in velike materialne škode, če tovornjak ne bi vozil dvajset ton razsute koruze, namenjene ljubljanskemu Žitu.

Ko so naslednji dan tovornjak dvignili, je z njim odšlo nekaj več kot polovica tovora, približno osem ton pa je je ostalo na kupu v strugi majhnega potoka. Ta je zaradi obilice padavin od petka na soboto naraščal in odnašal koruzo v Temenico. Ko so bližnji kmetje iz okolice Trebnjega videli, da koruza teče mimo njih, so z vozovi, cizami in žaklji hiteli na prizorišče. Lastnika ni bilo, zato so reševali, kar se je dalo. Zadnjo skupino, v kateri je bilo približno petnajst kmetov, so miličniki zadržali s koruzo vred do sobote zvečer, in ker do tedaj še ni prišel ukaz, kaj ukreniti, so odšli domov miličniki in kmetje. Koruzno zrnje je bilo od dežja že močno napeto in primerno le za takojšnje krmljenje.

Kmetje so pobirali koruzo brez dovoljenja. Ali pa so zaradi tega res „mrhovinarji“, kot v žargonu imenjujemo ropanje vozil v nesreči, to bo razčistil javni tožilec, kateremu so miličniki kmete prijavili. Kazen pa bo zagotovo doletela prevozniško podjetje Kula, ki ni organiziralo pravočasnega reševanja razsutega tovora.

JANEZ PAVLIN

TRAGEDIJA ZARADI SPORA

V četrtek, 9. decembra, so zaradi suma poskusa uboja odvzeli prostost 16-letnemu R. A. Omenjenega dne popoldne sta 75-letni Anton Kalič iz Osrečja in njegova žena v gozdu nad Osrečjem pripravljala drva. Mimo je s kolom v roki prišel R. A. Spravil se je nad Kaliča in ga začel poditi iz gozda, saj imajo Kaličevi in mladoletnikova družina že nekaj časa spor zaradi gozdnega lastništva. Kalič se za mladoletnika ni zmenil, nakar ga je slednji napadel s kolom ter ga hudo poškodoval po glavi. Antona Kaliča so odpeljali v novomeško bolnišnico, kjer pravijo, da je v kritičnem stanju.

RAZSTAVA V BANKI

V pritličju Temeljne posavske banke v Krškem, kjer ima svoje prostore stanovanjsko poslovna enota, je razstavljenih petnajst olj in akvarelov domačina Viktorja Zemljaka. Slike bodo na ogled do konca decembra.

INŽ. JUGIN V SEVNICI

Znani konstruktor nekaterih naših uspešnih vojaških letal in plodoviti publicist o osvajanju vesolja inž. Milivoj Jugin bo spet gost sevniških raketarjev. To marljivo društvo priredi jutri ob 16. uri v dvorani sevniškega gasilskega doma zanimivo predavanje s številnimi izrednimi barvnimi diapozitivi. Inž. Jugin je bil med drugim priča prve uspešne izstrelitve Space Shuttla v ZDA in njegovega nič manj spektakularnega pristanka na slanem jezeru. Dopoldne bo zanimivi gost predaval letalcem v Cerkljah in učencem osmih razredov sevniške osnovne šole. V avli sevniškega gasilskega doma bo ta dan tudi priložnostna razstava o dejavnosti in številnih uspehih sevniških raketarjev. Slednji so ponovno prireditelji vse jugoslovanskega simpozija na Lisci o teh vprašanjih.

Z izmišljenimi podatki prišli do bonov

Boni tudi za motorje in žage, ki jih ni

Govorice o kupčijah z boni in goljufijah le niso brez osnove. Tako je pokazala nedavna akcija novomeškega sekretariata za notranje zadeve in uprave inšpekcijskih služb Novo mesto, ko so preverjali seznam lastnikov motornih koles, ki so dvignili bone. Zvezna uredba namreč pravi, da lastnikom koles z motorjem pripada mesečno 5, lastnikom registriranih motornih koles pa 10 litrov bencina.

„Iznajdljivost“ resnično ne pozna meja. Za začetek kar zajeten seznam goljufov in njihovih domislic to najbolje potrjuje. Nekaj je bilo takih, ki so si enostavno izmisliti potrebne podatke (številka motorja, moč, naslov itd.), spet drugi pa, ki so imeli kolesa z motorjem, so z lažnimi podatki navajali, da imajo registrirano motorno kolo in tako dobili 5 litrov goriva več. Bili so tudi primeri, ko so občani že zdavnaj opuščene in zarjavele motorje prijavljali kot vozne in tako dvigali bone.

Alojz Jaklič iz Dolnjega Kota je tako prišel do bonov za 15 litrov bencina, njegov sovaščan Miran Kuml do 30 litrov, Stanislav Gorenčič, prav tako iz Dolnjega Kota, jih je prigoljufal za 15 litrov, enako Rajko Avbar iz Trebče vasi.

Te dni pa so uslužbenci postaje milice iz Črnomlja prijavili novomeškemu tržnemu inšpektorju še sedmerico iz romskih naselij Łokve in Kanižarice. Marjan Brezar, Cvetka, Dušica, Slavko in Milan Hudorovac, Zlatko Škrtič in Beba Perkovič so se namreč ob izdaji bonov spomnili nove pogruntavščine. Izmislili so si, da imajo doma motorne žage in dali tudi lažne podatke. Vsak je dvignil bonov za 15 litrov bencina.

O vseh goljufijah je seznanjen tudi temeljni javni tožilec, kazni pa bo izrekel sodnik za prekrške. Kazni znašajo od 500 do 10.000 din.

Druži jih glas strune

Na kmetiji Libenškovih na Libni vadi tamburaški ansambel, ki brezplačno igra na različnih prireditvah

Pred več kot tremi leti so prvikrat javno nastopili, od tedaj pa člane tamburaškega ansambla z Libne pogosto srečujemo na raznih prireditvah, največkrat gasilskih. „Vsepovsod igramo brezplačno,“ pravi 66-letni Jakob Libenšek, ustanovitelj in duša ansambla.

Jakob na stara leta z ženo pomaga pri kmetovanju sinu Branku, ki se ukvarja s prašičerejo, ob strani pa ne stojita niti Rafko in Zdenka, vsi štirje Libenški pa predstavljajo hrbtenico ansambla, saj brenkajo na drugi in tretji brač, kitaro in drugo bogarijo. Zvočno podobo ansambla dopolnjujejo še Branko Vodopivc na prvem braču, Tone Mihoci na berdi, ki jo obvlada tudi Slavko Jamnik, in Drago Kramar na biscernici. Kmetje, ključavničarji in tehnik, če naštejemo prevladujoče poklice libenskih taburašev, se dobro razumejo. Na vajah se dobijo vsaj dvakrat v mesecu.

„Libenškovi pa večkrat vadimo takoj, ko v hlevu zvečer opravimo svoje vsakdanje delo. Inštrumente, ki so zelo redki, imam še od predzadnje vojne, saj sem od leta 1932 igral biscernico v ansamblu v Stari vasi. Nekaj inštrumentov nam je posodilo koprivniško prosvetno društvo, kjer je tamburaška sekcija po smrti vodje, razpadla,“ pripoveduje Jakob. Pri Libenškovih imajo poleg inštrumentov, ki so povečini madžarskega izvora, še rusko balalajko, češko mandolino, citre in druge.

P. P.

LES DA NARAVNI TON – Vasja Matjan (prvi z leve, ob Jakobu Libenšku), pevec pri Henčkovem ansamblu, je že zapel ob spremljavi libenskih tamburašev. Matjan, priljubljeni živinozdravnik krških kmetov, pravi, da se da peti z Libenčani občuteno, saj tu ni elektronike, les pa je še vedno dal pravi, topel ton. (Foto: P. Perc)

RAZSTAVA NOVOLETNIH ČESTITK

Vabimo vas na razstavo novoletnih čestitk – izdelkov likovne sekcije osnovne organizacije ZSMS Drska, ki bo 17., 18. in 19. decembra od 16. do 19. ure v bloku na Šegovi 4.

PRIZMA V NOVEM MESTU

Priljubljeni in poznani ansambel Prizma pripravlja v četrtek, 30. decembra novoletni ples v športni dvorani Marof v Novem mestu. Odkar se je ansambel prebil v vrh priljubljenosti, ga v Novem mestu še nismo slišali.

ZGOREL V PLAMENIH

V soboto zvečer je prišlo do tragedije v stanovanjski hiši Karla Papeža v Ratjah pri Hinjah. Vse kaže, da je 48-letni Papež, ki je na kmetiji živel sam, zaspal ob prižganem cigaretnem ogorku. Dim so opazili najprej sosedje, hip zatem pa je tudi zagorelo. Za Papeža ni bilo več pomoči.

SPOSOJENO TRNJE

– Ko bi novinarji bili plačani vsaj tako kot sekretarke tistih, ki mislijo, da bi mogli bolje urejevati časopise, morda ti časopisi ne bi bili tako slabi.

(Iz Svijeta)

– Zdaj, ko smo se dokončno prepričali, da so naši politiki nepogrešljivi in da imajo vedno prav, je skrajni čas, da jim nabavimo neke boljše narode in narodnosti.

(Iz Svijeta)

Podboršt: krvava sobota

V soboto nekaj pred poldnevom se je na „Dolenjki“ pripetila letos najhujša prometna nesreča – Pet mrtvih

Dolenjska magistrala je bila v soboto nekaj pred poldnevom prizorišče doslej najhujše prometne nesreče letos na slovenskih cestah. V silovitem čelnem trčenju osebnega avtomobila francoske registracije z Integralovim avtobusom je pri Podborštu življenje izgubilo pet ljudi, deset pa jih je bilo ranjenih.

30-letni Turek Mustafa Kilic se je v soboto nekaj po enajsti uri odpeljal iz Trebnjega proti Ivančni gorici, v Podborštu pa je v blagem desnem ovinku pričel prehitevati tovornjak. Takrat mu je nasproti pripeljal avtobus Integrala, v katerem je bilo 50 potnikov. Voznik avtobusa, 42-letni Karel Krošl, je osebni avto opazil šele v zadnjem trenutku in trčenja ni mogel preprečiti. Simca, v kateri se je poleg voznika peljalo še 7 potnikov, se je dobesedno zarila pod avtobus.

Voznik in štirje sopotniki so bili takoj mrtvi, vkleščeni med razbitine avtomobila, medtem ko so dva otroka z njuno materjo pripeljali v bolnišnico, kjer se še bore za njihova življenja. V avtobusu je bilo poleg šoferja in sprevodnika ranjenih še pet potnikov. Magistralna cesta je bila v soboto zaprta do 14. ure, potniki iz ponesrečenega Integralovega avtobusa pa so več kot dve uri čakali na mrazu na drugo vozilo.

Zemlje samo za grob tašče

Sedeli so v rdeče pobarvani sobi. Njih obrazi so bili zamišljeni in resni, zato je človek lahko sklepal, da se ne bo trobezljalo, kot je bilo to sicer že zakoreninjeno, ampak da bodo izrečene globoke besede, težke, premišljene, predvsem konkretne.

„Hm, hm,“ se je glasno odkašljal tovariš Župan, nakar je povedal, da začenja sestanek, na katerem se bodo pogovorili o tem, kako je treba vsak košček zemlje temeljito obdelati.

„Hrana ni zgolj eksistenčno vprašanje, ampak postaja iz dneva v dan močnejše orožje tistih, ki jo imajo v izobilju,“ je prvi v razpravi zafilozofiral tovariš Sezedelejevič.

„Pri nas so neobdelana še prava prostranstva. Nekaj tisoč hektarjev najplodovitejše zemlje bi bilo treba preorati, zasaditi in posaditi. V bodoče se nam ne sme več dogajati, da bi ta zemlja ne videla plugov. Vsako ped je treba izkoristiti, iz vsakega koščka je treba iztisniti, kar se največ iztisniti da,“ je v mislih vžigal traktorje tovariš Sindikalič.

„To deželo je spet treba napraviti kmečko. Nacionalna sramota je, da, nacionalna, da celo pšenice nimamo dovolj za kruh, ki ga pojemo. In zakaj je tako? Zato, ker smo zapustili vasi, zapustili smo kmetije, pogospodili smo se. Sram nas je prijeti za plug. Zavzemati se je treba za to, da bomo v bodoče obdelali vsak košček zemlje,“ je nekoliko zatežil tovariš sekretar Rdečnik.

Tovariš Mladič ni prispeval k razpravi nič osvežujočega. Dvaindvajsetkrat je ponovil treba je, šestnajstkrat je podčrtal moramo, natanko štiriinštiridesetkrat pa je rekel: prizadevali si bomo.

Tone Kmetič je sedel na zadnjem stolu. Zraven njega, se pravi na predzadnjem, je dremuckal Jože Plugič.

„Ti pa morajo imeti zemlje, ti, ko toliko govorijo o njej,“ je šepnil Kmetič Plugiču.

„Kaj praviš?“ se je osvestil Plugič.

„Pravim, da so govorniki pravi kmetje, ko toliko govorijo o zemlji.“

„Ne bodi trapast, Kmetič! Vsi skupaj je imajo toliko, da četudi jo združijo, ne bi mogli vanjo pokopati več kot ene tašče hkrati.“

TONI GAŠPERIČ

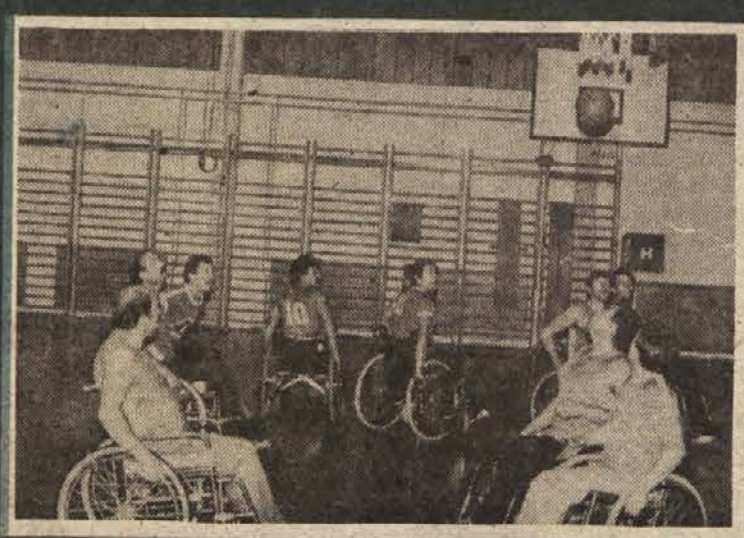

NE GRE ZA KOLAJNE, AMPAK ZA ŽIVLJENJE

Kdor hoče spoznati ljudi z močno voljo do življenja, mora spoznati kakšnega paraplegika. To so invalidi, ki nočejo usmiljenja in lažne solidarnosti, ampak upravičeno zahtevajo, kolikor le mogoče enakopraven položaj v družbi. Simetrična ohromelost, na primer obeh nog, kot v medicini pojasnjujejo paraplegijo, seveda ne dopušča, da bi paraplegika zaposlili na slehernem delovnem mestu. Navezanost na invalidski voziček pa vendarle omogoča opravljanje prilagojenih delovnih posegov, dostikrat pa tudi povsem „normalnega" dela. Sleherni izmed nas se lahko vsak hip znajde v druščini okoli 600 paraplegikov, kolikor jih je zaenkrat v Sloveniji.

Nedavno je predsednik Zveze slovenskih paraplegikov Ivan Peršak povedal, da je nekdo ohromel celo doma v kopalnici, pri umivanju zob. Paraplegik torej ne postaneš le ob prometni nesreči, ali ob delovni nezgodi. Peršaka, ki ima največ zaslug za organiziranost slovenskih paraplegikov in boljšo povezanost vseh paraplegikov v državi, ne skrbi toliko položaj v Sloveniji, kot v Srbiji, kjer take organizacije še ne poznajo, še bolj pa na Kosovu, kjer so pred časom odgovorili, da pri njih sploh ni paraplegikov(!). „V Črni gori so šele na začetni stopnji organiziranosti, Makedonija je tik pred ustanovitvijo zveze, medtem ko Slovenci že dobro sodelujemo s paraplegiki v sosednji Hrvatski ter v Bosni in Hercegovini in z vojvodinskimi kolegi. Tam, kjer so paraplegiki nepovezani, je njihov položaj slab. V Sloveniji, kjer je letni prirastek paraplegikov okoli 40, predvsem mladih ljudi, se lahko pohvalimo z vrhunskim zavodom za rehabilitacijo invalidov, dobili smo pravno podlago za ustrezne arhitektonske rešitve in še kaj. Največ pa je vredno, da smo se sami združili in vzeli usodo v svoje roke," razlaga predsednik koordinacijskega odbora jugoslovanskih paraplegikov Ivan Perčič, ki je po poškodbi pri delu pred 23 leti tudi sam na vozičku. Kljub invalidnosti pa je ohranil vitalnost z nenehnim gibanjem, tako da je za vzor mlajšim paraplegikom.

Navzlic očitnemu napredku pa terja življenje na vozičku še vedno precejšnjo smrtnost med paraplegiki. Še zmeraj so prednje postavljene neviđne ovire in ob razmeroma dobrem gmotnem položaju slovenskih paraplegikov si kaj težko predstavljamo, kako je šele drugod po Jugoslaviji, zakaj celo v razviti Hrvatski ne poznajo enotne institucije za take invalide. Zato je tolikanj bolj pomemben slovenski „model", kot zgled in pomoč. Paraplegiki se pritožujejo, da pri nas še dobre sedežne blazine ne izdelujejo, zato je marsikaj odvisno, kako se kdo znajde. Še dobro, da v „Soči" izdelujejo vozičke, kajti uvozne težave poznamo, čeprav tudi sedemnajst tisočakov za domač voziček ni ravno malo. Uvoženi invalidski vozički so resda precej lažji, vendar tudi dražji. Voziček na električni pogon stane reci in piši dvanajst starih milijonov, zato si ga lahko le redko kdo privošči.

Visoka šola za telesno kulturo v Ljubljani je napravila raziskave, kako športna rekreacija vpliva na paraplegike. Analize so pokazale, da je košarka najprimernejša, saj daje podobne učinke za zdravje kot kolesarjenje. Zato ne presenča, da je košarka postala zelo priljubljena med paraplegiki; za rekreacijo ni nikoli škoda denarja, kajti njena množičnost je iztrgala iz zaprtih prostorov že marsikakšnega paraplegika. Razgibavanje in pridobljene telesne sposobnosti zmanjšujejo zdravstvene stroške in povečujejo delovno zmožnost, najpomembnejše pa je, da vse to nenehno gibanje pravzaprav ohranja mnoge paraplegike pri življenju. Ne gre za kolajne, ampak za življenje. Doslej so slovenski paraplegiki, med njimi sta bila tudi Dolenjca Tine Gorenc in Jože Okorn, osvojili najžlahtnejša odličja na olimpijskih in svetovnih prvenstvih. Zdaj, ko so dosegli vse, kar se da doseči v posamičnih disciplinah, dobiva poglavitno besedo množičnost. Tekmovalni šport se je umaknil rekreaciji. Prav košarka je še bolj zbližala slovenske paraplegike s kolegi na Hrvaškem, v Bosni in Vojvodini. Letos so se moštva iz teh okolij srečala že na dveh turnirjih, v Kraljevici in na Senovem. Drobna pozornost ob turnirju v tem rudarskem kraju, ki so jo pokazali slovenski paraplegiki, je dokazala, da so to v pravem pomenu prijateljska srečanja. Vojvodinci zaradi pomanjkanja bencina niso prišli na turnir, zato je Slovenija nastopila z dvema moštvoma. Ker so zaenkrat Slovenci še „profesorji" za druge košarkarje, so seveda zmagali, druga je bila Hrvatska in tretja druga ekipa Slovenije. Gostje iz Bosne in Hercegovine še nimajo toliko izkušenj in niso zmagali v nobeni tekmi. Ker pa so prišli na merjenje moči od tako daleč, so jim slovenski paraplegiki spontano izročili svoj pokal. Gledalci na tribunah, med katerimi je bilo največ mladih, so to toplo pozdravili. Navidezna malenkost jim je bila, če že ne dobra šola tovarištva, vsaj povod za razmišljanje, kaj je zlagana skromnost raznih naših športnih zvezdic, ki se odpovejo nezasluženim honorarjem za reklamiranje, recimo, športne obutve, in kaj je preprosto, a bogato — športno srce.

PAVEL PERC

varčujmo

ZA NAJDALJŠO NOČ

Silvestrovo v lokalih bo letos verjetno stabilizacijsko tudi kar zadeva ženske toalete. Četudi boste imele le novo belo volanasto bluzo ali boste na staro prišili čipke, bo vaš videz lahko zelo slavnosten in moderen, posebno, če boste za ta dan posodobile pričesko. Povsem novo podobo si lahko vsaj za en večer nadenete, če običajno pričesko zamenjate s slavnostno. Vam bosta ti dve zamisli kaj pomagali?

SILVESTER ZA DVA

Imeniten večer ob prehodu iz leta 1982 v 1983 boste lahko doživeli tudi doma z ljubljeno osebo ali prijateljem. Vsekakor pa k razpoloženju sodi primerno pripravljena miza. Ni potrebno kupovati novoletne jelke. Z nekaj smrekovimi vejicami, zabodenimi kot ikebana, ki pa imajo v sredi obvezno svečo, bo novoletno vzdušje tu. Kot okrasek je lahko še za vsako osebo manjša figurica dedka Mraza.

LEDENI PRIHRANKI

Živila najbolje ohranimo za krajšo ali daljšo dobo s hlajenjem in zmrzovanjem oziroma globokim hlajenjem. Naprave za to so hladilniki, zamrzovalne skrinje in zamrzovalne omare. Hladilniki preprečujejo s hlajenjem z električno energijo hiter razvoj bakterij v živilih in vzdržujejo hranljivo in vitaminsko vrednost živil.

Tako na primer sveže mleko vsebuje približno 3000 bakterij na kubični centimeter. Če pustimo mleko dva dni pri temperaturi plus 15 °C, se število bakterij v kubičnem centimeru poveča na 40 milijonov in mleko se skisa. Ko pa mleko shranimo v hladilnik, kjer je temperatura 4 do 5 °C, se število bakterij v istem času poveča samo na 4000. Hladilne naprave tako umetno zavirajo staranje živil in nam omogočajo večjo izbiro hrane in njeno bolj smotrno uporabo.

Hladilniki dosegajo temperature od plus 2 do plus 8 °C, v izparilniku pa glede na eno, dve ali tri zvezdice minus 6, minus 12 in minus 18 °C Celzija. Zamrzovalne skrinje in omare dosegajo temperature od minus 18 do minus 32 °C. Vse lepo in prav, kaj pa je s porabo električne energije?

Poraba elektrike je pri vsaki hladilni napravi odvisna od namestitve, načina uporabe, vzdrževanja, velikosti in seveda kakovosti. Zamrzovalniki porabijo nekako kilovat na dan na 100 litrov prostornine. Tristolitrski zamrzovalnik torej blizu 3 kilovatne ure na dan, stolitrski en kilovat. Klasični hladilniki (140 do 180 litrov) porabijo glede na zvezdice (0 do 2 zvezdici) od 0,6 do 1,5 kilovatne ure elektrike na dan, tri zvezdice pa 1,1 do 2,1 kilovata na dan.

Pol prazne hladilne prostornine nesmotrno trošijo elektriko. Zamrzovalnike v mestnih gospodinjstvih naj bi kupovali tako, da bi odpadlo na člana družine 60 do 80 litrov, na podeželju pa 90 do 100 litrov zamrzovalne prostornine. Hladilniki so najbolje izkoriščeni, če ima družinski član 40 do 50 litrov hladilne prostornine. Na porabo električne energije pri hladilnikih zelo vpliva zamrzovalni predal. Če imamo zamrzovalnik, se zamrzovalnemu predalu hladilnika z dvema ali tremi zvezdicami lahko odpovemo in s tem prihranimo do 50 odstotkov električne energije.

Poraba električne energije hladilnika ali zamrzovalnika je odvisna predvsem od zunanje temperature, torej od temperature prostora, v katerem je naprava nameščena. Čim nižja je temperatura v prostoru, manjša bo poraba električne energije za hlajenje notranje prostornine. Zato nameščajmo hladilnike, če je le možno, v neogrevanih prostorih, čim dlje od štedilnika, radiatorja, sonca.

V hladilni napravi temperatura ni povsod enaka. To razliko je treba izkoristiti za pravilno razporeditev živil, saj ne zahtevajo vsa živila enakega hlajenja. Tako vlagamo meso in ribe čim bliže izparilniku, mlečne izdelke v sredino, sadje in zelenjavo pa v spodnji del hladilnika. Če smo živila pravilno razporedili, lahko hladilno napravo brez nevarnosti za rok trajanja živil naravnamo na višjo temperaturo in s tem za okoli 10 odstotkov zmanjšamo porabo. Veliko prihranimo tudi z odpravo nekaterih razvad, ki so se uveljavile pri uporabi hladilnih naprav.

Hladilne naprave prepogosto odpiramo, tako nam uhaja ohlajen zrak, z njim pa tudi dragocene kilovatne ure. V hladilnik vlagamo tople ali celo vroče jedi in s tem trošimo elektriko. V hladilnik vlagamo nepokrita ali neustrezno embalirana živila in jedi. Tako povečujemo notranjo vlažnost hladilnika, vlaga se zaradi nizkih temperatur kondenzira in se v obliki ledu nabira na stenah izparilnika. Pri kondenzaciji oddaja vlaga prostoru toploto, kar poveča uporabo energije.

Pri pravilni uporabi hladilne naprave je zelo pomembna temperaturna regulacija. Vsak hladilnik je opremljen z regulatorjem temperatur. V hladilnik damo navaden termometer in nato z regulatorjem nastavimo potrebno temperaturo. Če odhajamo na daljšo pot ali dopust, je varčno, da hladilnik očistimo in izklopimo.

Kot smo že povedali, ledene obloge na izparilniku povečajo porabo električne energije. Led je dober toplotni izolator, zato zavira črpanje toplote iz hladilnikove notranjosti. Poleg tega debele obloge ledu zmanjšujejo koristno prostornino izparilnika. Zato je potrebno na vsakih nekaj tednov hladilnik odtaliti in očistiti.

Najpomembnejši kriterij kvalitete pri hladilniku in še posebej pri zamrzovalnik je toplotna izolacija ohišja. Razlika v porabi elektrike med različno izoliranimi aparati iste velikosti je tudi do 50 odst. Še sreča, da je „Gorenje," katerega izdelke največ kupujemo, kar ugleden proizvajalec hladilnih naprav.

VOJAŠKI KOTIČEK

RAKETNI SISTEM MX

Sklep predsednika ZDA Ronalda Reagana o namestitvi posebnih obrambnih sistemov jedrskih raket MX na območju države Wyoming je sprožil val polemik in kritik po vsem svetu. Predvsem v Ameriki mu nekateri krogi očitajo, da se je odločil za najcenejšo, a obenem tudi najmanj zanesljivo varianto za okrepitev obrambnih sposobnosti ZDA pred grožnjo nenadnega sovjetskega jedrskega napada. Spet drugačen ton imajo kritike z Vzhoda, od koder je washingtonska administracija deležna očitkov, da rakete MX sploh niso obrambnega značaja, ampak sodijo v okvir ponovnega oboroževanja ZDA, ki želijo porušiti obstoječe ravnotežje v številu in moči jedrskega orožja obeh velesil.

Tako ali drugače, Reaganov sklep je dokončen, ameriške davkoplačevalce bo stal okoli 26 milijard dolarjev. Tako bodo predvidoma leta 1986 v bližini letalskega oporišča Warren v Wyomingu na območju 72 kvadratnih kilometrov postavili v globoke silose 100 raket MX. Poglejmo si nekatere njihove značilnosti in bistvo kritičnih pripomb in pomislekov, ki so jih povedali nasprotniki te pobude iz Pentagona.

Nova ameriška medcelinska raketa, ki so jo krstili za MX, je sestavljena iz štirih stopenj, izdelale pa so jo štiri ameriške družbe. Raketa je dolga 21,3 metra, premer je 2,3 metra, ob vzletu je težka skoraj 90 ton, nosi lahko skoraj 3,5 tone tovora, medtem ko je nosilnost starejšega „Minutemana 3" samo 1,2 tone. S tako nosilnostjo lahko raketa MX „prevaža" do 10 jedrskih konic moči od 300 do 500 kiloton klasičnega razstreliva. Na razdaljo 13.000 kilometrov, kolikor je največji domet novega orožja, zgreši raketa tarčo za največ 150 metrov, medtem ko se je „Minuteman 3" „zmotil" za največ 220 metrov.

MX se poslužuje tako imenovane hladne tehnike izstrelitve, pri kateri se motorji prve stopnje vžgejo šele, ko so raketo že pognali iz njenega podzemeljskega betonskega bunkerja.

Sistem „goste razporeditve" (dense pack) predvideva namestitev raket v posebne silose na razdalji 550 do 600 metrov drug od drugega. Rakete bodo razporedili v obliki trikotnika, usmerjene bodo proti severu (najverjetnejša smer napada). Poleg tega bo vsak silos tako trden, da bo lahko vzdržal pritisk 261 kilogramov na kvadratni centimeter; podzemeljski silosi raket „Minuteman 3" imajo polovično odpornost.

Nekateri poznavalci kritizirajo obrambni sistem MX. Med drugim menijo, da bi Sovjeti lahko izvedli tako imenovani blokadni napad (pindown attack), s tem da bi povzročili v ozračju nad oporiščem v Warrenu eksplozijo serij treh močnih jedrskih nabojev (od 5 do 10 megaton) neprekinjeno vsako minuto za celih 15 minut ali celo uro. Elektromagnetni valovi, ki bi jih sprostile sovražnikove jedrske bombe, bi onesposobili (popolnoma zmedli) komunikacijski in elektronski sistem raket MX, ki ne bi več mogel vzleteti proti Sovjetski zvezi.

Sovjetom naj bi se ponudila tudi možnost, da izstrelijo rakete, katerih konice bi se zarile v zemljo in bi bile tempirane za istočasno eksplozijo, ki bi nepopravljivo razdejala vse silose.

Zaradi teh in tudi drugih razlogov so številni poznavalci pozvali Pentagon, naj poskrbi za pravočasno dopolnitev sistema MX s posebnimi protiraketnimi raketami tipa „Spartan", ki bi lahko že v ozračju uničile sovjetske uničevalne rakete.

Namestitev teh „lovcev raket" pa bi bila v popolnem nasprotju s sporazumom iz leta 1972 med Nixonom in Brežnjevom o prepovedi uporabe protiraketnih sistemov. Bojda so strokovnjaki tudi sicer opustili raziskave na tem področju, čeprav je Reagan že potrdil, da bodo tehnološke raziskave spet obnovili.

Odločitev o umestitvi raket MX je Reagan utemeljil s trditvijo, da je v zadnjih dvajsetih letih sovjetski potencial strateških raket in bomb premočno narasel in prehitel Američane, kot je prikazano na spodnjem grafikonu. Levo na je grafično ponazorjen Reaganov predlog o zmanjšanju strateške raketne oborožitve. Odprto ostaja seveda vprašanje, v kolikšni meri so ameriški podatki resnični in koliko je v njih propagande.

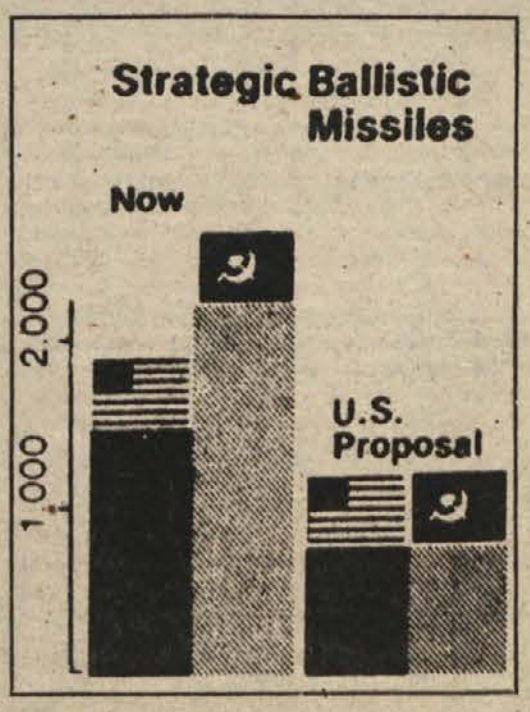

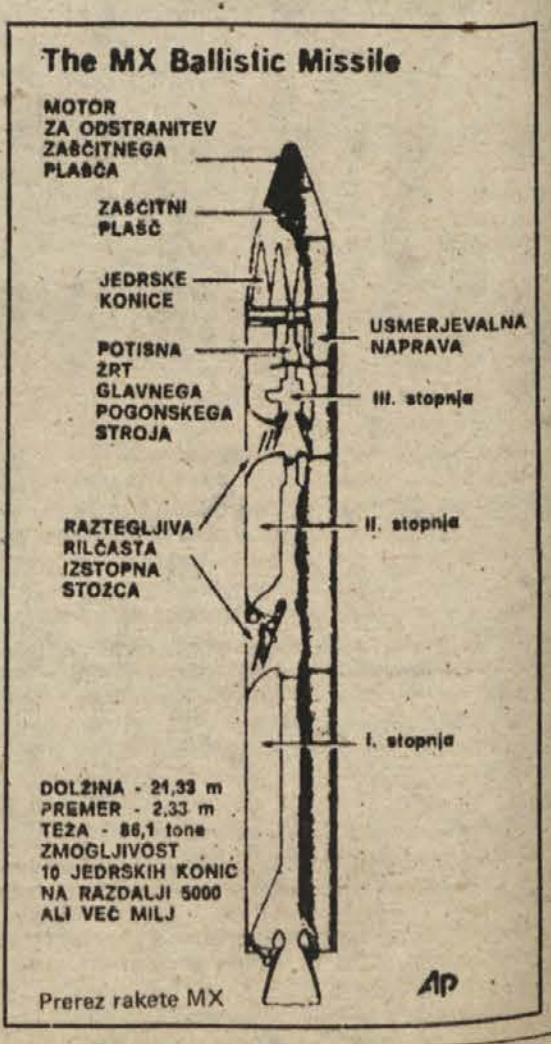

Prerez rakete MX

S KRUHOM SO VSE ŽALOSTI MANJŠE

Jugoslovansko kmetijstvo in dejavnosti, ki so povezane z njim, ustvarjajo več kot polovico vsega narodnega dohodka. Jasno je, da je kmetijstvo osnova našega gospodarstva in da je ravno od njegovega nadaljnjega razvoja v veliki meri odvisen uspeh načrtovane stabilnejše gospodarske politike. Kakšen naj bi bil ta razvoj v naslednjih letih in vse do leta 2000 ter kaj vse bi morali storiti za korenitejše spremembe razmer v jugoslovanskem kmetijstvu, opredeljuje pred kratkim izdelan dolgoročni program razvoja agroindustrijske proizvodnje, ki ga je pripravila komisija zveznih družbenih svetov za vprašanja gospodarske stabilizacije.

Povojna Jugoslavija je zabeležila ogromne razvojne spremembe. Toda že zelo močnega procesa deagrarizacije podeželja nismo znali dovolj izkoristiti. Mnogo bolj produktivni družbeni sektor je v štirih desetletjih pridobil le 16 odstotkov vse obdelovalne zemlje, njegov delež v vzreji živine pa znaša komaj desetino. Kmetov v vseh teh letih nismo znali vključiti v družbeno organizirano kmetijstko pridelavo, to pa narediti ekonomsko zanimivo.

LAHKO BI IMELI TRI ŽETVE

Produktivnost v kmetijstvu je majhna in naravne možnosti zelo slabo izkoriščene. Lahko bi imeli tri žetve v letu, a imamo eno; lahko bi namakali bistveno več od sedanjih 2 odst. obdelovalnih površin, saj je voda dovolj; lahko bi gojili še mnoge kulture, za katere imamo idealne podnebne razmere; lahko bi bistveno povečali živinorejo, saj imamo veliko travnikov in pašnikov ter velike možnosti za pridelavo živinske krme na orni zemlji, a zredimo na hektar le 0,8 krave, medtem ko jih npr. v ZRN preko dve itd. Lahko bi — ob boljši razvojni in tekoči gospodarski politiki ter urejenih družbenoekonomskih odnosih v pridelavi hrane, ob uresničevanju skupne in bolj domišljene enotne politike v celotnem jugoslovanskem kmetijstvu, v kateri ne bi bilo prostora za doslej velikokrat lokalistično ravnanje republik in pokrajin, ki v marsičem pogojuje slabo izkoriščenost naravnih možnosti posameznih regij. Kmetijstvo je dejansko v položaju, ki zahteva mnoge in temeljite spremembe, če res hočemo do konca stoletja podvojiti celotno jugoslovansko pridelavo, kar je temeljni cilj dolgoročnega razvoja gospodarstva. Vsekakor je nujno, da kmetijstvo postane enakopraven del celotnega gospodarstva, da ga obravnavamo v gospodarskem sistemu in ekonomski politiki kot gospodarsko dejavnost, ki ustvarja dohodek in v kateri je dohodek ključni motiv proizvajalcev.

Dolgoročni program razvoja agroindustrijske proizvodnje, ki ga je izdelala „Kraigherjeva komisija", govori celovito o vzrokih za sedanji položaj, o glavnih smereh razvoja kmetijstva, o njigovih materialnih osnovah, pa tudi o posameznih kmetijskih dejavnostih in njihovi medsebojni odvisnosti. Opredeljuje tudi mesto, vlogo, funkcije in odgovornosti poglavitnih nosilcev tega razvoja. Gre za trdno usmeritev v razvoj samoupravnih družbenoekonomskih odnosov in za socialistično preobrazbo vasi, za združevanje osebnega dela kmetov z združenim delom v družbeno organizirano proizvodnjo hrane.

NI BILO CELOVITIH EKONOMSKIH UKREPOV

V preteklih desetletjih smo pri nas v mnogih dokumentih že določili osnovne smeri hitrega razvoja materialne proizvodnje s širjenjem in krepitvijo družbenega sektorja in družbeno organizirane proizvodnje z razvojem zadružništva in kooperantstva. A razen družbenega načrta 1957 — 61 so vsi ostali načrti o razvoju kmetijstva ostali neuresničeni, čeprav so bili glede na možnosti in potrebe realni. Že domače povpraševanje po hrani je raslo več kot polovico hitreje od ponudbe, da vse večjih izvoznih potreb niti ne omenjamo. Sorazmerno izboljšanje položaja kmetijskih proizvajalcev pa ni pomembneje spodbujalo kmetijske proizvodnje, saj ni bilo celovitih ekonomskih ukrepov, ki bi bili nujno potrebni za stabilne možnosti gospodarjenja. Posebno vlogo je v vsem tem vsa leta igrala tudi politika cen.

Eden glavnih vzrokov za zanemarjanje kmetijstva in za njegovo dolgo zadržavanje neugodnih ekonomskih razmerij gospodarjenja (zlasti z nizkimi cenami kmetijskih pridelkov) je nerazumevanje vloge, funkcije in pomena kmetijstva v razvoju gospodarstva. Bili smo priča enostranski industrializaciji ter odtegovanju najsposobnejših ljudi s podeželja. To je nudilo odlične možnosti širitvi družbenega sektorja, ki pa niso izkoriščene. Tudi zadružništvo in kooperantstvo ter še druge oblike sodelovanja kmetov v okviru družbeno organizirane proizvodnje so v stalnih organizacijah in ekonomskih težavah. Kmetje nikakor ne morejo postati enakopravni subjekt v odločanju in uresničevanju vsega tistega, kar vpliva na ustvarjanje čim večjega dohodka, pa tudi v njegovem razporejanju ne, čeprav je to eden temeljnih pogojev, da se bodo v večji meri odločali za vključevanje v intenzivno in visoko produktivno družbeno organizirano proizvodnjo. S tekočimi ukrepi gospodarske politike (cene, investicije, posojila, davki, zemljiška politika itd.) je kmetijstvo prav tako vseskozi ostajalo v neugodnem ekonomskem položaju in dohodek ni mogel biti motiv za večjo proizvodnjo in njeno podružbljanje. Za zdravstveno, pokojninsko in invalidsko zavarovanje kmetijskih proizvajalcev tudi ni bilo učinkovito poskrbljeno, kar je pripomoblo k zmanjševanju zanimanja za ukvarjanje s kmetijstvom in povzročalo beg iz vasi in kmetijstva v mnogo večjem obsegu, kot bi bilo normalno za gospodarski razvoj, kakršnega smo beležili pri nas.

HRANE NAM NI BILO MAR

S tem pa seznam vzrokov za zaostajanje kmetijstva, za njegov današnji skoraj absurdni položaj še ni končan. Med njimi lahko omenimo tudi nedosledno zemljiško politiko. Kmetijske in obdelovalne površine se leta vztrajno zmanjšujejo zaradi pozidave, gradnje cest itd. Poleg tega so zemljišča neurejena in razparcelirana, po sedanjem dednem pravu pa se še drobijo. Deagrarizacija je potegnila za sabo še to, da precej zemlje ostaja slabo obdelane ali neobdelane, da so cela hribovska območja nenaseljena, da planinsko pašništvo povsem zamira itd. Posebno področje je tudi investiranje v kmetijstvo. Medtem ko so vlaganja v kmetijstvo v letih 1957 — 61 znašala celo 15 odst. vseh investicij, se je ta delež v sedemdesetih letih znižal na vsega 6 odst. Pa bi bil še manjši, če ne bi kmetje sami vse bolj povečevali vlaganj v kmetijstvo. Da o tem, da so si sami v veliki meri s svojo gotovino nakupili traktorje in druge stroje, niti ne govorimo. Prav delež vlaganj v kmetijstvo je eden najbolj očitnih dokazov, kako malo nam je bilo pravzaprav mar za pridelavo hrane. Poleg tega so kmetijske investicije v mnogih primerih le malo pripomogle k razvoju materialne proizvodnje in socializacije vasi, ker so bile parcialne in niso temeljile na dolgoročnih razvojnih programih ter niso upoštevale prednosti posameznih območij. K zaostajanju kmetijstva je pripomogla tudi majhna poraba mineralnih gnojil, ki jih je sedaj skupaj z zaščitnimi sredstvi še vse težje zagotavljati, ker so vezani na uvoz. Ne nazadnje tudi industrija za predelavo kmetijskih pridelkov ni dovolj spodbujala razvoja kmetijske proizvodnje, ni skrbela za svojo surovinsko bazo, njene kapacitete pa so ob tem ostajale in še ostajajo premalo izkoriščene. Svoje so k zaostajanju kmetijstva pripomogle tudi pomanjkljivosti šolanja kmetijskih kadrov in organizacije strokovnih služb za pospeševanje kmetijstva, pa tudi znanstveno raziskovalno delo ni bilo celovito in dovolj udarno.

VRSTNI RED JE NAREJEN

Kako torej obrniti krmilo, da bi z večjim pridelkom hrane zadostili čedalje večjim potrebam in zagotovili nujne zaloge, zmanjšali in odpravili uvoz hrane ter zagotovili možnosti za izvoz in povečanje dohodka vseh proizvajalcev v tej panogi? Glede na to, kako daleč smo prepustili pot stihiji in kako globoko smo zabredli v težave, ne bo lahko. A da se in v to, četudi kislo jabolko, moramo zagristi. Program „Kraigherjeve komisije" dovolj jasno in podrobno govori, kaj moramo storiti za dosego cilja o večji pridelavi hrane.

* Hitrejši razvoj primarne kmetijske proizvodnje kot globalno strategijo v Jugoslaviji naj bi zagotovili po naslednjem vrstnem redu: pridelava žit (s čimer bi si zagotovili dovolj kruha in možnosti za razvoj živinoreje), industrijskih rastlin (oljnic, sladkorne pese itd.), sadja, zelenjave in grozdja. Poleg tega naj bi imeli popolno prednost vsi pridelki, ki jih lahko izvažamo na svetovno tržišče. Pridelovanje žit, industrijskih rastlin in industrijsko visoko produktivno živinorejsko proizvodnjo naj bi bolj usmerili na družbena gospodarstva in večje zemljiške komplekse združenih kmetov zaradi mnogih prednosti, ki jih ima proizvodnja na velikih zaokroženih površinah. Tako bi proizvajalcem res zagotovili velik dohodek, porabnikom pa razmeroma nizke cene. Toda le ob celovitejši delitvi dela bi se kmetje na svojih manjših kmetijah lahko bolj ukvarjali z živinorejo in pridelovanjem krme, pa tudi s pridelovanjem zelenjave, sadja in vinogradništvom, s čimer lahko ustvarijo večji dohodek. Raziskave kažejo, da je mogoče trajno zagotoviti zadostne količine pšenice, če bi v družbenem sektorju in družbeno organizirani proizvodnji na kmečkih posestvih pridelali dovolj pšenice za prehrano vsega prebivalstva. Za dosego tega cilja pa bi morali za okrog 300 tisoč hektarov povečati površino družbenih gospodarstev in družbeno organizirane proizvodnje ter še naprej večati pridelek na hektar. Podobno velja za koruzo. Do leta 2000 naj bi jo na družbenih posestvih pridelali 5 in pol milijona ton letno in zagotovili ustrezne tržne zaloge (za to bi morali družbene površine povečati še za nadaljnjih 200 tisoč hektarov). Le tako bi lahko vzpostavili realna razmerja med pšenico in koruzo, poljedelstvom in živinorejo.

TUDI ŽIVINOREJA

V položaju, ko bi družbeni sektor in družbeno organizirana proizvodnja na kmečkih posestvih zagotovila dovolj pšenice za prehrano prebivalstva in koruze za prirejo okrog 600 tisoč ton mesa, bi se lahko kmetje načrtno usmerjali v živinorejo, za kar imajo še najboljše možnosti glede na sedanjo socialno ekonomsko strukturo kmetij. Ukvarjali naj bi se predvsem z ovčerejo, prašičerejo, perutninarstvom, na svoji zemlji pa bi pridelovali predvsem krmne rastline pa tudi sadje in zelenjavo in grozdje. Krompirja, sezonske zelenjave, sadja itd. Sicer že sedaj pridelamo dovolj, le da se ob nezadostni organiziranosti kmetijstva, ob neorganiziranem trgu in prodaji kaže, kot da vsega tega manjka. Glede na povpraševanje bi lahko precej povečali gojenje jagod, lešnikov, gob, oliv, tobaka itd., šlive, po katerih pridelku smo tretji v svetu, pa bi lahko bistveno racionalneje uporabili. Posebej pomembna je tudi ovčereja. Prvič, ker moramo skoraj tri četrtine volne za domače potrebe uvažati, in drugič, ker je tako doma kot v svetu veliko povpraševanje po ovčjem mesu. Ovčereja bi morala imeti prednost predvsem pri pripravi planov za razvoj hribovitih območij.

Zelo hitro je treba vložiti kar največ naporov v to, da bo industrija, ki proizvaja sredstva za kmetijstvo (gnojila, zaščitna sredstva, mehanizacijo, rezervne dele, mehanizacijo za sodobne živinorejske objekte itd.), lahko zadovoljila čedalje večje potrebe in povpraševanje.

Takoj se je treba lotiti priprave regionalnih razvojnih strategij in določanja prednosti kot dopolnil jugoslovanski strategiji. Pri tem bo nujno izhajati iz naravnih možnosti za gojenje posameznih kultur, možnosti za specializacijo, za dosego velikih pridelkov in visokih dohodkov za kmetovalce. Ponekod bo regija določen predel v eni republiki, za nekatere kulture pa tudi v več republikah. Gre za to, da kar najbolje izkoristimo že naravne danosti, kar pa seveda še daleč ni vse. Predlagana strategija vsekakor zagotavlja pogoje za reševanje več ključnih vprašanj nadaljnjega razvoja kmetijske proizvodnje ter za ustvarjanje realnih razmer za združevanje in kooperacijo kmetovalcev na ekonomskih temeljih. In za hitrejši razvoj agroživilstva je nujno ustvarjati razmere za pozitivno delovanje ekonomskih zakonitosti na tem področju.

ENAKOPRAVEN DEL GOSPODARSTVA

Znano je torej, kaj in kako razvijati v kmetijstvu, za kaj imamo v Jugoslaviji in po posameznih predelih najboljše možnosti, da bo kmetijska proizvodnja postala enakopraven del gospodarstva, da bo dohodkovno zanimiva za proizvajalce. Brez tega bodo vsi načrti spet padli v vodo, česar pa si nikakor ne moremo več privoščiti. Prvo pa so dejansko temeljiti, celoviti in seveda usklajeni razvojni programi posameznih kmetijskih proizvodnih območij.

V marsičem bomo morali spremeniti obstoječo prakso. Nujno bo poiskati učinkovit način, da bodo kmetje enakopravno sodelovali v odločanju in uresničevanju vsega, kar vpliva na ustvarjanje čim večjega dohodka in v njegovem razporejanju. Brez tega bodo različne oblike družbeno organizirane proizvodnje zelo težko zaživele. Velikega pomena je tudi reševanje vseh tistih vprašanj, ki so povezana z rento. V družbeno organizirani proizvodnji imajo kmetje pravico do dohodka ne samo na osnovi svojega dela, temveč tudi na osnovi vloženih sredstev in zemlje. Spremembe bodo nujne tudi v izvajanju zemljiške politike, v uresničevanju vloge trga in cen pri nas. V dokumentu „Kraigherjeve komisije" je tudi temu posvečene precej pozornosti. V kmetijstvu se morajo cene oblikovati glede na tržne pogoje, na osnovi ukrepov ekonomske politike (pametnih in doslednih!) uvoza in izvoza ter s politiko blagovnih rezerv. Le tako se lahko poveča vpliv svetovnih cen in svetovne produktivnosti na naše kmetijstvo.

Sedanji davčni sistem je prav tako povsem neustrezen in nesposoben spodbujati intenzivnejšo obdelavo zemlje. Kolikor bolj bomo razvijali dohodkovne odnose, združevanje kmetov med seboj in z združenim delom, toliko bolj bo vse to zahtevalo tudi pripravo ustreznih ukrepov za razporejanje ustvarjenega dohodka. To pa pomeni tudi obdavčitev dejansko ustvarjenega dohodka. Potrebno je dograjevanje sistema zdravstvenega in pokojninskega zavarovanja, da bodo kmetje zares izenačeni z delavci v združenem delu. Potrebno je zagotoviti varstvo obdelovalnih površin pred nadaljnjo nesmotrno pozidavo, skrb za razvoj kmetijstva pa pokazati tudi preko investicij, ki jih samo kmetijstvo ni več sposobno. Tu so dalje še kadri, celovitejše znanstveno raziskovalno delo za razvoj kmetijstva, posojilna politika itd. Koliko smo vse to sposobni narediti, se bo pokazalo že v kratkem, neposredno ob vsaki setvi in žetvi.

A resnica je ena sama: odlašati ne moremo več, pa tudi napak pri razvijanju kmetijstva si lahko privoščimo vse manj. Naslikanega kmeta ne moreš pojesti.

ZDENKA LINDIČ–DRAGAŠ

ŠOLA DELA IN ČLOVEČNOSTI

Ob dvestoletnici osnovnega šolstva v Sevnici je prof. Peter Winkler opozoril, kako je ob vpeljavi koncepta usmerjenega izobraževanja osnovna šola ostala nekako v senci. V marsičem pa se preoblikuje tudi ta šola, čeprav brez spektakularnih zunanjih znakov. No, ravno na sevniški osnovni šoli Sava Kladnika imajo že nekaj lepih izkušenj s tako imenovanim proizvodnim in družbeno koristnim delom. Vanj so brez izjeme vključeni vsi učenci. Zahtevnost in vsebina dela sta prilagojeni starosti in dojemljivosti učenca. Izhajajo tudi iz tega, da prenekateremu našemu osnovnošolčku manjka neposrednih delovnih izkušenj.

Vsak od več kot 1.100 učencev te šole naj bi letno opravil okrog 25 ur koristnega dela. Pri tem se v enaki meri naslanjajo na družbeni in zasebni sektor gospodarstva.

Ta koncept lahko bolje spoznamo na primerih iz letošnje jeseni. Sevniška osnovna šola je v sodelovanju s krajevnimi skupnostmi in krajevnimi konferencami SZDL naredila seznam kmetij, kjer je dobrodošla tudi vsaka drobna ročica pomoči. Predvsem po kozjanskem delu občine so se razkropile skupine učencev, iz višjih skupin razredov pa tudi posamezni učenci. Ob letošnji izredni letini jabolk so se lotili obiranja. Pri Kunškovi mami v Vranju, ki je nedolgo predtem doživela hudo tragedijo, ko je letos v traktorski nesreči izgubila še drugega sina, so šolarji skupaj s šolsko socialno delavko obrali jabolka. Mami, vsej v črnini, so resda pomagali tudi nekateri sosedi, vendar bi zagotovo segnilo precej sadežev, če ne bi pomagali tudi učenci. Prav veselje jih je bilo gledati. Kunškova mama ni štedila s koristnimi nasveti. Precej so bile vse vreče in koši polni. Šolarji so prišli prvič in drugič, na kraju tudi tretjič v obliki stalne pionirske brigade.

Ganljivo je bilo tudi veselje Alojzije Lužarjeve iz Lončarjevega dola. Lužarjeva mama je v 90. letu, vendar ne pomni tako obilne letine. „Ne, še nikoli ni tako obrodilo ne v vinogradu ne v sadovnjaku ne na polju," je dejala ženica. Pri njih manjka rok za vsa ta spravila, gospodar je tudi že v letih, sinova pomagata, kolikor jima dopuščata službi. Marljivih šolarjev niso dohajali s prevozi, na drugi kmetiji so učenci pulili korenje.

Samostojnejši učenci so odšli po posameznih domovih. Učenka, ki je prebrala že prenekatero knjigo, je dejala, da vse skupaj ni bilo nič v primerjavi z razmerami, ki jih je videla na domu učenke v hribih na območju loške krajevne skupnosti. Majhni otroci so bili zamazani, dom neurejen, njena vrstnica je pred časom pravzaprav rešila očeta, ko je poklicala mater, da sta očetu še pravočasno iztrgali vrv . . .

Učenci iz višjih razredov se lotevajo tudi pravega proizvodnega dela. Tako so pri sevniškem Kmetijskem kombinatu (Mercator) obirali jabolka. Kombinat jim je priznaval enako plačilo kot ostalim sezoncem. Izkupiček gre v skupno blagajno učencev. Koristno ga uporabijo za interesne dejavnosti na šoli. Tu gre pravzaprav že za pravo samoupravljanje skupaj z mentorjem. Pri šoli so zasadili sadovnjak, gradijo čebelnjak, fotografi in radioamaterji vedno potrebujejo kakšen material, radi hodijo na ekskurzije, vse to pa terja denar. Skupno polnijo mošnjo tudi z drugimi akcijami, zbirajo star papir, za kar so pred kratkim dobili posebno priznanje Surovine, staro železo ali steklovino. Resda dobijo za slednjo le 30 par za kilogram, vendar mnogo ročic veliko nabere.

Tako imenovana delovna šola, pravi ravnatelj sevniške osnovne šole prof. Jože Bogovič, ni nekaj novega. Opozarja na orumenelo knjižico Josipa Jurančiča „Iz šole za narod". To koristno delo je natisnila Učiteljska tiskarna v Ljubljani leta 1930. Jurančič v njej že v uvodnih mislih poudarja, kako so ga „težke življenjske prilike prebivalstva napotile, da sem delo v šoli preokrenil iz običajnih tirov. Šoli in delu niso dajali osnove samo predpisani učni načrti, ampak življenje. Na živih ljudskih potrebah sem gradil, da dvignem speče ljudske sile ter zavrem gospodarski, socialni, kulturni in naravni razkroj tukajšnjega ljudstva," je pisal ta umni učitelj.

„Kako bi se mogel omejiti zgolj na oficialno šolo, na predpisane učne načrte in mrtvo gradivo v njih tam,

kjer stanuje ljudstvo še v dimnicah med okajenimi stenami, na prstenem podu, ob odprtem ognjišču, v zadehlem zraku, nasičenem pare in dima;

kjer ljudje, zaviti v razpadajoče cunje, spe v hlevih na stelji;

kjer nevednost, vraževerstvo zastirajo pot, ki drži k izboljšanju krajevnih razmer;

kjer uspavajo matere otroke z makom, žganjem, prežganem sladkorjem;

kjer poedinci izkoriščajo nevedno prebivalstvo;

kjer se proletarizira in še vedno germanizira slovenski kmet in delavec;

kjer je izmed prebivalcev nad 30 odstotkov analfabetov. Kaj je že storila šola, da zajezi razkroj hribovskega življenja? Kaj je storila cerkev, kje se pozna nje delo? "

Pravijo, da na učitelju stoji in pade šola. Kdor hodi po Jurančičevih stopinjah, s šolo ne more zgrešiti življenja.

A. ŽELEZNIK

ZAČETEK: 100 OVAC NA GORJANCIH

Turobna jesen zares Gorjancem ne daje lepe podobe, zato pa je bilo letošnjo pomlad in poletje tam gori povsem drugače kot mnoga leta prej. Trije lastniki iz sosednjih vasi so pripeljali na pašo okrog sto ovac, kar sicer ni veliko, toda za začetno spoznanje o tem, kako potrebna je ponovna oživitev teh gorskih jas, zadosti. A se tudi ti kmetje niso odločili za ovčerejo kar tako, na pamet. Nasprotno! Dobro so poznali Gorjance, saj so tako rekoč zrasli na njihovih pobočjih. Bolelo jih je, ko so gledali, kako se ta prelepi svet prazni, kako zemljo prerašča trnje. Da bi zemlja ostala neizkoriščena in popolnoma zapuščena? Ne, tega nikakor niso smeli dovoliti! Zato so Niko Popovič iz Brezovice ter Jože Žlogar in Jože Bajuk, oba iz Radovice, najprej ustanovili pašno skupnost, ki je prva pašna skupnost v metliški občini sploh. V to ustanovitev jih je peljalo povečanje ovčerejske proizvodnje, boljše izkoriščanje skupnih pašnikov, ki so bili združeni in dodeljeni skupnosti. Tako so člani združili na obronkih Gorjancev 300 hektarjev površin, ki so bile že namenjene propadanju. Očistili so jih, s podpisom pogodbe o ustanovitvi skupnosti pa so se obvezali, da bodo preprečevali spreminjanje okolja in uničevanje, izpiranje in zakraševanje tal, uporaba pa ne bo presegala zmogljivosti zemljišč. Skrbeli bodo, da bodo zemljišča in naprave na skupnem pašniku redno vzdrževana, gnojena, čiščena, trebljena, prav tako bodo stavbe, poti, hkrati pa bodo zagotavljali izboljševanje pašnika.

Pašnik pa ni namenjen le živalim članov, ampak tudi kmetov, ki niso člani skupnosti, seveda pod pogojem, da se ravnajo po pašnem redu.

Vsi trije ustanovitelji pašne skupnosti so tudi kooperanti temeljne zadružne organizacije Kooperacija pri Kmetijski zadrugi iz Metlike, ki jim je pomagala nakupiti čredico. To je bilo pred letom dni in v enem letu trije „pastirji" že lahko postrežejo z marsikaterim spoznanjem. Vsekakor jim je postalo jasno, da ovce, ki sicer niso zahtevne, zahtevajo določeno pozornost ter da mora kmet, ki hoče imeti zdravo čredo, nenehno bedeti nad njenim počutjem.

Seveda je razlika v življenju ovac v toplih mesecih in v zimskih, poznojesenskih ter zgodnjespomladanskih dneh. Živali, ki se od aprila do oktobra podijo po gorjanskih pobočjih, se morajo jeseni vrniti v domače hleve. Zato pa je zanje potrebno pripraviti dovolj krme, na kar mora lastnik misliti vse leto, kar je razumljivo, če vemo, da ena ovca v pol leta, ko je doma, poje 300 do 400 kilogramov sena. Njihovo gibanje je omejeno, zato pa jih lahko kmet lažje nadzoruje. Kot pravijo ovčerejci, morajo obnašanje živali dobro poznati, da je delo z njimi lažje. Z brezosebnim delom, z rutino ne dosežejo veliko in kaj hitro se lahko zgodi, da bi čreda v tem primeru začela počasi postajati zanemarjena.

Popovič, Žlogar in Bajuk so seveda začetniki, v organizirano ovčerejo v metliški občini so zaorali šele prve brazde, toda svoj namen so že dosegli. Želeli so, da bi se tudi drugi vaščani odločili za to vrsto kmetijstva. Podgorjanski kmeti so začeli spoznavati, da je za njihovo življenje na skopi zemlji to najboljša rešitev, posebno v današnjem času, ko iščemo vedno nove možnosti za izkoriščanje kmetijskih površin. Prav v tem, da so ti trije začetniki s svojimi dejanji, ne z besedami, prepričali včasih tudi nezaupljive ljudi o pravilnem ravnanju, je gotovo največji začetni uspeh metliških ovčerejcev.

V Kmetijski zadrugi so namreč povedali, da se pri njih oglaša vse več kmetov, ki bi želeli pomoč pri nakupu črede. Seveda se morajo zavedati, da bodo imeli poleg ugodnosti, ki jim jih nudi TZO Kooperacija, tudi obveznosti: oddati ji bodo morali vse presežke jagnjet z minimalno težo 20 kilogramov, plemenskih ovac in ovnov dvakrat na leto, spomladi in poleti ovce ostriči ter volno prav tako ponuditi Kooperaciji. Zato pa bo kmet poleg drugega deležen strokovne pomoči, premij, TZO pa ga bo na njegovo željo oskrbovala tudi z močnimi krmili.

Prihodnjo pomlad prvi sončni žarki po gorjanskih pobočjih ne bodo zaman iskali življenja.

M. BEZEK

110 LET BREŽIŠKE TRDNJAVE ZDRAVJA

Kako prav je, da obletnice ne minevajo neopazno. Vsaj takrat se zatopimo v uro zgodovine in premerimo stopinje tistih rodov, ki so se ob vsakdanjih dolžnostih prav tako vneto pehali za napredkom kot mi danes.

Mladi živijo za prihodnost in mnogi se niti ne spomnijo na preteklost, dokler se ne srečajo z njo in odkrijejo, da vse novo ni čisto novo, le možnosti za uresničevanje človekovih prizadevanj za skupno dobro so v vsakem času drugačne.

Bolezen je na primer stara tako kot človek, boj z njo pa dobiva sleherni dan nove, učinkovitejše oblike.

Bolnišnice so dandanes drugačne kot nekdaj in lahko bolje opravljajo svoje poslanstvo. Marsikje so jih ustanavljali zato, da bi zaustavili smrtonosne pohode epidemij.

Taka misel je sredi prejšnjega stoletja vodila tudi meščane Brežic, ki so se odločili za bolnišnico. V njej so videli trdnjavo, iz katere bodo zaprli pot neomejenemu širjenju tifusa in črnih koz med prebivalstvo.

Zares zadovoljni so bili meščani šele potem, ko je njihova bolnišnica dobila status splošne javne bolnišnice.

Hiša, ki jo je zanjo odstopila mestna občina, še danes stoji v Ulici stare pravde. Brežiško mestno bolnišnico so „povzdignili v občno javno bolnišnico" 12. februarja 1872 z ukazom cesarja Franca Jožefa. S tem so ji priznali vse pravice, ki so jih imeli tovrstni zavodi po takratnih vladajočih predpisih.

Poslopje so preuredili in čez dobro leto sprejeli vanj prve bolnike. Bolnišnica je imela tedaj deset postelj, enega zdravnika in dva strežnika. Prvi zdravnik je bil dr. Karl del Cott. Čez pet let so najeli še sosednjo hišo in uredili v njej osem postelj. Bolnike so poslej negovale usmiljenke. Njim so zaupali tudi skrb za gospodarstvo.

Število oskrbnih dni je postopoma naraščalo in se že leta 1879 povzpelo nad deset tisoč. En sam zdravnik ni več zmogel dela, zato so mu dve leti pozneje dodelili pomočnika. Kmalu po tistem so zaposlili tudi prvega upravitelja. S prigospodarjenim denarjem so se bolnišnici 1886 odprle možnosti za gradnjo novega poslopja. Zemljišče je odkupil štajerski deželni odbor in najel posojilo za gradnjo. Novo poslopje je zraslo v poldrugem letu, konec 1888. Po tistem je zavod pet let vodil slovenski narodnjak dr. Matija Schmiermaul. V novi bolnišnici je bilo 60 postelj. Imela je kirurški oddelek s porodno sobo in medicinski oddelek z lekarno, v posebnem poslopju na dvorišču pa še izolirnico z osmimi posteljami za bolnike z nalezljivimi boleznimi. Bolniška zgradba je imela centralno ogrevanje in lasten vodnjak. Svetili so še s petrolejkami.

Za dr. Schmiermaulom je prevzel vodstvo dr. Hans Hoeller. V zapisu dr. Bergleza v zborniku Posavje I in zgodovinskem pregledu v Zdravstvenem vestniku iz leta 1890 zasledimo, da je prišel z graške klinike in je ostal na tem mestu četrt stoletja, do konca prve svetovne vojne. Uveljavil se je kot dober kirurg in užival velik ugled med prebivalstvom. Med vojno so v Brežicah zdravili številne ranjence, ki jih je ustanova sprejela pod streho kot rezervna vojaška bolnišnica.

1916. leta so bolniško hišo priključili na mestni vodovod. Takrat se je bolnišnica poslovila tudi od petrolejk. Leto pozneje je njene temelje zmajal potres, ki je močno prizadejal več javnih zgradb in skoraj porušil novo šolo v Globokem. Na bolnišnici je naredil največ škode v prvem nadstropju. Bolnike so morali začasno izseliti, da so zidove lahko popravili in preprečili nevarnost za ljudi pod bolniško streho.

Druga večja nesreča je zadela bolnišnico dvanajst let pozneje. Kronist je zapisal, da je bilo to 6. februarja 1932. Zvečer je nenadoma zagorelo na podstrešju in ogenj je spremenil hišo v en sam plamen. Gasilci iz Brežic in okolice so pritekli na pomoč in s težavo obvladali požar. Imeli so prekratko lestev in vrh vsega jim je zagodla še zima. Bilo je tako mrzlo, da jim je voda v ceveh sproti zamrzovala. Stavbo so morali po tistem temeljito obnoviti.

Pa se zdaj povrnimo še k bolniškemu vodstvu med obema vojnama. Leta 1918 so zaupali to mesto Poljaku dr. Josipu Cholewi, ki je vodil bolnišnico skoraj dve desetletji. Iz zapisov zvemo, da je kot učenec dunajske in graške kirurške šole prinesel vanjo svežino modernega duha, žal pa mu vsa leta ni bilo prizaneseno z denarnimi težavami v katerih se je bolnišnica utapljala leto za letom. Dr. Cholewa se je uveljavil tudi kot raziskovalec rakastih obolenj in utemeljitelj današnjega Onkološkega inštituta, katerega prvi šef je postal 1937. Na zagrebški medicinski fakulteti so ga tisto leto izvolili za docenta onkologije. Na čelo brežiške bolnišnice je tedaj prišel njegov sekundarij, učenec praške kirurške šole dr. Vladimir Berglez. Njegovo delo je prekinila vojna. Pozneje ga je nadaljeval kot zdravnik partizanske vojske.

Tudi drugemu slovenskemu zdravniku dr. Antonu Glušiču ni bilo dano vsa štiri leta prebiti v Brežicah, kjer je ob pomoči slovenskega osebja skrivaj zdravil številne ranjence in ujete partizane. Nemci mu niso več zaupali in so ga premestili v Graz. Na srečo je bil tudi njegov naslednik nemškega rodu antinacist. Po osvoboditvi sta se oba nekaanja slovenska zdravnika vrnila v Brežice in delala v bolnišnici do upokojitve, dr. Berglez kot ravnatelj in dr. Glušić kot šef ginekologije in porodništva.

Bolnišnica je 1948 dobila pljučni oddelek s 30 posteljami in 1953 je imela 213 postelj. Bila je tesna in zastarela, zato so dve leti po tistem pripravili investicijski program za izgradnjo bodočega zdravstvenega centra. Vseboval je rekonstrukcijo in dozidavo bolnišnice, vendar je bil 1961 zgrajen samo ambulantno-polikliniški trakt.

Šele enajst let pozneje so z novim objektom rešili najhujše težave kirurgije, ginekologije in porodništva ter delno internega oddelka. Otroški oddelek so preselili v bivšo infekcijsko stavbo. Staro bolniško poslopje so modernizirali 1975 in tako izboljšali standard na kirurškem in internem oddelku. 1978 so adaptirali lekarno in prostore za kirurško polikliniko. V lekarni so uredili vse potrebno za izdelovanje infuzijskih raztopin, kar se je po besedah sedanjega direktorja dr. Petra Zorčiča že v nekaj letih bogato obrestovalo. Med pomembne dogodke prišteva dr. Zorčič tudi ukinitev pljučnega oddelka v skladu z delitvijo dela v slovenskem zdravstvu, saj je bilo gravitacijsko območje za tovrstna obolenja po splošnem mnenju premajhno.

Bolnišnica je zdaj znova tik pred gradnjo. Na vrsti je prva etapa modernizacije, ki so jo podprli delovni ljudje v posavskih občinah. Po izvjavi dr. Petra Zorčiča vsebuje prva etapa izgradnje pediatričnega oddelka, dveh operacijskih sob s pripadajočimi pomožnimi prostori, enoto za intenzivno nego in druge manjše adaptacije. Investicija bo veljala 50 milijonov dinarjev in bo končana v prvi polovici 1984. leta. Rešila bo najbolj pereče probleme, ki še grenijo ure zdravstvenim delavcem in bolnikom.

J. T.

Franc Jožef I. r.

20.

Postava od 12. februarja 1872.

Pri starih Novomeščanih

PIŠKOTI REŠILI KAVARNO

Grad Grm je ob koncu 16. stoletja sezidal eden treh bratov Mordax, ki so prebivali na Gradu. Najstarejši, baron Jošt, je ostal na Grabnu, drugi je sezidal Boršt, tretji, Krištof, pa je zgradil Grm. Graščina, ki je bila nekajkrat dozidana in povečana, je po letu 1726 prišla v last Gallenbergov, po sedmindvajsetih letih pa v roke Mihaela Zoisa pl. Edelstein. Od tega je grad Grm in združena posestva 1810 kupil Karel Filip Smola. Iz te družine izhaja Rudolf Smola, ki je ob prodaji gradu deželni vladi moral poiskati kruh, zaslužek in sredstva za preživljanje. Pot ga je v letih gospodarske krize pred zadnjo vojno zanesla na Rakek, kjer je bil nekak poslovodja vinotoča in tam je našel kasnejšo ženo, Ano. Ona je tokrat sobesednica v naši rubriki. Brez pomoči in nadzorstva ne more več biti, zato biva v šmihelskem Domu počitka. Zelo rada se pogovarja, veliko ve povedati o drobcih iz svojega življenja, vendar vsega tega ne bi bilo moč povezati v verodostojen šopek, če ne bi pomagala hčerka Janja.

Ana Smola izhaja iz trgovske družine iz Laz pri Planini. V Ljubljani je končala trgovsko akademijo in se zaposlila kot poštna uradnica na Rakeku. Ena največjih zanimivosti iz njenega življenja je v tem, da je na Rakeku stanovala pri nekdanji gospodinji Ivana Cankarja. Svojčas je baje vedela veliko povedati, o čemer ji je gospodinja pravila, danes pa je čas zbrisal te spomine. Ko sta se z Rudolfom Smolo poročila in se jima je že rodil sin Janez je družina prišla v Novo mesto in prevzela kavarno na Glavnem trgu. Kavarno Smola (kjer je kavarna še zdaj) je vsakdo poznal, saj sta bili v Novem mestu samo dve. Rekli so jima spodnja, ta je bila Smolova, in zgornja (pri Metropolu), le-ta je bila Splichalova.

Ana Smola je vse življenje do moževe smrti pred nekaj leti predvsem njegova družica. Bila sta zelo navezana eden na drugega, vendar se je v družini vselej vedelo kdo je gospodar in čigav rod izhaja iz graščine.

Leta, ki so minila kot blisk, šteje Ana Smola, svoja kavarniška leta, kot jim pravi. „Mož je imel na skrbi strežbo in goste, jaz pa kuhinjo. Vse pecivo in torte sem sama napekla in prav po teh je slovela naša kavarna. Meščani so prihajali k nam po pecivo in ga nosili tudi domov. Za vse s pospravljanjem vred sem imela dolga leta eno samo žensko v pomoč, predvsem za pomivanje. Kavarna je bila odprta do polnoči, ker so zvečer pri nas radi kvartali in igrali biljard, potem je bilo potrebno pospraviti in navsezgodaj že peči sveže pecivo. Za spanje je bilo malo časa . . ."

Stanovali so nad kavarno (kjer so danes pisarne Novotehne) in težko živeli, čeravno so bili kavarnarji. Lokal je bil zadolžen in Rudolf Smola, ki je kavarno prevzel od očeta, je moral odplačevati. Kot pravi danes hčerka Janja, por. Kastelic, se je v družinskem ustnem izročilu ohranila vest, da je pravzaprav mama s svojim pecivom rešila kavarno, da ni prišla na boben.

Sin Janez je bil že dijak, vseskozi napredno usmerjen, ko si je Ana Smola zaželela še enega otroka. Nikdar ni imela želja ne zahtev do moža, ki je, mimogrede povedano, tudi vse kupoval, kar so potrebovali pri hiši, takrat pa se je postavila na noge: dekletce bom posvojila. Bilo je med vojno, leta 1942, ko je iz ljubljanske sirotišnice prišla v družino mala, temnolasa in ljubka deklica. Vzgajali so jo kot svojo in postala je ljubljenka družine.

Medtem so sina Janeza internirali na Rabu, kasneje je šel v partizane, pri Smolovih pa je bila neke vrste partizanska javka. Italijani so blebetali, kje so bili, kam bodo šli, Ana Smola pa je vse to prenašala pravim ušesom. Tudi materialno je družina Smola precej pomagala OF. Da sta bila oba zaslužna, priča red zaslug za narod, ki ga sta prejela oba zakonca.

Po osvoboditvi je kavarna Smola še nekaj časa delala, ob podržavljenju lokalov pa je Rudolf Smola prevzel prvo vremensko postajo na Drski. Ana je preživljala družino z rejo kokoši in prodajo jajc Metropolu. Ni imela lahkega življenja, čeprav je morda zunanji videz dajal tako sliko. Od nekdaj je rada veliko brala in se potapljala v usode literarnih junakov. To jo je pravzaprav držalo pokonci.

Njeno življenje poteka zdaj enolično. V domu poseda največ na postelji in čaka obiske. Sicer se je pohvalila, da ima družbe dovolj, da ji sploh nič ne manjka, toda po hčerinih besedah se na to izjavo ni zanesti. Ve, kakšno obleko je imela ob poroki, spominja se Novomeščanov, ki so bili redni gostje kavarne, in tudi, kaj je kdo najraje naročal, nikakor pa ne bi mogla opisati dogodkov zadnje nedelje. Tegobe, ki jih prinašajo leta.

RIA BAČER

SEB IN PETER COE: SKUPAJ NA TEKAŠKI OLIMP

„Ko se vzpenja mimo vzorno urejenih hiš z vrtovi iz Sheffielda proti Blossopu in Manchestru, se cesta v tem edinem konzervativnem volilnem okrožju Južnega Yorkshira še za hip spusti, preden se ponovno ne dvigne do vodnega rezervoarja pri Howdnu.

Če je človek zabubljen v avtomobilu, se mu ostri aprilski veter, ki brije po praznih resiščih, ne zdi nobena ovira. Končno pridemo do nekega ovinka v desno. Tu je start šestnajstkilometrskega teka po eni od najbolj naravnim elementom izpostavljeni pokrajini v Angliji. Kmet v škornjih je ravnodušno zaposlen v skednju z valovito nagnjeno streho. Medtem ko umikamo nekaj večjih kamnov z roba neograjene ceste, se zažene v nas ovčarski pes, ker pač nima česa boljšega početi. Pri prednjih vratih izstopi tekač v trenirki in vzhodnik zgrabi odprta vrata. Voznik preveri štoparico, ki jo ima obešeno okrog vratu, in tekač se odpravi na pot skozi pusto pokrajino. Približno miljo traja, da najde svoj ritem teka in da se v resniči ogreje. Medtem ko se vzpenjamo in merilec hitrosti kaže okrog 16 km/h, opazimo na levi pod sabo vodne rezervoarje.

Resje in suha lanska praprot sta zdaj na strmih bregovih ceste visoka skoraj ravno tako kot tekač, ki je pospešil ritem teka in prisilil voznika, da je še nekoliko pritisnil na plin. Nikjer ni žive duše, le sem in tja kaka nejevoljna ovca, ki se pase po mrtvi travi. Voznik pogleda na uro in zadovoljno prikima. Pravi cilj pa je še daleč; tu zgoraj, daleč stran od požrešnih televizijskih kamer, je opravljenega največ kritičnega dela. Voznik pripomni: „Nevarnost je v tem, da popustiš, da dovoliš, da ti postane lahko; toda nekje globoko v mislih še vedno veš, da so na svetu tudi drugi tekači, ki v samoti garajo enako močno kot ti."

Enakomerno, kot ura natančno gibanje nog, ki odskakujejo po makadamu nekaj metrov pred avtomobilom, človeka hipnotizira. Atlet pa se nagiba v veter, ki mu piha v prsi. Šibko sonce za trenutek predre oblake in v topli notranjosti avtomobila si želiš, da bi visoka skalna stena, ki zakriva cesto z ene strani, odbila nekaj toplote tudi na tekača.

„Navzgor vedno močno pospeši, nato pa se sprosti pri teku navzdol," pravi človek za volanom, Peter Coe, oče in trener tekača, ki je pred nami.

Cesta poteka zdaj skozi hišo, ki jo tvorijo griči na obeh straneh. Od vseh koncev in krajev visita bršljan in robida. Pot se znova zvije in obrne navzdol proti vasi Low Bradfield in zdaj tekač potuje že s hitrostjo okrog 20 km na uro.

Zdrsnemo skozi vas, mimo gostilne in pošte in zelenega igrišča za kriket. Ženska z nakupovalno košaro se obrne k prijateljici in ji namigne, „To je on." Zavijemo okrog rezervoarja in vozimo vzdolž z bori obraslega roba vode. Nekaj posadk v čolnih, ki so tudi na treningu, hvaležno počiva na šestnajstih veslih in njihove oči enotno požirajo vitko postavo, ki tako hitro zginja med drevesi in ki je bila v zadnjih mesecih predmet pogovora skoraj vsakega športnika v deželi. Cesta se spet vzpenja, tokrat mimo lepših hiš, in naslednji kilometer mine v slabih treh minutah.

Končno se ustavimo pred gostilno, ne krajem oddiha, ampak ciljem šestnajstkilometrskega teka. Tekač se sprehodi proti avtomobilu, diha močno, a ne težko, in nasloni glavo na roke in streho avtomobila. Voznik odpre okno, položi roko na bledomodro trenirko na prsih in mu zmeri srčni utrip ter ga zapiše. Nasmehneta se drug drugemu in tekač pravi: „Tole je bilo dobro."

Podoben tek je opravil že vsaj stokrat, toda vsakič se obogati z novo izkušnjo. Ta dan je veter močno otežil trening, toda atlet in trener se zavedata, da gredo stvari po najboljši poti."

ODKAR SEM SHODIL, NAJRAJE TEČEM

Tako je David Miller, ki je Seb Coeu pomagal napisati knjigo o njegovi tekaški karieri, Running Free, opisal enega od neštetih treningov, s katerimi si je pod skrbnim očetovim vodstvom tlakoval pot na tekaški Olimp.

Seb pravi: „Veliko mojih najzgodnejših spominov je prav v zvezi s tekom. Če dobro pomislim, se mi zdi, da od časa, ko sem shodil, najraje tečem. Že zelo zgodaj smo se preselili iz Londona v Stratford. Živeli smo na robu mesta in redno sem tekal v mesto po opravkih za mamo. Nikoli nisem šel s kolesom, raje sem imel občutje teka. Navdušeno sem tekel tudi ob otroškem vozičku sestre Miranda, kar je moralo biti, ko sem imel tri leta.

Ko smo se vozili na piknike v Cotswolds, sem odpiral in zapiral vrtna vrata in nato na vso moč tekel za avtom. Zdi se mi, da sploh nikamor nisem hodil. Čutil sem pristno, instinktivno ljubezen do teka, ki mi je med dvanajstim in sedemnajstim letom, ko rezultati treninga niso bili takojšnji in vidni, pomagala, da nisem nikoli zgubil motivacije. S tem da je oče postal moj trener, je seveda pristal na določeno žrtvovanje, toda tega nikoli ni glasno izrazil. Težko si predstavljam, do kod bi napredoval v svojem poklicu, če ne bi toliko časa posvetil mojemu treningu. Toda žrtvoval sem se tudi sam: treniral sem zjutraj pa opoldne v telovadnici in spet pozno popoldne, hkrati pa skrbel, da je moj študij potekal brez zastojev.

ŽIVLJENJE IN TRENING Z OČETOM

Partnerstvo z očetom deluje v redu zato, ker ga imam rad. Rad bi ga imel, tudi če ne bi bil moj oče. Zna biti malce brutalen, toda nič kolikokrat se je pokazalo, da ima prav. Ko mi je bilo trinajst let, je zarisal projekcijo mojega napredka do leta 1980 z optimalnim časom 3:30 na 1500 m. To je bilo takrat, ko je bil moj osebni rekord v teku na 1500 m 4:31,8, svetovni pa Ryunov 3:33,1.

Vsa ta leta se je neštetokrat pokazalo, da močneje veruje vame kot jaz sam. Vem, da se nanj lahkopopolnoma zanesem. Vsak, kdor ga obtožuje, da se je z mano podal na egotistično pot k vrhu, da me priganja, je daleč od resnice. Dejstvo je, da je v Yorkshiru ugodno vzdušje za razvoj talentov v teku na 1 miljo, saj si drugače pač ne morem razlagati tolikšnega števila izvrstnih tekačev na tej progi pri nas. V začetku je večina ljudi iskreno mislila, da je moj oče izgubil pamet in da me bo dotolkel. Toda Peter je hladno odgovarjal, „Da, prav na vrh." Najbolj mi je bilo všeč, kako previdno me je vodil na prehodu iz mladinske v člansko konkurenco. Ko mi je bilo sedemnajst let, mi je dejal, da lahko tisti hip, ko bom začutil, da me ne usmerja dovolj visoko in hitro, prosim za drugega trenerja.

Če so bili rezultati slabi, ni bilo z nobene strani očitkov. Vedno sva bila svobodna dejavnika. Če se mi je karkoli zdelo noro, sem mu vnaprej povedal. Celo po evropskem prvenstvu v Pragi leta 1978, ko sva se zmenila, da bom tekel spredaj in sem zgorel v ognju lastnega tempa, si nisva ničesar očitala. Nekateri kritiki so naju grajali, da sva ravnalo neumno, toda Peter je le dejal, „Iz tega teka sem se naučil več kot iz vseh letošnjih tekov." To je bilo vse. Petrova posebnost je, da „misli na nogah", kot radi rečejo ljudje na severu Anglije. Vse, kar počnem, je do kraja domišljeno, niti eno dejanje ni naključno. Smešno, a najbrž odločilno za najino razmerje je, da tedaj, ko me je začel trenirati, o atletskem treningu ni vedel ničesar. Dejstvo, da ni nikoli tekmoval, je najbrž odločilno za to, da ne pozna mentalnih ovir za tisto, kar je fizično mogoče. Če bi kadarkoli tekmoval, bi imel precej jasno predstavo, kaj npr. pomeni preteči 10-krat 400 m v 60 s s pol minute odmora, in s tem bi bil kajpak pogojen. Seveda je veliko prebiral fiziologijo in zastavljal strokovnjakom na trenerskih seminarjih kup vprašanj. Danes ugotavljam, da je njegov talent enako velik pri vodenju kot pri treniranju atleta. Včasih me ljudje sprašujejo, ali ni dvojna zveza z Petrom kot očetom in trenerjem pri najinem delu zavora.

ATLET ALI SIN?

Ne. Dokaz najine uspešnosti je tudi to, da nisem nikoli začutil potrebe, da bi se mu doma izogibal, to, da sva tudi za domačo mizo v sožitju. Seveda pa očetu nisem nikoli dovolil, da bi organiziral moje življenje izven atletike. Njegovo stališče o stvareh zunaj atletike je: „To je moj nasvet, ki izhaja iz moje lastne izkušnje, ti pa napravi z njim, kar se ti zdi prav." Iz svoje družine je v našo prinesel veliko sožitje in v javnosti smo kot družina vedno zelo enotna in močna fronta. Kritizirali so ga, da govori o „svojem atletu" namesto o „svojem sinu", ali da je npr. rekel: „Tekla bova v Oslu."

Seveda je Peter Coe oster človek. To so mi rekli ljudje v tovarni rezil, kjer je direktor poizvodnje; tam sem delal o počitnicah. Povedali so mi: „Tvoj oče je trd, toda pošten. Je zanesljiv človek, pri katerem vedno veš, kje si."

Nekateri iz njegove reakcije na moj slabi olimpijski tek na 800 m sklepajo, da povsem obvladuje moje življenje, toda čisto drugače bi mislili, če bi bili z nama na kavarniškem vrtu v olimpijski vasi, ko sem zvedel, kaj je po teku rekel novinarjem. Krepko sem mu zabrusil: „Ljudje te imajo za artikuliranega trenerja, toda tvoje izjave so bile tokrat naivne. Kritiko lahko direktno uperiš vame, preko tiska pa je ne maram."

Peter je pogosto preveč zaupljiv in preveč verjame v dobroto ljudi, ki imajo v rokah moč, npr. tisk. Osebno si lahko z njimi prijateljski, toda v končni analizi moraš upoštevati, da morajo opravljati svoj poklic, in ta bo vedno njihova prioriteta. Zato se moraš v trenutku stresa zaščititi, tako kot npr. tujcem ne smeš dovoliti, da si ogledajo prav vse podrobnosti tvoje tovarne. Če se je Peter počutil po moji klavrni predstavi v teku na 800 m ponižanega in osramočenega, je imel razlog, toda moral bi ohraniti diskretnost. To, kar je izjavil, je bila povsem naravna reakcija in seveda mi ne pada na misel, da bi poskušal spreminjati človeka pri šestdesetih. Toda ljudje ga preprosto niso razumeli. Če trener dvanajst let porabi za pot na vrh in nato atlet teče tako nedovzetno, kot sem v Moskvi na 800 m tekel jaz, je naravno, da se čuti ponižanega. Toda njegova reakcija je v javnosti samo prispevala k iluziji, da počnem le tisto, kar mi ukaže, da do mene ničesar ne čuti in da je on tisti, ki ga neuspeh najbolj boli.

Ljudje lahko najin odnos primerjajo le z odnosom do svojih očetov. Morda so nekateri, ki so ga v tisku težko obdelali, imeli s svojimi očeti hladne in nezadovoljive odnose. Peter si je po olimpijskih osemsto metrih nakopal težave zaradi odkritosti in zato, ker ni izbiral besed, toda po ostri reakciji v tisku mi je dejal, „Mislim, da sploh niso razumeli, kaj sem jim povedal." Če bi po tistem pogorel še v teku na 1500 m, bi naju oba še dosti bolj raztrgali. Tudi drugi trenerji s svojimi atleti porabijo prav toliko ali pa še več časa, a po izgubljeni tekmi še zdaleč ne pogoltnejo toliko grenke kritike, kot jo je moral moj oče.

Uspeh kakršnega Seb Coe žanje na srednjih progah, ne more priti kar čez noč, zato nas niti ne začudi podatek, da trenira že od enajstega leta.

NE MED MARATONCE

V zgodnjih letih je nastopal na daljših progah in pri devetnajstih sta bila njegova rezultata na 1500 in 3000 m (3:45,2 in 8:14,2) precej boljša kot na 800 m (1:53,8). Ob koncu mladinske kariere sta se z očetom odločila za spremenjen poudarek v treningu. Pri osemnajstih letih so ga namreč imeli za tekača na 1500 m, pri 21. bi najbrž že tekel 5 km, in preden bi bil star 30 let, bi bil že maratonec. Tega pa si ni nikoli želel. Hotel je biti tekač na 1500 m. V povečevanju količine treninga je meja, preko katere je nesmiselno posegati, saj se onstran te meje organizem več ne prilagaja na zahtevnejšim treningom. Zato sta se Peter in Seb Coe odločila za manjši obseg treninga, a večjo intenziteto. Kmalu sta ugotovila smiselnost takega načina. Seb je potreboval hitrost v nogah. Dolžina koraka mu ni delala preglavic, opazil pa je, da mu dela težave ohranjanje hitrega ritma teka. Samo z dolgotrajnimi teki in nenehnim zviševanjem tempa pa ni mogel izboljšati prave sprinterske hitrosti. Moral se je spustiti v trening s sprinterji in poskusiti, kaj resnično pomeni sprintati.

V tem je bil glavni poudarek njegove kariere v Loughboroughu, kjer je študiral. Pozimi je začel razvijati svoje hitrostne sposobnosti s treningom z utežmi in s specialnimi hitrostnimi vajami. Prepričal se je, da se ne sme oddaljevati od osnovne stvari, ki jo počne, kajti tek na 800 in 1500 m zahteva danes precejšnjo mero hitrosti, ta pa se ne da pridobiti s počasnimi teki na treningu. Seveda pa je treba pripravljati na hiter tek tudi duha, ne le telo. Veliko je skritega v koordinaciji. Osnovna hitrost se, žal, ne da pridobiti s treningom. To je lastnost, s katero se človek rodi. Mišične strukture ni mogoče spremeniti. Nadvse pomembno je, da človek razvija svoje močne strani, s popravljanjem šibkih naj se ne ukvarja preveč. Pred sezono, v kateri so rekordi padali kar po vrstnem redu (1978/79) je Seb Coe včasih pretekel manj kot 80 km na teden; njegov enako dobri nasprotnik Steve Ovett v pripravljalnem obdobju redno preteče 160 km na teden. Coe ugotavlja, da zaradi svoje telesne zgradbe (174 vm/58 kg) ne potrebuje velike količine treninga, razen tega pa tudi ni voljan preobremenjevati stopal in kolen po trdih cestah. To pa ne pomeni, da ne trenira močno. Pred OI v Moskvi je tri mesece preživel v Italiji in zaradi specifičnosti olimpijskih nastopov (šest tekov v devetih dnevih) treniral tudi po trikrat na dan. Spominja se dni, ko sta ga sprehod po trgovini ali hoja po stopnicah skoraj ubila. Nič kolikokrat je zaspal na stolu, ker se ni pravočasno dvignil in se odpravil v spalnico. Coe rad opozori na definicijo tekaškega treninga, ki jo je malo za šalo, malo zares iznašel nekdanji evropski rekorder v teku na 10 km, Brendan Foster: Tek je nenehen občutek utrujenosti.

Izjemni napori pa seveda zahtevajo poseben življenjski režim, ki se mu zares vrhunski tekmovalci skoraj nikoli ne izneverijo.

„Če se Wells, Capes, Foster ali jaz na potovanjih z britansko reprezentanco pritožujemo, da bi radi popoldne spali, to ni zato, ker smo čudaki, ampak zato, ker je to naša dnevna rutina, namesto frisbeeja na hodniku, na primer. Še vedno prebolevamo „folklornega mačka", prepričanje, da so potovanja reprezentance najboljša priložnost za zabavo in sprostitev. Naleteli boste na atlete, ki igrajo domino do štirih zjutraj, ki se pozno vračajo iz disca in ki pozno v noč poslušajo kasete in seveda drugim kradejo spanec. Še na vsakem potovanju se je našel kdo, ki je zbijal šale na račun vzhodnonemških in sovjetskih tekmovalcev, ki jih ni videti v discih, toda taka so pravila igre. Tisti, ki zaničujejo vzhodnonemški sistem, so ravno tekmovalci, ki komaj čakajo naslednje potovanje v tujino, da bi se „dobro imeli" tisti, ki izkoriščajo atletiko za poseganje po drugih življenjskih užitkih in niso sposobni dati športu vsega, kar je potrebno za pravi uspeh. Biti moraš disciplíniran in navdušen, tako kot je na primer vedno bil Geoff Capes, britanski rekorder v metu krogle.

DENAR, DOPING

„Do devetnajstega leta sem bil precej naiven. Nisem si predstavljal, kaj je možno v atletiki doseči v finančnem smislu. In vendar zdaj lahko Daley Thompson, zmagovalec največjega amaterskega tekmovanja v svetu, olimpijskih iger, izjavi, da hoče na vsak način postati milionar, in vsak otrok lahko v časopisu prebere, da dobi Ed Moses za en nastop v Italiji okrog 1500 dolarjev. Nevarnost je v tem, da lahko mlad atlet z jemanjem prepovedanih stimulativnih sredstev poskuša poiskati bližnjico k uspehu in materialni blaginji.

Kako naj se tej skušnjavi upre?

Poznam britanske atlete, ki so eksperimentirali s poživili, vendar me nikdar ni premagala skušnjava, da bi še sam poskusil. V kemikalije ne verjamem, vsaj kar zadeva srednje proge. Jaz sem vedno zmagoval brez njih.

Paradoks pa je končno tudi v tem, da bomo prišli v situacijo, ko bo medicina pomagala prav vsem tekmovalcem in bodo razlike med prvim, drugim in tretjim ponovno le razlike v treningu, značaju in drugih povsem človeških faktorjih."

J. PENCA

obzorja

prebrali smo

belokranjica

Časopisno založniško podjetje Kmečki glas iz Ljubljane je izdalo in založilo v nakladi 4000 izvodov pisateljski prvenec Marije Nemanič z naslovom „Belokranjica." Avtorica knjige se je rodila 1923 v vasi Lokvica pri Metliki. Tu je vseskozi živela, trdno vdana zemlji, družini, vaški in širši skupnosti, navezana na zemljo, ki je po njeni in vaški miselnosti edino zagotovilo za preživljanje in nadaljevanje rodu. Brez zemlje je človek popotnik, izgubljenec, tavajoče bitje brez korenin, nevreden bivanja. Zemlja sprejema in zemlja vrača: tako vrženo seme kot tudi človeka.

„Belokranjica" je pravzaprav življenjepis avtorice, ki je spoznala, da je od vsega, kar je do

zdaj napisala in objavila pod izmišljenimi imeni, še najbolj zanimivo in vredno opisovanja njeno lastno življenje. Pa ji ne gre zgolj za lastni jaz, za objokovanje lastnega življenja, ki ji ni prizanašalo. V trdno zapisani besedi, tu pa tam obarvani z belokranjizmi, nam opiše razvoj rodne vasi od nekaj let pred vojno, med njo in po njej. Pred petdesetimi leti je bila ta vas zaostala, tudi mišljenje v njej, ljudje so se težko preživljali, pisateljica pa se je znašla še pred težko lastno odločitvijo: naj se omoži ali ne, ko pa je na vrata že trkala druga svetovna vojna. In NOB so ljudje v Beli krajini preživljali med strahom in delom, med smrtjo in grožnjami, pred cevmi, a s širokim srcem, ki je bilo na strani partizanov in sestradanih ljudi z drugih koncev Slovenije. Marija Nemanič je bila aktivistka, njen mož partizan tako kot domala vsa vas in vsi so upali in verovali, da bo po vojni lepše in boljše.

Tako je tudi bilo, čeprav ne vedno z rožicami postlano. Marija Nemanič se je preko dela in udarcev usode utrjevala in utrdila. S samozavestjo in z vztrajnostjo ji je uspelo premagati zastarelo miselnost, da je ženska na svetu samo zato , da dela, gospodinji in rojeva otroke. Kot napredna ženska je pričakovala, zahtevala in dosegla od življenja več. Njeno pisateljsko pero ji zapoje najlepše takrat, kadar nam pripoveduje o dogodkih, usodnih in pretresnih prav zanjo. Tak je opis smrti sina Ivančka pa še doživljanje bolezni Jožka, ki ne sme umreti, sicer bo ostala hiša brez družinskega imena, ki njenemu možu toliko pomeni.

Pri pisanju Marije Nemanič ne gre za pomembne dogodke, ampak za intimno izpoved preproste ženske. Gre za zdravo kmečko razmišljanje, za čustvovanje v kotičku srca, za kratke, toda napredne korake razvoja, ki ga doživlja osebnostno, a hkrati z vaško skupnostjo. In kar je najvažnejše: povest „Belokranjica" je pisana optimistično, kar daje vedeti, da je Marija Nemanič odločna in trdna osebnost. S to črto svoje osebnosti pa se vpiše avtorica med tiste slovenske matere, ki so znale obdržati neukrivljeno hrbtenico, tudi v najtežjih trenutkih naše zgodovine in lastnih notranjih viharjev.

Povest „Belokranjica" bo zanimivo čtivo za vsakogar, ki zna misliti poleg z glavo tudi s srcem.

TONI GAŠPERIČ

recenzija

oko in senca

Tretja pesniška zbirka Jožeta Udoviča, ki je letos praznoval visok življenjski jubilej, sedemdesetletnico, je pod naslovom „Oko in senca" izšla pri Cankarjevi založbi in potrdila svojskost tega pesnika v slovenski poeziji. Udovič tudi v tej zbirki ostaja izpovedovalec – ustvarjalec čisto posebnega sveta, osta-

ja, kot bi lahko povedali z besedami Franca Zadravca „v stolpu samotnih eksistencialnih viher, artistično spretnih refleksij o vesolju, življenju, smrti, pesništvu".

Dvojna beseda izpovedovalec – ustvarjalec je za Udoviča in njegovo ukvarjanje s pesništvom še posebej značilna, ker pesnik ustvarja poezijo v tistem prastarem pomenu dejavnosti, ki nekaj iz nebivajočega naredi bivajoče. Udovič sestavlja in gradi svet, kjer se kot bežni fantomi javljajo odmevi tega našega resničnega sveta, vendar v njem prevladujejo stvari, ki so v tem ali skrite ali neizrečene ali še neuresničene, nato pa nastopa kot izpovedovalec te novoustvarjene resničnosti.

Bralec se tako v zbirki „Oko in senca" ponovno srečuje z Udovičem, ki je zaprt vase, neprosojen in nerazumljiv, dokler se ne prepusti magični govorici in se mu odpro iracionalne oči, s katerimi lahko gleda in podoživlja utripanje in napetosti pesniškega sveta. Razlagati ga in prevajati v druge besedne tvorbe, ki bi bile bližje vsakdanjemu razumevanju in umevanju, je skorajda nemogoče. Samozadostnega, vase zaprtega in zaključenega sveta ni mogoče prevesti, treba ga je doživljati le znotraj Udovičeve poezije. Udovičeve pesmi je torej treba brati, ne pa jemati za izhodišča, iz katerih lahko bralec krene po poteh vsakdanjih izkušenj. Govorimo lahko o poetičnih resnicah najglobljih človekovih notranjih vzgibov, ki govore s „kultiviranim jezikom liričnega razuma", kot je pred dvajsetimi leti zapisal v Sodobnosti Drago Šega.

M. MARKELJ

iz izložbe

Zdajšnji časi še zdaleč niso naklonjeni knjigi, zato je tolikanj opaznejše delo, ki ga je nedavno izdala Državna založba Slovenije. Majde Smoletove „Graščine na nekdanjem Kranjskem" namreč niso ne nakladna in kajpak tudi ne poceni knjiga (o tem govorita številki o 1.500 izvodih in 1.950 dinarjih), gre pa za delo, ki izjemno bogati slovensko zgodovinopisje. V temle zapisu lahko le nakažemo posamezne vsebinske sklope, pravo vrednost in pomen „Graščin . . ." pa bi lahko odmeril samo temeljit poznavalec predmeta, ki je domala za četrt stoletja zaposlil Smoletovo.

Knjiga prinaša ključne podatke o tem, kje, kolikšna in čigava je bila posamezna od 467 graščin, kolikor jih je od 10. stoletja do današnjosti obstajalo na tleh nekdanje avstrijske dežele Kranjske (tej so v času njenega največjega obsega pripadali še znaten del tržaškega Primorja, severna Istra, celo Kastav, Klana in Reka). Smoletova je podatke v glavnem črpala iz doslej neuporabljenega arhivskega gradiva, kakršni so zapuščinski inventarji, listine, deželna deska ali graščinski arhivi. V izčrpnem uvodu Smoletova podaja podroben opis svojih virov in kaže, kolikšno bogastvo se še skriva v njih, bodisi za zgodovinarje, raziskovalce umetnosti, etnografe ali knjižničarje in druge.

Popisu po abecedi razvrščenih graščin je namenjenih blizu petsto strani srednjega formata, osrednje besedilo pa ob nekaj barvnih fotografijah dopolnjuje ilustrativno gradivo, ki doslej še ni bilo objavljeno. Gre za 139 tlorisov graščinskih poslopij in parkov, kakor so bili izdelani za t. i. franciscejski kataster iz prve polovice prejšnjega stoletja, dalje za 27 grajskih vedut L. Benescha in F. K. pl. Goldensteina iz istega stoletja pa za manjše število narisov in tlorisov več graščin, ki so bili narejeni za Pieronijeva rokopisa (1639) in Dizmovo kroniko (1688–1815); v tem sklopu ilustracij najdemo najstarejšo doslej znano upodobitev Ljubljane.

To pa še ni vse, kar prinaša knjiga Smoletove. Od 579. do 712. strani se vrsti po abecedi urejeno kazalo lastnikov obdelanih graščin, kazalo, ki vsebuje nad 4 tisoč imen in je pravcati vrelec podatkov za genealoške raziskave.

Eno k drugemu, „Graščine . . ." so knjiga, ki rešuje iz pozabe v zaprašenih arhivih presneto veliko raznovrstnega gradiva, po drugi strani pa so tudi knjiga, ki na neki način „rešuje" ugled slovenskega založništva. Ob nespornem kulturnem in založniškem dosežku, kakršnega predstavljajo „Graščine . . .", človek nehote odmisli nemalo plehkih, a dobičkonosnih knjig, s katerimi založniki krpajo svojo poslovno kožo.

D. RUSTJA

knjige

pavla

Polona Škrinjar, gorenjska delavka in kmetica, je slovenskim bralcem malo znana, saj razen nekaj novel doslej ni objavila še ničesar. Prav letos pa je v redni letni zbirki Prešernove družbe izšla njena prva knjiga, povest „Pavla".

Škrinjarjevi, ki kot edinka ni smela zapustiti domačije, je trdo kmečko življenje v gorenjskih hribih dobro poznano. In prav takšno življenje je orisala v povesti o ženi, ki se je tako navezala na zemljo, da ji pomeni delo na njej prvo življenjsko dolžnost in radost.

Ta kmetiška povest je izredno živo pisana pripoved, v kateri avtorica slikovito, doživeto opisuje notranja počutja tako glavnih kot stranskih oseb, nji-

hove značaje in obnašanje. Posebna vrednost tega knjižnega prvenca Škrinjarjeve pa je prav v tem, da na domač in neposreden, vsakomur razumljiv in blizek način prikazuje podobo današnje kmetice. V to pisanje vdirajo vse težave sodobnega življenja, od dela v tovarni, zdomstva, zapuščanja kmetij . . .

Pa vendar je pisteljica v „Pavli" kot glavni junakinji poosebila optimizem, voljo do življenja z veliko truda in malo učinka, saj povest zaključuje z besedami, s katerimi trka na vest mnogih mladih kmetov, ki nihajo med odločitvijo: ostati na kmetiji ali oditi z nje: „Pavla je verjela v svojo voljo. Ostala bo na tej zemlji, jo obdelovala in ljubila. Tudi z njenimi otroki bo tako; vse bo storila, da bo tako, imela bo dovolj moči . . ."

B. M.

malo, še manj pa dobrih filmov mladih filmarjev

V prvih novembrskih dneh se je v Celju iztekel 10. teden domačega filma. Oblikovalci likovne podobe te prireditve so na plakat postavili škatlico vžigalic, simbolično ovito v 35-milimetrski celuloidni trak. Preveč tvegana bi bila trditev, da ima slovenski film danes zažigalno moč, a je prirediteljem celjskega festivala vseeno uspelo pripraviti teden zares intenzivnega filmskega dogajanja. Veliko najrazličnejših projekcij, pogovorov in razstav je bilo v teh dneh, zato omenimo le nekatere. V glavnem festivalskem sporedu se je zvrstilo pet slovenskih filmov, predstavljenih že letos v Pulju (Razseljena oseba, Deseti brat, Boj na požiralniku, Pustota, Učna leta), štiri uspešnejše jugoslovanske stvaritve, zaključilo pa se je vse skupaj s premiero novega filma Karpa Godine Kaj ti je, deklica. Vzporedno s tem programom so potekale še projekcije ob 10-letnici TDF, spored filmov iz BIH in še mladinskih filmov. Vsak večer so bili tu še razgovori z avtorji, postavljene so bile tudi tri zanimive razstave (npr. ob 20-letnici revije Ekran), filmski in pedagoški delavci pa so na posvetovanjih razpravljali o erotiki na filmu, o slovenščini v domačih filmih, o Viba filmu in še o čem.

V tem prispevku se bomo podrobneje ustavili ob prireditvi, ki ji v senci vseh ostalih dogajanj pogosto odmerjamo premajhno pozornost. To je Mali teden slovenskega filma, kot mnogi radi imenujejo srečanje najmlajših filmskih ustvarjalcev Slovenije. Že osemnajstič so se na njem zbrali mladi filmarji iz osnovnih in srednjih šol. Majhno število prispelih filmov in ne ravno visoka kvaliteta, to sta bili osnovni značilnosti letošnje prireditve. Ustavimo se najprej pri prvi. So mar mladi filmarji v celi Sloveniji v enem letu zares sposobni ustvariti le 32 filmov, primernih za predstavitev javnosti? Kje so vzroki za tako nizko „produktivnost"? Res je sicer, da je vse teže dobiti filme za snemanje, a vendar bi bilo iskanje izgovorov zgolj v tej smeri precej nepošteno. Verjetno bi bilo v času, ko se v usmerjenem izobraževanju uveljavlja filmska vzgoja, veliko bolj razumno okrepiti izobraževanje novih mentorjev in učiteljev, ki bodo znali ponovno obuditi zanimanje tudi za aktivno spremljanje filma. Tudi v filmske krožke in klube bi to prineslo novih idej in preprečilo nekatera ponavljanja.

S tem smo prišli tudi že do druge značilnosti letošnje predstavitve – do nizke kvalitete filmov. Ocenjevanje filmov mladih avtorjev je težka naloga, saj se mnogi kriteriji v taki konkurenci izkažejo za neuporabne. Treba je upoštevati starost avtorjev, njihov mladostniški pogled na svet, poln bujne domišljije in čustev, zanemariti pa tisti obrtniški, tehnični del izvedbe filma. Delitev teh filmov na pionirske in mladinske je brez dvoma treba izvesti, saj so nekateri pionirski filmi, v katerih se avtorji šele učijo stopati v filmski svet, s svojo naivnostjo in igrivostjo lahko prav prisrčni, če pa se pod tak film podpiše osemnajstletnik, lahko upravičeno podvomimo o njegovih kvalitetah.

Zdi se, da so bili podobnega mnenja tudi letošnji ocenjevalci, saj so na splošno ugodneje ocenili filme mlajših avtorjev. Vsak od petih članov žirije je sestavil svojo „top–listo" in ji dodal (kar je za mlade ustvarjalce prav gotovo velikega pomena) tudi kratko oceno filmov. Med pionirskimi filmi so bili najboljši filmi Packi in packe sanjajo (popolnoma abstrakten film, ki so ga filmarji iz Vzgojnega zavoda Janez Levec naredili brez kamere, zgolj z direktnimi intervencijami na film in ga odlično opremili z glasbo), Sneženi mož (ki je prisrčen dokumentarec o postavljanju tega zimskega simbola) in pa kratka risanka Kdor visoko leta, nizko pade (ki je znan pregovor prikazal na nivoju polžev).

Pri mladinskih filmih se že močneje oblikuje več različnih smeri, pač glede na to, kam je usmerjeno zanimanje avtorjev. Tako smo videli nekaj prav aktualnih filmov. Mar ni, že sam naslov Zategni pas dovolj zgovoren? Močan vtis pušča tudi film V Zagorju nič novega, ki presega zgolj raven ekološkega boja za čisto okolje. Precej filmov se je ukvarjalo s temeljnimi vprašanji življenja, ljubezni, smrti, a so žal ostali vse preveč neizdelani. Morda bi lahko ugodno ocenili le filma Veriga in Na mostu. V slednjem je zgodba o deklici, ki v razočaranju pomisli na samomor, a to misel v zadnjem hipu premaga, prepričljivo prikazana z gibi rok in izrazi obraza. Mali teden pomeni za avtorje tudi priložnost uveljavitve v „širši" filmski javnosti. To, kar je pred nekaj leti uspelo Davorinu Marcu, je letos poskušal Marko Lampe. Vendar pa pet filmov v konkurenci in domače občinstvo še ne zagotavljata uspeha, če ni tistega najvažnejšega, kvalitete. Tako moramo žal ugotoviti, da smo razen ene zanimive (pa še to ne povsem izvirne) ideje gledali predvsem nezanimivo nizanje podob, ki še prave dokumentarne vrednosti nimajo.

Ob številnih, že ustaljenih prireditvah, ki spremljajo srečanje najmlajših filmskih ustvarjalcev (krofi ob prihodu, projekcije, pogovor o filmih, podelitev priznanj), je letos program popestrilo še zanimivo gostovanje. Jean Pierre Golay, direktor centra za audiovizualno vzgojo mladih v Lausanni (Švica), je mladim slovenskim filmarjem pokazal, kako te stvari delajo njihovi vrstniki v Švici. Na osnovi desetih filmov je težko posploševati in izrekati ocene, a je vendar treba reči, da je iz vseh prikazanih filmov viden protest proti najrazličnejšim negativnim oblikam moderne civilizacije, od vojne in atomske bombe do avtomobilskih nesreč in kriminala. Mladi Švicarji so se izkazali kot globoko razmišljajoči in čuteči avtorji, ki znajo svoja razmišljanja izpovedati tudi skozi filmski medij.

STOJAN PELKO

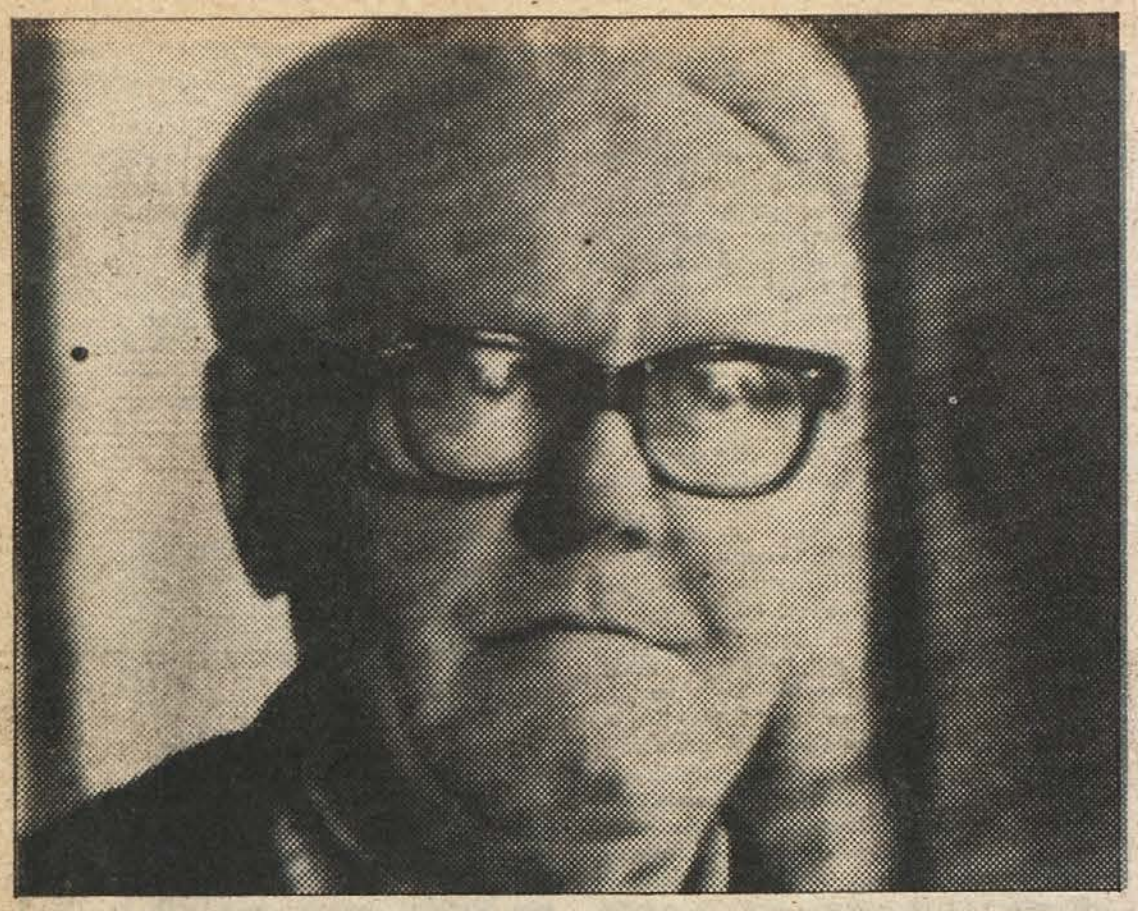

LIPA ZOPET ZAŽIVI V JANEZOVIH ROKAH

December ponuja žalostno sivino, in ko se avtomobil dviguje v serpentinah proti Gorjancem, se ti zdi, kot da boš zdaj zdaj trčil v nizke oblake. In res: nenadoma se znajdeš v megli, iz katere kdaj pa kdaj pobliskne žarko sonce, ki ga dolina ni videla že nekaj dni. Tam doli je pusta in mračna sivina, gorjanski grebeni pa se kopljejo v bogatem soncu. Kar žal mi je, da ne morem nadaljevati navzgor proti tej neizmerni, obetavni svetlobi. Krenem navzdol v levo, kjer me pričaka Dolž, ves bel od megle in jutranjega mraza. Pa človeka ta tesnobni, hladni občutek kaj hitro mine, ko stopi v toplo izbo in ga sprejme prijazna beseda.

Pri Juršičevih na Dolžu kaj radi postrežejo s prijazno besedo, saj so vajeni obiskovalcev. Največ jih seveda pride k očetu Janezu, da bi ga kaj povprašali, pogledali, kaj dela, ali morda kaj tudi kupili ali naročili pri njem. In Janez kar ne more skriti, da je obiskov vesel, saj sam le poredko kam gre. Bliža se sedemdesetim in ima na obeh nogah proteze. V njegovih letih marsikdo že s svojimi nogami težko hodi, kaj ne bi potem on, ki je težak invalid. Pa Janez ni invalid že vse življenje.

Ko se je rodil prav v tej hiši na Dolžu, je bil zdrav kmečki otrok. Odrasel je doma na kmetiji, se nekoliko izobrazil v šoli nekaj lučajev stran, potem pa je moral kar poprijeti za delo. Prva njegova zaposlitev je bila v Gorjancih. Na gozdni železnici, ki je bila speljana od tovarne na Vahti pa vse do Miklavža, je bil vzdrževalec. Tu je krampal in tesaril, dokler ni bil poklican v vojsko, po vojski pa se je izučil za lesnega manipulanta pri lesnem trgovcu Hadlu v Novem mestu. Na neki način se Janez z lesom ukvarja še danes, vendar mu daje lasten pečat, tako, kot je dajalo medtem življenje Janezu Juršiču z Dolža trajne in usodne pečate. Bil je zdomec v Hitlerjevi Nemčiji. Delal je največ na železnici, dokler ga ni maja 1941 v Muenchenu povozila lokomotiva in mu odrezala obe nogi. Nemci so ga še kar dobro pozdravili in ga z dvema protezama in z berglami poslali leta 1942 domov. Čeprav je bil invalid, ga Italijani na Dolžu niso pustili pri miru. Vedeli so, da je povezan s partizani, zato so ga že avgusta istega leta poslali v taborišče na Rab. Tudi te strahote je Janez preživel. Pravi, da verjetno zato, ker je tam prenehal kaditi in ker mu zaradi invalidnosti ni bilo treba toliko delati. Pa je bil glad tudi tako dovolj nadležen.

Tudi po vojni je Janez ostal na Dolžu. Bil je aktiven. Delal je na kmetiji, ustvaril si je družino, pomagal je pri izgradnji požgane šole. Dali so mu nekaj nemških vojnih ujetnikov in nekaj delavcev in pod njegovim vodstvom je bila šola obnovljena.

Človek, ki je videl svet, ki je vajen delati, ustvarjati, ne more sedeti na zapečku, ne da bi napravil kaj koristnega. Tako je Janez popravljal čevlje, delal copate in si za malenkost izboljšal prihodke, ki so bili z invalidsko pokojnino dokaj pičli. Čutil pa je, da bi lahko napravil še kaj boljšega, lepšega. Že od nekdaj je rad risal, zato se je mislil posvetiti slikarstvu, pa ga je nekaj premamilo in vzel je nožič in pričel rezbariti. Najprej je napravil figurice za domače jaslice, in ko je videl, da mu gre delo kar dobro od rok, se je lotil še drugega. Veliko kipcev, ki po dolenjskih kapelicah in cerkvah zaradi starosti ali vlage propadajo, je Janez popravil. Dodal jim je manjkajoče dele, nekatere pa je kar v celoti na novo izrezljal. S tem pomaga ohranjati našo kulturno dediščino. Razni krucifiksi, sveti Juriji in Florjani, ki so jih naši ljudski umetniki včasih v lesu najraje upodabljali, so se mu tako priljubili, da jih ima polno vsepovsod. Seveda so to kopije ali originali, ki jih je Janez izdelal sam. Sprejel je umetniški izziv svojih prednikov. Seveda pa mu domača lipa, katere les najraje uporablja, nudi še obilo drugih možnosti, ki jih Janez rad izrabi. S svojim žepnim nožičkom, ki mu je pri rezbarjenju skoraj edino orodje, je upodobil že precej podgorskih posvetnih, religioznih ali pa motivov iz narodnoosvobodilne vojske. Ti sedaj krasijo prenekateri dom v Sloveniji, pa tudi v tujino jih je nekaj že odpotovalo, z zdomci, ki so hoteli ponesti s sabo za spomin v domači les vrezljan domač motiv. Morda niti ne vedo, da ga je ustvarila roka bivšega zdomca in interniranca, ki ga tujci niso mogli do konca povoziti in mu zatreti ustvarjalnega duha.

TONE JAKŠE

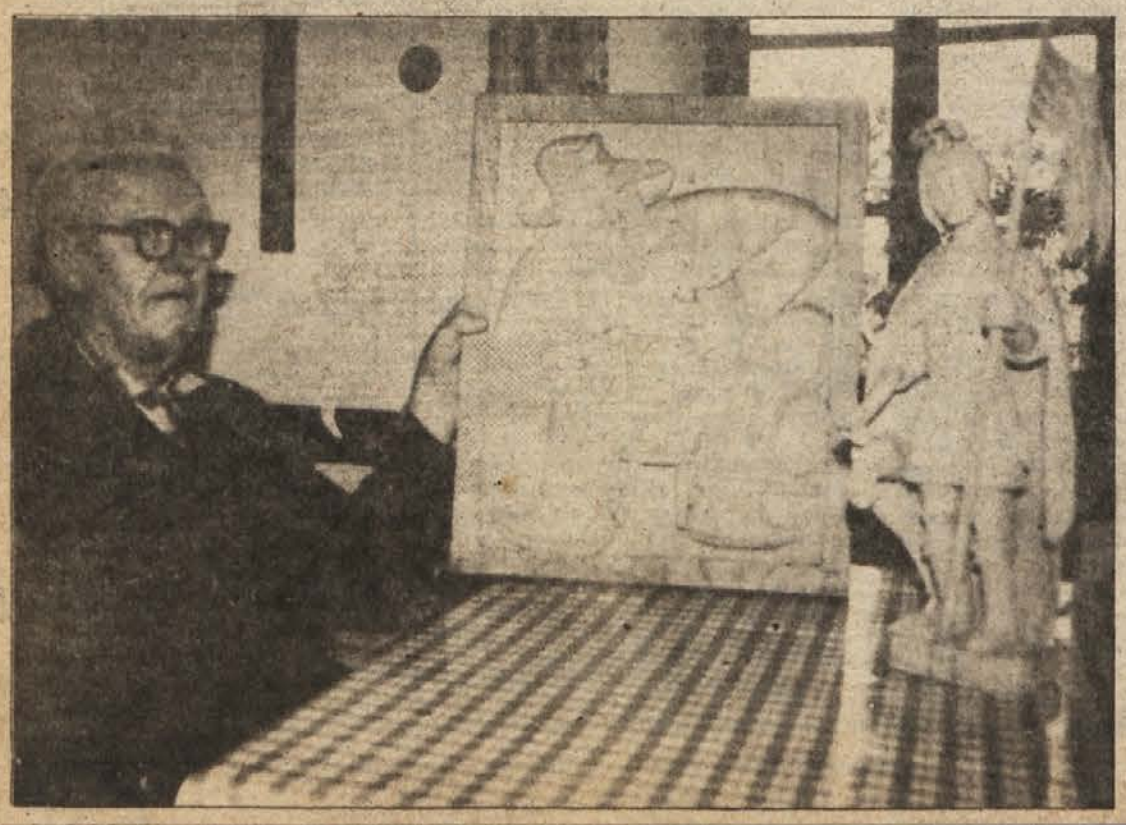

po sledeh napredka

OČE NAPRAV, KI JIH KUPUJEJO CELO NEMCI

Diplomirani inženir strojništva Milan Medvešček je človek, ki posveča ves svoj čas delu in študiju. V Brežice je prišel pred dvanajstimi leti. Do takrat je živel v svojem rojstnem mestu Ljubljani. V ta del Slovenije ga je privabila bližina Čateških Toplic, kjer se lahko zdravi. V Ljubljani je imel nazadnje ključavničarsko obrt, pred tem je delal v Toplarni. Bil je vodja pogona omrežja in vodja projektive. Tudi takrat je primanjkovalo deviz za uvoz, zato se je nekaterih stvari lotil sam, po službi seveda. Izdelke, s katerimi je kmalu zaslovel po Jugoslaviji in zunaj njenih meja, je razvil za toplarne. Imel je vedno več dela, zato je 1968 odšel med zasebnike.

Razvil je konstrukcijo regulatorjev (samodejnih ventilov) za tekočine in pline. Ti uravnavajo njihov tlak in pretok. Vzporedno s tem je izumljal tehnologijo, da so regulatorje sploh lahko začeli izdelovati. V delo se je zagrizel z veliko vztrajnostjo. Svoj načrt je izpeljal do konca in šele tedaj si je zares oddahnil.

Regulatorji inž. Medveščka so vrhunski izdelek. Boljši so od nemških, zato jih Nemci že kupujejo pri nas. Samo šest let je trajalo, da so se naši izdelki povzpeli prav v svetovni vrh. V Zvezni republiki Nemčiji delajo regulatorje štiri firme. V razvojnih oddelkih imajo po sto do dvesto strokovnjakov in laboratoriji, v katerih delajo, so vredni milijarde. Zaradi tega je inženir Medvešček upravičeno lahko ponosen, saj jih je s svojim izdelkom prekosil v improviziranih razmerah, v laboratoriju za nekaj starih milijonov.

Tudi v Brežicah je inž. Medvešček delal sprva več let kot zasebnik. Delavnico je imel v kleti svoje montažne hiše, v najemu pa še poslopje pri železniški postaji. Za zahtevnejša montažna dela so mu odstopili prostore v krški tehniški srednji šoli. Zadnja štiri leta ima pogodbena organizacija združenega dela „Regulator", katere direktor je, svojo tovarno. Postavili so jo z lastnim denarjem in kratkoročnimi krediti kupcev.

S to investicijo so razširili delovne prostore od 240 na 720 kvadratnih metrov. Ta čas dokončujejo še 500 kvadratov skladišč. Zanimivo ob tem je, da banka nadvse prizadevnemu 35-članskemu delovnemu kolektivu ni dala nobenega posojila.

V drugi program izdelkov, s katerimi se brežiški Regulator uveljavlja na tržišču, sodijo cilindrične zaporne pipe, kakršnih pri nas ne izdeluje nihče drug. Tudi te so dosežek Medveščkove ustvarjalnosti. To so pipe za velike tlake, do 25 barov za vodo in do 50 barov za plin. Potem ko je razvil konstrukcijo, se je strokovnjak Medvešček posvetil tehnologiji, ki je zelo zahtevna. Spet se je lotil dela, za katero ni imel primerov iz prakse in literature, torej je moral iskati nove rešitve, porojene iz lastnega uma. V enem samem stavku je o njih povedal vse: „Moje pipe nič ne puščajo."

Prve cilindrične zaporne pipe so Regulatorju sestavljali v delavnicah tehniške srednje šole v Krškem. Obdelovali so jih prav tako drugje, ker v skromni domači delavnici za tako delo niso imeli dovolj prostora. Danes je že drugače. Prav vse pipe lahko naredijo v svoji tovarni, čeravno so nekatere naravnost orjaške. Izdelali so jih celo za cevi do 900 milimetrov premera. Samo plinskih pip bodo letos prodali za 30 milijonov dinarjev. V te izdelke je vgrajenih ogromno inovacij in njihov konstruktor stalno izpolnjuje tehnologijo.

Svoje izume je doslej patentiral doma in v tujini. Patente po njegovem mnenju pri nas nasplohla slabo plačujejo. Zaradi sebe se ne pritožuje, saj zaradi tega ne bi nikoli odnehal. Njegova največja spodbuda je bila in bo predvsem veselje do dela. Žal mu je le, da ustvarjalnosti pri nas sploh ne cenimo, znamo pa delati zelo dobro reklamo za popevkarje in še koga, saj jim širokogrudno odstopamo ogromno časopisnih strani in televizijskih ter radijskih minut.

Inž. Medvešček je pri Regulatorju vpeljal še neko novost, računalniško obdelavo podatkov in organizacijo. Dve leti je tega, odkar so kupili manjši računalnik. Dokler se inž. Medvešček ni odločil za nakup, o računalnikih ni vedel skoraj nič. Začel jih je študirati in zanj kmalu ni bilo več neznank. Iz literature se je naučil delo programerja in operaterja. Zdaj obvlada dva programska jezika. Leto dni se je ubadal s tem, popoldne, zvečer in ponoči. S programerjem sta prebedela ničkoliko sobotnih in nedeljskih noči in se vračala domov ob štirih zjutraj. Redno delo zaradi tega ni smelo trpeti in tudi ni trpelo.

V Regulatorju so prenesli na računalnik vso pripravo dela. Direktor je sam naučil uslužbence delati z računalnikom. Nanj so prenesli pripravo dela, ki je po njegovem trdnem prepričanju precej pomembnejša od plač. To ni bilo lahko, saj so morali podjetje najprej ustrezno organizirati. Vse mora biti šifrirano in klasificirano. Vladati mora absoluten red, kajti računalnik zelo hitro pokaže na napako. Večina delovnih organizacij navadno začne z računalnikom zaradi plač in pri tem ostane, pri Regulatorju pa računalnika najbrž sploh ne bodo uporabljali za izračun osebnih dohodkov. Zanje je pomembno, da imajo vse podatke pri roki. Večino jih dobijo v nekaj sekundah, najzapletenejše pa v eni uri. Za to se imajo zahvaliti direktorju inovatorju, ki je vložil v delo veliko prostega časa in s tem prihranil kolektivu tudi velike stroške. V računalniško poslovanje bi jih lahko vpeljali tudi drugi, vendar bi morali za to globoko poseči v blagajno.

Inž. Medvešček je človek, ki ne pozna prostih uric. Če jih ima, jih uporabi za študij, za poglabljanje v tehnične ali filozofske probleme. Celo kadar potuje, ne počiva. Takrat navadno vzame s seboj filozofsko branje, kjer išče odgovore na vprašanja, ki mu jih zastavlja življenje. To so trenutki zbranosti, ko se misel prebija do skrajnih mej spoznavnega. Najbližja sta mu angleški filozof 18. stoletja David Hume in pred nekaj leti umrli Bertrand Russel, prav tako Angež. Rad prebira tudi Friedricha Engelsa. Ob tako zapolnjenem vsakdanjiku mu ostaja le še čas za družino, nič pa za družabne stike, zato Brežičanov skoraj ne pozna. Ti vedo zanj, čeprav ga osebno ne poznajo, vendar so mnogi slišali za njegovo delo šele letos, ko je dobil nagrado občinske raziskovalne skupnosti za svojo bogato inovacijsko dejavnost. Njegovo delo je hkrati njegov konjiček, zato mu je žal vsake minute, ki je ne more posvetiti ustvarjalnosti.

JOŽICA TEPPEY